

Tämä asiakirja on ainoastaan dokumentoinnin apuväline eikä sillä ole oikeudellista vaikutusta. Unionin toimielimet eivät vastaa sen sisällöstä. Säädösten todistusvoimaiset versiot on johdanto-osineen julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä ja ne ovat saatavana EUR-Lexissä. Näihin virallisiin teksteihin pääsee suoraan tästä asiakirjasta siihen upotettujen linkkien kautta.

► **B** Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välinen Cotonoussa 23 päivänä kesäkuuta 2000 allekirjoitettu

KUMPPANUUSSOPIMUS

(EYVL L 317, 15.12.2000, s. 3)

sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

		virallinen lehti		
		N:o	sivu	päivämäärä
► <u>M1</u>	AKT-EY-ministerineuvoston päätös N:o 1/2003, tehty 16 päivänä toukokuuta 2003	L 141	25	7.6.2003
► <u>M2</u>	AKT-EY-ministerineuvoston päätös N:o 2/2004, tehty 30 päivänä kesäkuuta 2004	L 297	18	22.9.2004
► <u>M3</u>	Euroopan yhteisön sekä Barbadosin, Belizen, Fidzin, Guyanan tasavallan, Jamaikan, Kenian tasavallan, Kongon tasavallan, Madagaskarin tasavallan, Malawin tasavallan, Mauritiuksen tasavallan, Norsunluurannikon tasavallan, Saint Kittsin ja Nevisin, Sambian tasavallan, Surinamen tasavallan, Swazimaan kuningaskunnan, Tansanian yhdistyneen tasavallan, Trinidadin ja Tobagon tasavallan, Ugandan tasavallan ja Zimbabwen tasavallan välinen, Mosambikin tasavallan liittymistä AKT-EY-kumppanuussopimuksen liitteessä V olevaan AKT-valtioiden sokerista tehtyyn pöytäkirjaan 3 koskeva kirjeenvaihtona tehty Sopimus	L 356	2	1.12.2004
► <u>M4</u>	Sopimus Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä Cotonoussa 23 päivänä kesäkuuta 2000 allekirjoitetun kumppanuussopimuksen muuttamisesta	L 209	27	11.8.2005
► <u>M5</u>	AKT-EY-ministerineuvoston päätös N:o 1/2006, tehty 2 päivänä kesäkuuta 2006	L 247	22	9.9.2006
► <u>M6</u>	AKT-EY-ministerineuvoston päätös N:o 4/2007, tehty 20 päivänä joulukuuta 2007	L 25	11	30.1.2008
► <u>M7</u>	AKT-EY-ministerineuvoston päätös N:o 1/2008, tehty 13 päivänä kesäkuuta 2008	L 171	63	1.7.2008
► <u>M8</u>	AKT-EY-ministerineuvoston päätös N:o 3/2008, tehty 15 päivänä joulukuuta 2008	L 352	59	31.12.2008
► <u>M9</u>	AKT-EY-ministerineuvoston päätös N:o 1/2009, tehty 29 päivänä toukokuuta 2009	L 168	48	30.6.2009
► <u>M10</u>	Sopimus Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä Cotonoussa 23 päivänä kesäkuuta 2000 allekirjoitetun ja ensimmäisen kerran Luxemburgissa 25 päivänä kesäkuuta 2005 muutetun kumppanuussopimuksen muuttamisesta	L 287	3	4.11.2010
► <u>M11</u>	AKT-EU-ministerineuvoston päätös N:o 1/2012, annettu 15 päivänä kesäkuuta 2012	L 174	27	4.7.2012

► <u>M12</u>	AKT–EU-ministerineuvoston päätös N:o 1/2013, tehty 7 päivänä kesäkuuta 2013	L 173	67	26.6.2013
► <u>M13</u>	AKT–EU-ministerineuvoston päätös N:o 1/2014, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2014	L 196	40	3.7.2014
► <u>M14</u>	AKT–EU-suurlähettiläskomitean päätös N:o 3/2016, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016	L 192	77	16.7.2016
► <u>M15</u>	AKT–EU-ministerineuvoston päätös N:o 1/2018, annettu 31 päivänä toukokuuta 2018	L 148	7	13.6.2018

Oikaistu:

- **C1** Oikaisu, EUVL L 385, 29.12.2004, s. 88 (22000A1215(01))

▼B

Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välinen Cotonoussa 23 päivänä kesäkuuta 2000 allekirjoitettu

KUMPPANUUSSOPIMUS**SISÄLLYS**

JOHDANTO

1. OSA:	YLEISET MÄÄRÄYKSET
I osasto –	Tavoitteet, periaatteet ja toimijat
1 luku:	Tavoitteet ja periaatteet
2 luku:	Kumppanuuden toimijat
II osasto –	Poliittinen ulottuvuus
2. OSA:	INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET
3. OSA:	YHTEISTYÖSTRATEGIAT
I osasto –	Kehitysstrategiat
1 luku:	Yleinen toimintakehitys
2 luku:	Tukialat
1jakso:	Talouskehitys
2 jakso:	Sosiaalialan ja yksilön kehitys
3 jakso:	Alueellinen yhteistyö ja yhdentymisen
4 jakso:	Aihepiirikohtaiset ja läpileikkaavat kysymykset
II osasto –	Taloudellinen ja kaupallinen yhteistyö
1 luku:	Tavoitteet ja periaatteet
2 luku:	Uudet kauppajärjestelyt
3 luku:	Yhteistyö kansainvälisissä yhteyksissä
4 luku:	Palvelujen kauppa
5 luku:	Kauppaan liittyvät alat
6 luku:	Yhteistyö muilla aloilla
4. OSA:	KEHITYSRAHOITUSYHTEISTYÖ
I osasto –	Yleiset määräykset
1 luku:	Tavoitteet, periaatteet, suuntaviivat ja tukikelpoisuus
2 luku:	Rahoituksen soveltamisala ja luonne
II osasto –	Rahoitusyhteistyö
1 luku:	Rahoitusvarat
2 luku:	Velka- ja rakennesopeutustuki

▼B

3 luku:	Tuki ulkoisten häiriöiden vuoksi
4 luku:	Alakohtaisten politiikkojen tuki
5 luku:	Pienhankkeet ja hajautettu yhteistyö
6 luku:	Humanitaarinen apu, hätäapu ja hätätilanteen jälkeinen apu
7 luku:	Investoinnit ja yksityisen sektorin kehitystuki
III osasto –	Tekninen yhteistyö
IV osasto –	Menettelyt ja hallintojärjestelyt
5. OSA:	VÄHITEN KEHITTYNEITÄ AKT-VALTIOITA, AKT-SISÄMAAVALTIOITA JA AKT-SAARIVALTIOITA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET
1 luku:	Yleiset määräykset
2 luku:	Vähiten kehittyneet AKT-valtiot
3 luku:	AKT-sisämaavaltiot
4 luku:	AKT-saarivaltiot
6. OSA:	LOPPUMÄÄRÄYKSET

▼B**JOHDANTO**

OTTAVAT HUOMIOON Euroopan yhteisön perustamissopimuksen sekä Georgetownin sopimuksen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän, jäljempänä 'AKT-valtiot', perustamisesta,

VAHVISTAVAT sitoumuksensa pyrkiä yhdessä köyhyiden poistamista, kestävä kehitystä ja AKT-valtioiden asteittaista integroitumista maailmantalouteen koskevien tavoitteiden saavuttamiseen,

VAKUUTTAVAT päättäväisyyttään osallistua yhteistyönsä kautta merkittävällä panoksella AKT-valtioiden talouden, yhteiskunnan ja kulttuurin kehittämiseen sekä niiden väestön hyvinvoinnin lisäämiseen, auttaen niitä vastaamaan globalistumisen haasteisiin ja lujittaen AKT-EU-kumppanuutta pyrkiessään antamaan globaalistumiselle nykyistä vahvemman sosiaalisen ulottuvuuden,

VAHVISTAVAT uudelleen tahtonsa antaa uutta pontta erityissuhteelleen sekä soveltaa kattavaa ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa poliittiseen vuoropuheluun, kehitysyhteistyöhön sekä talous- ja kauppasuhteisiin perustuvan kumppanuuden vahvistamiseksi,

TUNNUSTAVAT, että rauhan, turvallisuuden ja vakauden, ihmisoikeuksien sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatteen kunnioittamisen sekä hyvän hallintotavan takaava poliittinen toimintaympäristö on olennainen osa pitkän aikavälin kehitystä; ne tunnustavat, että tällaisen ympäristön luominen on ensisijaisesti asianomaisten maiden vastuulla,

TUNNUSTAVAT, että järkevä ja kestävä talouspolitiikka on kehityksen ennakoedellytys,

VIITTAAVAT Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteisiin ja palauttavat mieleen ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, vuoden 1993 Wienin ihmisoikeuskonferenssin päätelmät, kansainväliset yleissopimukset kansalaisoikeuksista ja poliittisista oikeuksista sekä taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista, yleissopimuksen lapsen oikeuksista, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen, vuoden 1949 Geneven yleissopimukset ja muut kansainvälisen humanitaarisen oikeuden asiakirjat, valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan vuoden 1954 yleissopimuksen, pakolaisten oikeusasemaa koskevan vuoden 1951 Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan vuoden 1967 New Yorkin pöytäkirjan,

PITÄVÄT Euroopan neuvoston yleissopimusta ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, ihmisoikeuksia ja kansojen oikeuksia koskevaa afrikkalaista peruskirjaa (African Charter on Human and Peoples' Rights) sekä ihmisoikeuksia koskevaa amerikkalaista yleissopimusta (American Convention on Human Rights) myönteisinä alueellisina panoksina ihmisoikeuksien kunnioittamisen edistämiseksi Euroopan unionissa ja AKT-valtioissa,

▼M4

VAHVISTAVAT uudelleen, että kansainvälisen yhteisön vakavimmiksi katsomilla rikoksilla on oltava rangaistusseuraamukset ja että syytteen tosiasiallinen nostaminen on varmistettava toteuttamalla kansallisen tason toimenpiteitä ja tehostamalla maailmanlaajuisia yhteistyötä,

KATSOVAT, että Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustaminen ja tehokas toiminta edistävät merkittävällä tavalla rauhaa ja kansainvälistä oikeutta,

▼ M10

PALAUTTAVAT MIELEEN AKT-valtioiden ja niiden hallitusten päämiesten julistukset toisiaan seuranneissa huippukokouksissa,

KATSOVAT, että Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen vuonna 2000 antamaan vuosituhajulistukseen sisältyvät kehitystavoitteet, erityisesti äärimmäisen köyhyyden ja nälän poistaminen, samoin kuin Yhdistyneiden Kansakuntien konferensseissa sovitut kehitystä koskevat tavoitteet ja periaatteet muodostavat selkeän tulevaisuudenkuvan, ja niiden on oltava tähän sopimukseen perustuvan AKT–EU-yhteistyön perustana; myöntävät, että EU:n ja AKT-valtioiden on ponnisteltava yhdessä vauhdittaa vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttamista,

YHTYVÄT avun tuloksellisuutta koskeviin toimintasuunnitelmiin, jotka saivat alkunsa Roomassa, joita vahvistettiin Pariisissa ja kehitettiin edelleen Accran toimintasuunnitelmassa,

KIINNITTÄVÄT erityistä huomiota Yhdistyneiden Kansakuntien suurokokouksissa ja muissa kansainvälisissä konferensseissa esitettyihin lupauksiin ja sovittuihin tavoitteisiin ja tunnustavat lisätoimien tarpeen tavoitteiden saavuttamiseksi ja kyseisissä konferensseissa laadittujen toimintaohjelmien täytäntöön panemiseksi,

TIETOISINA ilmastonmuutoksen aiheuttamasta vakavasta maailmanlaajuisesta ympäristöhaasteesta ja syvästi huolestuneina siitä, että heikoimmassa asemassa olevat väestöryhmät elävät kehitysmaissa ja varsinkin vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä AKT-saarivaltioissa, joissa ilmastoon liittyvät ilmiöt, kuten merenpinnan kohoaminen, rantaerosio, tulvat, kuivuus ja aavikoituminen, uhkaavat niiden elinkeinoja ja kestävä kehitystä,

▼ B

PYRKIVÄT kunnioittamaan työntekijöiden perusoikeuksia Kansainvälisen työjärjestön asiaa koskevissa sopimuksissa vahvistetut periaatteet huomioon ottaen,

PALAUTTAVAT MIELEEN Maailman kauppajärjestössä tehdyt sitoumukset,

OVAT PÄÄTTÄNEET TEHDÄ TÄMÄN SOPIMUKSEN:

1. OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET

I OSASTO

TAVOITTEET, PERIAATTEET JA TOIMIJAT

1LUKU

Tavoitteet ja periaatteet

1 artikla

Kumppanuuden tavoitteet

Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot yhtäältä ja AKT-valtiot toisaalta, jäljempänä 'osapuolet', tekevät tämän sopimuksen AKT-valtioiden taloudellisen, kulttuurisen ja yhteiskunnallisen kehityksen edistämiseksi ja jouduttamiseksi tavoitteen ollessa rauhan ja turvallisuuden sekä vakaan ja demokraattisen poliittisen toimintaympäristön edistäminen.

▼ B

Kumppanuus rakentuu köyhyden vähentämisen ja lopulta poistamisen tavoitteelle kestävästä kehityksestä ja AKT-valtioiden asteittaista integroitumista maailmantalouteen koskevien tavoitteiden mukaisesti.

▼ M10

Nämä tavoitteet ja osapuolten kansainväliset sitoumukset vuosituhaten kehitystavoitteet mukaan luettuina ohjaavat kaikkia kehitysstrategioita, ja niihin sovelletaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa otetaan samanaikaisesti huomioon kehityksen poliittiset, taloudelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset sekä ympäristöön liittyvät näkökohdat. Kumppanuus luo yhtenäisen tukikehyksen kunkin AKT-valtion omaksumalle kehitysstrategialle.

Kestävä talouskasvu, yksityissektorin kehittäminen, työllisyyden edistäminen ja tuotantoresurssien saannin parantaminen ovat kaikki osa tätä kehitystä. Yksilön oikeuksien kunnioittamista ja perustarpeiden tyydyttämistä tuetaan, samoin edistetään yhteiskunnallista kehitystä ja edellytyksiä kasvun tulosten oikeudenmukaiselle jaolle. Alueiden ja tätä pienempien yksikköjen yhdentymisprosesseja, jotka edistävät AKT-valtioiden integroitumista maailmantalouteen kaupan ja yksityisinvestointien osalta, rohkaistaan ja tuetaan. Kehitystyön toimijoiden toimintaedellytysten vahvistaminen samoin kuin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, demokraattisen yhteiskunnan ja markkinatalouden toiminnan sekä osallistuvan ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan syntyminen edellytyksenä olevan toimielinjärjestelmän kehittäminen on olennainen osa tätä lähestymistapaa. Naisten asema ja sukupuolikiyymykset otetaan järjestelmällisesti huomioon kaikilla politiikan, talouden ja yhteiskunnan osa-aloilla. Luonnonvarojen ja ympäristön, ilmastonmuutos mukaan luettuna, kestävä hallinnan ja hoidon periaatteita sovelletaan ja ne sisällytetään toiminnan osaksi kaikilla kumppanuuden eri tasoilla.

*2 artikla***Perusperiaatteet**

AKT–EY-yhteistyössä, jonka perustana on oikeudellisesti sitova järjestelmä ja yhteiset toimielimet, seurataan omistajuuden, johdonmukaisuuden, yhdenmukaisuuden, avun tulokeskeisen hallinnoinnin ja molempipuolisen vastuuvollisuuden osalta kansainvälisesti sovittua avun tuloksellisuutta koskevaa toimintasuunnitelmaa sekä sovelletaan seuraavia perusperiaatteita:

- kumppaneiden yhdenvertaisuus ja kehitysstrategioiden itsehallinta: kumppanuuden tavoitteiden toteuttamiseksi AKT-valtiot määrittelevät niiden talouden ja yhteiskunnan kehitysstrategiat täysivaltaisesti jäljempänä 9 artiklassa kuvatut olennaiset ja perustavanlaatuiset osat asianmukaisesti huomioon ottaen; kumppanuudella rohkaistaan sitä, että asianomaiset maat ja niiden kansalaiset ottavat kehitysstrategiat omaan hallintaansa; kehitysyhteistyökumppanit EU:sta mukauttavat ohjelmansa kyseisiin strategioihin;
- osallistuminen: vaikka pääasiallisena kumppanina onkin maan keskushallinto, kumppanuus on avoin AKT-parlamenteille ja AKT-maiden paikallisviranomaisille sekä muunkinlaisille toimijoille kaikkien yhteiskuntaryhmien, myös yksityissektorin ja kansalaisjärjestöjen, rohkaisemiseksi liittymään politiikan, talouden ja yhteiskuntaelämän valtavirtaan;

▼ M10

- vuoropuhelun avainasema ja keskinäisten velvoitteiden täyttäminen sekä vastuuvollisuus: osapuolten vuoropuhelunsa yhteydessä omaksumat veloitteet ovat keskeisellä sijalla niiden kumppanuus- ja yhteistyösuhteissa; osapuolet toimivat läheisessä yhteistyössä määritelläkseen ja pannaakseen täytäntöön tarvittavat avunantajien johdonmukaistamis- ja yhdenmukaistamisprosessit, jotta AKT-valtiot saavat keskeisen aseman näissä prosesseissa;
- erilaistaminen ja alueellistaminen: yhteistyön järjestelyt ja painopisteet vaihtelevat kumppanin kehitystason, tarpeiden, edistymisen ja pitkän aikavälin kehitysstrategian mukaan. Vähiten kehittyneille maille suodaan erityiskohtelu. Sisämaa- ja saarivaltioiden haavoittuvuus otetaan huomioon. Alueellista, myös maanosan tasolla tapahtuvaa, yhdentymistä painotetaan erityisesti.

▼ B*3 artikla*

Sopimuksen tavoitteiden saavuttaminen

Osapuolet toteuttavat tämän sopimuksen puitteissa kukin osaltaan tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet varmistaakseen sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttymisen ja helpottaakseen sen tavoitteiden saavuttamista. Ne pidättyvät kaikista toimenpiteistä, jotka ovat omiaan vaarantamaan nämä tavoitteet.

2 LUKU

Kumppanuuden toimijat**▼ M10***4 artikla*

Yleinen lähestymistapa

AKT-valtiot määrittelevät kehitystä koskevat periaatteet ja strategiat sekä talous- ja yhteiskuntamallinsa täysivaltaisesti. Ne laativat Euroopan yhteisön kanssa tässä sopimuksessa tarkoitetut yhteistyöohjelmat. Osapuolet kuitenkin tunnustavat valtiosta riippumattomien toimijoiden, AKT-maiden kansallisten parlamenttien ja hajautetun hallinnon paikallisviranomaisten täydentävän roolin ja vaikutusmahdollisuudet kehitysprosessissa erityisesti kansallisella ja alueellisella tasolla. Tästä syystä ja tässä sopimuksessa määrätyin edellytyksin, sekä milloin se on tarkoituksemukaista, valtiosta riippumattomia toimijoita, AKT-maiden kansallisia parlamentteja ja hajautetun hallinnon paikallisviranomaisia:

- informoidaan ja kuullaan yhteistyöpolitiikoista ja -strategioista, yhteistyön painopisteistä erityisesti niitä koskevilla tai niihin suoraan vaikuttavilla aloilla sekä poliittisesta vuoropuhelusta;
- tuetaan suorituskyvyn lisäämisessä kriittisillä aloilla niiden edellytysten vahvistamiseksi erityisesti organisaation ja edustuksen sekä kuulemismekanismien, myös viestintä- ja vuoropuhelukanavien, luomisen osalta ja strategisten liittoutumien edistämiseksi.

▼ M10

Milloin se on tarkoituksenmukaista, valtiosta riippumattomat toimijat ja hajautetun hallinnon paikallisviranomaiset

- saavat tässä sopimuksessa määrätyin edellytyksin rahoitusta paikallisen kehityksen tukemiseen;
- osallistuvat yhteistyöhankkeiden ja -ohjelmien täytäntöönpanoon aloilla, jotka koskevat niitä tai joilla niillä on suhteellinen etu.

▼ B*5 artikla*

T i e d o t u s

Yhteistyöllä tuetaan toimia tietojen antamiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi AKT–EU-kumppanuuden perustekijöistä. Lisäksi yhteistyöllä

- tuetaan kumppanuutta ja luodaan yhteyksiä AKT-valtioiden toimijoiden ja EU:n toimijoiden välille sekä
- vahvistetaan verkottumista sekä asiantuntemuksen ja kokemusten vaihtoa toimijoiden kesken.

6 artikla

M ä ä r i t e l m ä t

▼ M10

1. Yhteistyön toimijoita ovat
 - a) hallinto (paikallinen, alueellinen ja kansallinen) mukaan luettuina AKT-maiden kansalliset parlamentit,
 - b) alueelliset AKT-maiden organisaatiot ja Afrikan unioni. Tässä sopimuksessa alueellisilla organisaatioilla tai alueellisella tasolla tarkoitetaan myös suppeampia alueita kattavia järjestöjä tai tasoja; ja
 - c) valtiosta riippumattomat tahot eli
 - yksityissektori,
 - taloudelliset ja sosiaaliset kumppanit, myös ammattijärjestöt, sekä
 - kansalaisyhteiskunta kansallisine piirteineen sen kaikissa ilmentymissä.

▼ B

2. Valtiosta riippumattomien toimijoiden tunnustaminen osapuolten taholta riippuu siitä, miten kyseiset toimijat vastaavat väestön tarpeisiin, niiden erityisosaamisesta sekä siitä, onko ne järjestetty ja johdetaanko niitä demokraattisesti ja avoimesti.

▼B*7 artikla*

Toimintaedellytysten kehittäminen

Kansalaisyhteiskunnan panosta kehitykseen voidaan edistää vahvistamalla yhteiskunnallisia järjestöjä ja voittoa tavoittelemattomia, valtiosta riippumattomia järjestöjä kaikilla yhteistyön aloilla. Tämä edellyttää

- tällaisten järjestöjen perustamisen ja kehittämisen rohkaisemista ja tukemista, sekä
- järjestelyjen luomista tällaisten järjestöjen ottamiseksi mukaan kehitysstrategioiden ja -ohjelmien suunnitteluun, täytäntöönpanoon ja arviointiin.

II OSASTO

POLIITTINEN ULOTTUVUUS

▼M10*8 artikla*

Poliittinen vuoropuhelu

1. Osapuolet käyvät säännöllisesti kattavaa, tasapainoista ja perusteellista poliittista vuoropuhelua, joka johtaa molemmin puolin tehtäviin sitoumuksiin.

2. Vuoropuhelun tavoitteena on vaihtaa tietoja, edistää keskinäistä ymmärtämystä ja helpottaa painopisteistä sopimista ja yhteisten asioiden laatimista erityisesti tunnustamalla olemassa olevat yhteydet osapuolten välisten suhteiden eri osatekijöiden ja tässä sopimuksessa määriteltujen yhteistyön eri osa-alueiden välillä. Vuoropuhelulla helpotetaan osapuolten välisiä keskusteluja ja lujitetaan niiden yhteistyötä kansainvälisissä yhteyksissä sekä edistetään ja ylläpidetään tehokkaan monenvälisyyden järjestelmää. Vuoropuhelun tavoitteena on myös estää sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa jokin osapuoli katsoisi tarpeelliseksi soveltaa 96 ja 97 artiklassa tarkoitettuja neuvottelumenettelyjä.

3. Vuoropuhelu kattaa kaikki tässä sopimuksessa asetetut tavoitteet sekä kaikki kysymykset, joihin sisältyy yhteinen, yleinen tai alueellinen ulottuvuus, mukaan luettuina alueelliseen ja maanosien yhdentymiseen liittyvät kysymykset. Vuoropuhelun kautta osapuolet edistävät rauhaa, turvallisuutta, vakautta sekä vakaata ja demokraattista poliittista toimintaympäristöä. Vuoropuhelua käydään yhteistyöstrategioista avun tulokellisuutta koskevat toimintasuunnitelmat mukaan luettuina sekä yleisistä ja alakohtaisista politiikoista ympäristöön, ilmastonmuutokseen, sukupuoleen, muuttoliikkeeseen ja kulttuuriperintöön liittyvät kysymykset mukaan luettuina. Siinä käsitellään myös kummankin osapuolen yleisiä ja alakohtaisia politiikkoja, jotka saattavat vaikuttaa kehitysyhteistyön tavoitteiden saavuttamiseen.

4. Vuoropuhelussa keskitytään muun muassa poliittisiin erityiskysymyksiin, jotka askarruttavat molempia osapuolia tai joilla on yleistä merkitystä sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta, kuten asekauppaan, kohtuuttomiin sotilasmenoihin, huumeisiin, järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai lapsityövoimaan, tai rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun ominaisuuteen perustuvaan syrjintään. Lisäksi vuoropuhelun osana arvioidaan säännöllisesti tilanteen kehittymistä ihmisoikeuksien kunnioittamisen, demokratian periaatteiden ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen sekä hyvän hallintotavan osalta.

▼ M10

5. Laaja-alaiset politiikat, joilla edistetään rauhaa sekä ehkäistään, hallitaan ja ratkaistaan väkivaltaisia selkkauksia, ovat tärkeä osa tätä vuoropuhelua, samoin kuin tarve ottaa rauhan ja demokratiaan perustuvan vakauden tavoite täysimääräisesti huomioon yhteistyön ensisijaisia aloja määriteltäessä. Mikäli tarkoituksenmukaista, tähän vuoropuheluun otetaan täysimääräisesti mukaan asianomaiset alueelliset AKT-organisaatiot ja Afrikan unioni.

6. Vuoropuhelua käydään joustavasti. Se on tarpeen mukaan joko virallista tai epävirallista, ja sitä käydään sekä toimielinjärjestelmän puitteissa että sen ulkopuolella, myös AKT-valtioiden ryhmässä ja yhteisessä edustajakokouksessa, tarkoituksenmukaisessa muodossa ja tarkoituksenmukaisella tasolla, mukaan luettuina kansallinen ja alueellinen taso sekä maanosan tai kaikki AKT-maat kattava taso.

7. Alueelliset organisaatiot ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjen edustajat otetaan mukaan vuoropuheluun samoin kuin AKT-maiden kansallisten parlamenttien edustajat, milloin tarkoituksenmukaista.

8. Tarvittaessa ja sellaisten tilanteiden välttämiseksi, joissa jokin osapuoli voisi katsoa aiheelliseksi soveltaa 96 artiklassa tarkoitettua neuvottelumenettelyä, sopimuksen olennaisista osista käytävä vuoropuhelu on liitteessä VII esitettyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti järjestelmällistä ja määrämutoista.

▼ B*9 artikla***▼ M4**

Ihmisoikeuksia sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatetta koskevat olennaiset osat ja hyvää hallintoa koskeva perusosa

▼ B

1. Yhteistyö ohjataan yksilöön keskittyvään kestäväan kehitykseen, koska yksilö on kehityksen tärkein liikkeellepaneva voima ja hyödynsaaaja; tämä edellyttää kaikkien ihmisoikeuksien kunnioittamista ja edistämistä.

Kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien sekä myös sosiaalisten perusoikeuksien kunnioittaminen, oikeusvaltiolle perustuva demokratia sekä avoin ja vastuullinen hallintotapa ovat olennainen osa kestäväan kehitystä.

2. Osapuolet viittaavat ihmisoikeuksien kunnioittamista koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiinsa ja sitoumuksiinsa. Ne toistavat voimakkaan sitoutumisensa kunnioittaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia, joihin yksilöillä ja kansoilla on oikeus. Ihmisoikeudet ovat yleismaailmallisia, jakamattomia ja toisiinsa sidoksissa. Osapuolet sitoutuvat edistämään ja suojelemaan kaikkia perusvapauksia ja ihmisoikeuksia, olivatpa ne kansalaisuuteen liittyviä ja poliittisia tai taloudellisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurisia. Osapuolet vahvistavat tässä yhteydessä uudelleen miesten ja naisten olevan tasa-arvoisia.

▼ B

Osapuolet vahvistavat, että demokratisointi, kehitys sekä perusvapauksien ja ihmisoikeuksien suojaaminen ovat toisiinsa sidoksissa ja toisiaan vahvistavia. Demokratian periaatteet tunnustetaan yleismaailmallisesti valtiokoneiston perustana oleviksi periaatteiksi, joilla varmistetaan valtiotavallan käytön oikeutus, sen valtiosääntö-, lainsäädäntö- ja sääntelyjärjestelmässä ilmenemismuodon saavien toimien laillisuus sekä osallistumismekanismien olemassaolo. Kukin maa kehittää demokraattisen kulttuurinsa yleismaailmallisesti tunnustettujen periaatteiden pohjalta.

Hallinnon rakenne ja eri vallankäyttäjien valtaoikeudet perustuvat oikeusvaltion periaatteelle, mikä käsittää erityisesti tehokkaat ja kaikkien ulottuvilla olevat oikeussuojakeinot, riippumattoman ja yhdenvertaisuuden lain edessä takaavan oikeusjärjestelmän sekä kaikilta osin lain alaisuudessa toimivan toimeenpanovallan käyttäjän.

AKT–EU-kumppanuuden perustana olevat ihmisoikeudet sekä demokratian ja oikeusvaltion periaate muodostavat osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan perustan ja ovat tässä sopimuksessa tarkoitettuja olennaisia osia.

3. Poliittisessa ja institutionaalisessa ympäristössä, joka vaalii ihmisoikeuksia sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatetta, hyvä hallintotapa tarkoittaa luonnonvarojen, inhimillisten ja taloudellisten resurssien sekä rahoitusvarojen avointa ja vastuullista hallintaa osana oikeudenmukaista ja kestävästä kehityksestä. Se edellyttää viranomaisilta selkeitä päätöksentekomenettelyjä, avoimia ja vastuullisia instituutioita, lain noudattamisen ensisijaisuutta resurssien hallinnassa ja jakamisessa sekä toimintaedellytysten kehittämistä erityisesti korruption ehkäisemiseen ja kitkemiseen tarkoitettujen toimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

▼ M10

AKT–EU-kumppanuuden perustana oleva hyvä hallintotapa muodostaa osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan perustan ja tässä sopimuksessa tarkoitettua perusosaa. Osapuolet sopivat, että jäljempänä 97 artiklassa tarkoitettua vakavaa korruptiotapauksia, myös korruption johtava lahjonta, rikkovat kyseistä tekijää.

▼ B

4. Kumppanuudella tuetaan aktiivisesti ihmisoikeuksien edistämistä, demokratisointia, oikeusvaltion vakiinnuttamista sekä hyvää hallintotapaa.

Nämä alat ovat tärkeitä poliittisen vuoropuhelun aiheita. Tässä vuoropuhelussa osapuolet kiinnittävät erityistä huomiota käynnissä oleviin muutoksiin ja saavutetun edistyksen jatkumiseen. Tässä säännöllisessä arvioinnissa otetaan huomioon kunkin maan taloudellinen, yhteiskunnallinen, kulttuurinen ja historiallinen tausta.

Nämä alat ovat myös kehitysstrategioille annettavan tuen keskipisteessä. Yhteisö tukee poliittisia, institutionaalisia ja oikeudellisia uudistuksia sekä julkisten ja yksityisten toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten kehittämistä osana asianomaisen valtion ja yhteisön kesken sovittuja strategioita.

▼ M10

Tässä artiklassa määriteltyihin olennaisiin osiin ja perusosaan sisältyviä periaatteita sovelletaan tasapuolisesti AKT-valtioihin sekä Euroopan unioniin ja sen jäsenvaltioihin.

▼ B*10 artikla***Poliittisen toimintaympäristön muut osatekijät**

1. Osapuolet katsovat seuraavien tekijöiden edistävän vakaan ja demokraattisen poliittisen toimintaympäristön säilymistä ja vahvistumista:

— kestävä ja oikeudenmukainen kehitys, johon kuuluu muun muassa tuotantoresurssien ja olennaisten palvelujen saanti sekä oikeussuoja,

▼ M10

— AKT-maiden kansallisten parlamenttien ja hajautetun hallinnon paikallisviranomaisten, silloin kun se on tarkoituksenmukaista, sekä aktiivisen ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan ja yksityissektorin osallistuminen nykyistä enemmän.

▼ B

2. Osapuolet tunnustavat, että ► **M10** sosiaalisen markkinatalouden ◀ periaatteet yhdessä avointen kilpailusääntöjen ja järkevän talous- ja sosiaalipolitiikan kanssa edistävät kumppanuuden tavoitteiden saavuttamista.

▼ M10*11 artikla***Rauhaa rakentavat politiikat, selkkausten ehkäiseminen ja ratkaiseminen, toiminta epävakaisissa tilanteissa**

1. Osapuolet tunnustavat, että ilman kehitystä ja köyhyyden vähentämistä ei saada aikaan pysyvää rauhaa ja turvallisuutta ja että ilman rauhaa ja turvallisuutta ei saada aikaan kestävä kehitystä. Osapuolet jatkavat osana kumppanuutta aktiivista, kattavaa ja kokonaisvaltaista politiikkaa rauhan rakentamiseksi, selkkausten ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi ja ihmisten turvallisuuden parantamiseksi sekä epävakaiden tilanteiden hoitamista. Se perustuu omistajuuden periaatteelle, ja siinä keskitytään erityisesti maiden, alueiden ja maanosien valmiuksien kehittämiseen sekä väkivaltaisten selkkausten ehkäisemiseen varhaisessa vaiheessa ratkomalla niiden perussyitä, mukaan luettuna köyhyys, kohdenetusti ja yhdistelemällä tarkoituksenmukaisesti kaikkia käytettävissä olevia välineitä.

Osapuolet tunnustavat tarpeen ratkoa uusia tai laajenevia turvallisuusuhkia, joita ovat esimerkiksi järjestäytynyt rikollisuus, merirosvous ja varsinkin ihmisten, huumeiden ja aseiden salakuljetus. Huomioon on otettava myös maailmanlaajuisten haasteiden, kuten kansainvälisten rahanmarkkinoiden häiriöiden, ilmastonmuutoksen ja pandemioiden, vaikutukset.

Osapuolet korostavat alueellisten organisaatioiden merkitystä rauhan rakentamisessa ja selkkausten ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa sekä Afrikan uusien tai laajentuvien turvallisuusuhkien torjumisessa, joka on Afrikan unionin tärkeä tehtävä.

▼ **M10**

2. Turvallisuuden ja kehityksen keskinäinen riippuvuus ohjaa rauhan rakentamiseen ja selkkausten ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen liittyviä toimia, joissa yhdistetään kriisinhallinnan sisältäviä mutta sitä laajempia lyhyen ja pitkän aikavälin lähestymistapoja. Toimilla uusien tai laajentuvien turvallisuusuhkien torjumiseksi tuetaan muun muassa lainvalvontaa esimerkiksi tekemällä rajavalvontayhteistyötä, parantamalla kansainvälisten toimitusketjujen turvallisuutta ja parantamalla lento-, meri- ja maantieliikenteen suojaustoimenpiteitä.

Rauhan rakentamisessa sekä selkkausten ehkäisemisessä ja ratkaisemisessä tuetaan erityisesti poliittisten, taloudellisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen osallistumismahdollisuuksien jakamista tasapuolisesti kaikkien yhteiskuntaryhmien kesken, hallinnon demokratiaan perustuvan oikeutuksen ja tehokkuuden vahvistamista, tehokkaiden mekanismien luomista eri ryhmien etujen sovittamiseksi yhteen rauhanomaisesti, naisten aktivoimista, eri yhteiskuntaryhmiä erottavien kuilujen kuromista umpeen sekä aktiivista ja järjestäytyntä kansalaisyhteiskuntaa. Tässä yhteydessä kiinnitetään erityisesti huomiota sellaisten varhaisvaroitusjärjestelmien ja rauhanrakennusmekanismien kehittämiseen, joilla voidaan tukea selkkausten ehkäisyä.

3. Muita kyseeseen tulevia toimia ovat muun muassa seuraavien toimien tukeminen: välitys-, neuvottelu- ja sovittelutoimet, yhteisten ja niukkojen luonnonvarojen tehokas alueellinen hallinta, entisten taistelijoiden demobilisointi ja uudelleen sopeuttaminen yhteiskuntaan, lapsisotilasongelman ratkaiseminen sekä naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunta. Tarkoituksenmukaisia toimia toteutetaan vastuullisten rajojen asettamiseksi sotilasmenoille ja asekaupalle muun muassa tuemalla sovittujen normien ja toimintasääntöjen edistämistä ja noudattamista sekä selkkauksia ruokkivien toimien torjumiseksi.

3a. Erityistä huomiota kiinnitetään jalkaväkimiinojen ja sodan räjähtämättömien jäänteiden torjuntaan sekä pienaseiden, kevyiden aseiden ja niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen, siirron, liikkumisen ja kertymisen estämiseen, mukaan luettuina riittämättömästi suojatut ja huonosti hallitut varastot ja hallitsematon leviäminen.

Osapuolet sopivat koordinoivansa ja noudattavansa asiaa koskevista kansainvälisistä yleissopimuksista ja muista välineistä johtuvia velvoitteitaan ja panevansa ne täysimääräisesti täytäntöön, ja ne tekevät yhteistyötä kansallisella, alueellisella ja maanosan tasolla.

3b. Lisäksi osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä palkkasoturitoiminnan estämiseksi kaikista asiaa koskevista kansainvälisistä yleissopimuksista ja muista välineistä johtuvien velvoitteidensa sekä lainsäädäntönsä ja sääntöjensä mukaisesti.

4. Jotta epävakaita tilanteita voidaan käsitellä strategisesti ja tehokkaasti, osapuolet jakavat tietoja ja edistävät ehkäiseviä toimia yhdistämällä diplomaattisia, turvallisuuteen liittyviä ja kehitysyhteistyön välineitä johdonmukaisella tavalla. Ne sopivat parhaasta tavasta lujittaa valtioiden valmiuksia huolehtia keskeisistä tehtävistään ja luoda poliittista uudistustahtoa kunnioittaen samalla omistajuuden periaatetta. Poliittinen vuoropuhelu on erityisen tärkeää epävakaisissa tilanteissa, ja sitä kehitetään ja lujitetaan entisestään.

▼ M10

5. Väkivaltaisissa selkkauksissa osapuolet toteuttavat kaikki tarkoituksenmukaiset toimet väkivallan voimistumisen ehkäisemiseksi, sen alueellisen leviämisen rajoittamiseksi ja riitojen rauhanomaisen ratkaisun helpottamiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään sen varmistamiseen, että yhteistyöhön tarkoitettuja rahoitusvaroja käytetään kumppanuuden periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti ja että varoja ei käytetä sotilaallisiin tarkoituksiin.

6. Selkkauksen jälkeisissä tilanteissa osapuolet toteuttavat kaikki tarkoituksenmukaiset toimet tilanteen vakauttamiseksi siirtymävaiheen ajaksi helpottaakseen paluuta väkivallattomaan, vakaaseen ja demokraattiseen tilanteeseen. Osapuolet huolehtivat tarpeellisten yhteyksien luomisesta hätätoimien, ennalleensaattamisen ja kehitysyhteistyön välille.

7. Edistääkseen rauhan ja kansainvälisen oikeuden lujittamista osapuolet vakuuttavat pyrkivänsä edelleen

— vaihtamaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön ratifiointin ja täytäntöönpanon edellyttämien oikeudellisten muutosten tekemisestä saatuja kokemuksia, ja

— torjumaan kansainvälistä rikollisuutta kansainvälistä oikeutta noudattaen ja edellä tarkoitetun perussäännön asianmukaisesti huomioon ottaen.

Osapuolet pyrkivät toteuttamaan toimet perussäännön ja siihen liittyvien asiakirjojen ratifioimiseksi ja täytäntöön panemiseksi.

▼ M4*11 a artikla*

Terrorismin torjunta

Osapuolet toistavat tuomitsevansa jyrkästi kaikenlaiset terroriteot ja sitoutuvat torjumaan terrorismia kansainvälisellä yhteistyöllä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan, kansainvälisen oikeuden sekä asiaa koskevien sopimusten ja muiden asiakirjojen mukaisesti sekä erityisesti panemalla täysimääräisesti täytäntöön Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmat 1373 (2001) ja 1456 (2003) sekä muut asiaa koskevat Yhdistyneiden Kansakuntien päätöslauselmat. Tätä tarkoitusta varten osapuolet sopivat vaihtavansa

— tietoja terroristiryhmistä ja niiden tukiverkostoista, ja

— kokemuksia terrorismin ehkäisemisestä ja näkemyksiä muun muassa teknisistä ja koulutuksellisista keinoista ja menetelmistä torjua terroritekoja.

11 b artikla

Yhteistyö joukkotuhoaseiden leviämisen
estämiseksi

1. Osapuolet katsovat, että joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviäminen niin valtiollisille kuin valtioista riippumattomille toimijoille on yksi vakavimmista kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden uhkatekijöistä.

▼ **M4**

Tästä syystä osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhoukseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen paneamalla kansallisella tasolla täytäntöön kansainvälisistä aseriisunta- ja ase-sulkusopimuksista johtuvat velvoitteensa ja noudattamalla niitä sekä muita asiaa koskevia kansainvälisiä velvoitteita täysimääräisesti.

Osapuolet sopivat, että tämä määräys on yksi sopimuksen olennaisista osista.

2. Lisäksi osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja edistävänsä aseiden leviämisen estämisen tavoitetta

— toteuttamalla toimia kaikkien muiden asiaa koskevien kansainvälisten asiakirjojen allekirjoittamiseksi, ratifioimiseksi tai niihin liittymiseksi tapauksesta riippuen ja niiden panemiseksi täysimääräisesti täytäntöön,

— luomalla tehokkaan kansallisen vientivalvontajärjestelmän, jolla valvotaan joukkotuhoukseen liittyvien tavaroiden vientiä ja kauttakulkua, mukaan luettuna kaksikäyttötekniikan loppukäytön valvonta, ja johon sisältyy tehokkaita seuraamuksia vientivalvonnan laiminlyömisestä.

Joukkotuhoukseiden leviämisen estämiseksi tehtävän yhteistyön puitteissa annettavaa taloudellista ja teknistä apua rahoitetaan muista kuin AKT: n ja EY: n välisen yhteistyön rahoittamiseksi tarkoitetuista erityisvälineistä.

3. Osapuolet sopivat käyvänsä säännöllistä poliittista vuoropuhelua, jolla näitä sopimuksen osia täydennetään ja vahvistetaan.

4. Jos osapuoli tiivistä poliittista vuoropuhelua käytyään ja erityisesti Kansainvälisen atomienergiajärjestön, Kemiallisten aseiden kieltöjärjestön ja muiden alalla vaikuttavien monenvälisten laitosten raporttien perusteella katsoo, että toinen osapuoli ei ole täyttänyt 1 kohdasta johtuvaa velvoitetta, se toimittaa kyseiselle toiselle osapuolelle sekä EU: n ja AKT: n ministerineuvostoille tilanteen perusteelliseksi selvittämiseksi tarvittavat tiedot osapuolten kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi erityisen kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta. Tätä tarkoitusta varten se kutsuu toisen osapuolen neuvotteluihin, joissa keskitytään toimenpiteisiin, joihin asianomainen osapuoli on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä tilanteen korjaamiseksi.

5. Neuvottelut käydään tasolla ja kokoonpanossa, joka katsotaan soveliaimmaksi ratkaisun löytämistä varten.

Neuvottelut aloitetaan 30 päivän kuluessa kutsun esittämisestä, ja ne jatkuvat rikkomuksen luonteen ja vakavuuden perusteella määräytyvän yhteisesti sovitun ajan. Neuvottelut eivät missään tapauksessa voi kestää pidempään kuin 120 päivää.

6. Jos neuvottelut eivät johda molempien osapuolten hyväksymään ratkaisuun, jos toinen osapuoli kieltäytyy neuvotteluista tai jos kyseessä on erityisen kiireellinen tapaus, voidaan toteuttaa aiheellisia toimenpiteitä. Nämä toimenpiteet kumotaan heti, kun syyt niiden toteuttamiselle ovat poistuneet.

▼ M10*12 artikla*

Yhteisön politiikkojen johdonmukaisuus ja niiden vaikutus tämän sopimuksen täytäntöönpanoon

Osapuolet ovat sitoutuneita huolehtimaan kehitykseen vaikuttavien politiikkojen johdonmukaisuudesta kohdennetulla, strategisella ja kumppanuuskeskeisellä tavalla, johon kuuluu myös vuoropuhelun lisääminen kehitykseen vaikuttavien politiikkojen johdonmukaisuuteen liittyvistä aiheista. Euroopan unioni myöntää, että unionin muut politiikat kuin kehitysyhteistyöpolitiikka voivat tukea tämän sopimuksen mukaisia AKT-valtioiden kehitystavoitteita. Tämän vuoksi unioni parantaa kyseisten politiikkojen johdonmukaisuutta tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Jos yhteisö aikoo toimivaltaansa käyttäessään toteuttaa toimenpiteen, jolla voi olla vaikutusta AKT-valtioiden tämän sopimuksen tavoitteisiin liittyviin etuihin, se tiedottaa AKT-ryhmälle aikeistaan riittävän ajoissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta 96 artiklan soveltamista. Tätä tarkoitusta varten komissio antaa AKT-ryhmän sihteeristölle säännöllisesti tietoa suunnitelluista ehdotuksista ja antaa samalla tiedoksi tällaisia toimenpiteitä koskevan ehdotuksensa. AKT-valtiot voivat tarvittaessa esittää tiedonsaantipyynnön myös omasta aloitteestaan.

Neuvottelut käydään AKT-valtioiden pyynnöstä viipymättä, jotta niiden huoli kyseisten toimenpiteiden vaikutuksista voidaan ottaa huomioon ennen lopullisen päätöksen tekemistä.

Tällaisten neuvottelujen jälkeen AKT-valtiot ja AKT-ryhmä voivat lisäksi toimittaa huolenaiheensa mahdollisimman pian kirjallisina yhteisölle ja tehdä ehdotuksia muutoksiksi, joilla huolenaiheisiin olisi vastattava.

Jos yhteisö ei suostu AKT-valtioiden ehdotuksiin, se antaa niille mahdollisimman pian asiasta tiedon ja perustelee kantansa.

Lisäksi AKT-ryhmälle annetaan riittävät tiedot tällaisten päätösten voimaantulosta, mahdollisuuksien mukaan edeltäkäsin.

▼ B*13 artikla***M a a h a n m u u t t o**

1. Maahanmuuttokysymyksestä käydään perusteellista vuoropuhelua osana AKT-EU-kumppanuutta.

Osapuolet vahvistavat voimassa olevat, kansainvälisen oikeuden mukaiset velvoitteensa ja sitoumuksensa ihmisoikeuksien kunnioittamiseksi ja kaikkinaisen alkuperään, sukupuoleen, rotuun, kieleen ja uskontoon perustuvan syrjinnän poistamiseksi.

2. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että kumppanuus tarkoittaa maahanmuuton osalta niiden alueella laillisesti asuvien kolmannen maan kansalaisten oikeudenmukaista kohtelua, kotouttamispolitiikkaa, jonka tavoitteena on oman maan kansalaisten oikeuksiin verrattavien oikeuksien myöntäminen ja velvollisuuksiin verrattavien velvollisuuksien edellyttäminen, syrjimättömyyden edistämistä talous-, yhteiskunta- ja kulttuurielämässä sekä rasismien ja muukalaisvihan vastaisten toimenpiteiden laatimista.

▼B

3. Kunkin jäsenvaltion alueellaan laillisesti työssä oleville AKT-valtioiden työntekijöille myöntämään kohteluun ei saa sisältyä minkäänlaista kansallisuuteen perustuvaa syrjintää työehtojen, palkkauksen ja irtisanomisen osalta suhteessa sen omiin kansalaisiin. Kukin AKT-valtio myöntää lisäksi vastaavanlaisen syrjimättömyyskohtelun työntekijöille, jotka ovat jäsenvaltioiden kansalaisia.

4. Osapuolet katsovat, että köyhyyden vähentämiseen, elin- ja työolosuhteiden parantamiseen, työpaikkojen luomiseen ja koulutuksen kehittämiseen pyrkivät strategiat tasoittavat osaltaan muuttovirtoja pitkillä aikavälillä.

Osapuolet ottavat kehitysstrategioissa sekä kansallisessa ja alueellisessa suunnittelussa huomioon muuttovirtoihin liittyvät rakenteelliset rasitteet voidakseen tukea niiden alueiden taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä, joista siirtolaiset ovat lähtöisin, ja vähentää köyhyyttä.

Yhteisö tukee kansallisten ja alueellisten yhteistyöohjelmien kautta AKT-valtioiden kansalaisten koulutusta omassa maassaan, toisessa AKT-valtiossa tai jäsenvaltiossa. Jos koulutus tapahtuu jäsenvaltiossa, sopimuspuolet huolehtivat siitä, että toimien tavoitteena on AKT-valtioiden kansalaisten ammattiin sijoittuminen omassa maassaan.

Osapuolet laativat erityisesti uusia viestintätekniikoita käyttämällä yhteistyöohjelmia helpottaakseen AKT-valtioiden opiskelijoiden pääsyä koulutukseen.

5. a) Ministerineuvosto tarkastelee osana poliittista vuoropuhelua laittomaan siirtolaisuuteen liittyviä kysymyksiä luodakseen tarpeen mukaan keinot ennalta ehkäisevälle politiikalle.

b) Tässä yhteydessä osapuolet sopivat huolehtivansa erityisesti siitä, että yksilön oikeuksia ja ihmisarvoa kunnioitetaan kaikissa laittomien siirtolaisten palauttamista omaan maahansa koskevilla menettelyissä. Tällöin asianomaiset viranomaiset soveltavat tällaisiin henkilöihin heidän paluunsa helpottamiseksi välttämättömiä hallinnollisia järjestelyjä.

c) Lisäksi osapuolet sopivat seuraavaa:

i) kukin Euroopan unionin jäsenvaltio hyväksyy niiden kansalaistensa palauttamisen ja takaisinoton, jotka oleskelevat laittomasti jonkin AKT-valtion alueella, ja ottaa heidät vastaan kyseisen valtion pyynnöstä ilman lisämuodollisuuksia, ja

kukin AKT-valtio hyväksyy niiden kansalaistensa palauttamisen ja takaisinoton, jotka oleskelevat laittomasti jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion alueella, ja ottaa heidät vastaan kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä ilman lisämuodollisuuksia.

Jäsenvaltiot ja AKT-valtiot myöntävät kansalaisilleen näihin tarkoituksiin asianmukaiset henkilöllisyystodistukset.

▼B

Euroopan unionin jäsenvaltioiden osalta tämän alakohdan velvoitteita sovelletaan ainoastaan sellaisiin henkilöihin, joiden katsotaan yhteisön kannalta olevan niiden kansalaisia Euroopan yhteisön perustamissopimuksen julistuksessa N:o 2 esitetyn mukaisesti. AKT-valtioiden osalta tämän kohdan velvoitteita sovelletaan ainoastaan sellaisiin henkilöihin, joiden katsotaan olevan niiden kansalaisia asianomaisen maan oikeusjärjestelmän mukaisesti.

- ii) Osapuolen pyynnöstä aloitetaan AKT-valtioiden kanssa neuvottelut sellaisten kahdenvälisen sopimusten tekemiseksi, joilla säännellään niiden kansalaisten takaisinottoa ja palauttamista koskevia erityisvelvoitteita; neuvottelut käydään hyvässä uskossa ja kansainvälisen oikeuden asiaa koskevat säännöt asianmukaisesti huomioon ottaen. Näillä sopimuksilla säännellään myös kolmannen maan kansalaisten ja kansalaisuutta vailla olevien henkilöiden takaisinottojärjestelyjä, jos jokin osapuoli katsoo sen tarpeelliseksi. Tällaisissa sopimuksissa vahvistetaan kyseisten järjestelyjen piiriin kuuluvia henkilöryhmiä koskevat yksityiskohdat sekä niihin kuuluvien henkilöiden takaisinottoa ja palauttamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

AKT-valtioille annetaan tarkoituksenmukaista apua näiden sopimusten täytäntöön panemiseksi.

- iii) Tässä c kohdassa 'osapuolella' tarkoitetaan yhteisöä, mitä tahansa yhteisön jäsenvaltiota ja mitä tahansa AKT-valtiota.

2. OSA

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET**▼M10***14 artikla*

Yhteiset toimielimet

1. Tämän sopimuksen toimielimiä ovat ministerineuvosto, suurlähettiläskomitea ja yhteinen edustajakokous.
2. Yhteiset toimielimet ja talouskumppanuussopimuksilla perustetut toimielimet pyrkivät varmistamaan koordinoimien, johdonmukaisuuden ja täydentävyyden sekä tehokkaan ja molemminpuolisen tiedonkulun, sanotun kuitenkin rajoittamatta voimassa olevien tai tulevien talouskumppanuussopimusten asiaa koskevien määräysten soveltamista.

14 a artikla

Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoukset

Osapuolet kokoontuvat valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla yhteisestä sopimuksesta tarkoituksenmukaisessa kokoonpanossa.

▼ B*15 artikla*

Ministerineuvosto

1. Ministerineuvoston muodostavat Euroopan Unionin neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission jäsenet sekä yksi jäsen kunkin AKT-valtion hallituksesta.

Ministerineuvoston puheenjohtajana toimivat vuorotellen Euroopan unionin neuvoston jäsen ja jonkin AKT-valtion hallituksen jäsen.

▼ M10

Ministerineuvosto kokoontuu puheenjohtajansa aloitteesta yleensä kerran vuodessa ja aina tarvittaessa sekä käsiteltävien asioiden kannalta tarkoituksenmukaisessa muodossa ja maantieteellisessä kokoonpanossa. Kokouksissa on tilaisuus korkean tason keskusteluihin osapuolille erityisen tärkeistä asioista, ja ne täydentävät 38 artiklalla perustetun yhteisen kaupan alan ministerikomitean sekä 83 artiklalla perustetun kehitysrahoitusyhteistyön AKT–EY-komitean työtä, jota hyödynnetään ministerineuvoston säännöllisissä vuosikokouksissa.

▼ B

2. Ministerineuvoston tehtävänä on

- a) johtaa poliittista vuoropuhelua,
- b) hyväksyä politiikan suuntaviivat ja tehdä tämän sopimuksen määräysten täytäntöön panemiseksi tarvittavat päätökset, erityisesti tämän sopimuksen erityisalojen tai minkä tahansa muun, merkitykselliseksi osoittautuvan alan kehitysstrategioiden sekä menettelyjen osalta,
- c) tarkastella kaikkia tämän sopimuksen tehokasta ja toimivaa täytäntöönpanoa tai sen tavoitteiden saavuttamista haittaavia kysymyksiä ja ratkaista ne, ja
- d) huolehtia neuvottelumekanismien moitteettomasta toiminnasta.

3. Ministerineuvosto tekee päätöksensä osapuolten yhteisellä sopimuksella. Ministerineuvoston päätökset katsotaan päteviksi ainoastaan, jos puolet Euroopan unionin neuvoston jäsenistä, yksi komission jäsen ja kaksi kolmasosaa AKT-valtioiden hallituksia edustavista jäsenistä on läsnä. Jos jokin ministerineuvoston jäsen on estynyt osallistumasta, hän voi lähettää tilalleen edustajan. Edustajalla on kaikki edustamansa jäsenen oikeudet.

▼ M10

Ministerineuvosto voi tehdä osapuolia sitovia päätöksiä ja antaa päätöslauselmia, suosituksia ja lausuntoja säännöllisissä vuosikokouksissaan tai kirjallisella menettelyllä. Se raportoi tämän sopimuksen täytäntöönpanosta vuosittain yhteiselle edustajakokoukselle. Se tarkastelee yhteisen edustajakokouksen antamia päätöslauselmia ja suosituksia ja ottaa ne huomioon.

▼ B

Ministerineuvosto käy jatkuvaa vuoropuhelua sosiaalisten ja taloudellisten kumppaneiden edustajien sekä muiden AKT-valtioiden ja EU:n kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Tätä tarkoitusta varten voidaan sen kokousten ohessa järjestää kuulemisia.

▼B

4. Ministerineuvosto voi siirtää toimivaltaansa suurlähettiläskomitealle.
5. Ministerineuvosto vahvistaa työjärjestyksensä kuuden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

16 artikla

Suurlähettiläskomitea

1. Suurlähettiläskomitea muodostuu kunkin jäsenvaltion pysyvästä edustajasta Euroopan Unionissa ja komission edustajasta sekä kunkin AKT-valtion Euroopan Unionissa olevan edustuston päälliköstä.

Suurlähettiläskomitean puheenjohtajana toimivat vuorotellen yhteisön nimeämä jäsenvaltion pysyvä edustaja ja AKT-valtioiden nimeämä AKT-valtion edustuston päällikkö.

2. Komitea avustaa ministerineuvostoa sen tehtävien hoidossa ja suorittaa neuvoston sille antamat toimeksiannot. Tähän liittyen se seuraa tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja siinä asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Suurlähettiläskomitea kokoontuu säännöllisesti, erityisesti valmistellakseen neuvoston istuntoja, ja aina tarvittaessa.

3. Komitea vahvistaa työjärjestyksensä kuuden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

17 artikla

Yhteinen edustajakokous

1. Yhteinen edustajakokous muodostuu yhtä monesta EU:n ja AKT-valtioiden edustajasta. Yhteisen edustajakokouksen jäsenet ovat Euroopan parlamentin jäseniä ja kunkin AKT-valtion parlamentin jäseniä tai, jos tämä ei ole mahdollista, kunkin AKT-valtion parlamentin nimeämiä edustajia. Jos maassa ei ole parlamenttia, asiaomaisen AKT-valtion edustajan osallistumiselle on saatava yhteisen edustajakokouksen ennakolta antama hyväksyntä.

2. Yhteisen edustajakokouksen tehtävä neuvoa-antavana elimenä on

- edistää demokratiakehitystä vuoropuhelun ja kuulemisen kautta,
- lisätä Euroopan unionin ja AKT-valtioiden kansojen keskinäistä ymmärrystä sekä yleistä tietoisuutta kehitysasioista,

▼M10

- keskustella kehitykseen ja AKT-EU-kumppanuuteen liittyvistä kysymyksistä, kuten talouskumppanuussopimuksista, muista kauppajärjestelyistä, Euroopan kehitysrahastosta sekä maa- ja aluekohtaisista strategia-asiakirjoista. Komissio antaa tätä varten strategia-asiakirjat yhteiselle edustajakokoukselle tiedoksi,

▼ M10

- keskustella tämän sopimuksen täytäntöönpanoa koskevasta ministerineuvoston vuosikertomuksesta ja antaa päätöslauselmia sekä suosituksia ministerineuvostolle tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi,
- edistää kansallisten parlamenttien institutionaalista kehitystä ja valmiuksien parantamista tämän sopimuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

3. Yhteinen edustajakokous kokoontuu kahdesti vuodessa vuorotellen Euroopan unionin alueella ja jossain AKT-valtiossa järjestettävään täysistuntoon. EU:n jäsenvaltioiden ja AKT-valtioiden parlamenttien jäsenten välisiä kokouksia järjestetään alueiden tasolla alueellisen yhdentymisen vahvistamiseksi ja kansallisten parlamenttien välisen yhteistyön edistämiseksi.

Alueellisia kokouksia järjestetään tämän sopimuksen 14 artiklan 2 kohdassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

▼ B

- 4. Yhteinen edustajakokous vahvistaa työjärjestyksensä kuuden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

3. OSA

YHTEISTYÖSTRATEGIAT*18 artikla*

Yhteistyöstrategiat perustuvat kehitysstrategioihin sekä taloudelliseen ja kaupalliseen yhteistyöhön, jotka ovat toisiinsa sidoksissa ja toisiaan täydentäviä. Osapuolet huolehtivat siitä, että molemmilla edellä mainituilla aloilla toteutettavat toimet ovat toisiaan vahvistavia.

I OSASTO

KEHITYSSTRATEGIAT

1 LUKU

Yleinen toimintakehys*19 artikla*

Periaatteet ja tavoitteet

1. AKT-EY-yhteistyön päätavoitteita ovat köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen, kestävä kehitys ja AKT-valtioiden asteittainen integroituminen maailmantalouteen. Tähän liittyen yhteistyön toimintakehys ja suuntaviivat määritellään kunkin AKT-valtion olosuhteiden mukaan, niillä edistetään talous- ja yhteiskuntauudistusten paikallistason itsehallintaa sekä yksityissektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ottamista mukaan kehitysprosessiin.

▼ M10

- 2. Yhdistyneiden Kansakuntien konferenssien päätöslauselmat sekä kansainvälisellä tasolla sovitut tavoitteet ja toimintaohjelmat samoin kuin niiden jatkotoimet muodostavat kehitystä koskevien periaatteiden

▼ M10

perustan yhteistyössä. Yhteistyössä otetaan huomioon myös kehitys-yhteistyön kansainväliset tavoitteet erityisen huomion ollessa kehityksen laatua ja määrää osoittavien indikaattoreiden käyttöönotossa. Osapuolet pyrkivät yhdessä nopeuttamaan vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttamista.

▼ B

3. Kunkin AKT-valtion hallitukset ja valtiosta riippumattomat toimijat käyvät keskusteluja maan kehittämisstrategioista ja yhteiskunnan siihen antamasta tuesta.

*20 artikla**Lähestymistapa***▼ M10**

1. AKT–EY-kehitys-yhteistyön tavoitteisiin pyritään kokonaisvaltaisten strategioiden avulla, joissa yhdistyvät taloudelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset, ympäristöön liittyvät ja institutionaaliset tekijät, joita on hallittava paikallisesti. Yhteistyöllä luodaan siten yhtenäinen, toiminnan mahdollistava tukikehys AKT-valtioiden omille kehitysstrategioille, millä varmistetaan eri tekijöiden välinen täydentävyys ja vuorovaikutus erityisesti kansallisella ja alueellisella tasolla sekä näiden tasojen kesken. Tätä taustaa vasten ja osana AKT-valtioiden kehityspolitiikkoja ja uudistuksia AKT–EY-yhteistyöstrategioilla pyritään kansallisella ja tarkoituksenmukaisissa tapauksissa alueellisella tasolla:

- a) saavuttamaan nopea ja kestävä, työpaikkoja luova talouskasvu, kehittämään yksityissektoria, edistämään työllisyyttä sekä parantamaan tuottavaan taloudelliseen toimintaan pääsyä ja tuotantoresurssien saantia,
- aa) edistämään alueellista yhteistyötä ja yhdentymistä,

▼ B

- b) edistämään yksilön ja yhteiskunnan kehitystä sekä huolehtimaan siitä, että kasvun tulokset jaetaan laajasti ja oikeudenmukaisesti, samoin kuin edistämään sukupuolten tasa-arvoa,
- c) edistämään yhteisöjen kulttuuriarvoja ja niiden erityistä vuorovaikutusta eri taloudellisten, poliittisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden kanssa,
- d) edistämään institutionaalisia uudistuksia ja instituutioiden kehittämistä, vahvistamaan demokratian, hyvän hallintotavan sekä tehokkaan ja kilpailukykyisen markkinatalouden vakiinnuttamisen edellyttämiä instituutioita sekä parantamaan kehityksen ja kumppanuuden toimintaedellytyksiä, ja
- e) edistämään ympäristön kannalta kestävästä kehityksestä, uudentumista ja parhaita toimintatapoja sekä luonnonvarojen säilyttämistä.

▼ M10

2. Seuraavat aihepiirit tai monialaiset aiheet otetaan järjestelmällisesti huomioon kaikilla yhteistyöaloilla: ihmisoikeudet, sukupuolikiusaukset, demokratia, hyvä hallintotapa, ympäristön kestävyys, ilmastonmuutos, tartuntataudit ja muut taudit, instituutioiden ja toimintaedellytysten kehittäminen. Näille aloille voidaan myös myöntää yhteisön tukea.

▼ B

3. Kehitysyhteistyön tavoitteita ja strategioita, erityisesti alakohtaisia politiikkoja ja strategioita koskevista yksityiskohtaisista asiakirjoista laaditaan yhteenveto, jossa annetaan yhteistyön erityisaloja tai osa-alueita koskevia toimintaohjeita. Ministerineuvosto voi tarkistaa, tarkastella ja/tai muuttaa näitä asiakirjoja kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitean tekemän suosituksen perusteella.

2 LUKU

Tukialat

1 JAKSO

Talouskehitys

21 artikla

Investoinnit ja yksityissektorin kehittäminen

1. Yhteistyöllä tuetaan tarvittavia taloudellisia ja institutionaalisia uudistuksia ja politiikkoja kansallisella ja/tai alueellisella tasolla, ja niillä pyritään luomaan yksityisinvestointeja suosiva toimintaympäristö ja tekemään ► **M10** investointeja ◀ dynaaminen, elinkelpoinen ja kilpailukykyinen. Lisäksi yhteistyöllä tuetaan

- a) julkisen ja yksityisen sektorin välisen vuoropuhelun ja yhteistyön edistämistä,
- b) yrittäjyyteen liittyvän osaamisen ja liiketoimintakulttuurin kehittämistä,
- c) yksityistämistä ja yritystoiminnan uudistamista, sekä
- d) sovittelu- ja välimiesmenettelyjen kehittämistä ja ajanmukaistamista.

2. Yhteistyöllä tuetaan myös sekä virallisella että epävirallisella sektorilla toimiville yksityisyrittäjille tarkoitettujen rahoituspalvelujen ja muiden palvelujen laadun, tarjonnan ja saannin parantamista

- a) ohjaamalla ja houkuttelemalla sekä koti- että ulkomaisten yksityis-säästöjen virtoja yksityisyrittäjien rahoittamiseen tukemalla nykyaikaisen rahoitussektorin, myös pääomamarkkinoiden, rahoituslaitosten ja kestävien mikrorahoitustoimien, kehittämiseen tähtäävää politiikkaa,
- b) kehittämällä ja lujittamalla liikealan instituutioita ja välittäjäorganisaatioita, yhdistyksiä, kauppakamareita ja yksityissektorin paikallisia tarjoajia, jotka tukevat ja toimittavat yrityksille muita kuin rahoituspalveluja, esimerkiksi ammatillisia, teknisiä, liikkeenjohdollisia, koulutuksellisia ja kaupallisia tukipalveluja, sekä
- c) tukemalla instituutioita, ohjelmia, toimia ja aloitteita, joilla edistetään kaikkiin liikkeenjohdon osa-alueisiin liittyvien teknologioiden, taitotiedon ja parhaiden käytänteiden kehittämistä ja siirtoa.

▼B

3. Yhteistyöllä edistetään liiketoiminnan kehittämistä tarjoamalla rahoitusta, takuujärjestelyjä ja teknistä tukea, joiden tarkoituksena on rohkaista ja tukea dynaamisten, elinkelpoisten ja kilpailukykyisten yritysten samoin kuin rahoituksen välittäjien, kuten kehitysrahoitukseen ja pääomasijoittamiseen erikoistuneiden laitosten, sekä liisausyhtiöiden perustamista, laajentamista, toiminnan monipuolistamista, tervehtyttämistä, rakenteen uudistamista, nykyaikaistamista tai yksityistämistä kaikilla talouselämän sektoreilla

- a) luomalla ja/tai vahvistamalla pääoman sijoittamiseen käytettäviä rahoitusvälineitä,
- b) parantamalla keskeisten panosten kuten liike-elämän tietopalvelujen, neuvonnan ja teknisen avun saantia,
- c) edistämällä vientitoimintaa erityisesti kehittämällä toimintaedellytyksiä kaikilla kauppaan liittyvillä aloilla, ja
- d) rohkaisemalla yritysten välisiä, myös kansallisella, alueellisella ja AKT–EU-tasolla tapahtuvaa teknologian ja taitotiedon siirtoa edellyttäviä kytkentöjä, verkostoja ja yhteistyötä sekä AKT–EY-kehitysyhteistyön tavoitteiden ja suuntaviivojen mukaisia kumppanuuksia ulkomaisten yksityissijoittajien kanssa.

4. Yhteistyöllä tuetaan mikroyritysten kehittämistä parantamalla rahoituspalvelujen ja muiden palvelujen saantia, niiden kehittämistä koskevan tarkoituksenmukaisen politiikan ja sääntelykehyksen avulla sekä tarjoamalla mikrorahoituksen parhaita käytänteitä koskevia koulutus- ja tietopalveluja.

▼M10

5. Investointeja ja yksityissektorin kehittämistä tuetaan yhdistämällä makro-, meso- ja mikrotaloustason toimia ja aloitteita, ja tuella edistetään innovatiivisten rahoitusmekanismien kehittelyä mukaan luettuina yksityisten ja julkisten rahoituslähteiden yhdistäminen ja houkuttelu kehityksen rahoittamiseen.

6. Yhteistyöllä tuetaan julkisen sektorin investointeja perusinfrastruktuuriin yksityissektorin kehittämiseksi, talouskasvun edistämiseksi ja köyhyyden poistamiseksi.

▼B*22 artikla***Makrotaloudelliset ja rakenteelliset uudistukset ja politiikat**

1. Yhteistyöllä tuetaan AKT-valtioita seuraavien toimien toteuttamisessa:

- a) makrotalouden kasvu ja vakauttaminen harjoittamalla kurinalaista finanssi- ja rahapolitiikkaa, joka hidastaa inflaatiota, parantaa ulkoista tasapainoa ja julkisen talouden rahoitusasemaa, vahvistaa julkisen talouden hoidon kurinalaisuutta, lisää julkisen talouden avoimuutta ja tehokkuutta sekä parantaa finanssipolitiikan laatua, oikeudenmukaisuutta ja rakennetta, ja

▼ M10

- b) rakennepolitiikat, joiden tavoitteena on vahvistaa eri toimijoiden, erityisesti yksityissektorin, asemaa sekä kehittää toimintaympäristöä kotimaisten resurssien hyödyntämisen tehostamiseksi sekä yritysten ja investointien määrän ja työllisyyden lisäämiseksi, samoin kuin

▼ B

- i) kaupan ja valuuttakurssijärjestelmien vapauttaminen sekä vaihtotaseen erien vaihdettavuuden toteuttaminen kunkin maan erityisolosuhteet huomioon ottaen,
- ii) työ- ja tavaramarkkinoiden uudistusten tukeminen,
- iii) sellaisten rahoitusjärjestelmiä koskevien uudistusten tukeminen, joiden avulla voidaan kehittää elinkelpoisia pankki- ja muita järjestelmiä, pääomamarkkinoita ja rahoituspalveluja, myös mikrorahoitusta,
- iv) yksityisten ja julkisten palvelujen laadun parantaminen, ja
- v) alueellisen yhteistyön sekä talous- ja rahapolitiikkojen asteittaisen yhdentymisen tukeminen.

2. Talouspolitiikan ja rakennesopeutusohjelmien suunnittelussa otetaan huomioon asianomaisten maiden yhteiskunnallis-poliittinen tausta ja institutionaaliset valmiudet, sillä varmistetaan ohjelmien köyhyyden vähentämistä ja sosiaalipalvelujen saantia edistävä vaikutus, ja se perustuu seuraaville periaatteille:

- a) AKT-valtioilla on ensisijainen vastuu ratkaistavien ongelmien analysoimisesta sekä uudistusten suunnittelusta ja toteutuksesta,
- b) tukiohjelmat mukautetaan kunkin AKT-valtion tilanteeseen, ja niissä otetaan huomioon näiden valtioiden yhteiskuntaolot, kulttuuri ja ympäristö,
- c) AKT-valtioiden oikeus määritellä kehitystä koskevien strategioiden ja painopisteiden suunta ja järjestys tunnustetaan ja sitä kunnioitetaan,
- d) uudistusten tahdin on oltava realistinen sekä kunkin AKT-valtion edellytysten ja voimavarojen mukainen, ja
- e) vahvistetaan taloudellisia ja yhteiskunnallisia uudistuksia ja politiikkoja koskevaa, kansalaisille suunnattua tiedotusta.

▼ M10*23 artikla*

Talouden eri sektorien kehittäminen

Yhteistyöllä tuetaan kestävä kehityksen politiikkaa, institutionaalisia uudistuksia ja tarpeellisia investointeja, joilla varmistetaan oikeudenmukaisuus tuotantotoimintaan pääsyssä ja tuotantoresurssien saannissa. Eriyisesti tuetaan

▼ M10

- a) sellaisten koulutusjärjestelmien kehittämistä, joiden avulla tuottavuutta voidaan parantaa sekä virallisilla että epävirallisilla sektoreilla;
- b) pääomaa, luottoja ja maa-omaisuutta erityisesti omistusoikeuden ja maan käytön osalta;
- c) sellaisten maaseutustrategioiden laatimista, joilla pyritään luomaan kehys osallistuvalla ja hajautetulla suunnittelulla sekä resurssien jakamisella ja hallinnalla;
- d) AKT-valtioiden maataloustuotantoa ja niiden maatalouden tuottavuutta lisäävien strategioiden kehittämistä erityisesti tarjoamalla maataloustutkimusta, maatalouden tuotantopanoksia ja palveluita, maaseudun tukirakenteita sekä riskien vähentämistä ja hallintaa varten tarvittavaa rahoitusta. Tuen kohteita voivat olla julkiset ja yksityiset investoinnit maatalouteen, kannustus maatalouspolitiikkojen ja -strategioiden laatimiseen, maanviljelijöiden ja yksityisen sektorin etujärjestöjen lujittaminen, luonnonvarojen hallinta sekä maatalousmarkkinoiden kehittäminen ja toimivuus. Maatalouden tuotantostrategioilla tuetaan kansallisia ja alueellisia elintarviketurvapolitiikkoja ja alueellista yhdentymistä. Tähän liittyvällä yhteistyöllä tuetaan ATK-maiden pyrkimyksiä parantaa perushyödykevientinsä kilpailukykyä ja mukauttaa perushyödykevientistrategioitaan muuttuviin kaupan edellytyksiin;
- e) integroidun vesivarojen hoidon periaatteille perustuvaa kestävää vesivarojen kehittämistä varmistaen yhteisten vesivarojen tasapuolisen ja kestävä jakelun niiden erilaisiin käyttötarkoituksiin;
- f) vesiviljelyn ja kalatalouden kestävä kehitystä kattaen sekä sisävesikalastuksen että meren luonnonvarat AKT-valtioiden yksinomailla talousvyöhykkeillä;
- g) talouden ja tekniikan infrastruktuuria ja palveluja, myös liikennettä, televiestintäjärjestelmiä ja viestintäpalveluja, sekä tietoyhteiskunnan kehittämistä;
- h) kilpailukykyisen teollisuuden, kaivostoiminnan ja energia-alan kehittämistä rohkaisemalla yksityissektorin osallistumista ja kehittämistä;
- i) kaupan kehittämistä, myös oikeudenmukaisen kaupan edistämistä;
- j) yritysten, rahoitus- ja pankkialan sekä puiden palvelualueiden kehittämistä;
- k) matkailun kehittämistä;
- l) tieteen, tekniikan ja tutkimuksen infrastruktuurin ja palvelujen kehittämistä, myös uusien teknologioiden parantamista, siirtoa ja käyttöönottoa;
- m) tuotannonalojen toimintaedellytysten vahvistamista erityisesti julkisella ja yksityisellä sektorilla;

▼ M10

- l) perinteisen osaamisen edistämistä; ja
- o) erityisten sopeutumisstrategioiden laatimista ja täytäntöönpanoa etuuksien heikkenemisen vaikutusten varalta hyödyntäen mahdollisesti myös a–n alakohdassa mainittuja toimia.

*23 a artikla***Kalatalous**

Koska kalataloudella ja vesiviljelyllä on keskeinen sija AKT-maissa niiden työllistävän, tuloja synnyttävän, elintarviketurvaa parantavan ja elinkeinoja maaseutu- ja rannikkoyhteisöille tarjoavan vaikutuksen ja sitä kautta köyhyyden vähentymisen vuoksi, yhteistyöllä pyritään kehittämään AKT-maiden vesiviljely- ja kalatalousaloja entisestään niihin liittyvän sosiaalisen ja taloudellisen hyödyn lisäämiseksi kestäväällä tavalla.

Yhteistyöohjelmilla ja -toimilla tuetaan muun muassa kestäväen vesiviljelyn ja kalatalouden kehitysstrategioiden ja hallintosuunnitelmien kehittämistä ja täytäntöönpanoa AKT-maissa ja -alueilla; vesiviljelyn ja kalatalouden ottamista huomioon kaikissa kansallisissa ja alueellisissa kehitysstrategioissa; infrastruktuurin ja teknisen taitotiedon kehittämistä, jota tarvitaan, jotta AKT-maat saisivat suurimman kestäväen hyödyn kalataloudestaan ja vesiviljelystään; AKT-maiden valmiuksien kehittämistä, jotta ne saisivat ratkaistua ulkopuoliset haasteet, jotka estävät niitä hyödyntämästä kalatalouden voimavarojaan täysimääräisesti; yhteisyritysten edistämistä ja kehittämistä AKT-maiden kalatalous- ja vesiviljelyalojen investointeja varten. Yhteisön ja AKT-valtioiden välillä mahdollisesti neuvoteltavissa kalastusalan sopimuksissa on otettava alan kehitysstrategiat asianmukaisesti huomioon.

Yhteisestä sopimuksesta voidaan järjestää korkean tason neuvotteluja muun muassa ministeritasolla kestäväen vesiviljelyyn ja kalatalouteen liittyvän AKT–EU-yhteistyön kehittämiseksi, parantamiseksi ja/tai lisäämiseksi.

▼ B*24 artikla***Matkailu**

Yhteistyöllä pyritään matkailualan kestäväen kehittämiseen AKT-valtioissa ja niiden alueita pienemmissä yksiköissä tunnustamalla matkailun kasvava merkitys AKT-valtioiden palvelualan kasvulle ja niiden osuuden laajenemiselle maailmankaupasta, sen kyky vireyttää talouden muita sektoreita ja siihen sisältyvät mahdollisuudet vaikuttaa köyhyyden poistamiseen.

Yhteistyöohjelmilla ja -hankkeilla tuetaan AKT-valtioiden pyrkimyksiä oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen luomiseksi ja kehittämiseksi, niiden edellytyksiä laatia ja panna täytäntöön matkailualan kestäväen kehityksen politiikkoja ja ohjelmia sekä muun muassa alan kilpailuseman parantamista erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta,

▼ B

investointien tukemista ja edistämistä, tuotekehitystä, myös AKT-valtioiden alkuperäiskulttuurien kehittämistä, sekä matkailualan ja talouden muiden sektorien välisten kytkentöjen vahvistamista.

2 JAKSO

Sosiaalialan ja yksilön kehitys

25 artikla

Sosiaalialan kehittäminen

1. Yhteistyöllä tuetaan AKT-valtioiden pyrkimyksiä kehittää yleisiä ja alakohtaisia politiikkoja ja uudistuksia, joilla parannetaan perusrakenteen ja -sosiaalipalvelujen kattavuutta, laatua ja saantia sekä otetaan huomioon paikalliset tarpeet ja yhteiskunnan kaikkein huono-osaisimpien erityistarpeet sekä vähennetään siten eriarvoisuutta näiden palvelujen saannin osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään sen varmistamiseen, että yhteiskunnan varoja käytetään riittävässä määrin sosiaalialalla. Tässä yhteydessä yhteistyöllä pyritään

▼ M10

- a) parantamaan yleissivistävää ja ammatillista koulutusta kaikilla tasoilla pyrkien korkeakoulututkintojen tunnustamiseen sekä laadunvarmistusjärjestelmien perustamiseen koulutusta, muun muassa verkossa tarjottavaa tai muuta perinteisistä poikkeavin keinoin tarjottavaa koulutusta, varten sekä kehittämään teknisiä toimintaedellytyksiä ja taitoja,
- b) parantamaan terveydenhuoltojärjestelmiä, etenkin tasapuolista monipuolisten ja laadukkaiden terveydenhuoltopalveluiden saatavuutta, ja ravitsemusta, poistamaan nälkä ja aliravitsemus sekä huolehtimaan riittävästä elintarvikkeiden tarjonnasta ja elintarviketurvasta muun muassa tukemalla turvaverkkoja,

▼ B

- c) sisällyttämään väestökysymykset kehitysstrategioihin lisääntymiseen liittyvän terveyden, perusterveydenhuollon ja perhesuunnittelun parantamiseksi sekä naisten sukupuolielinten silpomisen ehkäisemiseksi,

▼ M4

- d) edistämään

— HI-viruksen ja aidsin torjuntaa huolehtimalla naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä niihin liittyvien oikeuksien suojelusta,

— köyhyyteen liittyvien muiden sairauksien, erityisesti malarian ja tuberkuloosin, torjuntaa,

▼ B

- e) parantamaan talousveden saatavuutta ja puhtaan veden saantia sekä huolehtimaan asianmukaisesta viemäroinnistä,
- f) varmistamaan, että kaikille on tarjolla heidän maksukykynsä mukainen ja riittävä suoja tukemalla kustannuksiltaan alhaisia ja vähätuloisille tarkoitettuja asunto-ohjelmia ja parantamalla kaupunkisuunnittelua, sekä

▼B

g) rohkaisemaan sosiaalisen vuoropuhelun tarjoamien osallistumiskeinojen edistämistä ja sosiaalisten perusoikeuksien kunnioittamista.

2. Yhteistyöllä tuetaan myös sosiaalialan toimintaedellytysten kehittämistä, kuten sosiaalipolitiikan suunnittelua sekä sosiaalialan hankkeiden ja ohjelmien nykyaikaisia johtamismenetelmiä koskevia koulutusohjelmia, tekniseen innovointiin ja tutkimukseen kannustavia politiikkoja, paikallisen asiantuntemuksen kehittämistä ja kumppanuuksien edistämistä sekä kansallisen ja/tai alueellisen tason pyöreän pöydän keskusteluja.

3. Yhteistyöllä edistetään ja tuetaan sosiaaliseen suojeluun ja sosiaaliturvaan liittyvien politiikkojen ja järjestelmien kehittämistä ja täytäntöönpanoa sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi sekä oman avun ja yhteisöllisen yhteisvastuun edistämiseksi. Tuen antamisessa keskitytään muun muassa taloudelliseen yhteisvastuuseen perustuvien aloitteiden kehittämiseen erityisesti perustamalla paikalliset tarpeet ja toimijat huomioon ottavia sosiaalialan kehitysrahastoja.

26 artikla

Nuoriso

Yhteistyöllä tuetaan myös johdonmukaisen ja kattavan politiikan laatimista nuorten voimavarojen hyödyntämiseksi, jotta he yhteiskuntaan paremmin sopeutuneina voisivat hyödyntää kykyjään täysimääräisesti. Tässä yhteydessä yhteistyöllä tuetaan politiikkoja, toimenpiteitä ja toimintaa, joiden tavoitteena on

- a) suojella lasten ja nuorten, erityisesti tyttöjen oikeuksia,
- b) edistää nuorten taitoja, energiaa, kekseliäisyyttä ja kykyjä heidän taloudellisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen mahdollisuuksiensa vahvistamiseksi ja työllistymismahdollisuuksiensa lisäämiseksi tuotannollisella alalla,

▼M4

- c) auttaa yhteiskunnan instituutioita antamaan lapsille mahdollisuus kehittää fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia ja taloudellisia voimavarojaan,
- d) sopeuttaa selkkausten jälkeisissä olosuhteissa elävät lapset uudelleen yhteiskuntaan kuntoutusohjelmien avulla; ja
- e) edistää nuorten aktiivista osallistumista julkiseen elämään, opiskelijavaihtoa sekä AKT-valtioiden ja EU:n nuorisojärjestöjen välistä vuorovaikutusta.

▼B*27 artikla***▼M10**

Kulttuuri ja kehitys

▼B

Kulttuurialan yhteistyöllä pyritään

- a) sisällyttämään kulttuuriulottuvuus kaikkiin kehitysyhteistyön tasoihin,

▼ B

- b) tunnustamaan, säilyttämään ja edistämään kulttuuriin perustuvia arvoja ja identiteettejä kulttuurien välisen vuoropuhelun mahdollistamiseksi,

▼ M10

- c) tunnustamaan, säilyttämään ja edistämään kulttuuriperinnön arvoa ja tukemaan alan toimintaedellytysten kehittämistä,

▼ B

- d) kehittämään kulttuurioteollisuutta ja parantamaan kulttuurihyödykkeiden ja -palvelujen markkinoille pääsyä,

▼ M10

- e) tunnustamaan kulttuurialan toimijoiden ja verkkojen rooli ja vaikutus kestäväan kehitykseen sekä tukemaan sitä, ja
- f) edistämään koulutuksen kulttuurista ulottuvuutta ja nuorten osallistumista kulttuurialan toimintaan.

▼ B*3 JAKSO**Alueellinen yhteistyö ja yhdentyminen***▼ M10***28 artikla**Yleinen lähestymistapa*

1. AKT–EU-yhteistyöllä tuetaan tehokkaasti niiden tavoitteiden ja painopisteiden toteutumista, jotka ATK-valtiot ovat asettaneet itselleen osana alueellista yhteistyötä ja yhdentymistä.

2. Edellä 1 ja 20 artiklassa vahvistettujen yleisten tavoitteiden mukaisesti AKT–EU-yhteistyöllä pyritään

- a) edistämään rauhaa ja vakautta sekä selkkausten ehkäisyä ja ratkaisua,
- b) tehostamaan talouskehitystä ja taloudellista yhteistyötä muodostamalla suurempia markkina-alueita, vapauttamalla henkilöiden, tavaroiden, palveluiden, pääomien, työvoiman ja tekniikan liikkuvuutta AKT-maiden kesken, nopeuttamalla AKT-maiden talouksien monipuolistumista, edistämällä ja lisäämällä kauppaa AKT-maiden kesken ja kolmansien maiden kanssa sekä yhdenmääntämällä AKT-valtiot asteittain maailmantalouteen,
- c) edistämään kestäväan kehityksen ylikansallisten haasteiden hallintaa muun muassa koordinoimalla ja yhdenmukaistamalla alueellisia yhteistyöpolitiikkoja.

3. Yhteistyöllä tuetaan 58 artiklassa vahvistetuun edellytyksin myös alueiden välistä ja AKT-maiden välistä yhteistyötä, johon voivat myös osallistua

- a) yksi tai useampi alueellinen AKT-organisaatio maanosan laajuiset organisaatiot mukaan luettuina,

▼ **M10**

- b) EU:n merentakaiset maat ja alueet sekä syrjäisimmät alueet,
- c) AKT-ryhmään kuulumattomat kehitysmaat.

29 artikla

AKT–EU-yhteistyö alueellisen yhteistyön ja yhdentymisen tukena

1. Vakautta, rauhaa ja selkkausten ehkäisemistä koskevalla yhteistyöllä tuetaan

- a) alueellisen poliittisen vuoropuhelun edistämistä ja kehittämistä seuraavilla aloilla: selkkausten ehkäiseminen ja ratkaiseminen, ihmisoikeudet ja demokratiakehitys, kehitystyön eri toimijoiden, erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, vaihto, verkostoituminen ja heidän liikkuvuutensa edistäminen;
- b) alueellisten aloitteiden ja politiikkojen edistämistä turvallisuuden liittyvissä asioissa, joita ovat muun muassa asevalvonta sekä huumeiden, järjestäytyneen rikollisuuden, rahanpesun, lahjonnan ja korruption torjunta.

2. Alueellista taloudellista yhdentymistä koskevalla yhteistyöllä tuetaan

- a) vähiten kehittyneiden AKT-valtioiden osallistumista alueellisten markkinoiden luomiseen ja siitä saatavien hyötyjen jakamista,
- b) alakohtaisten talousuudistuspolitiikkojen täytäntöönpanoa aluetasolla,
- c) kaupan ja maksujen vapauttamista,
- d) rajat ylittävien, sekä kotimaisten että ulkomaisten investointien sekä muiden alueiden taloudellista yhdentymistä koskevien aloitteiden edistämistä,
- e) alueellisesta yhdentymisestä johtuvista siirtymäkauden nettokustannuksista julkisyhteisöjen tuloihin ja maksutaseisiin aiheutuvien vaikutusten lievittämistä, ja
- f) infrastruktuuria, erityisesti liikenteen ja tietoliikenteen aloilla, sen käyttövarmuutta ja niihin liittyviä palveluja, myös alueellisten mahdollisuuksien kehittämistä tieto- ja viestintätekniikan alalla.

3. Alueellisia kestävän kehityksen politiikkoja koskevalla yhteistyöllä tuetaan AKT-alueiden painopistealoja ja erityisesti seuraavia aloja:

- a) ympäristö ja luonnonvarojen, vesi ja energia mukaan luettuina, kestävä hallinta ja ilmastonmuutoksen torjunta;
- b) elintarviketurva ja maatalous;

▼ M10

- c) terveys sekä yleissivistävä ja ammatillinen koulutus;
- d) tutkimus ja teknologian kehittäminen;
- e) alueelliset aloitteet suuronnettomuuksiin varautumiseksi ja niiden vaikutusten lievittämiseksi sekä katastrofien jälkeinen jälleenrakennus.

30 artikla

Valmiuksien kehittäminen alueellisen AKT-yhteistyön ja yhdentymisen tukena

Jotta alueellisista politiikoista saataisiin tuloksellisempia ja tehokkaampia, yhteistyöllä kehitetään ja lujitetaan seuraavien toimijoiden valmiuksia:

- a) AKT-valtioiden alueellisen yhteistyön ja yhdentymisen toteuttamiseksi perustamat sekä sellaiset alueellista yhteistyötä ja yhdentymistä edistävät instituutiot ja organisaatiot, joiden toimintaan AKT-valtiot osallistuvat;
- b) kansalliset hallinnot ja parlamentit alueellista yhdentymistä koskevissa kysymyksissä; ja
- c) valtiosta riippumattomat toimijat, mukaan luettuna yksityissektori.

▼ B*4 JAKSO**Aihepiirikohtaiset ja läpileikkaavat kysymykset**31 artikla*

Sukupuolikysymykset

Yhteistyöllä autetaan vahvistamaan sellaisia politiikkoja ja ohjelmia, joilla parannetaan ja laajennetaan miesten ja naisten yhdenvertaista osallistumista sekä pyritään varmistamaan se kaikilla politiikan, talouden, yhteiskunnan ja kulttuurin osa-aloilla. Yhteistyöllä parannetaan kaikkien niiden resurssien saantia, joita naiset tarvitsevat perusoikeuksiensa hyödyntämiseksi täysimääräisesti. Yhteistyöllä luodaan erityisesti tarkoituksemukainen kehys

- a) sukupuolisensitiivisen lähestymistavan ja sukupuolikysymysten sisällyttämiseksi kaikkiin kehitysyhteistyön tasoihin, myös talouspolitiikkaan, strategiaihin ja toimiin, sekä
- b) naisia suosivien erityistoimenpiteiden käyttöönoton rohkaisemiseksi, esimerkiksi:
 - i) osallistuminen kansalliseen ja paikalliseen politiikantekoon,
 - ii) tuki naisjärjestöille,
 - iii) perussosiaalipalvelujen, erityisesti yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen, terveydenhoidon ja perhesuunnittelun saanti,

▼B

- iv) tuotantoresurssien, erityisesti maaomaisuuden ja luoton saanti sekä työmarkkinoille pääsy, ja
- v) naisten ottaminen erityisellä tavalla huomioon hätäapu- ja jälleenkennustoimissa.

▼M10*31 a artikla*

H I V / a i d s

1. Yhteistyöllä tuetaan AKT-valtioiden pyrkimyksiä kehittää ja lujittaa kaikilla aloilla politiikkoja ja ohjelmia, joilla pyritään hillitsemään HIV/aids-pandemiaa ja ehkäisemään sen haittavaikutuksia kehitykselle. Sillä tuetaan AKT-valtioita niiden tehostaessa pyrkimyksiään tuoda HIV:n/aidsin ehkäisytoimet, hoito ja tukitoimet kaikkien ulottuville ja pitää niitä yllä, ja sillä pyritään erityisesti:

- a) tukemaan kansallisissa ja alueellisissa kehityssuunnitelmissa ensisijaisena toimenä kokonaisvaltaisten monialaisten HIV/aids-strategioiden ja -suunnitelmien laatimista ja täytäntöönpanoa;
- b) ottamaan kansallisiin HIV:n/aidsin vastaisiin toimiin mukaan kaikki tarkoituksenmukaiset kehitysosalat ja varmistamaan kaikentasoisten sidosryhmien laajamittainen osallistuminen;
- c) lujittamaan kansallisia terveydenhuoltojärjestelmiä ja korjaamaan terveydenhuollon henkilöstöpulaa lähtökohtana HIV:n/aidsin ehkäisytoimien, hoidon ja muiden terveydenhuoltopalveluiden saattamiselle kaikkien ulottuville ja niiden integroimiseksi;
- d) torjumaan HIV/aids-pandemiaa ruokkivaa sukupuolten epätasa-arvoa, sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa ja hyväksikäyttöä sekä tehostamaan toimia naisten ja tyttöjen oikeuksien turvaamiseksi, sukupuolen huomioon ottavien ja tuloksellisten HIV/aids-ohjelmien ja -palveluiden perustamiseksi naisia ja tyttöjä varten seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet mukaan luettuina sekä tuen antamiseksi naisten täysimääräiselle osallistumiselle HIV/aids-strategioihin ja -ohjelmiin liittyvään suunnitteluun ja päätöksentekoon;
- e) kehittämään oikeudellisia ja poliittisia tukirakenteita ja poistamaan rankaisuvia lakeja, politiikkoja ja käytäntöjä sekä vähentämään leimautumista ja syrjintää, jotka ovat ristiriidassa ihmisoikeuksien kanssa, lisäävät HIV/aids-riskiä ja haittaavat tehokkaiden HIV:n/aidsin ehkäisytoimien, hoitojen ja tukipalveluiden saatavuutta mukaan luettuina lääkkeet, hyödykkeet ja palvelut HIV:n/aidsin kanssa eläville henkilöille ja riskialttiille väestöryhmille;

▼M10

- f) parantamaan näyttöön perustuvan ja kokonaisvaltaisen HIV:n/aidsin ehkäisyn saatavuutta, jossa otetaan huomioon paikalliset epidemiaa ruokkivat tekijät ja naisten, nuorten ja erityisen riskialttiiden väestöryhmien erityistarpeet; ja
- g) varmistamaan, että kaikilla on luotettavasti saatavillaan turvallisia, laadukkaita ja kohtuuhintaisia lääkkeitä sekä terveyteen liittyviä hyödykkeitä, myös seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä hyödykkeitä.

▼B*32 artikla*

Ympäristö ja luonnonvarat

1. Yhteistyössä ympäristönsuojelun sekä luonnonvarojen kestävän käytön ja hallinnan aloilla pyritään
 - a) ottamaan huomioon ympäristön kestävä kehitys kaikilla kehitys-yhteistyön osa-alueilla sekä eri toimijoiden toteuttamissa tukiohjelmassa ja -hankkeissa,
 - b) kehittämään ja/tai vahvistamaan ympäristönhoidon tieteellisiä, teknisiä, inhimillisiä ja institutionaalisia toimintaedellytyksiä kaikkien ympäristöalan toimijoiden edun mukaisesti,
 - c) tukemaan erityistoimia ja -järjestelyjä, joilla ratkotaan kestävän kehityksen kannalta kriittisiä kysymyksiä, ja ottamaan huomioon nykyiset ja myöhemmin tehtävät, mineraali- ja luonnonvaroja koskevat alueelliset ja kansainväliset sitoumukset, jotka koskevat esimerkiksi
 - i) trooppisia metsiä, vesivaroja, rannikkojen ja meren luonnonvaroja sekä kalavaroja, luonnonvaraista kasvistoa ja eläimistöä, maalajikerrostumia ja luonnon monimuotoisuutta,
 - ii) herkästi haavoittuvien ekosysteemien (esim. koralliriuttojen) suojelua,
 - iii) uusiutuvia energialähteitä, erityisesti aurinkoenergiaa ja energia-tehokkuutta,
 - iv) maaseudun ja kaupunkien kestävää kehittämistä,
 - v) aavikoitumista, kuivuutta ja metsien häviämistä,
 - vi) innovatiivisten ratkaisujen kehittämistä kaupunkien ympäristö-ongelmiin, ja
 - vii) kestävään kehitykseen perustuvan matkailun edistämistä,
 - d) ottamaan huomioon vaarallisen jätteen kuljetus- ja käsittelykysymykset.
2. Yhteistyössä otetaan huomioon myös
 - a) pienten AKT-saarivaltioiden haavoittuvuus erityisesti ilmastonmuutoksen aiheuttaman uhan suhteen,
 - b) kuivuus- ja aavikoitumisongelman paheneminen erityisesti vähiten kehittyneissä ja sisämaavaltioissa, ja
 - c) instituutioiden ja toimintaedellytysten kehittäminen.

▼ **M10**

32 a artikla

Ilmastonmuutos

Osapuolet tunnustavat, että ilmastonmuutos on vakava maailmanlaajuinen ympäristöhaaste ja se uhkaa vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttamista vaatiin soveltuvaa, ennakoitavaa ja ripeää rahallista tukea. Näistä syistä ja 32 artiklan ja erityisesti sen 2 kohdan a alakohdan määräysten mukaisesti yhteistyössä

- a) tunnustetaan AKT-valtioiden ja erityisesti pienten saarten ja alavien AKT-valtioiden alttius ilmastoon liittyville ilmiöille kuten rantaeroosiolle, hirmumyrskyille, tulville ja ympäristösyistä johtuvalle muutoliikkeelle sekä erityisesti Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren vähiten kehittyneiden maiden ja sisämaavaltioiden alttius tulvien, kuivuuden ja aavikoitumisen lisääntymiselle ja kiihtyvälle metsien häviämislle;
- b) lujitetaan ja tuetaan politiikkoja ja ohjelmia, joilla lievitetään ilmastonmuutoksen seurauksia ja uhkaa ja mukaudutaan niihin, myös kehittämällä instituutioita ja parantamalla toimintavalmiuksia;
- c) parannetaan AKT-valtioiden valmiuksia maailmanlaajuisen hiilimarkkinoiden muodostamiseen ja markkinoille osallistumiseen; ja
- d) keskitytään seuraaviin toimiin:
 - i) ilmastonmuutoksen sisällyttäminen kehitysstrategioihin ja toimiin köyhyyden vähentämiseksi,
 - ii) ilmastonmuutoksen poliittisen merkityksen tuominen esiin kehitysyhteistyössä muun muassa soveltuvalla poliittisella vuoropuhelulla,
 - iii) AKT-valtioiden auttaminen mukautumaan ilmastonmuutokseen aiheellisilla aloilla kuten maataloudessa, vesihuollossa ja infraruktuuriasioissa muun muassa siirtämällä ja ottamalla käyttöön soveltuvaa ja ympäristöystävällistä tekniikkaa,
 - iv) huomion kiinnittäminen katastrofiriskin vähentämiseen sen vuoksi, että yhä suurempi osa katastrofeista liittyy ilmastonmuutokseen,
 - v) rahallisen ja teknisen tuen antaminen AKT-valtioiden lievittämistoimille niiden köyhyyden vähentämiseen ja kestävään kehitykseen tähtäävien tavoitteiden kanssa yhteen sopivalla tavalla, mukaan luettuina metsien häviämisestä ja ympäristön pilaantumisesta aiheutuvien päästöjen sekä maatalouden päästöjen vähentäminen,
 - vi) sää- ja ilmastotietojen sekä niitä koskevien ennusteiden parantaminen sekä varhaisvaroitusjärjestelmät, ja
 - vii) uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen ja vähähiiliset teknologiat, jotka tukevat kestävästä kehitystä.

▼B*33 artikla*

Instituutioiden ja toimintaedellytysten kehittäminen

1. Yhteistyössä otetaan järjestelmällisesti huomioon institutionaaliset näkökohdat, ja sillä tuetaan AKT-valtioiden pyrkimyksiä kehittää ja vahvistaa sellaisia rakenteita, instituutioita ja menettelyjä, joiden avulla

- a) edistetään ja tuetaan demokratiaa, ihmisarvoa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja moniarvoisuutta yhteiskuntien sisäistä ja keskinäistä monimuotoisuutta kunnioittaen,
- b) edistetään ja tuetaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallista ja ehdotonta kunnioittamista ja suojelua,
- c) kehitetään ja vahvistetaan oikeusvaltiota ja parannetaan oikeussuojaa niin, että samanaikaisesti taataan oikeuslaitosten korkea taso ja riippumattomuus, ja
- d) varmistetaan kaikkien julkisten laitosten avoin ja vastuullinen hallinto.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä lahjonnan ja korruption torjumiseksi yhteiskunnissaan.

3. Yhteistyöllä tuetaan AKT-valtioiden pyrkimyksiä kehittää julkisista laitoksistaan kasvua ja kehitystä edistäviä ja parantaa merkittävästi julkisten palvelujen tehokkuutta, koska niillä on vaikutusta tavallisten ihmisten elämään. Tässä yhteydessä yhteistyöllä tuetaan julkisen sektorin uudistamista, järjeistämistä ja nykyaikaistamista. Yhteistyöllä tuetaan erityisesti

- a) julkishallinnon uudistamista ja ajanmukaistamista,
- b) oikeudellisia uudistuksia ja oikeusjärjestelmien nykyaikaistamista,

▼M10

- c) julkistalouden hoidon parantamista ja vahvistamista taloudellisen toiminnan kehittämiseksi AKT-maissa ja niiden verotulojen lisäämiseksi kunnioittaen samalla täysin AKT-maiden suvereenisuutta tällä alalla.

Toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- i) parannetaan kotimaantulojen hallintavalmiuksia muun muassa kehittämällä toimivia, tehokkaita ja kestäviä verojärjestelmiä;
- ii) edistetään osallistumista kansainvälisiin veroyhteistyön rakenteisiin ja prosesseihin kansainvälisten normien jatkokehittämisen ja tosiasiallisen noudattamisen helpottamiseksi;
- iii) tuetaan veroalan parhaiden kansainvälisten käytäntöjen, mukaan luettuina avoimuuden ja tietojen vaihdon periaate, soveltamista niissä AKT-maissa, jotka ovat sitoutuneet niihin,

▼B

- d) pankki- ja rahoitusalan uudistusten nopeuttamista,
- e) julkisen varainhoidon parantamista ja julkisten hankintamenettelyjen uudistamista, ja

▼B

- f) politiikan, hallinnon, talouden ja rahoituksen hajauttamista.
4. Yhteistyöllä tuetaan myös julkisen sektorin kriittisten toimintaedellytysten palauttamista ja/tai vahvistamista sekä sellaisia instituutioita, joita markkinatalouden toiminta edellyttää. Erityisesti tuetaan
- a) markkinatalouden toiminnan mahdollistavien oikeudellisten ja sääntelyyn liittyvien valmiuksien kehittämistä, kilpailu- ja kuluttajapolitiikka mukaan luettuina,
 - b) politiikan analysointi-, suunnittelu-, muotoilu- ja täytäntöönpanovalmiuksien parantamista erityisesti talouden, yhteiskunnan, ympäristön, tutkimuksen, tieteen, teknologian ja innovaatioiden aloilla,
 - c) rahoitus- ja rahalaitosten nykyaikaistamista, vahvistamista ja uudistamista sekä menettelyjen kehittämistä,
 - d) niiden toimintaedellytysten kehittämistä paikallis- ja kuntatasolla, joita tarvitaan hajauttamispolitiikan täytäntöönpanemiseksi ja kansalaisten osallistumiseksi kehitysprosessiin nykyistä enemmän, ja
 - e) toimintaedellytysten kehittämistä muilla kriittisillä aloilla, esimerkiksi:
 - i) kansainväliset neuvottelut, ja
 - ii) ulkoisen tuen hallinnointi ja yhteensovittaminen.
5. Yhteistyö käsittää kaikki alat ja osa-alueet valtiosta riippumattomien toimijoiden mukaantulon edistämiseksi ja niiden toimintaedellytysten kehittämiseksi sekä niiden ja kansallisten viranomaisten välisten tiedotus-, vuoropuhelu ja neuvottelumekanismien vahvistamiseksi myös alueetasolla.

II OSASTO

TALOUDELLINEN JA KAUPALLINEN YHTEISTYÖ

1 LUKU

Tavoitteet ja periaatteet

34 artikla

Tavoitteet

1. Taloudellisella ja kaupallisella yhteistyöllä pyritään edistämään AKT-valtioiden sujuvaa ja asteittaista integroitumista maailmantalouteen niin, että niiden poliittiset valinnat ja ensisijaiset kehitystavoitteet otetaan asianmukaisesti huomioon ja siten edistetään kestävästä kehityksestä ja köyhyyden poistamista AKT-valtioissa.

▼M10

2. Taloudellisen ja kaupallisen yhteistyön perimmäisenä tavoitteena on mahdollistaa AKT-valtioiden täysipainoinen osallistuminen kansainväliseen kauppaan. Tässä yhteydessä otetaan erityisesti huomioon AKT-valtioiden tarve osallistua aktiivisesti monenvälisiin kauppaneuvotteluihin. AKT-valtioiden nykyinen kehitystaso huomioon ottaen taloudellisessa ja kaupallisessa yhteistyössä pyritään siihen, että AKT-valtiot pystyvät hallitsemaan maailmanlaajuistumisen asettamia haasteita ja

▼ M10

mukautumaan asteittain kansainvälisen kaupan uusiin ehtoihin; näin helpotetaan niiden siirtymistä vapaaseen maailmantalouteen. Tässä yhteydessä olisi erityisesti kiinnitettävä huomiota monien AKT-maiden haavoittuvuuteen, joka johtuu niiden riippuvaisuudesta perushyödykkeistä tai muutamista keskeisistä tuotteista, mukaan luettuina maatalousteollisuuden lisäarvotuotteet, sekä etuuksien heikkenemiseen.

3. Tätä varten taloudellisessa ja kaupallisessa yhteistyössä pyritään I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden avulla parantamaan AKT-valtioiden tuotanto-, toimitus- ja kaupankäyntivalmiuksia sekä niiden edellytyksiä houkutella investointeja. Lisäksi yhteistyöllä pyritään luomaan uutta kaupankäyntidynamiikkaa osapuolten välille, vahvistamaan AKT-valtioiden kauppa- ja investointipolitiikkaa, vähentämään niiden riippuvuutta perushyödykkeistä, edistämään talouksien monipuolistumista sekä parantamaan AKT-valtioiden valmiuksia käsitellä kaikkia kaupan alan kysymyksiä.

4. Taloudellisessa ja kaupallisessa yhteistyössä noudatetaan täysin Maailman kauppajärjestön (WTO) määräyksiä erityis- ja erilliskohteluun mukaan luettuina, osapuolten molemminpuoliset edut ja niiden kehitystaso huomioon ottaen. Siinä käsitellään myös etuuksien heikkenemisen vaikutuksia noudattaen täysimääräisesti monenvälisiä sitoumuksia.

▼ B*35 artikla*

Periaatteet

▼ M10

1. Taloudellinen ja kaupallinen yhteistyö perustuu todelliseen, vahvistettuun ja strategiseen kumppanuuteen. Se perustuu myös kattavaan lähestymistapaan, joka rakentuu aiempien AKT-EY-sopimusten vahvuuksille ja saavutuksille.

2. Taloudellinen ja kaupallinen yhteistyö rakentuu alueellista yhdentymistä koskeville AKT-valtioiden aloitteille. Yhteistyön I osastossa määritellyn alueellisen yhteistyön ja yhdentymisen tukemiseksi sekä taloudellisen ja kaupan alan yhteistyön on oltava toisiaan vahvistavaa. Taloudellisessa ja kaupallisessa yhteistyössä käsitellään AKT-valtioiden kilpailukykyyn parantamiseksi erityisesti tarjontaan ja kysyntään liittyviä kysymyksiä, etenkin infrastruktuurin yhteensopivuutta, talouden monipuolistamista ja kaupan kehittämistoimia. Siinä painotetaan asianmukaisesti AKT-valtioiden ja -alueiden kehitysstrategioihin sisältyviä vastavia toimenpiteitä, joita yhteisö tukee erityisesti tarjoamalla kauppaa tukevaa apua.

▼ B

3. Taloudellisessa ja kaupallisessa yhteistyössä otetaan huomioon AKT-valtioiden ja alueiden erilaiset tarpeet ja kehitystaso. Tässä yhteydessä osapuolet vahvistavat sitoumuksensa varmistaa kaikille AKT-valtioille erityis- ja erilliskohtelu, jatkaa vähiten kehittyneiden AKT-valtioiden erityiskohtelua ja ottaa pienten valtioiden, sisämaavaltioiden ja saarivaltioiden haavoittuva asema asianmukaisesti huomioon.

▼B

2 LUKU

Uudet kauppajärjestelyt**▼M10***36 artikla*

Yksityiskohtaiset säännöt

1. Edellä esitetyt tavoitteet ja periaatteet huomioon ottaen osapuolet sopivat toteuttavansa kaikki tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen uusien, WTO:n sääntöjen mukaisten talouskumppanuussopimusten tekemisen niiden välisen kaupan esteiden poistamiseksi asteittain ja yhteistyön vahvistamiseksi kaikilla kauppaan liittyvillä aloilla.

2. Talouskumppanuussopimuksilla pyritään kehityksen välineinä edistämään AKT-valtioiden sujuvaa ja asteittain etenevää yhdentymistä maailmantalouteen erityisesti hyödyntämällä täysimääräisesti alueellisen yhdentymisen ja etelän maiden keskinäisen kaupan tarjoamia mahdollisuuksia.

3. Osapuolet sopivat, että uudet kaupankäyntijärjestelyt otetaan käyttöön asteittain.

37 artikla

Menettelyt

1. Talouskumppanuussopimusten neuvottelujen aikana AKT-maiden julkisen ja yksityisen sektorin toimintaedellytyksiä kehitetään I osaston ja 35 artiklan määräysten mukaisesti muun muassa toimenpiteillä kilpailukyvyn parantamiseksi, alueellisten organisaatioiden lujittamiseksi ja kaupan alueellista yhdentymistä koskevien aloitteiden tukemiseksi; silloin kun tarkoituksenmukaista, apua voidaan antaa talousarvion sopeuttamiseen ja julkisen talouden uudistamiseen, infrastruktuurin nykyaikaisamiseen ja kehittämiseen sekä investointien edistämiseen.

2. Osapuolet tarkastelevat säännöllisesti neuvottelujen etenemistä 38 artiklan mukaisesti.

3. Talouskumppanuussopimuksia koskevia neuvotteluja jatketaan niiden AKT-valtioiden kanssa, jotka katsovat olevansa siihen valmiita, niiden tarkoituksenmukaisena pitämällä tasolla ja AKT-valtioiden ryhmän sopimien menettelyjen mukaisesti sekä AKT-valtioiden alueellisia yhdentymisprosesseja tukien.

4. Talouskumppanuussopimuksia koskevissa neuvotteluissa pyritään erityisesti vahvistamaan aikataulu osapuolten välisen kaupan esteiden asteittaiselle poistamiselle WTO:n asianomaisten sääntöjen mukaisesti. Yhteisön puolelta kaupan vapauttaminen perustuu yhteisön säännöstöön, ja sen tavoitteena on AKT-valtioiden markkinoille pääsyn parantaminen nykyisestään muun muassa alkuperäsääntöjä tarkistamalla. Neuvotteluissa otetaan huomioon kehitystaso ja kaupan alan toimenpiteiden

▼ M10

sosioekonomiset vaikutukset AKT-valtioille sekä niiden edellytykset mukauttaa taloutensa vapauttamisprosessiin. Tästä syystä neuvottelut ovat mahdollisimman joustavia vahvistettaessa riittävän siirtymäkauden kesto ja lopullinen tuotekate, ja niissä otetaan huomioon herkäät alat sekä epäsymmetria tariffien poistamista koskevissa aikatauluissa niin, että kulloinkin voimassa olevia WTO:n sääntöjä noudatetaan.

5. Osapuolet tekevät tiivistä yhteistyötä WTO:ssa selittääkseen ja puolustaakseen sovittuja järjestelyjä erityisesti käytettävissä olevan joustotavarat osalta.

6. Osapuolet keskustelevat tarkemmin niiden vientiin sovellettavien alkuperäsääntöjen yksinkertaistamisesta ja tarkistamisesta, myös kumulaatiomääräyksistä.

7. Kun AKT-valtiot ovat tehneet talouskumppanuussopimuksen, tällaisen sopimuksen ulkopuolelle jääneet AKT-valtiot voivat milloin tahansa esittää pyynnön siihen liittymiseksi.

8. Osapuolet kiinnittävät AKT-maiden alueellista yhteistyötä ja yhdentymistä tukevassa AKT–EU-yhteistyössä, josta määrätään I osastossa ja jota toteutetaan 35 artiklan mukaisesti, erityistä huomiota talouskumppanuussopimusten täytäntöönpanosta aiheutuviin tarpeisiin. Tämän sopimuksen liitteessä IV olevassa 1 artiklassa määriteltyjä periaatteita sovelletaan. Osapuolet sopivat olemassa olevien tai uusien alueellisten rahoitusmekanismien käytöstä, joiden kautta yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen varat ja muut lisätulot voitaisiin kanavoitaa.

37 a artikla

Muut kauppajärjestelyt

1. Kun nykyiset kauppapoliittiset suuntaukset tähtäävät yhä laajempaan kaupan vapauttamiseen, EU ja AKT-valtiot voivat osallistua sellaisten sopimusten neuvotteluihin ja täytäntöönpanoon, jotka johtavat laajempaan monen- ja kahdenväliseen kaupan vapauttamiseen. Tällainen vapauttaminen saattaa johtaa AKT-valtioille myönnettyjen etuuksien heikkenemiseen ja vaikuttaa niiden kilpailuasemaan EU:n markkinoilla sekä niiden kehityspyrkimyksiin, joita EU tahtoo tukea.

2. EU pyrkii taloudellisen ja kaupallisen yhteistyön tavoitteiden mukaisesti jatkamaan toimenpiteitä kaupan vapauttamisen mahdollisten kielteisten vaikutusten torjumiseksi tavoitteena säilyttää monenvälisen kauppajärjestelmän sisällä mahdollisimman pitkään AKT-valtioiden merkittävästi edullisempi markkinoille pääsy sekä varmistamaan, että etuuksien väistämätön väheneminen tapahtuu mahdollisimman pitkän ajanjakson kuluessa.

▼ B*38 artikla*

Yhteinen kaupan alan ministerikomitea

1. Perustetaan AKT:n ja EY:n yhteinen kaupan alan ministerikomitea.

▼ M10

2. Kaupan alan ministerikomiteassa käsitellään kaikkia kauppaan liittyviä kysymyksiä, jotka koskevat kaikkia AKT-valtioita, ja varsinkin seurataan säännöllisesti talouskumppanuussopimusten neuvotteluja ja täytäntöönpanoa. Se kiinnittää erityistä huomiota käytäviin monenvälisiin kauppaneuvotteluihin ja tarkastelee pidemmälle menevien vapauttamista koskevien aloitteiden vaikutuksia AKT:n ja EY:n väliseen kauppaan sekä AKT-valtioiden talouskehitystä. Se raportoi ja tekee tarvittavia, myös tukitoimenpiteitä koskevia, suosituksia ministerineuvostolle AKT–EY-kauppajärjestelyjen hyödyn tehostamiseksi.

▼ B

3. Kaupan alan ministerikomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Ministerineuvosto vahvistaa sen työjärjestyksen. Komitea koostuu AKT-valtioiden ja yhteisön edustajista.

▼ M10*38 a artikla*

Neuvottelut

1. Jos uusilla toimenpiteillä tai yhteisön hyväksymissä ohjelmissä säädetyillä toimenpiteillä, joilla lähennetään lainsäädäntöä kaupan helpottamiseksi, on todennäköisiä vaikutuksia yhden tai useamman AKT-valtion etuihin, yhteisö ilmoittaa niistä AKT-ryhmän sihteeristölle ja kyseisille AKT-valtioille ennen niiden hyväksymistä.

2. Jotta yhteisö voi ottaa huomioon AKT-ryhmän edut, neuvotteluja käydään viimeksi mainitun sitä pyytäessä tämän sopimuksen 12 artiklan määräysten mukaisesti tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi.

3. Jos kaupan helpottamiseksi annetut, voimassa olevat yhteisön säännöt tai määräykset vaikuttavat yhden tai useamman AKT-valtion etuihin tai jos tällaisten sääntöjen tai määräysten tulkinta, soveltaminen tai hallinnointi vaikuttaa kyseisiin etuihin, neuvotteluja käydään 12 artiklan määräysten mukaisesti kyseisten AKT-valtioiden sitä pyytäessä tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi.

4. Osapuolet voivat tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi tuoda yhteisessä kaupan alan ministerikomiteassa esiin myös muita kauppaan liittyviä ongelmia, joita voi syntyä jäsenvaltioiden toteuttamista tai suunnittelemissa toimenpiteistä.

5. Osapuolet ilmoittavat tällaisista toimenpiteistä toisilleen neuvottelujen tuloksellisuuden varmistamiseksi.

6. Osapuolet sopivat, että neuvottelujen käymisen talouskumppanuussopimuksen toimelemissä ja tiedon välittämisen niiden kautta tällaisten sopimusten soveltamisalaan kuuluvista asioista katsotaan täyttävän tämän artiklan ja tämän sopimuksen 12 artiklan määräykset, jos kaikki ne AKT-valtiot, joihin vaikutukset todennäköisesti kohdistuvat, ovat sen talouskumppanuussopimuksen allekirjoittajamaita, jonka puitteissa neuvotteluja käytiin tai tietoa välitettiin.

▼ B

3 LUKU

Yhteistyö kansainvälisissä yhteyksissä

39 artikla

Yleiset määräykset

1. Osapuolet korostavat, miten tärkeää on niiden aktiivinen toiminta WTO:ssa ja muissa asianmukaisissa kansainvälisissä järjestöissä, siten, että ne liittyvät järjestöjen jäseniksi ja seuraamalla tiiviisti niissä vireillä olevia asioita ja niiden toimintaa.

▼B

2. Osapuolet sopivat tekevänsä tiivistä yhteistyötä yhteisten etujensa määrittämiseksi ja edistämiseksi kansainvälisessä talouden ja kaupan alan yhteistyössä, erityisesti WTO:ssa, muun muassa osallistumalla tulevien monenvälisten kauppaneuvottelujen esityslistan laatimiseen ja käsitteilyyn. Tässä yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota AKT-valtioista peräisin olevien tuotteiden yhteisön ja muille markkinoille pääsyn edistämiseen.

3. Osapuolet ovat yksimielisiä myös siitä, että WTO:n sääntöjen on oltava joustavia AKT-valtioiden kehitystason ja sen huomioon ottamiseksi, mitä vaikeuksia niillä on velvoitteidensa täyttämässä. Ne ovat yhtä mieltä myös siitä, että AKT-valtiot tarvitsevat teknistä apua sitoumustensa täytäntöönpanoon.

4. Yhteisö sopii auttavansa AKT-valtioita niiden pyrkimyksissä liittyä tämän sopimuksen määräysten mukaisesti kyseisten järjestöjen aktiiviseksi jäseniksi siten, että se kehittää tarvittavia valmiuksia osallistua asianmukaisten sopimusten neuvottelemiseen, tekemiseen, valvontaan ja täytäntöönpanoon.

*40 artikla***Perushyödykkeet**

1. Osapuolet tunnustavat tarpeen varmistaa perushyödykkeiden kansainvälisten markkinoiden nykyistä parempi toiminta ja lisätä niiden avoimuutta.

2. Ne vahvistavat valmiutensa vauhdittaa keskinäisiä neuvottelujaan perushyödykkeitä käsittelevissä kansainvälisissä yhteyksissä ja organisaatioissa.

3. Tätä tarkoitusta varten vaihdetaan kumman tahansa osapuolen pyynnöstä näkemyksiä

— voimassa olevien kansainvälisten sopimusten tai hallitustenvälisen erityistyöryhmien toiminnasta niiden parantamiseksi ja tehostamiseksi markkinoilla vallitsevien suuntausten mukaisesti, ja

— silloin, kun ehdotetaan kansainvälisen sopimuksen tekemistä tai uusimista tai hallitustenvälisen erityistyöryhmän perustamista.

Tällaisen näkemysten vaihdon tavoitteena on kunkin osapuolen etujen huomioon ottaminen, ja sitä voidaan tarvittaessa harjoittaa kaupan alan ministerikomiteassa.

4 LUKU

Palvelujen kauppa*41 artikla***Yleiset määräykset**

1. Osapuolet korostavat palvelujen kasvavaa merkitystä kansainvälisessä kaupassa ja niiden merkittävää osuutta taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä.

▼ B

2. Osapuolet vahvistavat palvelukaupan yleissopimuksen (GATS) yhteydessä tekemänsä sitoumukset ja korostavat tarvetta soveltaa palvelujen AKT-toimittajiin erityis- ja erilliskohtelua.

3. Kaupan ja palvelujen asteittaista vapauttamista koskevissa neuvotteluissa yhteisö sitoutuu GATS-sopimuksen XIX artiklan mukaisesti suhtautumaan myönteisesti AKT-valtioiden ensisijaisiin, EY:n aikataulun kehittämistä koskeviin tavoitteisiin niiden erityistarpeiden täyttämiseksi.

4. Osapuolet sopivat tavoitteekseen laajentaa kumppanuuttaan talouskumppanuussopimusten mukaisesti ja sen jälkeen, kun ne ovat saaneet kokemusta GATS-sopimuksen mukaisen suosituimmuusvelvoitteen soveltamisesta, koskemaan palvelujen vapauttamista GATS-sopimuksen määräysten mukaisesti; erityisesti kyseeseen tulevat määräykset kehitysmaiden liittymisestä vapauttamista koskeviin sopimuksiin.

▼ M10

5. Yhteisö tukee 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta AKT-valtioiden pyrkimyksiä vahvistaa niiden edellytyksiä tarjota palveluja. Erityistä huomiota kiinnitetään työvoimaan, liiketoimintaan, jakeluun, rahoitukseen, matkailuun, kulttuuriin ja rakentamiseen liittyviin palveluihin sekä niihin liittyviin teknisiin palveluihin AKT-valtioiden kilpailukyvyn parantamiseksi ja sitä kautta AKT-valtioiden tavara- ja palvelukaupan arvon ja määrän lisäämiseksi.

▼ B*42 artikla*

Merikuljetukset

1. Osapuolet tunnustavat turvallisessa ja puhtaassa meriympäristössä harjoitettavien, tehokkaiden ja kustannustehokkaiden merikuljetuspalvelujen merkityksen tärkeimpänä kuljetusmuotona, jolla helpotetaan kansainvälistä kauppaa ja joka toimii siten yhtenä talouden ja kaupan kehittämisen taustavoimista.

2. Osapuolet sitoutuvat edistämään merikuljetusten vapauttamista ja tässä tarkoituksessa soveltavat tehokkaasti periaatetta, joka koskee syrjimätöntä ja rajoittamatonta pääsyä kansainvälisille merikuljetusmarkkinoille kaupallisiin perusteisiin.

3. Kukin osapuoli muun muassa myöntää toisen osapuolen kansalais- tai yritysten liikennöimille laivoille ja jommankumman osapuolen alueella rekisteröidyille laivoille vähintään samat etuudet kuin omille laivoilleen satamiin pääsyn, satamien infrastruktuurin ja muiden meriliikenteen oheispalvelujen käytön, niihin liittyvien maksujen ja tullipalvelujen sekä lastaukseen ja purkuun tarkoitettujen ankkuripaikkojen ja muiden tilojen osoittamisen osalta.

▼ M10

4. Yhteisö tukee 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta AKT-valtioiden pyrkimyksiä kehittää ja edistää tehokkaita ja kustannustehokkaita merikuljetuspalveluja AKT-valtioissa niiden toimijoiden osuuden kasvattamiseksi kansainvälisissä laivauspalveluissa.

▼ B*43 artikla*

Tieto- ja viestintätekniikat sekä tietoyhteiskunta

1. Osapuolet tunnustavat tieto- ja viestintätekniikoiden tärkeän aseman sekä aktiivisen osallistumisen tietoyhteiskuntaan ennakoedellytyksiksi sille, että AKT-valtiot onnistuvat integroitumaan maailmantalouteen.

2. Näin ollen ne toistavat voimassa olevien monenvälisen sopimusten, erityisesti GATS-sopimukseen liitetyn perustelevisiennästä tehdyn pöytäkirjan, yhteydessä tekemänsä sitoumukset ja kehottavat niitä AKT-valtioita, jotka eivät vielä ole kyseisten sopimusten osapuolia, liittymään niihin.

3. Lisäksi osapuolet sopivat osallistuvansa täysimääräisesti ja aktiivisesti kaikkiin alalla jatkossa mahdollisesti käytäviin kansainvälisiin neuvotteluihin.

4. Tätä varten osapuolet toteuttavat toimenpiteitä, joilla tieto- ja viestintätekniikoiden hyödyntäminen tehdään AKT-valtioiden kansalaisille helpoksi, esimerkiksi

- kehittämällä uusiutuvia ja kohtuuhintaisia energialähteitä ja edistämällä niiden käyttöä,
- kehittämällä ja hyödyntämällä kustannuksiltaan edullisia ja nykyistä laajempia langattomia verkkoja, ja

▼ M4

— kehittämällä tieto- ja viestintätekniikoilla välitettävän aineiston paikallista tuotantoa ja edistämällä tällaisen aineiston käyttöä.

▼ M10

5. Lisäksi osapuolet sopivat vauhdittavansa keskinäistä yhteistyötään tieto- ja viestintätekniikoiden sekä tietoyhteiskunnan aloilla. Yhteistyössä keskitytään 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta erityisesti viestintäjärjestelmien nykyistä parempaan täydentävyyteen ja yhdenmukaisuuteen kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla sekä niiden mukauttamiseen uuden tekniikan vaatimuksiin.

▼ B

5 LUKU

Kauppaan liittyvät alat*44 artikla*

Yleiset määräykset

1. Osapuolet tunnustavat uusien kauppaan liittyvien alojen kasvavan merkityksen pyrittäessä helpottamaan AKT-valtioiden asteittaista integroitumista maailmantalouteen. Näin ollen ne sopivat vahvistavansa näiden alojen yhteistyötään osallistumalla täysimääräisesti ja koordinoitusti asianomaisiin kansainvälisiin foorumeihin ja sopimuksiin.

▼ M10

2. Yhteisö tukee 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta AKT-valtioiden pyrkimyksiä vahvistaa niiden valmiuksia toimia kaikilla kauppaan liittyvillä aloilla, mihin tarvittaessa sisältyy niiden institutionaalisten puitteiden kehittäminen ja tukeminen.

▼ B*45 artikla***Kilpailupolitiikka**

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tehokkaiden ja järkevien kilpailupolitiikkojen ja -sääntöjen laatiminen ja soveltaminen ovat ratkaisevassa asemassa pyrittäessä parantamaan ja turvaamaan investointien kannalta suotuisa toimintaympäristö, kestävä teollistamisprosessi ja avoimuus markkinoille pääsyssä.

2. Terveen kilpailun vääristymien poistamiseksi sekä kunkin AKT-valtion kehitystaso ja erilaiset taloudelliset tarpeet asianmukaisesti huomioon ottaen osapuolet sitoutuvat panemaan täytäntöön kansallisia ja alueellisia sääntöjä ja politiikkoja. Tähän kuuluu sellaisten yritysten välisten sopimusten, yritysten yhteenliittymien päätösten ja yritysten yhteisten toimintatapojen valvonta ja määrättyissä tapauksissa kieltäminen, joiden tavoitteena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen. Edelleen osapuolet sopivat kieltävänsä sen, että yksi tai useampi yritys käyttäisi määrävää asemaansa väärin yhteisön markkinoilla tai AKT-valtioiden alueella.

▼ M10

3. Osapuolet sopivat myös vahvistavansa alan yhteistyötään tehokkaiden kilpailupolitiikkojen laatimiseksi ja tukemiseksi tarkoituksenmukaisten kansallisten kilpailuelinten toimesta, joka asteittain varmistavat sen, että niin yksityiset kuin valtion yritykset soveltavat kilpailusääntöjä tehokkaasti. Tämän alan yhteistyöhön kuuluu 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta erityisesti avustaminen tarkoituksenmukaisen lainsäädäntökehityksen laatimisessa ja sen hallinnollisessa toimeenpanossa, ottaen huomioon erityisesti vähiten kehittyneiden maiden erityistilanne.

▼ B*46 artikla***Teollis- ja tekijänoikeuksien suojaaminen**

1. Osapuolet tunnustavat tarpeen varmistaa teollis- ja tekijänoikeuksien, kaupallisen omaisuuden oikeuksien sekä muiden, teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'TRIPS-sopimus', soveltamisalaan kuuluvien oikeuksien, myös maantieteellisten merkintöjen, riittävän ja tehokkaan suojan kansainvälisten standardien mukaisesti kahdenvälisen kaupan vääristymien ja esteiden vähentämiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta osapuolten kannottoja monenvälisissä neuvotteluissa.

2. Osapuolet korostavat tässä yhteydessä sitä, miten tärkeää on liittyä WTO-sopimukseen liittyvään teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehtyyn TRIPS-sopimukseen ja biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen (CBD-yleissopimus).

▼B

3. Ne ovat myös yksimielisiä tarpeesta liittyä kehitystasonsa mukaisesti kaikkiin TRIPS-sopimuksen I osassa mainittuihin, teollis- ja tekijänoikeuksista sekä kaupallisen omaisuuden oikeuksista tehtyihin kansainvälisiin sopimuksiin.

4. Yhteisö, jäsenvaltiot ja AKT-valtiot voivat harkita sopimusten tekemistä sellaisia tuotteita koskevien tavaramerkkien ja maantieteellisten merkintöjen suojelemiseksi, joilla on erityistä merkitystä jommallekummalle osapuolelle.

5. Tässä sopimuksessa teollis- ja tekijänoikeuksien piiriin luetaan erityisesti tekijänoikeus mukaan luettuina tietokoneohjelmien tekijänoikeus ja lähioikeudet, myös taiteelliset mallit, ja teollinen omaisuus, johon kuuluvat hyödyllisyysmallit, patentit, myös bioteknisiä keksintöjä ja kasvilajikkeita tai muita tehokkaita erityisjärjestelmiä koskevat patentit, teollismallit, maantieteelliset merkinnät, myös suojatut alkuperänimitykset, tavaroiden tai palvelujen tavaramerkit, integroitujen piirien piirimallit sekä tietokantojen oikeudellinen suoja ja epäterveeltä kilpailulta suojautuminen, siten kuin on määrätty teollisuusomistusoikeuden suojelemista koskevan Pariisin sopimuksen 10 a artiklassa, sekä taitotietoa koskevien julkaisemattomien tietojen suojelua.

▼M10

6. Lisäksi osapuolet sopivat vahvistavansa alan yhteistyötään. Pyynnöstä yhteistyö voidaan yhteisesti sovituin ehdoin sekä 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta ulottaa muun muassa seuraaville aloille: teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa ja noudattamista koskevien lakien ja asetusten valmistelu, kyseisten oikeuksien oikeudenhaltijan toimesta tapahtuvan väärinkäytön ja kilpailijoiden toimesta tapahtuvan näiden oikeuksien rikkomisten estäminen, kansallisten ja alueellisten virastojen ja muiden elinten perustaminen ja vahvistaminen, myös tuki toimeenpanoon ja suojeluun osallistuville alueellisille teollis- ja tekijänoikeusjärjestöille henkilöstön koulutus mukaan luettuna.

▼B*47 artikla*

Standardointi ja sertifiointi

1. Osapuolet sopivat tiivistävänsä yhteistyötään standardoinnin, sertifiointin ja laadunvarmistuksen aloilla poistaakseen tarpeettomia teknisiä esteitä ja vähentääkseen kyseisillä aloilla vallitsevia keskinäisiä eroavuuksia siten, että helpotetaan kauppaa.

Tässä yhteydessä osapuolet vahvistavat WTO-sopimukseen liitetyn kaupan teknisistä esteistä tehdyn sopimuksen (TBT-sopimus) nojalla tekemänsä sitoumuksen.

▼M10

2. Yhteistyöllä standardoinnin ja sertifiointin aloilla pyritään 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta edistämään osapuolten välillä yhteensopivia järjestelmiä, erityisesti:

▼B

- TBT-sopimuksen mukaisia, myös alakohtaisia toimenpiteitä kansainvälisten teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen käytön lisäämiseksi AKT-valtioiden talouden kehitystaso huomioon ottaen,
 - yhteistyötä laatujohtamisen ja laadunvarmistuksen aloilla tietyillä AKT-valtioiden kannalta merkittävillä aloilla,
 - tukea AKT-valtioiden aloitteille toimintaedellytysten kehittämiseksi vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, mittaustoiminnan ja standardoinnin aloilla, ja
 - toimivien yhteyksien kehittämistä AKT-valtioiden sekä eurooppalaisten standardointi-, vaatimustenmukaisuuden arviointi- ja sertifiointilaitosten välille.
3. Osapuolet sopivat harkitsevansa ajallaan vastavuoroista tunnustamista koskevien sopimusten neuvottelemista aloilla, joilla on niille mahdolliselle taloudellista merkitystä.

48 artikla

Terveys- ja kasvinsuojelutoimet

1. Osapuolet tunnustavat kunkin osapuolen oikeuden ottaa käyttöön tai saattaa voimaan terveys- ja kasvinsuojelutoimia, jotka ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi, edellyttäen, että kyseiset toimet eivät yleisesti ottaen toimi mielivaltaisen syrjinnän tai kaupan peitellyn rajoittamisen muotona. Tätä tarkoitusta varten osapuolet vahvistavat WTO-sopimukseen liitetyn, terveys- ja kasvinsuojelutoimista tehdyn sopimuksen (SPS-sopimus) yhteydessä tekemänsä sitoumukset osapuolten kehitystaso huomioon ottaen.
2. Edelleen osapuolet sitoutuvat SPS-sopimuksen mukaisesti vahvistamaan koordinoitua, kuulemista ja tiedottamista ehdotettuja terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevien ilmoitusten ja niiden soveltamisen osalta aina, kun kyseiset toimet voivat vaikuttaa jommankumman osapuolen etuihin. Ne myös sopivat ennalta järjestettävästä kuulemisesta ja koordinoinnista Codex Alimentariuksen, kansainvälisen eläintautiviraston ja kansainvälisen kasvinsuojeluyhteisön yhteydessä yhteisten etujensa edistämiseksi.

▼M10

3. Osapuolet sopivat 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta lujittavansa yhteistyötään AKT-valtioiden julkisen ja yksityisen sektorin toimintaedellytysten vahvistamiseksi tällä alalla.

▼B*49 artikla*

Kauppa ja ympäristö

▼M10

1. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa edistää kansainvälisen kaupan kehittämistä niin, että varmistetaan ympäristön kestävä ja järkevä hoito alan kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten mukaisesti sekä osapuolten kehitystaso asianmukaisesti huomioon ottaen. Ne ovat yhtä

▼ M10

mieltä siitä, että AKT-valtioiden erityistarpeet ja -vaatimukset olisi otettava huomioon ympäristöalan toimien suunnittelussa ja toteutuksessa, myös 32 a artiklan määräysten osalta.

▼ B

2. Rio de Janeiron periaatteet mielessä pitäen ja sen edistämiseksi, että kauppa ja ympäristö tukisivat toisiaan, osapuolet sopivat vahvistavansa yhteistyötään tällä alalla. Yhteistyön erityisiä tavoitteita ovat johdonmukaisten kansallisten, alueellisten ja kansainvälisten politiikkojen laatiminen, ympäristöön liittyvien tuotteiden ja palvelujen laadunvalvonnan vahvistaminen sekä ympäristöä säästävien tuotantomenetelmien kehittäminen asianomaisilla aloilla.

▼ M10

3. Osapuolet sopivat, että ympäristötoimenpiteitä ei pitäisi käyttää protektionistisiin tarkoituksiin.

▼ B*50 artikla*

Kauppa ja työelämää koskevat normit

1. Osapuolet vahvistavat sitoutumisensa keskeisimpiin kansainvälisesti tunnustettuihin, Kansainvälisen työjärjestön (ILO) asianomaisissa sopimuksissa määriteltyihin työelämää koskeviin säännöksiin. Erityisesti kyseeseen tulevat järjestäytymisoikeus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus, pakkotyön poistaminen, lapsityövoiman pahimpien esiintymismuotojen poistaminen sekä syrjimättömyys työhönnotossa.

2. Osapuolet sopivat vahvistavansa yhteistyötään erityisesti seuraavilla aloilla:

— asianomaista lainsäädäntöä ja työelämää koskevia säännöksiä koskevien tietojen vaihto,

— kansallisen työläinsäädännön laatiminen ja voimassa olevan lainsäädännön vahvistaminen,

— kasvatukselliset ja tietoisuutta lisäävät ohjelmat, ja

— kansallisen lainsäädännön ja työelämää koskevien säännösten noudattamisesta huolehtiminen.

▼ M10

3. Osapuolet sopivat, että työelämää koskevia säännöksiä ei olisi käytettävä protektionistisiin tarkoituksiin.

▼ B*51 artikla*

Kuluttajapolitiikka ja kuluttajien terveyden suojelu

1. Osapuolet sopivat vahvistavansa yhteistyötään kuluttajapolitiikan ja kuluttajien terveyden suojelun alalla niin, että kansallinen lainsäädäntö otetaan asianmukaisesti huomioon kaupan esteiden välttämiseksi.

▼ M10

2. Yhteistyöllä pyritään 35 artiklan mukaisesti ja I osastossa määriteltyjen kansallisten ja alueellisten kehitysstrategioiden kautta erityisesti parantamaan alan institutionaalisia ja teknisiä toimintaedellytyksiä, perustamaan keskinäiseen tiedotukseen tarkoitettuja, vaarallisia tuotteita koskevia nopeita varoitusjärjestelmiä, vaihtamaan tietoja ja kokemuksia tuotteita ja tuoteturvallisuutta koskevan, markkinoille saattamisen jälkeisen valvonnan käyttöön otosta ja toiminnasta, parantamaan kuluttajille annettavia tietoja hinnoista sekä tarjolla olevien tuotteiden ja palvelujen ominaisuuksista, kannustamaan riippumattomien kuluttajajärjestöjen ja kuluttajien edustajien välisten yhteyksien luomista, parantamaan kuluttajapolitiikkojen ja -järjestelmien yhteensopivuutta, ilmoittamaan lain-säädännön toimeenpanosta ja edistämään yhteistyötä haitallisten tai sopimattomien liiketapojen tutkimisessa sekä panemaan täytäntöön vientikieltoja osapuolten välisessä sellaisten tavaroiden ja palvelujen kaupassa, joiden markkinoille saattaminen on kielletty niiden tuotantomaassa.

▼ B*52 artikla*

Verotusta koskeva poikkeuslauseke

1. Tämän sopimuksen määräysten mukaisesti myönnetty suosituimmuuskohtelu tai mikä tahansa tämän sopimuksen nojalla tehty järjestely ei koske nykyisiä tai tulevia veroetuisuuksia, joita osapuolet myöntävät kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyjen sopimusten tai muiden verotusjärjestelyjen tai kansallisen verolainsäädännön perusteella, sanotun kuitenkin rajoittamatta liitteessä IV olevan 31 artiklan määräysten soveltamista.

2. Mikään tässä sopimuksessa tai sen nojalla tehdyssä järjestelyssä ei voi estää minkään sellaisen toimenpiteen käyttöönottoa tai toteuttamista, jonka tarkoituksena on estää verojen kiertäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyjen sopimusten tai muiden verotusjärjestelyjen tai kansallisen verolainsäädännön verotusta koskevien määräysten ja sääntöjen mukaisesti.

3. Mikään tässä sopimuksessa tai sen nojalla tehdyssä järjestelyssä ei voi estää osapuolten verolainsäädäntönsä asiaa koskevia säännöksiä soveltaessaan tekemästä eroa eri tilanteessa olevien veronmaksajien välillä erityisesti näiden asuinpaikan osalta tai sen osalta, minne ne ovat sijoittaneet pääomansa.

6 LUKU

Yhteistyö muilla aloilla*53 artikla*

Kalastusalan sopimukset

1. Osapuolet ilmoittavat valmiudestaan neuvotella kalastusalan sopimuksia, joiden tavoitteena on kestävien ja molempia osapuolia tyydyttävien edellytysten takaaminen AKT-valtioiden kalastustoiminnalle.

▼B

2. Tällaisia sopimuksia tehtäessä tai täytäntöön pantaessa AKT-valtiot eivät saa harjoittaa syrjintää yhteisöä kohtaan tai jäsenvaltioiden kesken, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kehitysmaiden välisiä erityisjärjestelyjä samalla maantieteellisellä alueella, vastavuoroiset kalastusalan järjestelyt mukaan luettuina. Myöskään yhteisö ei saa harjoittaa AKT-valtioita kohtaan syrjintää.

54 artikla

Elintarviketurva

1. Yhteisö sitoutuu saatavilla olevien maataloustuotteiden osalta huolehtimaan siitä, että vientituet voidaan vahvistaa nykyistä aiemmin kaikille AKT-valtioille sen tuotevalikoiman osalta, joka on määritelty kyseisten valtioiden ilmoittamien elintarviketarpeiden perusteella.

2. Ennakkovahvistus tehdään vuodeksi, ja sitä sovelletaan kunakin vuonna tämän sopimuksen voimassaolon ajan niin, että tukitaso määritellään komission tavallisesti noudattamien menetelmien mukaisesti.

3. Niiden AKT-valtioiden, jotka sitä pyytävät osana elintarviketurvapolitiikkaansa, kanssa voidaan sopia erityisjärjestelyistä.

4. Edellä 3 kohdassa tarkoitetut erityisjärjestelyt eivät saa vaarantaa AKT-valtioiden alueiden tuotantoa ja kauppavirtoja.

4. OSA

KEHITYSRAHOITUSYHTEISTYÖ

I OSASTO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

I LUKU

Tavoitteet, periaatteet, suuntaviivat ja tukikelpoisuus*55 artikla*

Tavoitteet

Kehitysrahoitusyhteistyön tavoitteena on riittäviä rahoitusvaroja ja tarkoituksenmukaista teknistä apua antamalla tukea ja edistää AKT-valtioiden pyrkimyksiä saavuttaa tässä sopimuksessa asetetut tavoitteet yhteisen edun mukaisesti ja keskinäisen riippuvuuden hengessä.

56 artikla

Periaatteet

▼M10

1. Kehitysrahoitusyhteistyötä toteutetaan AKT-valtioiden vahvistamien kehitystä koskevien tavoitteiden, strategioiden ja painopisteiden perusteella ja niiden mukaisesti kansallisella, alueellisella ja AKT-maiden välisellä tasolla. Niiden maantieteelliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset erityispiirteet samoin kuin niiden erityiset voimavarat otetaan

▼ M10

huomioon. Kansainvälisesti sovitun, avun tuloksellisuutta koskevan toimintasuunnitelman mukaisesti yhteistyö perustuu omistajuuteen, johdonmukaisuuteen, avunantajien koordinointiin ja yhdenmukaistamiseen, kehitystuloskeskeiseen hallinnointiin ja molemminpuoliseen vastuuvuolisuuteen. Erityisesti yhteistyöllä

- a) edistetään paikallista itsehallintaa kaikilla kehitysprosessin tasoilla,
- b) ilmennetään keskinäisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin perustuvaa kumppanuutta,
- c) korostetaan ennustettavuuden ja varmuuden merkitystä varojen jakamisessa, joka toteutetaan erittäin edullisin ehdoin ja jatkuvasti,
- d) pyritään joustavuuteen ja siihen, että kunkin AKT-valtion tilanne sekä asianomaisen hankkeen tai ohjelman erityisluonne otetaan huomioon, ja
- e) varmistetaan tuloksellisuus, koordinointi ja johdonmukaisuus.

▼ B

2. Yhteistyöllä varmistetaan vähiten kehittyneiden AKT-valtioiden erityiskohtelu ja otetaan asianmukaisesti huomioon sisämaa- ja saarivaltioiden haavoittuvuus. Lisäksi pyritään vastaamaan selkkausten jälkeisessä tilanteessa olevien maiden erityistarpeisiin.

*57 artikla***Suuntaviivat**

1. AKT-valtiot ja Euroopan yhteisö panevat tiiviissä yhteistyössä täytäntöön tämän sopimuksen puitteissa rahoitettavat toimet ja tunnustavat kumppanien olevan yhdenvertaisia.
2. AKT-valtioiden vastuulla on
 - a) niiden tavoitteiden ja painopisteiden määrittely, joille maaohjelmat perustuvat,
 - b) hankkeiden ja ohjelmien valinta,
 - c) hankkeita ja ohjelmia koskevien asiakirjojen valmistelu ja esittely,
 - d) sopimusten valmistelu, neuvottelu ja tekeminen,
 - e) hankkeiden ja ohjelmien täytäntöönpano ja hallinnointi, ja
 - f) hankkeiden ja ohjelmien ylläpito.
3. Myös tukikelpoiset valtiosta riippumattomat toimijat voivat ehdottaa ja panna täytäntöön ohjelmia ja hankkeita niitä koskevilla aloilla sanotun kuitenkin rajoittamatta edellä mainittujen määräysten soveltamista.
4. AKT-valtiot ja yhteisö vastaavat yhdessä
 - a) kehitysrahoitusyhteistyötä koskevien suuntaviivojen laatimisesta yhteisissä toimitelmissä,
 - b) maaohjelmien hyväksymisestä,
 - c) hankkeiden ja ohjelmien ennakoarvioinnista,

▼ B

- d) tarjouspyyntöihin ja sopimuksiin osallistumista koskevien ehtojen yhdenvertaisuuden varmistamisesta,
 - e) hankkeiden ja ohjelmien vaikutusten ja tulosten seurannasta ja arvioinnista, ja
 - f) hankkeiden ja ohjelmien moitteettoman, nopean ja tehokkaan toimeenpanon varmistamisesta.
5. Yhteisö tekee hankkeita ja ohjelmia koskevat rahoituspäätökset.
6. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kaikki jommankumman osapuolen hyväksyntää edellyttävät päätökset on hyväksyttävä, tai ne katsotaan hyväksytyiksi, 60 päivän kuluessa siitä, kun toinen osapuoli on ilmoittanut niistä.

▼ M4*58 artikla***Rahoituskelpoisuus**

1. Seuraavat tahot tai elimet voivat saada tämän sopimuksen mukaista rahoitustukea:

- a) AKT-valtiot;

▼ M10

- b) alueelliset tai valtioidenväliset elimet, joihin kuuluu yksi tai useampi AKT-valtio – mukaan luettuina Afrikan unioni tai muut sellaiset elimet, joiden jäseninä on muitakin kuin AKT-valtioita – ja joilla on näiden AKT-valtioiden valtuutus; ja

▼ M4

- c) AKT-valtioiden ja yhteisön yhteiset elimet, jotka ne ovat perustaneet tiettyjen erityistavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Asianomaisen yhden tai useamman AKT-valtion suostumuksella rahoitustukea voidaan myöntää myös

- a) AKT-valtioiden kansallisille ja/tai alueellisille julkisille tai osittain julkisille virastoille ja ministeriöille, myös parlamenteille, sekä erityisesti niiden rahoituslaitoksille ja kehityspankeille;
- b) AKT-valtioiden yrityksille sekä muille yksityisille järjestöille ja toimijoille;
- c) yhteisön jäsenvaltion yrityksille, jotta ne voisivat oman panoksensa lisäksi sitoutua tuotannollisiin hankkeisiin jonkun AKT-valtion alueella;

▼ M10

- d) AKT-valtioista tai yhteisöstä peräisin oleville rahoituksen välittäjille, jotka tekevät, edistävät ja rahoittavat yksityisiä tai julkisia sijoituksia AKT-valtioissa;

▼ M4

- e) AKT-valtioiden ja yhteisön hajautetun hallinnon paikallisviranomaisille; ja

▼ M10

- f) AKT-valtioiden ryhmään kuulumattomille kehitysmaille niiden osallistuessa yhteiseen aloitteeseen tai alueellisen järjestön toimintaan AKT-valtioiden kanssa tämän sopimuksen liitteessä IV olevan 6 artiklan mukaisesti.

▼ M4

3. Valtiosta riippumattomat, luonteeltaan paikalliset AKT-valtioiden ja yhteisön toimijat voivat saada tämän sopimuksen mukaista rahoitusta maa- ja alueohjelmissa sovittujen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

▼ B

2 LUKU

Rahoituksen soveltamisala ja luonne*59 artikla*

Asianomaisen yhden tai useamman AKT-valtion sekä kansallisella että alueellisella tasolla asettamien painopisteiden puitteissa tukea voidaan antaa sellaisille hankkeille, ohjelmille ja muille toimintamuodoille, joilla edistetään tässä sopimuksessa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

*60 artikla***Rahoituksen soveltamisala**

Tarpeista ja kaikkien soveltuvimmiksi katsottavien toimien lajista riippuen rahoitusta voidaan antaa muun muassa seuraavien tukemiseen:

- a) toimenpiteet AKT-valtioiden velkataakan ja maksutaseongelmien lieventämiseksi,
- b) makrotaloudelliset ja rakenteelliset uudistukset ja politiikat,

▼ M10

- c) ulkoisista häiriöistä, kuten vientitulojen epävakaudesta, aiheutuvien ja sosioekonomisiin uudistuksiin ja politiikkoihin kohdistuvien lyhytaikaisten haittavaikutusten lieventäminen,

▼ B

- d) alakohtaiset politiikat ja uudistukset,
- e) instituutioiden ja toimintaedellytysten kehittäminen,
- f) tekniset yhteistyöohjelmat, ja

▼ M10

- g) humanitaarinen ja hätäapu, myös pakolaisten ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden auttaminen, toimet lyhytkestoisten hätäapu- ja kunnostustoimien niveltämiseksi pitkän aikavälin kehityksen kriisitilanteissa ja niiden jälkeen sekä katastrofivalmius.

▼ B*61 artikla***Rahoituksen luonne**

- 1. Rahoitusta myönnetään muun muassa
 - a) hankkeisiin ja ohjelmiin,
 - b) puiteluottoihin, vakuusjärjestelmiin ja pääomarahoitukseen,

▼ B

- c) talousarviotukeen joko suorana niille AKT-valtiolle, joiden valuutat ovat vaihdettavia ja vapaasti siirrettävissä, tai välillisenä yhteisön eri välineistä syntyvistä vastarahastoista,
- d) hankkeiden ja ohjelmien tehokkaan hallinnon ja valvonnan edellyttämään henkilöstöön ja materiaaliin, ja
- e) alakohtaisiin ja yleisiin tuontitukiohjelmiin, joita voivat olla
 - i) alakohtaiset tuontiohjelmat suorien hankintojen muodossa tuotantjärjestelmän panosten ja sosiaalipalvelujen parantamiseen tarvittavien hankintojen rahoitus mukaan luettuna,
 - ii) alakohtaiset tuontiohjelmat, joissa ulkomaista valuuttaa vapautetaan erissä alakohtaisen tuonnin rahoittamiseksi, ja
 - iii) yleiset tuontiohjelmat, joissa ulkomaista valuuttaa vapautetaan erissä yleisen, laajan tuotevalikoiman kattavan tuonnin rahoittamiseksi.

▼ M10

2. Suoraa talousarviotukea myönnetään makrotaloudellisiin tai alakohtaisiin uudistuksiin edellyttäen, että

- a) huolellisesti määritellyt, köyhyyteen keskittyvät kansalliset tai alakohtaiset kehitysstrategiat ovat olemassa tai täytäntöönpanovaiheessa,
- b) maan itsensä laatimat ja sen tärkeimpien avunantajien, kansainväliset rahoituslaitokset tarvittaessa mukaan luettuina, myönteisesti arvioimat, tarkoin määritellyt ja vakauteen pyrkivät makrotaloudelliset politiikat ovat olemassa tai täytäntöönpanovaiheessa, ja
- c) julkinen varainhoito on riittävän avointa, vastuullista ja tehokasta.

Yhteisö mukautuu kunkin AKT-maan järjestelmiin ja menettelyihin, valvoo talousarviotukeaan yhdessä kumppanimaan kanssa ja tukee kumppanimaiden pyrkimyksiä parantaa maan sisäistä vastuuvollisuutta, parlamentaarista valvontaa, tarkastusvalmiuksia ja julkista tiedon-saantia.

▼ B

3. Samantyyppistä suoraa talousarviotukea aletaan asteittain myöntää alakohtaisille politiikoille yksittäisten hankkeiden sijaan.

4. Tuontiohjelmien välineitä tai edellä määriteltyä talousarviotukea voidaan käyttää myös tukikelpoisten AKT-valtioiden tukemiseen niiden toteuttaessa uudistuksia, joilla pyritään alueiden välisen talouden vapauttamiseen ja joista aiheutuu siirtymävaiheen nettokustannuksia.

▼ M10

5. Yhteistyön monivuotisen rahoituskehysten korvamerkittyyä varoja, Euroopan investointipankin, jäljempänä ”pankki”, omia varoja ja tarvittaessa muita Euroopan yhteisön talousarviosta myönnettäviä varoja käytetään tämän sopimuksen puitteissa sellaisten hankkeiden, ohjelmien ja muiden toimintamuotojen rahoittamiseen, joilla edistetään tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamista.

▼B

6. Tämän sopimuksen nojalla myönnettäviä varoja voidaan käyttää hankkeiden ja ohjelmien niin paikallisten kuin ulkomaistenkin kokonaiskustannusten kattamiseen toistuvat kustannukset mukaan luettuina.

II OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

1 LUKU

Rahoitusvarat*62 artikla***Kokonaismäärä**

1. Yhteisön rahoitustuen kokonaismäärä tässä sopimuksessa määritettyjen tavoitteiden toteuttamiseksi ja yhteisön rahoitustuen ehdot esitetään tämän sopimuksen liitteissä.

2. Jollei jokin AKT-valtio ratifioi tätä sopimusta tai jos se sanoo sen irti, osapuolet sopeuttavat liitteessä I olevassa rahoituspöytäkirjassa tarkoitettujen varojen määrät. Sopeuttamista sovelletaan myös, jos

- a) tähän sopimukseen liittyy uusia AKT-valtioita, jotka eivät ole osallistuneet sopimusneuvotteluihin, ja
- b) yhteisö laajenee uusilla jäsenillä.

*63 artikla***Rahoitusmuodot**

Asianomainen yksi tai useampi AKT-valtio vahvistaa yhdessä yhteisön kanssa kunkin hankkeen tai ohjelman rahoitusmuodot ottaen huomioon

- a) asianomaisten valtioiden kehitystason, maantieteellisen sijainnin sekä taloudellisen ja rahoituksellisen tilanteen,
- b) hankkeen tai ohjelman luonteen, sen taloudellisen ja rahoituksellisen kannattavuuden sekä sen yhteiskunnalliset ja kulttuuriset vaikutukset, ja
- c) lainojen osalta tekijät, joilla taataan lainanhoito.

*64 artikla***Jälleenlainaustoiminta**

1. Rahoitustukea voidaan myöntää asianomaisille AKT-valtioille taikka AKT-valtioiden tai tämän sopimuksen määräysten mukaisesti rahoituskelpoisten laitosten välityksellä tai suoraan mille tahansa muulle rahoituskelpoiselle edunsaajalle. Jos rahoitustukea myönnetään välittäjän kautta lopulliselle tuen vastaanottajalle tai suoraan yksityisen sektorin edunsaajalle,

- a) kyseisen tuen myöntämistä välittäjän kautta tai suoraan lopulliselle tuen vastaanottajalle koskevat ehdot vahvistetaan rahoitussopimuksessa tai lainasopimuksessa, ja

▼B

b) taloudellinen hyöty, jonka välittäjä saa jällelainauksesta tai lainaamisesta suoraan yksityisen sektorin edunsaajalle, käytetään kehitystarkoituksiin rahoitussopimuksessa tai lainasopimuksessa edellytyksin sen jälkeen, kun on otettu huomioon hallinnolliset kustannukset, valuutta- ja rahoitusriskit sekä lopulliselle tuen vastaanottajalle annettun asiantuntija-avun kustannukset.

2. Jos rahoitus tapahtuu AKT-maassa sijaitsevan ja/tai AKT-maissa toimivan jällelainaajan kautta, tämän tehtävänä on valita ja arvioida kukin hanke sekä hoitaa käyttöönsä annettuja varoja tässä sopimuksessa määrättyjen edellytysten mukaisesti ja osapuolten yhteisellä sopimuksella.

65 artikla

Yhteisrahoitus

1. Tämän sopimuksen mukaisia rahoitusvaroja voidaan AKT-valtioiden pyynnöstä osoittaa yhteisrahoitukseen erityisesti kehitysyhteistyöelinten ja -laitosten, yhteisön jäsenvaltioiden, AKT-valtioiden, kolmansien maiden, kansainvälisten tai yksityisten rahoituslaitosten, yritysten tai vientiluottoelinten kanssa.

2. Yhteisrahoitusmahdollisuuteen kiinnitetään huomiota etenkin tapauksissa, joissa yhteisön osallistuminen rohkaisee muiden rahoituslaitosten osallistumista ja joissa tällä rahoitusmuodolla saadaan aikaan AKT-valtion kannalta edullinen rahoituspaketti.

3. Tässä artiklassa tarkoitettu rahoitus voi olla joko yhteis- tai rinnakkaisrahoitusta. Kussakin tapauksessa etusijalla on kustannustehokkuudeltaan sopivin rahoitusmuoto. Lisäksi koordinoidaan ja yhdenmuikaistetaan yhteisön ja muiden yhteisrahoittajien toimia siten, että AKT-valtioiden suoritettaviksi tulevien menettelyjen määrä on mahdollisimman pieni ja että nämä menettelyt ovat joustavia.

4. Neuvottelu- ja yhteensovittamismenettelyä muiden avunantajien ja yhteisrahoittajien kanssa olisi tehostettava ja kehitettävä tekemällä mahdollisuuksien mukaan yhteisrahoitusta koskevia puitesopimuksia, ja yhteisrahoituspolitiikkaa ja siihen liittyviä menettelyjä olisi tarkasteltava uudelleen tehokkuuden ja parhaiden mahdollisten ehtojen varmistamiseksi.

2 LUKU

Velka- ja rakennesopeutustuki

66 artikla

Velkahelpotustuki

▼M10

1. AKT-valtioiden velkataakan keventämiseksi ja maksutaseongelmien helpottamiseksi osapuolet sopivat, että yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen varoja käytetään kansainvälisesti hyväksytyihin velkahelpotusaloitteisiin AKT-valtioiden eduksi. Yhteisö sitoutuu lisäksi

▼ M10

selvittämään, miten muita yhteisön varoja voidaan pitkällä aikavälillä käyttää kansainvälisesti hyväksytyjen velkahelpotusaloitteiden tukemiseen.

▼ B

2. Yhteisö voi AKT-valtion pyynnöstä
 - a) myöntää tukea velkaantumisen sekä velanhoito- ja maksutasevaikeuksien tutkimiseksi ja käytännön ratkaisujen löytämiseksi näihin ongelmiin,
 - b) järjestää velanhoitoa ja kansainvälisiä rahoitusneuvotteluja koskevaa koulutusta sekä antaa tukea näiden alojen kursseja ja seminaareja varten, ja
 - c) antaa apua joustavien velanhoitomenetelmien ja -välineiden kehittämiseksi.
3. Edistääkseen pankin omista varoista peräisin olevista lainoista, erityislainoista ja riskipääomista johtuvan velan hoitamista AKT-valtiot voivat komission kanssa tapauskohtaisesti sovittuja yksityiskohtaisia sääntöjä noudattaen käyttää tässä sopimuksessa tarkoitettua käytettävissä olevaa ulkomaanvaluuttaa kyseisen velan hoitoon velan erääntymisestä riippuen ja siihen määrään asti, joka on tarpeen maksaa kansallisena valuuttana.
4. Osapuolet ottavat huomioon kansainvälisen velkaongelman vakaavuuden ja sen vaikutukset talouskasvuun ja julistavat olevansa valmiita jatkamaan kansainvälisen keskustelun yhteydessä käytävää mielipiteenvaihtoa yleisestä velkaongelmasta, sanotun kuitenkin rajoittamatta asiaan liittyvillä foorumeilla käytäviä erityisiä keskusteluja.

67 artikla

Rakennesopeutustuki

▼ M10

1. Tämän sopimuksen mukaisella yhteistyön monivuotisella rahoituskehyksellä tuetaan AKT-valtioiden toteuttamia makrotaloudellisia ja alakohtaisia uudistuksia. Osapuolet varmistavat tällöin, että sopeutus on taloudellisesti elinvoimaista sekä yhteiskunnallisesti ja poliittisesti hyväksyttävissä olevaa. Tukea myönnetään makrotaloudellisella tai alakohteisella tasolla täytäntöön pantuihin tai suunniteltuihin uudistuksiin yhteisön ja asianomaisen AKT-valtion yhteisen arvioinnin mukaisesti sekä uudistustoimien yleisen arvioinnin perusteella. Yhteinen arviointi mukautetaan mahdollisuuksien mukaan maakohtaisiin järjestelyihin, ja tukea valvotaan saavutettujen tulosten perusteella. Tukiohjelmien tärkeä ominaisuus on varojen nopea käyttö.

▼ B

2. AKT-valtiot ja yhteisö tunnustavat, että on välttämätöntä edistää aluetason uudistusohjelmia ja varmistaa, että kansallisten ohjelmien valmistelussa ja täytäntöönpanossa otetaan riittävällä tavalla huomioon alueelliset toimet, jotka vaikuttavat kansallisen tason kehitykseen. Tätä varten rakennesopeutustuen tavoitteena on myös
 - a) ottaa tilanteen määrittelyn alkamisesta lähtien mukaan toimia, joilla edistetään alueellista yhdentymiskehitystä sekä ottaa huomioon valtioiden rajat ylittävän sopeutuksen vaikutukset,

▼ B

b) tukea makrotaloudellisen ja alakohtaisen politiikan yhdenmukaistamista ja koordinoitua, mukaan luettuna verotus- ja tulliasiat, alueellisen yhdentymiskehityksen ja kansallisen tason rakenneuudistuksen kahtalaisen tavoitteen saavuttamiseksi, ja

c) ottaa yleisten tuontiohjelmien tai talousarviosta maksettavan tuen kautta huomioon alueellisen yhdentymiskehityksen väliaikaiset nettokustannukset, jotka kohdistuvat talousarviotuloihin ja maksutaseeseen.

3. Rakennesopeutustukea voivat saada sellaiset AKT-valtiot, jotka toteuttavat tai harkitsevat makrotaloudellisia tai alakohtaisia uudistuksia. Huomioon otetaan alueelliset näkökohdat, uudistusten tehokkuus ja niiden todennäköiset vaikutukset taloudelliseen, yhteiskunnalliseen ja poliittiseen kehitykseen sekä suhteessa valtioiden taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin vaikeuksiin.

4. AKT-valtioiden, jotka toteuttavat ainakin pääasiallisten monenvälisten rahoittajien hyväksymiä ja tukemia uudistusohjelmia tai uudistusohjelmia, joista on sovittu näiden rahoittajien kanssa, mutta joita nämä rahoittajat eivät välttämättä tue taloudellisesti, katsotaan ilman eri toimenpiteitä täyttävän sopeutustuen saamisen ehdot.

5. Rakennesopeutustuki pannaan täytäntöön joustavalla tavalla alakohtaisina tai yleisinä tuontiohjelmina tai talousarviotukena.

6. Rakennesopeutusohjelmien valmistelu ja tarkastelu sekä rahoituspäätökset toteutetaan tämän sopimuksen täytäntöönpanomenettelyjä koskevien määräysten mukaisesti. Samalla otetaan asianmukaisella tavalla huomioon varojen nopean käytön periaate rakennesopeutusohjelmissä. AKT-valtioista tai EY:stä peräisin olevan tuonnin rajoitetulle osalle voidaan tapauskohtaisesti myöntää lupa taannehtivaan rahoitukseen.

7. Kunkin tukiohjelman täytäntöönpanossa on varmistettava, että AKT-valtioiden taloudelliset toimijat saavat mahdollisimman laajasti ja avoimesti mahdollisuuden käyttää ohjelman varoja, ja että hankintamenettelyt ovat kyseisen valtion hallinnollisten ja kaupallisten käytäntöjen mukaisia. Samalla on varmistettava tuontitavaroiden paras mahdollinen hinta-laatusuhde ja tarvittava johdonmukaisuus rakennesopeutuksen tukimenettelyissä saavutetun kansainvälisen kehityksen kanssa.

▼ M10

3 LUKU

Tuki ulkoisten häiriöiden vuoksi*68 artikla*

1. Osapuolet tunnustavat, että ulkoisista häiriöistä johtuva makrotalouden epävakaus saattaa vaikuttaa haitallisesti AKT-valtioiden kehitykseen ja vaarantaa niiden kehitysvaatimusten täyttymisen. Siksi tämän sopimuksen mukaiseen yhteistyön monivuotiseen rahoituskehikseen luodaan lisärahoitusjärjestelmä, jolla lievitetään ulkoisista häiriöistä johtuvia lyhyen aikavälin kielteisiä vaikutuksia, vaikutus vientituloihin mukaan luettuna.

▼ M10

2. Tuen tarkoituksena on turvata sosioekonomiset uudistukset ja politiikat, joihin tulojen väheneminen saattaa vaikuttaa kielteisesti, sekä lievittää häiriöiden kielteisiä lyhyen aikavälin vaikutuksia.
3. AKT-valtioiden talouksien erittäin voimakas riippuvuus viennistä ja erityisesti maatalouden ja kaivostoiminnan tuotteiden viennistä otetaan huomioon varoja jaettaessa. Tässä suhteessa AKT-valtiot, jotka ovat vähiten kehittyneitä tai sisämaa- tai saarivaltioita tai jotka ovat konfliktin tai luonnononnettomuuden jälkitilanteessa, saavat muita edullisemmän kohtelun.
4. Lisävarat myönnetään tukimekanismia koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti. Nämä esitetään rahoitusehtoja koskevassa liitteessä II.
5. Yhteisö tukee myös markkinaehtoisia vakuutusjärjestelmiä, jotka on tarkoitettu AKT-valtioille, jotka haluavat suojautua ulkoisten häiriöiden lyhytaikaisilta vaikutuksilta.

▼ B

4 LUKU

Alakohtaisten politiikkojen tuki*69 artikla*

1. Yhteistyö perustuu sopimuksessa määriteltyihin välineisiin ja sääntöihin, ja sen avulla tuetaan
 - a) yhteiskunnallisia ja taloudellisia alakohtaisia politiikkoja ja uudistuksia,
 - b) toimenpiteitä tuottavien taloudenalojen toiminnan ja vientikilpailukyvyn edistämiseksi,
 - c) toimenpiteitä sosiaalialan palvelujen laajentamiseksi, ja
 - d) aihekohtaisia ja läpileikkaavia pyrkimyksiä.
2. Tukea annetaan soveltuvien keinoin, joita ovat
 - a) alakohtaiset ohjelmat,
 - b) talousarviosta maksettava tuki,
 - c) investoinnit,
 - d) kunnostaminen,
 - e) koulutus,
 - f) tekninen apu, ja
 - g) institutionaalinen tuki.

5 LUKU

Pienhankkeet ja hajautettu yhteistyö*70 artikla*

Yhteistyön avulla tuetaan kehittämistoimia, joiden avulla voidaan vastata paikallisyhteisöjen kehitystarpeisiin sekä rohkaista kaikkia hajautettua yhteistyön toimijoita, jotka voivat antaa panoksensa AKT-valtioiden itsenäiseen kehittämiseen sekä esittämään ja toteuttamaan aloitteita. Yhteistyö tapahtuu AKT-valtioiden kansallisen lainsäädännön ja sääntöjen sekä maaohjelmien säännösten puitteissa. Yhteistyöllä tuetaan

▼ B

- a) paikallistason pienhankkeita, joilla on taloudellista ja yhteiskunnallista vaikutusta ihmisten elämään, jotka vastaavat osoitettuja ja havaittuja ensisijaisia tarpeita, jotka toteutetaan paikallisyhteisön aloitteesta ja joihin paikallisyhteisö osallistuu aktiivisesti ja joista se hyötyy, sekä
- b) hajautettua yhteistyötä varsinkin silloin, kun tällaisella toiminnalla voidaan yhdistää AKT-valtioiden hajautetun yhteistyön toimijoiden ja vastaavien yhteisön toimijoiden panos ja resurssit. Tällaisen yhteistyön tarkoituksena on saada hajautetun yhteistyön toimijoiden kyvyt, innovatiiviset toimintatavat ja resurssit valjastettua AKT-valtioiden kehittämiseen.

71 artikla

1. Pienhankkeita ja hajautettua yhteistyötä voidaan tukea tämän sopimuksen mukaisista rahoitusvaroista. Tällaiseen yhteistyöhön kuuluvat hankkeet tai ohjelmat voivat liittyä tai olla liittymättä maaohjelmien painopistealueilla toteutettaviin ohjelmiin, mutta niiden avulla voidaan saavuttaa maaohjelmien erityistavoitteita tai saada tuloksia paikallisyhteisöjen tai hajautetun yhteistyön toimijoiden aloitteista.

2. Rahasto osallistuu pienhankkeiden ja hajautetun yhteistyön rahoitukseen, jolloin sen rahoitusosuus ei tavallisesti ylitä kolmea neljäsosaa kunkin hankkeen kokonaiskustannuksista, eikä se voi ylittää maaohjelmassa määriteltyä rajaa. Jäljellä oleva määrä saadaan

- a) pienhankkeisiin kyseiseltä paikallisyhteisöltä (joko luontoissuorituksen tai palveluina tai rahana yhteisön osallistumiskyvyn mukaisesti),
- b) hajautetun yhteistyön toimijoilta sillä edellytyksellä, että näiden toimijoiden hankkeeseen tuomien rahoitusvarojen sekä teknisten, materiaalisten ja muiden resurssien arvo ei yleensä alita 25 prosenttia hankkeen tai ohjelman arvioiduista kustannuksista, ja
- c) poikkeustapauksissa kyseiseltä AKT-valtiolta rahoitusosuutena, julkisten välineistön käyttönä tai palveluina.

3. Pienhankkeina tai hajautettuna yhteistyönä rahoitettaviin hankkeisiin ja ohjelmiin sovelletaan sopimuksessa määriteltyjä menettelyjä, varsinkin niitä, joita tarkoitetaan monivuotisissa ohjelmissa.

▼ M10

6 LUKU

Humanitaarinen apu, hätäapu ja hätätilanteen jälkeinen apu*72 artikla***Yleisperiaate**

1. Humanitaarista apua, hätäapua ja hätätilanteen jälkeistä apua annetaan kriisitilanteissa. Humanitaarisella ja hätäavulla pyritään pelastamaan ja suojelemaan ihmishenkiä sekä ehkäisemään ja lievittämään

▼ **M10**

inhimillisiä kärsimyksiä tarpeen vaatiessa. Häättilanteen jälkeisen avun tavoitteena on rahoittaa kunnostustoimia ja niveltää lyhytkestoinen hätäapu pidemmän aikavälin kehitysohjelmiin.

2. Kriisitilanteilla, joihin luetaan myös pitkäkestoinen rakenteellinen epävakaus ja hauraus, tarkoitetaan tilanteita, joissa laki ja järjestys tai väestön turvallisuus ovat uhattuina ja jotka uhkaavat kärjistyä aseelliseksi selkkaukseksi tai horjuttaa maan vakautta. Kriisitilanteen voi synnyttää myös luonnononnettomuus, ihmisen aiheuttama kriisi, kuten sota tai muu selkkaus, tai vaikutuksiltaan vastaavat erityisolosuhteet, jotka liittyvät esimerkiksi ilmastonmuutokseen, ympäristön pilaantumiseen, energian ja luonnonvarojen saantiin tai äärimmäiseen köyhyyteen.

3. Humanitaarista apua, hätäapua ja häättilanteen jälkeistä apua annetaan hätäapu, kunnostus ja kehitystyö yhteen niveltäen niin kauan kuin uhreilla on näistä tilanteista johtuvia tarpeita.

4. Humanitaarista apua annetaan yksinomaan kriisitilanteen uhrien tarpeiden ja edun perusteella sekä noudattaen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden periaatteita, jotka ovat humanisuus, tasapuolisuus, puolueettomuus ja riippumattomuus. Uhreja ei saa missään tapauksessa syrjiä rodun, etnisen alkuperän, uskonnon, sukupuolen, iän, kansallisuuden tai poliittisen suuntautumisen vuoksi. Vapaa pääsy uhrien luokse ja heidän suojelunsa sekä humanitaaristen järjestöjen henkilöstön ja välineistön turvallisuus on taattava.

5. Humanitaarinen apu, hätäapu ja häättilanteen jälkeinen apu rahoitetaan yhteistyön monivuotisesta rahoituskehiksestä, jos apua ei voida rahoittaa unionin talousarviosta. Humanitaarisen avun, hätäavun ja häättilanteen jälkeisen avun täytäntöönpanossa tavoitteena on täydentävyys ja koordinointi jäsenvaltioiden toimien kanssa, ja siinä noudatetaan avun tuloksellisuutta koskevia parhaita käytäntöjä.

*72 a artikla***Tavoite**

1. Humanitaarisen ja hätäavun tarkoituksena on
 - a) suojella ihmishenkiä kriiseissä ja niiden jälkitilanteissa;
 - b) osallistua humanitaarisen avun rahoitukseen ja toimittamiseen ja kaikkiin käytettävissä oleviin logistisiin keinoin sen varmistamiseen, että apu menee suoraan sitä tarvitseville;
 - c) toteuttaa lyhyen aikavälin kunnostus- ja jälleenrakennustoimia, jotta uhreilla olisi sosioekonomisen integroitumisen vähimmäisedellytykset ja luoda mahdollisimman pian olosuhteet kehityksen jatkumiselle kyseisten AKT-maiden ja -alueiden määrittelemien pitkän aikavälin tavoitteiden mukaisesti;

▼ **M10**

- d) huolehtia luonnonmullistusten tai ihmisen aiheuttamien onnettomuuksien takia siirtymään joutuneiden ihmisten (pakolaisten, kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden ja paluumuuttajien) kaikista tarpeista (riippumatta siitä, missä pakolaiset ja kotiseudultaan siirtymään joutuneet sijaitsevat) sekä helpottaa heidän vapaaehtoista kotiuttamistaan ja kotoutumistaan alkuperämaahansa; ja
- e) avustaa AKT-valtiota tai -aluetta suuronnettomuuksien ennaltaehkäisyä ja niihin varautumisen lyhyen aikavälin järjestelmien, kuten ennustus- ja ennakkovaroitusjärjestelmien, luomisessa suuronnettomuuksien seurausten lieventämiseksi.

2. Apua voidaan antaa myös AKT-valtioille ja -alueille, jotka ottavat vastaan pakolaisia tai paluumuuttajia, sellaisten akuuttien tarpeiden täyttämiseksi, joita hätäapu ei kata.

3. Häätälanteen jälkeisten toimien tavoitteena on kriisin vuoksi tarvittava fyysinen ja yhteiskunnallinen kunnostaminen ja toimet voidaan toteuttaa niin, että lyhykestoinen hätäapu ja kunnostus kytketään pidemmän aikavälin kehitysohjelmiin, jotka rahoitetaan maaohjelmista, alueohjelmista tai AKT-maiden välisestä ohjelmasta. Tällaisten toimien on oltava välttämättömiä hätävaiheesta kehitysvaiheeseen siirtymisen kannalta, edistettävä kriisistä kärsineiden väestöosien sosioekonomista integroitumista, poistettava mahdollisuuksien rajoissa kriisin syyt sekä vahvistettava instituutioita ja paikallisten ja kansallisten toimijoiden omaa roolia kestäväen kehityspolitiikan laatimisessa kyseiselle AKT-valtiolle.

4. Edellä 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettujen suuronnettomuuksien ennaltaehkäisyä ja niihin varautumisen lyhyen aikavälin järjestelmät sovitetaan yhteen muiden käytössä olevien suuronnettomuuksien ennaltaehkäisyä ja niihin varautumisen järjestelmien kanssa.

Kansallisten, alueellisten ja kaikki AKT-valtiot kattavien suuronnettomuuksien riskin vähentämisen ja hallintajärjestelmien kehittäminen ja vahvistaminen auttaa AKT-valtioita parantamaan kykyään selviytyä suuronnettomuuksien vaikutuksista. Kaikkea tähän liittyvää toimintaa voidaan jatkaa yhteistyössä sellaisten alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen ja ohjelmien kanssa, joilla on näyttöä suuronnettomuuksien riskin vähentämisestä.

73 artikla

Täytäntöönpano

1. Avustusoperaatioita toteutetaan kriisitilanteesta kärsivän AKT-maan tai -alueen pyynnöstä, komission aloitteesta tai kansainvälisten järjestöjen taikka paikallisten tai kansainvälisten valtiosta riippumattomien järjestöjen kehotuksesta.

2. Yhteisö toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet, jotta toiminta olisi nopeaa, mikä on välttämätöntä niiden välittömien tarpeiden täyttämiseksi, joihin apua tarvitaan. Apua hallinnoidaan ja se pannaan täytäntöön siten, että toiminta on nopeaa, joustavaa ja tehokasta.

3. Koska tämän luvun nojalla annettava apu on luonteeltaan kehitysapua, sitä voidaan asianomaisen valtion tai alueen pyynnöstä käyttää poikkeuksellisesti yhdessä maaohjelman kanssa.

7 LUKU

Investoinnit ja yksityisen sektorin kehitystuki

74 artikla

Yhteistyöllä tuetaan rahoitusavun ja teknisen avun kautta tässä sopimuksessa määriteltyjä investointeja sekä yksityissektorin kehittämistä koskevia politiikkoja ja strategioita.

75 artikla

Investointien edistäminen

AKT-valtiot sekä yhteisö ja sen jäsenvaltiot, jotka tunnustavat yksityisten investointien merkityksen kehitysyhteistyönsä edistämisen kannalta sekä näiden investointien edistämiseksi toteutettavien toimenpiteiden välttämättömyyden, kukin toimivaltansa puitteissa

- a) panevat täytäntöön toimenpiteitä sellaisten yksityisten investoijien rohkaisemiseksi osallistumaan kehityspyrkimyksiin, jotka toimivat AKT-valtioiden ja EY:n kehitysyhteistyön tavoitteiden ja painopisteiden sekä omissa valtioissaan sovellettavien lakien ja asetusten mukaisesti,
- b) toteuttavat toimenpiteitä, jotka ovat omiaan luomaan ja säilyttämään ennakoitavat ja vakaat investointiolosuhteet sekä neuvottelevat sopimuksista näiden olosuhteiden parantamiseksi,
- c) rohkaisevat EU:n yksityissektoria investoimaan ja avustamaan vastaavia yrityksiä AKT-valtioissa keskinäisen yhteistyön ja kumppanuuksien puitteissa,
- d) helpottavat kumppanuuksien ja yhteisyritysten muodostamista rohkaisemalla yhteisrahoituksen käyttöä,
- e) tukevat alakohtaisia investointifoorumeja kumppanuuksien muodostamisen ja ulkopuolisten investointien edistämiseksi,
- f) tukevat AKT-valtioiden pyrkimyksiä houkutella varsinkin yksityisrahoitusta infrastruktuuri-investointeihin sekä tuloa tuottavaan infrastruktuuriin, jotka ovat elintärkeitä yksityissektorille,
- g) tukevat kotimaisten investointitoiminnan edistämiselinten ja ulkomaisia investointeja edistävien ja helpottavien laitosten toimintaedellytysten kehittämistä,
- h) jakavat tietoa investointimahdollisuuksista ja liiketoimintaolosuhteista AKT-valtioissa, ja
- i) edistävät yksityisten yritysten vuoropuhelua, yhteistyötä ja kumppanuuksien perustamista alueellisella ja kansallisella tasolla sekä AKT-valtioiden ja EU:n välillä erityisesti AKT-alueen ja EU:n välisen yksityissektorin yritysfoorumin kautta. Yritysfoorumin toimintaa tuetaan tavoitteena
- i) helpottaa vuoropuhelua AKT-valtioiden ja EU:n yksityisen sektorin välillä sekä AKT:n ja EU:n yksityisen sektorin ja tämän sopimuksen nojalla perustettujen elinten välillä,

▼B

- ii) analysoida ja toimittaa säännöllisin väliajoin asianomaisille tahoille tietoa kaikista AKT-valtioiden ja EU:n yksityisen sektorin suhteisiin liittyvistä kysymyksistä tämän sopimuksen puitteissa tai yleisemmin yhteisön ja AKT-valtioiden taloussuhteita koskevista kysymyksistä, ja
- iii) analysoida ja toimittaa säännöllisin väliajoin asianomaisille tahoille tietoa erityisistä alakohtaisista ongelmista, jotka liittyvät esimerkiksi tuotannonhaaroihin tai tuotelajeihin alueiden tai sitä pienempien yksiköiden tasolla.

*76 artikla***Investointien rahoittaminen ja tukeminen**

1. Yhteistyön avulla saadaan käyttöön pitkän aikavälin rahoitusresursseja, myös riskipääomaa, joka auttaa edistämään kasvua yksityisellä sektorilla, sekä hankitaan kotimaista ja ulkomaista pääomaa tähän tarkoitukseen. Tätä tarkoitusta varten hankitaan yhteistyön avulla erityisesti

- a) rahoitukselliseen ja tekniseen apuun suunnattuja avustuksia, joilla tuetaan poliittisia uudistuksia, henkilöresurssien kehittämistä, instituutioiden toimintaedellytysten kehittämistä tai muuta tiettyyn investointiin liittyvää institutionaalista tukea, yritysten kilpailukyvyyn lisäämiseen ja yksityisten välittäjien (rahoituksen ja muun) toimintaedellytysten kehittämiseen tähtäviä toimenpiteitä, investointien helpottamista ja edistämistä sekä kilpailukyvyyn parantamista,
- b) neuvonta- ja konsultointipalveluja, jotka auttavat luomaan suotuisan investointiympäristön ja tietopohjan, jotka ohjaavat ja edistävät pääomavirtoja,
- c) riskipääomaa oman pääoman ehtoihin sijoituksiin ja välirahoitukseen, takuita kotimaisille ja ulkomaisille yksityisille investoinneille sekä lainoja tai luottojärjestelyjä tämän sopimuksen rahoitusehtoja koskevassa liitteessä II määritellyin edellytyksin, ja

▼M10

- d) lainoja pankin omista varoista ja investointikehyksestä, jonka ehdot on esitetty tämän sopimuksen liitteessä II. Tällaisia lainoja voidaan käyttää myös perusinfrastruktuuriin tehtävien julkisten investointien rahoittamiseen.

▼B

- 2. Lainoja pankin omista varoista myönnetään pankin perussäännön ja tämän sopimuksen liitteessä II määriteltyjen edellytysten mukaisesti.

*77 artikla***Investointitakuut**

1. Investointitakuut ovat yhä tärkeämmäksi käyvä väline kehitysrahoituksessa, sillä niiden avulla voidaan vähentää hankkeiden riskiä ja houkutella yksityistä pääomaa. Yhteistyöllä varmistetaan, että riskivakuutuksia on saatavilla ja että niitä käytetään entistä enemmän riskien vähentämiseksi, jotta investojien luottamus AKT-valtioita kohtaan lisääntyisi.

▼B

2. Yhteistyön avulla tarjotaan takuita ja avustetaan toimintaa sellaisten takuurahastojen kautta, jotka kattavat vaatimukset täyttävien investointien riskit. Yhteistyön avulla tuetaan erityisesti

- a) jälleenvakuutusjärjestelmiä, joilla turvataan kelpoisuusehdot täyttävien sijoittajien ulkomaiset suorat sijoitukset oikeudellisten epävarmuustekijöiden sekä pakkolunastuksen, valuutansiirtorajoitusten, sodan ja kansalaislevottomuuksien sekä sopimusrikkomusten varalta. Sijoittajat voivat vakuuttaa hankkeet näiden neljän riskityypin kaikkien yhdistelmien varalta,
- b) takausohjelmia, joilla katetaan riskejä velkarahoituksen osatakausten muodossa; käytettävissä on sekä riskien että luottojen osatakaukset, ja
- c) kansallisia ja alueellisia takuurahastoja, joihin osallistuu erityisesti kotimaisia rahoituslaitoksia tai investoijia ja joiden avulla voidaan edistää rahoitussektorin kehittämistä.

3. Yhteistyön avulla tuetaan myös toimintaedellytysten parantamista, annetaan institutionaalista tukea ja osallistutaan sellaisten kansallisten ja/tai alueellisten aloitteiden perusrahoitukseen, joiden avulla vähennetään investoijien kaupallista riskiä. (Tällaisia ovat esimerkiksi takuurahastot, sääntelyelimet, sovittelemekanismit ja oikeudelliset järjestelmät, joiden avulla parannetaan investointien suojaa ja vientiluottojärjestelmiä.)

4. Yhteistyön avulla annetaan tällaista tukea, joka täydentää yksityisiä ja/tai julkisia aloitteita ja tuo niihin lisäarvoa ja jota annetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä yksityisten ja julkisten organisaatioiden kanssa. Kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komiteassa AKT-valtiot ja EY tutkivat yhdessä ehdotusta perustaa AKT-valtioiden ja EY:n takauslaitos, joka järjestäisi ja hallinnoisi investointitakausohjelmia.

*78 artikla***Investointisuoja**

1. AKT-valtiot sekä yhteisö ja sen jäsenvaltiot, kukin toimivaltansa puitteissa, vahvistavat, että on tarpeen edistää ja suojata investointeja kunkin osapuolen omalla alueella, ja ne vahvistavat tässä yhteydessä, että on tärkeätä tehdä sellaisia keskinäisen edun mukaisia investointien edistämistä ja suojelua koskevia sopimuksia, jotka voivat myös muodostaa vakuutus- ja takausjärjestelmien perustan.

2. Rohkaistakseen eurooppalaisten investointien tekemistä AKT-valtioiden kannalta erityisen tärkeisiin kehityshankkeisiin, joita AKT-valtiot tukevat, yhteisö ja jäsenvaltiot toisaalta ja AKT-valtiot toisaalta voivat myös tehdä sopimuksia keskinäisen edun mukaisista erityishankkeista, joiden rahoittamiseen yhteisö ja eurooppalaiset yritykset osallistuvat.

3. Osapuolet sopivat myös, että talouskumppanuussopimusten puitteissa otetaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden toimivallan mukaisesti käyttöön yleisiä periaatteita investointien suojasta ja edistämisestä. Näiden periaatteiden avulla vahvistetaan parhaat tulokset, joita on saavutettu toimivaltaisilla kansainvälisillä foorumeilla tai kahdenvälisesti.

III OSASTO
TEKNINEN YHTEISTYÖ

79 artikla

1. Teknisen yhteistyön avulla autetaan AKT-valtioita kehittämään kansallisia ja alueellisia henkilöstövoimavarojaan sekä kehittämään kestäväällä tavalla instituutioitaan, joilla on keskeinen asema kehityksen onnistumisessa. Tähän sisältyy mm. AKT-valtioiden konsulttiyritysten vahvistaminen sekä konsulttien vaihto AKT-valtioiden ja EU:n yritysten välillä.

2. Teknisen yhteistyön on lisäksi oltava kustannustehokasta ja sen on vastattava niihin tarpeisiin, joita varten se on tarkoitettu. Yhteistyön on myös edistettävä taitotiedon siirtoa sekä parannettava kansallista ja alueellista toimintakykyä. Teknisen yhteistyön avulla on tuettava hankkeen ja ohjelman tavoitteiden saavuttamista sekä pyrittävä vahvistamaan kansallisten ja alueellisten valtuuttavien viranomaisten johtamiskykyä. Teknisen avun on

- a) perustuttava kysyntään niin, että sitä annetaan vain kyseisen AKT-valtion tai kyseisten AKT-valtioiden pyynnöstä ja että se on sovitettu vastaanottajan tarpeisiin,
- b) täydennettävä ja tuettava AKT-valtioiden pyrkimyksiä omien tarpeidensa yksilöimiseen,
- c) sisällettävä seuranta ja jälkitoimenpiteet tehokkuuden varmistamiseksi,
- d) rohkaistava AKT-valtioiden asiantuntijoiden, konsulttiyritysten sekä koulutus- ja tutkimuslaitosten osallistumista rahastosta tuettuihin sopimuksiin sekä pyrittävä työllistämään pätevää kansallista ja paikallista henkilöstöä rahaston hankkeissa,
- e) rohkaistava AKT-valtioiden virkamiesten lähettämistä tilapäisesti konsulteiksi oman maansa tai naapurivaltion laitokseen taikka alueelliseen organisaatioon,
- f) edistettävä tietojen kokoamista kansallisista ja alueellisista työvoimaan liittyvistä rajoituksista ja mahdollisuuksista sekä luotava rekisteri AKT-valtioiden asiantuntijoista, konsulteista ja konsulttiyrityksistä, joita voidaan käyttää rahastosta rahoitetuissa hankkeissa ja ohjelmissa,
- g) tuettava AKT-valtioiden välistä teknistä apua ja edistettävä teknisen, johtamistaidon ja ammatillisen asiantuntemuksen vaihtoa AKT-valtioiden välillä,
- h) edistettävä toimintaohjelmien laatimista instituutioiden ja henkilöstön kehittämiseksi pitkällä aikavälillä hanke- ja ohjelmasuunnittelun kiinteänä osana siten, että tarpeelliset rahoitusvaatimukset otetaan huomioon,
- i) tuettava järjestelyjä, joiden avulla parannetaan AKT-valtioiden kykyä parantaa omaa asiantuntemustaan, ja
- j) kehitettävä erityisesti AKT-valtioiden toimintamahdollisuuksia hankkeiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa sekä varainhoidon alalla.

▼B

3. Teknistä apua voidaan antaa kaikilla yhteistyön alueilla tämän sopimuksen toimeksiannon rajoissa. Kysymykseen tuleva toiminta on luonteeltaan ja laajuudeltaan vaihtelevaa, ja se sovitetaan AKT-valtioiden tarpeisiin.

4. Tekninen yhteistyö voi kohdistua erityiskysymyksiin tai olla yleisluonteista. Kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitea laatii suuntaviivat teknistä yhteistyötä varten.

80 artikla

AKT-valtioista tapahtuvan aivoviennin lopettamiseksi yhteisö auttaa sitä pyytäviä AKT-valtioita näiden pyrkimyksissä helpottaa teollisuusmaissa asuvien ammattitaitoisten kansalaistensa paluuta asianmukaisten paluujohjelmien avulla.

IV OSASTO

MENETTELYT JA HALLINTOJÄRJESTELYT*81 artikla*

Menettelyt

Hallintomenettelyjen on oltava avoimia ja helposti sovellettavia, ja niiden on mahdollistettava tehtävien ja vastuualueiden hajauttaminen suoritusportaan. AKT-valtioiden ja EU:n kehitysyhteistyön on oltava avointa valtioista riippumattomille toimijoille niitä koskevilla aloilla. Rahoitusyhteistyön ja teknisen yhteistyön suunnittelun, valmistelun, toteutuksen ja hallinnoinnin menettelyjä koskevat yksityiskohtaiset määräykset esitetään täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV. AKT-EU-ministerineuvosto voi tarkastella uudelleen, tarkistaa ja muuttaa näitä määräyksiä kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitean suosituksesta.

82 artikla

Täytäntöönpanosta vastaavat henkilöt ja toimielimet

Tämän sopimuksen mukaisen rahoitusyhteistyön ja teknisen yhteistyön toteuttajiksi nimetään täytäntöönpanosta vastaavat henkilöt ja toimielimet. Täytäntöönpanosta vastaavien henkilöiden ja toimielinten velvollisuuksia koskevat yksityiskohtaiset määräykset esitetään täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV.

83 artikla

Kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitea

1. Ministerineuvosto kokoontuu vähintään kerran vuodessa tarkastelemaan kehitysrahoitusyhteistyön tavoitteiden saavuttamista ja yhteistyön toteuttamisessa ilmenneitä yleisiä ja erityisiä ongelmia. Tätä varten ministerineuvoston yhteyteen perustetaan kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitea, jäljempänä 'AKT-EY-komitea'.

▼B

2. AKT-EY-komitean tehtävänä on muun muassa
- a) varmistaa, että kehitysrahoitusyhteistyön tavoitteet yleisesti saavutetaan ja sen periaatteita noudatetaan sekä laatia yleisiä suuntaviivoja tehokasta ja oikea-aikaista toteuttamista varten,
 - b) tarkastella kehitysrahoitusyhteistyön toteuttamisessa ilmeneviä ongelmia ja ehdottaa aiheellisia toimenpiteitä,
 - c) tarkastella sopimuksen liitteitä niiden jatkuvan asianmukaisuuden varmistamiseksi ja ehdottaa tarvittavia muutoksia ministerineuvoston hyväksyttäväksi, sekä
 - d) tarkastella sopimuksen osana toteutettuja toimia, joiden tarkoituksena on yksityisen sektorin kehittämiseen ja investointien edistämiseen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen, sekä investointijärjestelyn toimintaa.
3. AKT-EY-komitea kokoontuu neljännesvuosittain, ja se muodostuu AKT-valtioiden ja yhteisön edustajista tai heidän valtuuttamistaan henkilöistä, ja molemmat osapuolet ovat yhtäläisesti edustettuina. Komitea kokoontuu ministeritasolla aina, kun jokin osapuoli sitä pyytää ja vähintään kerran vuodessa.
4. Ministerineuvosto vahvistaa AKT-EY-komitean työjärjestyksen ja erityisesti edustusta koskevat edellytykset ja komitean jäsenten määrän sekä päätöksentekoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt ja puheenjohtajuuden edellytykset.
5. AKT-EY-komitea voi kutsua koolle asiantuntijoiden kokouksia niiden mahdollisten rajoitusten tai esteiden syiden tutkimiseksi, jotka haittaavat kehitysyhteistyön tehokasta täytäntöönpanoa. Nämä asiantuntijat antavat komitealle suosituksia kyseisten rajoitusten tai esteiden poistamisen mahdollistavista keinoista.

5. OSA

VÄHITEN KEHITTYNEITÄ AKT-VALTIOITA, AKT-SISÄMAAVALTIOITA JA AKT-SAARIVALTIOITA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 LUKU

Yleiset määräykset*84 artikla*

1. Jotta vähiten kehittyneet sekä sisämaa- ja saarivaltiot voisivat täysin hyödyntää tämän sopimuksen tarjoamat mahdollisuudet kehitysvauhtinsa nopeuttamiseksi, yhteistyössä myönnetään erityiskohtelu vähiten kehittyneille AKT-valtioille ja otetaan tarvittavalla tavalla huomioon sisämaa- ja saarivaltioiden haavoittuvuus. Yhteistyössä otetaan myös huomioon selkkauksen jälkitilanteessa olevien maiden tarpeet.
2. Riippumatta tämän sopimuksen eri luvuissa olevista vähiten kehittyneitä valtioita ja sisämaa- sekä saarivaltioita koskevista erityismääräyksistä, näiden ryhmien sekä selkkauksen jälkitilanteessa olevien maiden osalta kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin:

▼B

- a) alueellisen yhteistyön vahvistaminen,
- b) liikenne- ja viestintäinfrastruktuurit,
- c) meren luonnonvarojen tehokas hyödyntäminen ja kyseisten tuotteiden markkinointi sekä sisämaavaltioiden osalta sisävesikalastus,
- d) rakennesopeutuksen osalta kyseisten maiden kehitystaso ja samoin täytäntöönpanovaiheessa sopeutuksen yhteiskunnallinen ulottuvuus, ja
- e) elintarvikestrategioiden ja yhtenäisten kehitysohjelmien täytäntöönpano.

2 LUKU

Vähiten kehittyneet AKT-valtiot*85 artikla*

1. Vähiten kehittyneille AKT-valtioille myönnetään erityiskohtelu niiden auttamiseksi selviytymään kehitystään hidastavista vakavista taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikeuksista siten, että ne voivat nopeuttaa kehitysvauhtiaan.

2. Vähiten kehittyneiden AKT-valtioiden luettelo esitetään liitteessä VI. Luetteloa voidaan muuttaa neuvoston päätöksellä, jos

- a) vastaavassa asemassa oleva kolmas valtio liittyy sopimukseen, tai
- b) jonkin AKT-valtion taloudellinen tilanne muuttuu huomattavasti ja pysyvästi niin, että se on otettava mukaan luetteloon, tai jos sen kuuluminen tähän luokkaan ei ole enää perusteltua.

86 artikla

Vähiten kehittyneitä AKT-valtioita koskevat määräykset sisältyvät seuraaviin artikloihin: 2, 29, 32, 35, 37, 56, 68, 84 ja 85.

3 LUKU

AKT-sisämaavaltiot*87 artikla*

1. AKT-sisämaavaltioiden tukemiseksi annetaan erityismääräyksiä ja toteutetaan erityistoimenpiteitä niiden pyrkiessä voittamaan maantieteelliset vaikeudet ja muut kehitystään hidastavat esteet siten, että ne voivat nopeuttaa kehitysvauhtiaan.

2. AKT-sisämaavaltioiden luettelo esitetään liitteessä VI. Luetteloa voidaan muuttaa neuvoston päätöksellä, jos vastaavassa asemassa oleva kolmas valtio liittyy sopimukseen.

▼B*88 artikla*

AKT-sisämaavaltioita koskevat määräykset sisältyvät seuraaviin artikloihin: 2, 32, 35, 56, 68, 84 ja 87.

4 LUKU

AKT-saarivaltiot*89 artikla***▼M4**

1. Erityistoimien toteuttamista jatketaan AKT-saarivaltioiden tukemiseksi niiden pyrkiessä pysäyttämään haavoittuvuutensa kasvun uusien ja vakavien taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten haasteiden edessä ja kääntämään tämän kehityksen suunnan. Näillä toimilla on tarkoitus edistää pienten saarikehitysmaiden kestävää kehitystä koskevien ensisijaisien tavoitteiden täytäntöönpanoa niin, että samalla sovelletaan yhdenmukaista lähestymistapaa niiden talouskasvuun ja inhimilliseen kehitykseen.

▼B

2. AKT-saarivaltioiden luettelo esitetään liitteessä VI. Luetteloa voidaan muuttaa neuvoston päätöksellä, jos vastaavassa asemassa oleva kolmas valtio liittyy sopimukseen.

90 artikla

AKT-saarivaltioita koskevat määräykset sisältyvät seuraaviin artikloihin: 2, 32, 35, 56, 68, 84 ja 89.

6. OSA

LOPPUMÄÄRÄYKSET*91 artikla*

Tämän sopimuksen ja muiden sopimusten väliset ristiriidat

Mitkään yhden tai useamman yhteisön jäsenvaltion ja yhden tai useamman AKT-valtion välillä tehdyt sopimukset, yleissopimukset tai järjestelyt eivät saa estää tämän sopimuksen soveltamista.

*92 artikla***Alueellinen soveltaminen**

Jollei tähän sopimukseen kuuluvista AKT-valtioiden ja Ranskan merentakaisten departementtien suhteita koskevista erityismääräyksistä muuta johdu, tätä sopimusta sovelletaan alueilla, joilla sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta mainitussa perustamissopimuksessa määrätyn edellytyksin, ja AKT-valtioiden alueilla.

93 artikla

Ratifiointi ja voimaantulo

1. Allekirjoittajaosapuolet ratifioivat tai hyväksyvät tämän sopimuksen valtiosääntönsä asettamien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti.

2. Ratifiomiskirjat tai sopimuksen hyväksymistä koskeva asiakirja talletetaan AKT-valtioiden osalta Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristöön sekä yhteisön ja jäsenvaltioiden osalta AKT-valtioiden sihteeristöön. Sihteeristöt ilmoittavat tästä viipymättä allekirjoittajavaltioille ja yhteisölle.

3. Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona jäsenvaltioiden sekä AKT-valtioista ainakin kahden kolmasosan ratifiomiskirjat sekä yhteisön tämän sopimuksen hyväksymistä koskeva asiakirja on talletettu.

4. Allekirjoittajana oleva AKT-valtio, joka ei ole saattanut päätökseen 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja menettelyjä 3 kohdassa määrättyyn tämän sopimuksen voimaantulopäivään mennessä, voi tehdä sen ainoastaan kyseistä päivää seuraavan 12 kuukauden kuluessa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 6 kohdan määräyksiä.

Näiden valtioiden osalta tätä sopimusta sovelletaan näiden menettelyjen loppuun saattamista seuraavan toisen kuukauden ensimmäisestä päivästä. Nämä valtiot tunnustavat kaikkien niiden tämän sopimuksen täytäntönpäytäntötoimenpiteiden pätevyuden, jotka on toteutettu tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen.

5. Tämän sopimuksen nojalla perustettujen yhteisten toimielinten työjärjestyksissä on määrättävä, millä ehdoilla 4 kohdassa tarkoitettujen allekirjoittajavaltioiden edustajat voivat osallistua tarkkailijoina näiden toimielinten toimintaan.

6. Ministerineuvosto voi päättää erityistuen myöntämisestä sellaisille AKT-valtioille, jotka ovat allekirjoittaneet aikaisemman AKT-EY-yleis-sopimuksen, mutta jotka eivät normaalin hallintorakenteen puuttumisen takia ole voineet allekirjoittaa tai ratifioida tätä sopimusta. Tämä tuki voi koskea instituutioiden kehittämistä sekä talouden ja yhteiskunnan kehittämiseen liittyviä toimia. Huomiota kiinnitetään erityisesti kaikkein huono-osaisimpien väestöryhmien tarpeisiin. Tällaiset valtiot voivat saada rahoitusta tämän sopimuksen neljännen osan mukaisista rahoitus-yhteistyön ja teknisen yhteistyön varoista.

Edellä esitetyn 4 kohdan määräyksistä poiketen tällaiset sopimuksen allekirjoittajavaltiot voivat saattaa ratifiointimenettelyn päätökseen kahdentoista kuukauden kuluessa hallintorakenteiden palauttamisesta.

Asianomaiset valtiot, jotka eivät ole allekirjoittaneet eivätkä ratifioineet sopimusta, voivat liittyä siihen 94 artiklassa määrätyn liittymismenettelyn mukaisesti.

▼B*94 artikla*

Liittyminen

1. Tähän sopimukseen liittymistä koskeva hakemus, jonka tekee itsenäinen valtio, joka rakenteellisilta piirteiltään sekä taloudelliselta ja yhteiskunnalliselta tilanteeltaan vastaa AKT-valtioita, esitetään ministerineuvostolle.

Jos ministerineuvosto hyväksyy hakemuksen, asianomainen valtio liittyy tähän sopimukseen tallettamalla liittymisasiakirjan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristöön, joka toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen AKT-valtioiden sihteeristölle ja ilmoittaa siitä jäsenvaltioille. Ministerineuvosto voi päättää tarpeellisista muutosten tekemisestä.

Kyseisellä valtiolla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin AKT-valtioilla. Liittyminen ei saa vahingoittaa tämän sopimuksen allekirjoittaneille AKT-valtioille kehitysrahoitusyhteistyötä koskevista määräyksistä johtuvia etuja. Ministerineuvosto voi määrätä yksittäisen valtion liittymisen ehdoista ja erityisjärjestelyistä erityispöytäkirjassa, joka on erottamaton osa sopimusta.

2. Ministerineuvostolle ilmoitetaan kaikista kolmansien maiden hakeuksista liittyä jäseneksi AKT-valtioista koostuviin talousryhmittymiin.

3. Ministerineuvostolle ilmoitetaan kaikista kolmansien maiden hakeuksista liittyä jäseneksi Euroopan unioniin. Unionin ja hakijavaltion välisten neuvottelujen aikana yhteisö ilmoittaa AKT-valtioille kaikki asiaankuuluvat tiedot, ja AKT-valtiot puolestaan ilmoittavat yhteisölle omat näkökantansa, jotta ne voidaan ottaa täysin huomioon. Yhteisö ilmoittaa AKT-sihteeristölle liittymisistä Euroopan unioniin.

Euroopan unionin uusista jäsenvaltioista tulee tämän sopimuksen osapuolia liittymispäivästä lähtien liittymisasiakirjaan sisältyvän lausekkeen perusteella. Jos unionin liittymisasiakirjassa ei määrätä jäsenvaltion ilman eri toimenpiteitä tapahtuvasta liittymisestä tähän sopimukseen, kyseinen jäsenvaltio liittyy siihen tallettamalla liittymisasiakirjan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristöön, joka toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen AKT-sihteeristölle ja ilmoittaa asiasta jäsenvaltioille.

Osapuolet tarkastelevat uusien jäsenvaltioiden sopimukseen liittymisen vaikutuksia. Ministerineuvosto voi päättää tarvittavista siirtymävaiheen toimista tai muutoksista.

95 artikla

Sopimuksen kesto ja tarkistuslauseke

1. Tämä sopimus tehdään kahdeksikymmeneksi vuodeksi 1 päivästä maaliskuuta 2000.

2. Rahoituspöytäkirjat vahvistetaan kutakin viisivuotiskautta varten.

▼ M10

3. Viimeistään 12 kuukautta ennen ensimmäisen viisivuotiskauden päättymistä yhteisö ja jäsenvaltiot toisaalta ja AKT-valtiot toisaalta ilmoittavat toiselle osapuolelle, mitä määräyksiä ne haluavat tarkistaa sopimuksen mahdollista muuttamista varten. Tämän määräajan estämättä, jos toinen osapuoli pyytää sopimuksen määräysten tarkistamista, toisella osapuolella on kaksi kuukautta aikaa pyytää, että tämä tarkistus laajennetaan koskemaan myös muita alkuperäisen pyynnön kohteena oleviin määräyksiin liittyviä määräyksiä.

▼ B

Osapuolet aloittavat kymmenen kuukautta ennen tämän viisivuotiskauden päättymistä neuvottelut niihin määräyksiin mahdollisesti tehtävien muutosten tutkimiseksi, joihin ilmoitus kohdistuu.

Sopimuksen 93 artiklaa sovelletaan myös tehtyihin muutoksiin.

Ministerineuvosto hyväksyy muutettuihin määräyksiin liittyvät siirtymävaiheen toimenpiteet, joita mahdollisesti tarvitaan ennen muutettujen määräysten voimaantuloa.

4. Osapuolet aloittavat 18 kuukautta ennen koko sopimuskauden päättymistä neuvottelut tutkiakseen määräyksiä, jotka sen jälkeen säätävät niiden suhteita.

Ministerineuvosto hyväksyy siirtymävaiheen toimenpiteet, joita mahdollisesti tarvitaan ennen kuin uusi sopimus on tullut voimaan.

96 artikla

Olennaiset osat: neuvottelumenettely ja aiheelliset toimenpiteet, jotka liittyvät ihmisoikeuksiin sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatteeseen

1. Tässä artiklassa käsitteellä 'osapuoli' tarkoitetaan toisaalta yhteisöä ja Euroopan unionin jäsenvaltioita ja toisaalta kutakin AKT-valtiota.

▼ M4

1a. Molemmat osapuolet sopivat erityisen kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta käyttävänsä kaikki 8 artiklassa esitetyt vuoropuhelumahdollisuudet ennen tämän artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen neuvottelujen aloittamista.

▼ B

2. ► **M4** a) Jos olennaisista osista 8 artiklan ja tämän artiklan 1a kohdan mukaisesti käytävästä poliittisesta vuoropuhelusta huolimatta jokin osapuoli katsoo, että toinen osapuoli ei täytä velvoitetta, joka liittyy 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen ihmisoikeuksien sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatteen kunnioittamiseen, sen on, paitsi erityisen kiireellisissä tapauksissa, toimitettava toiselle osapuolelle ja ministerineuvostolle tiedot, joita tarvitaan perusteellisen selvityksen tekemiseen tilanteesta osapuolten hyväksymän ratkaisun löytämiseksi. Tätä tarkoitusta varten osapuoli kutsuu toisen osapuolen neuvotteluihin, joissa keskitytään toimenpiteisiin, joihin asianomainen osapuoli on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä tilanteen korjaamiseksi liitteen VII mukaisesti.

▼ B

Neuvottelut käydään tasolla ja kokoonpanossa, joka katsotaan soveliaimmaksi sopivan ratkaisun löytämistä varten.

Neuvottelut on aloitettava 30 päivän kuluessa kutsun esittämisestä ja ne jatkuvat rikkomuksen luonteen ja vakavuuden mukaan määräytyvän yhteisesti sovitun ajan. Neuvottelumenettelyn puitteissa käytävä vuoropuhelu ei missään tapauksessa saa kestää pidempään kuin 120 päivää.

Jos neuvottelut eivät johda molempien osapuolten hyväksymään ratkaisuun, jos osapuoli kieltäytyy neuvotteluista tai jos kyse on erityisen kiireellisestä tapauksesta, voidaan toteuttaa aiheelliset toimenpiteet. Nämä toimenpiteet lopetetaan heti, kun niiden toteuttamisen syyt ovat poistuneet. ◀

- b) Käsitteellä 'erityisen kiireellinen tapaus' tarkoitetaan poikkeuksellisia tilanteita, joissa jotakin 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua olennaista osaa rikotaan erityisen räikeästi ja joka edellyttää välitöntä toimintaa.

Osapuolen, joka turvautuu erityisen kiireellisen tilanteen mukaiseen menettelyyn, on ilmoitettava siitä erikseen toiselle osapuolelle ja ministerineuvostolle, paitsi jos sillä ei ole tähän aikaa.

- c) Tässä artiklassa 'aiheellisilla toimenpiteillä' tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka ovat kansainvälisen oikeuden mukaisia ja oikeassa suhteessa rikkomukseen. Näitä toimenpiteitä valittaessa etusijalle on asetettava ne, jotka vähiten haittaavat tämän sopimuksen soveltamista. Sopimuksen soveltamatta jättämistä pidetään viimeisenä keinona.

Toimenpiteistä, joihin ryhdytään erityisen kiireellisissä tapauksissa, on ilmoitettava viipymättä toiselle osapuolelle ja ministerineuvostolle. Kyseisen osapuolen pyynnöstä voidaan sitten käynnistää neuvottelut tilanteen perusteelliseksi selvittämiseksi ja ratkaisujen löytämiseksi mahdollisuuksien mukaan. Nämä neuvottelut käydään a alakohdan toisen ja kolmannen alakohdan mukaisesti.

97 artikla

Korruptiota koskeva neuvottelumenettely ja aiheelliset toimenpiteet

1. Osapuolet katsovat, että kun yhteisö myöntää merkittävää rahoitustukea talouteen liittyville ja toimialakohtaisille politiikoille ja ohjelmille, olisi vakavissa korruptiotapauksissa käynnistettävä neuvottelut osapuolten välillä.

▼ M4

2. Tällaisissa tapauksissa kumpi tahansa osapuoli voi kutsua toisen neuvotteluihin. Neuvottelut on aloitettava viimeistään 30 päivän kuluttua kutsusta, ja neuvottelumenettelyn puitteissa käytävä vuoropuhelu saa kestää enintään 120 päivää.

▼ B

3. Jos neuvottelut eivät johda molempien osapuolten hyväksyttävissä olevaan ratkaisuun tai jos toinen osapuoli kieltäytyy neuvotteluista, osapuolet toteuttavat aiheelliset toimenpiteet. Kaikissa tapauksissa on ennen muuta sen osapuolen, jossa korruptiotapauksia on ilmennyt, tehtävänä

▼B

toteuttaa toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi välittömästi. Kummankin osapuolen toimenpiteiden on oltava oikeassa suhteessa tilanteen vakavuuteen. Näitä toimenpiteitä valittaessa etusijalle on asetettava ne, jotka vähiten haittaavat tämän sopimuksen soveltamista. Sopimuksen soveltamatta jättämistä pidetään viimeisenä keinona.

4. Tässä artiklassa käsitteellä 'osapuoli' tarkoitetaan toisaalta yhteisöä ja Euroopan unionin jäsenvaltioita ja toisaalta kutakin AKT-valtiota.

98 artikla

Riitojen ratkaisu

1. Tämän sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevat riidat toisaalta yhden tai useamman jäsenvaltion tai yhteisön sekä toisaalta yhden tai useamman AKT-valtion välillä viedään ministerineuvoston ratkaistaviksi.

Ministerineuvoston kokousten välillä tällaiset riidat viedään suurlähettiläskomitean ratkaistaviksi.

2. a) Jos ministerineuvosto ei onnistu ratkaisemaan riitaa, jompikumpi osapuoli voi pyytää sen ratkaisemista välimiesmenettelyssä. Tätä varten kukin osapuoli nimeää välimiehen 30 päivän kuluessa välimiesmenettelyä koskevan pyynnön tekemisestä. Jos välimiestä ei nimetä, kumpikin osapuoli voi pyytää Pysyvän välitystuomioistuimen pääsihteeriä nimeämään toisen välimiehen.
- b) Kaksi välimiestä nimeävät puolestaan kolmannen välimiehen 30 päivän kuluessa. Jos tätä välimiestä ei nimetä, kumpikin osapuoli voi pyytää Pysyvän välitystuomioistuimen pääsihteeriä nimeämään kolmannen välimiehen.
- c) Jolleivät välimiehet toisin päättä, sovelletaan menettelyä, josta on säädetty Kansainvälisten järjestöjen ja valtioiden asioita käsittelevän pysyvän välitystuomioistuimen valinnanvaraista välitysmenettelyä koskevassa toimintaohjeessa. Välimiesten päätökset on tehtävä äänten enemmistöllä kolmen kuukauden kuluessa.
- d) Kunkin riidan osapuolen on toteutettava välimiesten päätösten täytäntöönpanon edellyttämät toimenpiteet.
- e) Tämän menettelyn soveltamisen osalta yhteisöä ja sen jäsenvaltioita pidetään yhtenä riidan osapuolena.

99 artikla

Irtisanomislauseke

Yhteisö ja sen jäsenvaltiot voivat irtisanoa tämän sopimuksen kunkin AKT-valtion osalta ja kukin AKT-valtio yhteisön ja sen jäsenvaltioiden osalta ilmoittamalla asiasta kuusi kuukautta edeltäksin.

▼ M4*100 artikla*

Tekstien asema

Tähän sopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja liitteet ovat erottamaton osa tätä sopimusta. Ministerineuvosto voi kehitysrahoitusyhteistyö AKT — EY-komitean suosituksen perusteella tarkistaa, tarkastella uudelleen ja/tai muuttaa liitteitä Ia, II, III, IV ja VI.

▼ M10

Tämä sopimus laaditaan bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, slovakin, sloveenin, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä kahtena kappaleena, jonka jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen, ja se talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön ja AKT-valtioiden sihteeristön arkistoihin, jotka molemmat toimittavat oikeaksi todistetun jäljennöksen siitä kunkin allekirjoittajavaltion hallitukselle.

▼B

Hecho en Cotonú, el veintitrés de junio del año dos mil.
 Udfærdiget i Cotonou den treogtyvende juni to tusind.
 Geschehen zu Cotonou am dreiundzwanzigsten Juni zweitausend.
 Έγινε στην Κοτονού, στις είκοσι τρεις Ιουνίου δύο χιλιάδες.
 Done at Cotonou on the twenty-third day of June in the year two thousand.
 Fait à Cotonou, le vingt-trois juin deux mille.
 Fatto a Cotonou, addì ventitré giugno duemila.
 Gedaan te Cotonou, de drieëntwintigste juni tweeduizend.
 Feito em Cotonu, em vinte e três de Junho de dois mil.
 Tehty Cotonoussa kahdentenäkymmenentenäkölmantena päivänä kesäkuuta vuonna kaksituhatta.
 Som skedde i Cotonou den tjugotredje juni tjugohundra.

Pour Sa Majesté le Roi des Belges
 Voor Zijne Majesteit de Koning der Belgen
 Für Seine Majestät den König der Belgier

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijke Gewest.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

For Hendes Majestæt Danmarks Dronning
 Für den Präsidenten der Bundesrepublik Deutschland
 Για τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας
 Por Su Majestad el Rey de España
 Pour le Président de la République française
 Thar ceann Uachtarán na hÉireann
 For the President of Ireland
 Per il Presidente della Repubblica italiana
 Pour Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg
 Voor Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden
 Für den Bundespräsidenten der Republik Österreich
 Pelo Presidente da República Portuguesa
 Suomen Tasavallan Presidentin puolesta
 För Republiken Finlands President
 På svenska regeringens vägnar
 For Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
 Por la Comunidad Europea
 For Det Europæiske Fællesskab
 Für die Europäische Gemeinschaft
 Για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα
 For the European Community
 Pour la Communauté européenne
 Per la Comunità europea
 Voor de Europese Gemeenschap
 Pela Comunidade Europeia
 Euroopan yhteisön puolesta
 På Europeiska gemenskapens vägnar
 Pour le Président de la République d'Angola
 For Her Majesty the Queen of Antigua and Barbuda
 For the Head of State of the Commonwealth of the Bahamas
 For the Head of State of Barbados
 For the Government of Belize

▼B

Pour le Président de la République du Bénin
 For the President of the Republic of Botswana
 Pour le Président du Burkina Faso
 Pour le Président de la République du Burundi
 Pour le Président de la République du Cameroun
 Pour le Président de la République du Cap-Vert
 Pour le Président de la République Centrafricaine
 Pour le Président de la République Fédérale Islamique des Comores
 Pour le Président de la République démocratique du Congo
 Pour le Président de la République du Congo
 For the Government of the Cook Islands
 Pour le Président de la République de Côte d'Ivoire
 Pour le Président de la République de Djibouti
 For the Government of the Commonwealth of Dominica
 For the President of the Dominican Republic
 For the President of the State of Eritrea
 For the President of the Federal Republic of Ethiopia
 For the President of the Sovereign Democratic Republic of Fiji
 Pour le Président de la République gabonaise
 For the President and Head of State of the Republic of The Gambia
 For the President of the Republic of Ghana
 For Her Majesty the Queen of Grenada
 Pour le Président de la République de Guinée
 Pour le Président de la République de Guinée-Bissau
 Pour le Président de la République de Guinée équatoriale
 For the President of the Republic of Guyana
 Pour le Président de la République d'Haïti
 For the Head of State of Jamaica
 For the President of the Republic of Kenya
 For the President of the Republic of Kiribati
 For His Majesty the King of the Kingdom of Lesotho
 For the President of the Republic of Liberia
 Pour le Président de la République de Madagascar
 For the President of the Republic of Malawi
 Pour le Président de la République du Mali
 For the Government of the Republic of the Marshall Islands
 Pour le Président de la République Islamique de Mauritanie
 For the President of the Republic of Mauritius
 For the Government of the Federated States of Micronesia
 Pour le Président de la République du Mozambique
 For the President of the Republic of Namibia
 For the Government of the Republic of Nauru
 Pour le Président de la République du Niger
 For the President of the Federal Republic of Nigeria
 For the Government of Niue
 For the Government of the Republic of Palau
 For Her Majesty the Queen of the Independent State of Papua New Guinea
 Pour le Président de la République Rwandaise
 For Her Majesty the Queen of Saint Kitts and Nevis
 For Her Majesty the Queen of Saint Lucia
 For Her Majesty the Queen of Saint Vincent and the Grenadines
 For the Head of State of the Independent State of Samoa
 Pour le Président de la République démocratique de São Tomé et Príncipe
 Pour le Président de la République du Sénégal
 Pour le Président de la République des Seychelles
 For the President of the Republic of Sierra Leone
 For Her Majesty the Queen of the Solomon Islands
 For the President of the Republic of South Africa
 For the President of the Republic of the Sudan
 For the President of the Republic of Suriname
 For His Majesty the King of the Kingdom of Swaziland
 For the President of the United Republic of Tanzania
 Pour le Président de la République du Tchad
 Pour le Président de la République togolaise

▼B

For His Majesty King Taufa'ahau Tupou IV of Tonga
For the President of the Republic of Trinidad and Tobago
For Her Majesty the Queen of Tuvalu
For the President of the Republic of Uganda
For the Government of the Republic of Vanuatu
For the President of the Republic of Zambia
For the Government of the Republic of Zimbabwe

SOPIMUKSEN LIITTEET

SISÄLLYS

LIITE I: RAHOITUSPÖYTÄKIRJA

LIITE I A: TÄMÄN SOPIMUKSEN MUKAISESTI TEHTÄVÄÄ YHTEIS- TYÖTÄ KOSKEVA MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS

LIITE I B: MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS AJANJAKSOLLE 2008–2013

LIITE I C: MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS VUOSIKSI 2014–2020

LIITE II: RAHOITUSEHDOT

- 1 luku: Investointien rahoitus
- 2 luku: Erityistoimet
- 3 luku: Vientituloissa lyhyellä aikavälillä tapahtuvan vaihtelun rahoitus
- 4 luku: Muut määräykset
- 5 luku: Investointisuojaosapimukset

LIITE III: INSTITUTIONAALINEN TUKI

LIITE IV: TÄYTÄNTÖÖNPANO- JA HALLINTOMENETTELYT

- 1 luku: Kansallinen ohjelmointi
- 2 luku: Alueellinen ohjelmointi ja valmistelu
- 3 luku: Ennakoarviointi ja rahoitus
- 4 luku: Täytäntöönpano
- 5 luku: Seuranta ja jälkiarviointi
- 6 luku: Rahaston varojen hallinto- ja täytäntöönpanoelimet

LIITE VI: VÄHITEN KEHITTYNEIDEN AKT-VALTIOIDEN, AKT-SI- SÄMAA- VALTIOIDEN JA AKT-SAARIVALTIOIDEN LUETTELO

LIITE VII: IHMISOIKEUKSIA SEKÄ DEMOKRATIAN JA OIKEUS- VALTION PERIAATETTA KOSKEVA POLIITTINEN VUOROPUHELU

PÖYTÄKIRJAT

PÖYTÄKIRJA 1 YHTEISTEN TOIMIELINTEN TOIMINTAKULUISTA

PÖYTÄKIRJA 2 ERIOIKEUKSISTA JA VAPAUKSISTA

- 1 luku: Sopimuksen yhteydessä tehtävään työhön osallistuvat henkilöt
- 2 luku: AKT-ministerineuvoston omaisuus ja varat
- 3 luku: Virallinen viestintä
- 4 luku: AKT-valtioiden sihteeristön henkilöstö
- 5 luku: Komission lähetystöt AKT-valtioissa
- 6 luku: Yleiset määräykset

PÖYTÄKIRJA 3 ETELÄ-AFRIKASTA

LIITE I

RAHOITUSPÖYTÄKIRJA

1. Yhteisön AKT-valtioille tässä sopimuksessa vahvistettuihin tarkoituksiin antaman rahoitustuen kokonaismäärä on viiden vuoden aikana 1 päivästä maaliskuuta 2000 alkaen 15 200 miljoonaa euroa.
2. Yhteisön rahoitustuesta enintään 13 500 miljoonaa euroa rahoitetaan yhdeksänneistä Euroopan kehitysrahastosta (EKR).
3. Yhdeksäs EKR:sta rahoitettava osuus jaetaan yhteistyövälineiden kesken seuraavasti:
 - a) 10 000 miljoonaa euroa varataan avustuksina pitkän aikavälin kehityksen tukemiseen. Tätä määrärahaa käytetään maaohjelmien rahoittamiseen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevan tämän sopimuksen liitteessä IV olevan 1–5 artiklan mukaisesti. Pitkän aikavälin kehityksen tukemiseen varauista määrärahoista
 - i) 90 miljoonaa euroa varataan yritystoiminnan kehittämiskeskuksen (CDE) talousarvion rahoittamiseen,
 - ii) 70 miljoonaa euroa varataan maatalouden ja maaseudun kehittämiskeskuksen (CTA) talousarvion rahoittamiseen, ja
 - iii) enintään 4 miljoonaa euroa varataan tämän sopimuksen 17 artiklassa määrättyihin tarkoituksiin (yhteinen edustajakokous).
 - b) 1 300 miljoonaa euroa varataan avustuksina AKT-valtioiden alueellisen yhteistyön ja yhdentymiselle annettavan tuen rahoitukseen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevan tämän sopimuksen liitteessä IV olevan 6–14 artiklan mukaisesti.
 - c) 2 200 miljoonaa euroa myönnetään investointikehityksen rahoittamiseen rahoitusehtoja koskevassa tämän sopimuksen liitteessä II esitetyn mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen liitteessä II olevassa 2–4 artiklassa määrättyjen korkotukien rahoittamista tämän liitteen 3 kohdan a alakohdassa mainituista varoista.
4. Euroopan investointipankki myöntää enintään 1 700 miljoonaa euroa lainoina, jotka se kattaa omista varoistaan. Varat myönnetään rahoitusehtoja koskevassa tämän sopimuksen liitteessä II määrättyihin tarkoituksiin pankin perussäännössä esitetyn ehdoin ja kyseisessä liitteessä vahvistettujen investointien rahoitusehtoja koskevien määräysten mukaisesti. Pankki voi hallinnoimistaan varoista osallistua alueellisten hankkeiden ja ohjelmien rahoitukseen.
5. Varat, jotka tämän rahoituspöytäkirjan voimaantulopäivänä ovat jääneet edellisistä EKR:istä käyttämättä, samoin kuin käynnissä olevista, kyseisistä rahastoista rahoitettavista hankkeista myöhemmin mahdollisesti vapautuvat varat siirretään yhdeksänteen EKR:ään ja käytetään tässä sopimuksessa vahvistettujen ehtojen mukaisesti. Yhdeksänteen EKR:ään näin siirretyt varat, jotka aiemmin oli osoitettu jonkin AKT-valtion maa- tai alueohjelmaan, osoitetaan jatkossakin kyseiselle maalle tai alueelle. Tämän rahoituspöytäkirjan kokonaismäärärahat edellisistä EKR:istä siirretyillä käyttämättömillä varoilla täydennettyinä kattavat jakson 2000–2007.
6. Euroopan investointipankki hallinnoi omista rahoitusvaroistaan antamia lainoja sekä investointikehityksestä rahoitettavia toimia. Kaikkien muiden tämän sopimuksen varojen hallinnoimista vastaa komissio.

▼ B

7. Osapuolet arvioivat ennen tämän rahoituspöytäkirjan voimassaolon päättymistä sitä, miten sitoumukset ja maksut ovat toteutuneet. Arvio muodostaa perustan varojen kokonaismäärän uudelleenarvioinnille sekä sen arvioinnille, tarvitaanko tämän sopimuksen nojalla toteutettavan rahoitusyhteistyön tukemiseksi uusia varoja.

8. Jos jostakin sopimuksen välineestä myönnettävät varat loppuvat ennen tämän rahoituspöytäkirjan voimassaolon päättymistä, AKT-EY-ministerineuvosto toteuttaa aiheelliset toimenpiteet.

▼ M4

9. Tämän sopimuksen 58 artiklasta poiketen yhdeksänestä EKR:stä AKT-valtioiden keskinäiseen yhteistyöhön varattuihin määrärahoihin siirretään 90 miljoonaa euroa. Tämä komission suoraan hallinnoima määrä voidaan osoittaa sisäisen hajauttamisen rahoittamiseen vuosina 2006 ja 2007.

▼M4*LIITE I a***Tämän sopimuksen mukaisesti tehtävää yhteistyötä koskeva monivuotinen rahoituskehys**

1. Tässä sopimuksessa esitettyihin tarkoituksiin ja 1 päivästä maaliskuuta 2005 alkavasta kaudesta lukien yhteistyötä koskeva monivuotinen rahoituskehys kattaa 1 päivästä tammikuuta 2008 alkavan viisi- tai kuusivuotiskauden sitoumukset.
2. Tämän uuden kauden ajan Euroopan unioni pitää AKT-valtioille antamansa avun vähintään samalla tasolla kuin yhdeksännessä EKR:ssä jäljellä olevia määriä lukuun ottamatta; määrään lisätään yhteisön arvioiden perusteella inflaation vaikutukset, kasvu Euroopan unionissa ja laajentuminen kymmenellä uudella jäsenvaltiolla vuonna 2004.
3. Monivuotiseen rahoituskehykseen tai siihen liittyviin sopimuksen osiin tarvittavista muutoksista päättää tämän sopimuksen 95 artiklasta poiketen ministerineuvosto.

▼ **M5***LIITE I b***Monivuotinen rahoituskehys ajanjaksolle 2008–2013**

1. Tätä sopimusta sovellettaessa ja 1 päivästä tammikuuta 2008 alkaen AKT-valtioiden ryhmälle myönnetään tämän monivuotisen rahoituskehysten puitteissa rahoitustukea yhteensä 23 966 miljoonaa euroa 2 ja 3 kohdassa eritellyn mukaisesti.

2. Kymmenennestä Euroopan kehitysrahastosta (EKR) myönnettävä 21 966 miljoonan euron summa on käytettävissä monivuotisen rahoituskehysten tultua voimaan. Se jaetaan yhteistyön eri välineiden kesken seuraavasti:
 - a) 17 766 miljoonaa euroa maaohjelmien ja alueellisten ohjelmien rahoitukseen. Näistä määrärahoista rahoitetaan
 - i) AKT-valtioiden ryhmän maaohjelmia tämän sopimuksen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV olevien 1–5 artiklan mukaisesti;
 - ii) AKT-valtioiden ryhmän alueellista sekä alueiden välistä yhteistyötä ja yhdentymistä tukevia alueellisia ohjelmia tämän sopimuksen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV olevien 6–11 artiklan, 13 artiklan 1 kohdan ja 14 artiklan mukaisesti;
 - b) 2 700 miljoonaa euroa sellaisen AKT-valtioiden ryhmän välisen ja alueiden välisen yhteistyön rahoittamiseen, jossa on mukana useita tai kaikki AKT-valtioita, tämän sopimuksen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV olevien 12 artiklan, 13 artiklan 2 kohdan ja 14 artiklan mukaisesti. Näistä määrärahoista rahoitetaan rakennetuki yhteisille elimille: tämän sopimuksen liitteessä III tarkoitetuille ja siinä määrättyjen sääntöjen ja menettelyjen mukaan valvotuille yritystoiminnan kehittämiskeskuskeskukselle (CDE) ja maatalouden ja maaseudun yhteistyön tekniselle keskukselle (CTA) sekä tämän sopimuksen 17 artiklassa tarkoitettulle yhteiselle edustajakokoukselle. Näistä määrärahoista rahoitetaan myös osa tähän sopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa 1 olevissa 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista AKT-valtioiden sihteeristön toimintakuluista;
 - c) 1 500 miljoonaa euroa investointikehysten rahoitukseen tämän sopimuksen rahoitusehtoja koskevassa liitteessä II esitettyjen ehtojen mukaisesti; tähän summaan sisältyy 1 100 miljoonan euron lisärahoitusosuus investointikehysten, jota hallinnoidaan uudistuvana rahastona, ja 400 miljoonaa euroa avustuksina kyseisessä liitteessä II olevien 2 ja 4 artiklassa tarkoitettujen korkotukien rahoittamiseen kymmenennen EKR:n keston ajan.

3. Euroopan investointipankki (EIP) hallinnoi investointikehysten rahoitettuja toimia ja niihin liittyvää korkotukea. EIP myöntää omista varoistaan annettavina lainoina kymmenettä EKR:ää täydentävää tukea, jonka määrä on enintään 2 000 miljoonaa euroa. Varat myönnetään tämän sopimuksen liitteessä II määrättyihin tarkoituksiin EIP:n perussäännössä esitetyin ehdoin ja kyseisessä liitteessä vahvistettujen investointien rahoitusehtoja koskevien määräysten mukaisesti. Kaikkien muiden tämän monivuotisen rahoituskehysten mukaisten varojen hallinnoinnista vastaa komissio.

▼ **M5**

4. Yhdeksänneistä EKR:stä tai sitä aiemmista EKR:istä jääneitä varoja sekä näistä EKR:istä rahoitetuista hankkeista vapautuvia varoja, lukuun ottamatta yhdeksättä EKR:ää aiempien EKR:ien varoja järjestelmälle, jolla pyritään varmistamaan maatalouden perustuotteiden vientitulojen vakauttaminen (Stabex) sekä investointikehyksen rahoitukseen tarkoitetuista varoista ylijääneitä varoja ja palautuksia (lukuun ottamatta niihin liittyviä korkotukia), ei voida enää sitoa 31 päivän joulukuuta 2007 jälkeen tai sen jälkeen, kun tämä monivuotinen rahoituskehys tulee voimaan, sen mukaan, kumpi näistä ajankohdista on myöhempi, ellei Euroopan unionin neuvosto toisin yksimielisesti päättää. Varat, jotka mahdollisesti sidotaan 31 päivän joulukuuta 2007 jälkeen tämän sopimuksen voimaantuloon saakka, yllä mainitun mukaisesti, käytetään yksinomaan EU:n hallinnon työskentelykyvyn varmistamiseen ja kattamaan juoksevat menot, joilla hankkeita pidetään käynnissä, kunnes kymmenes EKR tulee voimaan.
5. Tämän monivuotisen rahoituskehysten kokonaismäärä kattaa ajanjakson, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2008 ja päättyy 31 päivänä joulukuuta 2013. Kymmenennen EKR:n varoja, lukuun ottamatta investointikehyksen rahoittamiseen tarkoitettuja varoja, siihen liittyvät korkotuet pois lukien, ei voida enää sitoa 31 päivän joulukuuta 2013 jälkeen, ellei Euroopan unionin neuvosto komission ehdotuksesta yksimielisesti päättää toisin.
6. AKT–EY-suurlähettiläskomitea voi AKT–EY-ministerineuvoston nimissä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin monivuotisen rahoituskehysten kokonaismäärärahan puitteissa vastatakseen jonkin 2 kohdassa kuvatun määrärahaehyksen mukaisen ohjelmoinnin tarpeisiin tai kohdentaakseen määrärahoja uudestaan lohkojen välillä.
7. Osapuolet suorittavat tulosarvioinnin arvioiden tällöin sitoumusten ja maksujen toteutumisastetta sekä annetun avun tuloksia ja vaikutusta. Arviointi suoritetaan komission vuonna 2010 valmisteleman ehdotuksen pohjalta. Arvioinnista on hyötyä valmisteltaessa päätöstä rahoitusyhteistyön määrästä vuoden 2013 jälkeen.
8. Jäsenvaltiot voivat toimittaa Euroopan komissiolle tai EIP:lle vapaaehtoisia ulkopuolisia varoja AKT–EY-kumppanuussopimuksen tavoitteiden tukemiseksi. Jäsenvaltiot voivat myös osallistua hankkeiden tai ohjelmien rahoitukseen, esimerkiksi komission tai EIP:n hallinnoimien erityisaloitteiden puitteissa. AKT:n omistajuus näissä aloitteissa on taattava kansallisella tasolla.

▼ **M12***LIITE I c*

Monivuotinen rahoituskehys vuosiksi 2014–2020

1. Monivuotisesta rahoituskehuksesta AKT-valtioiden saataville 1 päivästä tammikuuta 2014 alkaen tämän sopimuksessa määrättyihin tarkoituksiin myönnettävän rahoitustuen kokonaismäärä on 31 589 miljoonaa euroa 2 ja 3 kohdassa eritellyn mukaisesti.
2. Yhdennestäoista Euroopan kehitysrahastosta (EKR) myönnettävä 29 089 miljoonan euron määrä on käytettävissä monivuotisen rahoituskehysten voimaantulopäivästä. Se jaetaan yhteistyön eri välineiden kesken seuraavasti:

▼ **M15**

- a) maa- ja alueohjelmien rahoitukseen 23 940 miljoonaa euroa. Näistä määrärahoista rahoitetaan
 - i) yksittäisten AKT-valtioiden maaohjelmia tämän sopimuksen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV olevien 1–5 artiklan mukaisesti;
 - ii) AKT-valtioiden alueellista sekä alueiden välistä yhteistyötä ja alueellista yhdistymistä tukevia alueohjelmia tämän sopimuksen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV olevien 6–11 artiklan mukaisesti;
- b) 4 015 miljoonaa euroa sellaisen AKT-valtioiden välisen ja alueiden välisen yhteistyön rahoittamiseen, jossa on mukana useita AKT-valtioita tai kaikki niistä, tämän sopimuksen täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevassa liitteessä IV olevien 12–14 artiklan mukaisesti. Tähän määrärahaan sisältyy tuki tämän sopimuksen nojalla perustetuille yhteisille toimielimille ja elimille. Tästä määrärahasta rahoitetaan myös yhteisten toimielinten toimintakuluja koskevassa pöytäkirjassa N:o 1 olevissa 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen AKT-valtioiden sihteeristön toimintakuluja;

▼ **M12**

- c) 1 134 miljoonaa euroa investointikehysten rahoitukseen tämän sopimuksen rahoitusehtoja koskevassa liitteessä II esitettyjen ehtojen mukaisesti; tämä käsittää 500 miljoonan euron lisäsuorituksen uudistuvana rahastona hallinnoitavan investointikehysten varoihin sekä 634 miljoonaa euroa avustuksina mainitun liitteen 1, 2 ja 4 artiklassa tarkoitettujen korkotukien ja hankkeisiin liittyvän teknisen tuen rahoittamiseen yhdennentoista EKR:n keston ajan.
3. Euroopan investointipankki (EIP) hallinnoi investointikehuksesta rahoitettavia toimia ja niihin liittyvää korkotukea. EIP myöntää omista varoistaan annettavina lainoina yhdettäoista EKR:ää täydentävää tukea, jonka määrä on enintään 2 500 miljoonaa euroa. Nämä varat myönnetään tämän sopimuksen liitteessä II määrättyihin tarkoituksiin EIP:n perussäännössä esitetyin ehdoin ja kyseisessä liitteessä vahvistettujen investointien rahoitusehtojen mukaisesti. Kaikkien muiden tämän monivuotisen rahoituskehysten varojen hallinnoinnista vastaa komissio.
 4. Kymmenenestä EKR:stä tai sitä aiemmista EKR:istä jääneitä varoja sekä näistä EKR:istä rahoitetuista hankkeista vapautuvia varoja, lukuun ottamatta investointikehysten rahoitukseen yhdeksättä EKR:ää aiemmista EKR:istä myönnettyistä varoista yli jääneitä varoja ja palautuksia (lukuun ottamatta niihin liittyviä korkotukia) ja niistä maatalouden perustuotteiden vientitulojen

▼ M12

vakauttamisjärjestelmälle (Stabex) myönnettyjä varoja, ei voida enää sitoa 31 päivän joulukuuta 2013 jälkeen tai sen jälkeen, kun tämä monivuotinen rahoituskehys tulee voimaan, sen mukaan, kumpi näistä ajankohdista on myöhempi, ellei Euroopan unionin neuvosto yksimielisesti päättää toisin.

5. Tämän monivuotisen rahoituskehyksen kokonaismäärä kattaa ajanjakson, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2014 ja päättyy 31 päivänä joulukuuta 2020. Yhdennentoista EKR:n varoja ja investointikehyksen osalta palautuvia varoja ei voida enää sitoa 31 päivän joulukuuta 2020 jälkeen, ellei Euroopan unionin neuvosto komission ehdotuksesta yksimielisesti päättää toisin. Jäsenvaltioiden investointikehyksen rahoittamiseen yhdeksännen, kymmenennen ja yhdenntoista EKR:n puitteissa varaamien varojen on kuitenkin edelleen oltava käytävissä maksuja varten 31 päivän joulukuuta 2020 jälkeen.
6. Suurlähettiläskomitea voi AKT–EU-ministerineuvoston puolesta toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä monivuotisen rahoituskehyksen kokonaismäärärahan puitteissa vastataksaan ohjelmointivaatimuksiin jonkin 2 kohdassa tarkoitetun määrärahan osalta, mukaan lukien varojen uudelleen kohdentaminen näiden määrärahojen välillä.
7. Osapuolet voivat jommankumman osapuolen pyynnöstä päättää tulosarvioinnin suorittamisesta yhteisesti sovittavana ajankohtana ja arvioida tällöin sitoumusten ja maksujen toteutumisastetta sekä annetun avun tuloksia ja vaikutusta. Arviointi suoritetaan komission valmisteleman ehdotuksen pohjalta. Se voi edistää tämän sopimuksen 95 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja neuvotteluja.
8. Jäsenvaltiot voivat toimittaa Euroopan komissiolle tai EIP:lle vapaaehtoisia rahoitusosuuksia AKT–EU-kumppanuussopimuksen tavoitteiden tukemiseksi. Jäsenvaltiot voivat myös osallistua hankkeiden tai ohjelmien yhteisrahoitukseen, esimerkiksi komission tai EIP:n hallinnoimien erityisaloitteiden puitteissa. On taattava AKT-valtioiden kansallisen tason omistajuus näissä aloitteissa.

▼ B*LIITE II***RAHOITUSEHDOT**

1 LUKU

INVESTOINTIEN RAHOITUS**▼ M10***1 artikla*

1. Tässä luvussa vahvistetaan investointikehyksen alaisia toimia, Euroopan investointipankin (EIP) omista varoista myöntämiä lainoja sekä erityistoimia koskevat rahoitusehdot. Nämä varat voidaan ohjata tukikelpoisille yrityksille joko suoraan tai välillisesti hyväksytyjen sijoitusrahastojen ja/tai rahoituksen välittäjien kautta.

2. Tässä liitteessä tarkoitettut varat korkotukia varten otetaan liitteessä I b olevassa 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettusta korkotukimäärärahasta.

▼ M11

3. Korkotuet voidaan pääomittaa tai käyttää avustuksina. Korkotuen määrä, jonka arvo lasketaan lainan suoritusajankohtana, vähennetään liitteessä I b olevan 2 kohdan c alakohdassa määritellystä korkotukimäärärahasta ja maksetaan suoraan EIP:lle. Enintään 15 prosenttia korkotukimäärärahasta voidaan käyttää hankkeisiin liittyvän teknisen avun antamiseen AKT-valtioissa.

▼ M10

4. Nämä ehdot eivät vaikuta ehtoihin, joita AKT-valtioille saatetaan asettaa voimakkaasti velkaantuneita köyhiä maita koskevan HIPC-aloitteen tai muiden velanhoitokyvyn parantamiseen tähtävien kansainvälisten järjestelyjen puitteissa asetettujen lainarajoitusten perusteella. Jos tällaiset puitteet edellyttävät, että lainan korkoa on alennettava enemmän kuin kolmella prosentilla, kuten kyseisen luvun 2 ja 4 artiklassa sallitaan, EIP pyrkii alentamaan rahoituksen keskimääräisiä kustannuksia osallistumalla soveltuvaan yhteisrahoitukseen muiden avunantajien kanssa. Ellei tätä pidetä mahdollisena, EIP:n lainan korkoa voidaan alentaa HIPC-aloitteessa tai muussa velanhoitokyvyn parantamiseen tähtäävässä kansainvälisessä järjestelyssä vahvistetulle tasolle.

▼ B*2 artikla***Investointikehyksen varat**

1. Investointikehyksestä myönnettäviä varoja voidaan käyttää muun muassa

a) riskipääoman muodostamiseen seuraavasti:

- i) pääomaosakkuuksiin AKT-valtioiden yrityksissä, myös rahoituslaitoksissa,
- ii) kvasipääomatuki AKT-valtioiden yrityksille, myös rahoituslaitoksille, ja
- iii) sekä ulkomaisille että paikallisille investoijille ja lainantajille tarkoitettut takuut ja muut luottokelpoisuutta lisäävät järjestelyt, joita voidaan käyttää kattamaan investointeihin liittyviä poliittisia tai muita riskejä, sekä

b) tavallisten lainojen myöntämiseen.

▼ B

2. Pääomaosakkuus koskee yleensä vähemmistöosakkuutta, joka ei johda määräysvallan syntymiseen, ja siitä maksetaan korvausta asianomaisen hankkeen tulosten perusteella.
3. Kvasipääomatuki voi muodostua osakkaiden ennakkomaksuista, vaihtovelkakirjoista, ehdollisista lainoista, toissijaisista lainoista ja osakkuuslainoista tai muista vastaavista tukimuodoista. Tällaista tukea voidaan antaa erityisesti
 - a) ehdollisina lainoina, joiden hoito ja/tai kesto on sidoksissa tiettyjen, hankkeen tulokseen liittyvien ehtojen täyttymiseen; jos ehdollista lainaa myönnetään investointia edeltäviin selvityksiin tai hankkeeseen liittyvään muuhun tekniseen apuun, lainanhoidosta voidaan vapauttaa, jos investointi ei toteudu,
 - b) osakkuuslainoina, joiden hoito ja/tai kesto on sidoksissa hankkeen taloudellisiin tuloksiin, ja
 - c) toissijaisina lainoina, jotka maksetaan takaisin vasta sen jälkeen, kun muut saatavat on hoidettu.
4. Kunkin toimen korvaukset eritellään lainan myöntämisen yhteydessä. Kuitenkin
 - a) ehdollisen lainan tai osakkuuslainan osalta korvaus käsittää yleensä enintään kolmen prosentin kiinteän koron sekä hankkeen tuloksiin liittyvän muuttuvan maksuosan, ja
 - b) toissijaisen lainan korkoprosentti on markkinaperusteinen.
5. Takuut hinnoitellaan niin, että niissä otetaan huomioon katettavat riskit ja toimenpiteen erityispiirteet.
6. Tavallisten lainojen korko käsittää viitekoron, jota EIP soveltaa vastaaviin, vapaavuosia ja takaisinmaksuaikoja koskevilta ehdoiltaan samanlaisiin lainoihin, sekä EIP:n määrittelemän lisän.

▼ M10

7. Tavallisia lainoja voidaan myöntää edullisin ehdoin maille, joihin ei sovelleta HIPC-aloitteen tai muun velanhoidokyvyn parantamiseen tähtäävän kansainvälisen järjestelyn puitteissa asetettuja lainarajoituksia, seuraavissa tapauksissa:
 - a) yksityissektorin kehityksen kannalta välttämättömiin infrastruktuurihankkeisiin vähiten kehittyneissä maissa, selkkauksista toipuvissa maissa ja luonnonnettomuuksista toipuvissa maissa. Tällöin lainan korkoa alennetaan enintään kolmella prosentilla;
 - b) hankkeisiin, joihin sisältyy rakenneuudistustoimia osana yksityistämistä tai joiden sosiaaliset tai ympäristöön liittyvät edut ovat merkittäviä ja selvästi osoitettavissa. Tällöin lainoille voidaan myöntää korkotukea, jonka määrä ja muoto päätetään hankkeen erityispiirteiden perusteella. Korkotuki on kuitenkin enintään kolme prosenttia.

Edellä a ja b alakohdassa tarkoitettujen lainojen lopullinen korko on joka tapauksessa aina vähintään 50 prosenttia viitekorosta.

8. Varat näihin edullisiin ehdoin rahoitettaviin tarkoituksiin saadaan tämän sopimuksen liitteessä I b olevassa 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettua korkotukimäärärahasta.

▼ M11

9. Korkotuet voidaan pääomittaa tai käyttää avustuksina. Enintään 15 prosenttia korkotukiin tarkoitetuista määrärahoista voidaan käyttää hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen AKT-valtioissa.

▼ B*3 artikla***Investointikehyksen alaiset toimet****▼ M4**

1. Investointikehys koskee kaikkia talouden osa-alueita, ja sillä tuetaan yksityissektorin ja kaupallisesti johdettujen julkisen sektorin toimijoiden investointeja, myös yksityissektorille välttämätöntä ja tuloja tuottavaa talouden ja tekniikan alan infrastruktuuria.

- a) Kehystä hallinnoidaan uudistuvana rahastona, ja sen on tarkoitus olla taloudellisesti kestävä. Sen alaisiin toimiin sovelletaan markkinaperusteisia ehtoja, ja niissä pyritään välttämään paikallisten markkinoiden vääristyminen ja yksityisten rahoituslähteiden syrjäyttäminen;
- b) Kehyksestä tuetaan AKT-valtioiden rahoitussektoria, ja sillä saadaan aikaan katalyyttinen vaikutus kannustamalla pitkäaikaisten paikallisten varojen käyttöä ja houkuttelemalla yksityisiä ulkomaisia investoijia ja lainantantajia mukaan AKT-valtioissa toteutettaviin hankkeisiin;
- c) Kehyksestä katetaan osittain siitä rahoitettavien hankkeiden riskit. Kehyksen rahoituksen kestävyys varmistetaan kokonaisuutena eikä suhteessa yksittäisiin toimiin;
- d) Kehyksestä myönnettävä rahoitus pyritään kanavoimaan sellaisten AKT-valtioissa toimivien kansallisten ja alueellisten laitosten ja ohjelmien kautta, jotka edistävät pienten ja keksisuurten yritysten kehittämistä.

1a. EIP: lle korvataan investointikehyksen hallinnoinnista aiheutuvat kulut. Toisen rahoituspöytäkirjan voimaantuloa seuraavina kahtena vuonna korvauksen määrä voi vuosittain olla enintään 2 prosenttia investointikehyksen alun perin myönnettyistä varoista. Sen jälkeen EIP: lle maksettava korvaus muodostuu kiinteästä osuudesta, joka on vuosittain 0,5 prosenttia kehukseen alun perin myönnettyistä varoista, ja muuttuvasta osuudesta, joka on vuosittain enintään 1,5 prosenttia AKT-valtioissa toteutettaviin hankkeisiin investointikehyksestä myönnetystä kokonaisrahoituksesta. Korvaus maksetaan investointikehyksen varoista.

▼ B

2. Rahoituspöytäkirjan voimaantulon päättyessä ja jos ministerineuvosto ei ole tehnyt asiassa erityistä päätöstä, investointikehykseen tehtävät kumulatiiviset nettokäsinmaksut siirretään seuraavaan pöytäkirjaan.

*4 artikla***EIP:n omista varoista rahoitettavat lainat**

1. EIP

- a) edistää kansallisella ja alueellisella tasolla AKT-valtioiden talouden ja teollisuuden kehitystä hallinnoimiensa varojen avulla ja rahoittaa tässä tarkoituksessa ensisijaisesti tuottavia hankkeita ja ohjelmia tai muita yksityissektorin edistämiseen tärkeitä investointeja kaikilla talouden osa-aloilla,

▼ B

- b) luo tiiviit yhteistyösuhteet kansallisten ja alueellisten kehityspankkien sekä AKT-valtioiden ja EU:n pankkien ja rahoituslaitosten kanssa, ja
- c) vahvistaa yhteistyössä asianomaisen AKT-valtion kanssa järjestelyt ja menettelyt kehitysrahoitusyhteistyön täytäntöönpanemiseksi tässä sopimuksessa esitetyn mukaisesti ja tarvittaessa hankkeiden ja ohjelmien luonteen huomioon ottamiseksi ja toimiakseen tässä sopimuksessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti pankin perussäännössä vahvistettuja menettelyjä noudattaen.

▼ M10

2. EIP:n omista varoistaan rahoittamia lainoja myönnetään seuraavin ehdoin:

- a) viitekorko on se, jota EIP soveltaa sopimuksen allekirjoituspäivänä tai maksun suorituspäivänä valuuttaa ja takaisinmaksuaikojä koskevien ehtojen osalta samanlaisiin lainoihin;
- b) kuitenkin niiden maiden osalta, joihin ei sovelleta HIPC-aloitteen tai muun velanhoidokvyn parantamiseen tähtäävän kansainvälisen järjestelyn puitteissa asetettuja lainarajoituksia,
 - i) julkisen sektorin hankkeisiin sovelletaan pääsääntöisesti enintään kolmen prosentin korkotukea;
 - ii) edellä 2 artiklan 7 kohdan b alakohdassa tarkoitetuiksi hankkeiksi katsottaviin yksityissektorin hankkeisiin voidaan soveltaa korkotukia samoin ehdoin kuin kyseisessä kohdassa tarkoitettuihin hankkeisiin.

Lopullinen korko on joka tapauksessa aina vähintään 50 prosenttia viitekorosta;

- c) EIP:n omista varoistaan rahoittamien lainojen takaisinmaksuaika määräytyy hankkeen taloudellisten ja rahoituksellisten ominaisuuksien perusteella. Lainoihin sisältyy tavallisesti aika, jona lyhennyksiä ei peritä ja joka vahvistetaan hankkeen rakentamisjakson perusteella.

▼ B

3. EIP:n omista varoistaan rahoittamien julkisen sektorin yrityksiin tehtävien investointien osalta asianomaiselta AKT-valtiolta voidaan vaatia hankekohtaisia erityistakuita tai sitoumuksia.

*5 artikla***Valuuttakurssiriskiä koskevat säännöt**

Valuuttakurssivaihtelujen vaikutusten minimoimiseksi valuuttakurssiriskiin liittyvät ongelmat ratkaistaan seuraavasti:

- a) pääomaosakkuudessa, jonka tavoitteena on yrityksen omien varojen vahvistaminen, valuuttakurssiriski katetaan yleensä investointikehyksestä,

▼ M4

- b) pienten ja keskisuurten yritysten tavallisissa lainoissa ja riskipääomarahoituksessa valuuttakurssiriski jaetaan yleensä yhteisön ja muiden osapuolten kesken; keskimäärin valuuttakurssiriski olisi jaettava tasan; ja

▼ B

- c) investointijärjestelyyn perustuvat lainat pyritään aina, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, varsinkin kansantalouden ja rahoitustilanteen osalta epävakaisissa maissa, myöntämään AKT-valtioiden kansallisessa valuutassa, jolloin valuuttakurssiriski katetaan tosiasiallisesti investointikehyksestä.

▼ B*6 artikla***Valuuttasiirtoja koskevat säännöt**

Tähän sopimukseen perustuvissa toiminna, jotka ne ovat tämän sopimuksen puitteissa kirjallisesti hyväksyneet, asianomaiset AKT-valtiot

- a) myöntävät asianomais(t)en AKT-valti(oide)n lainsäädännön nojalla vapautuksen kaikista erääntyvien lainojen koroista, provisioista ja kuoletuksista peritävistä kansallisista ja paikallisista maksuista ja veroista,
- b) antavat edunsaajien käyttöön erääntyvien lainojen korkojen, provisioiden ja kuoletusten maksamiseen tarvittavan valuutan niiden alueella toteutettavien hankkeiden ja ohjelmien täytäntöönpanemiseksi tehtyjen rahoitussopimusten mukaisesti, ja
- c) antavat EIP:n käyttöön sen kansallisena valuuttana saamien rahamäärien siirtoon tarvittavan ulkomaisen valuutan euron tai muiden siirtovaluuttojen ja kansallisen valuutan välillä siirtopäivänä sovellettavalla vaihtokurssilla; näitä ovat kaikenlaiset niiden alueella toteutettavien hankkeiden ja ohjelmien täytäntöönpanemiseksi tehtyjen rahoitussopimusten mukaisesti maksettavat suoritukset, kuten korot, osingot, provisiot ja muut palkkiot sekä lainojen kuoletukset ja osakkeiden myyntitulot.

▼ M4*6 a artikla***Investointikehystä koskeva vuotuinen raportointi**

Investointikehystä vastaavat EU: n jäsenvaltioiden edustajat ja AKT-valtioiden edustajat sekä EIP: n, Euroopan komission, EU: n neuvoston pääsihteeristön ja AKT-valtioiden sihteeristön edustajat kokoontuvat vuosittain keskustelemaan investointikehystä koskevista toiminna, tuloksista ja toimintapoliittisista kysymyksistä.

*6 b artikla***Investointikehysten toiminnan tarkastelu**

Investointikehysten kokonaistoimintaa tarkastellaan yhteisesti rahoituspöytäkirjan voimassaoloajan puolivälissä ja lopussa. Tässä yhteydessä voidaan antaa kehysten täytäntöönpanon parantamiseen tähtäviä suosituksia.

▼ B

2 LUKU

ERITYISTOIMET*7 artikla*

1. Yhteistyöllä tuetaan avustuspöytäkirjoista
 - a) pienituloisille tarkoitettujen asuntojen tuotantoa, myös toissijaisia asuntolainajärjestelyjä, asuntorakentamisen kehittämiseksi pitkällä aikavälillä,
 - b) pk- ja mikroyritysten mikrorahoitusta, ja

▼ B

c) toimintaedellytysten kehittämistä yksityissektorin tosiasiallisen, yhteiskunnan ja talouden kehittämiseen osallistumisen lisäämiseksi ja helpottamiseksi.

2. AKT-EY-ministerineuvosto päättää tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitean ehdotuksesta niitä varoja koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja määristä, joita pitkän aikavälin kehityksen määrärahoista myönnetään näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

3 LUKU

VIENTITULOISSA LYHYELLÄ AIKAVÄLILLÄ TAPAHTUVAN VAIHTELUN RAHOITUS*8 artikla*

1. Osapuolet tunnustavat, että lyhyen aikavälin vaihtelusta johtuvat vientitulojen menetykset voivat vaarantaa kehitysrahoituksen sekä makrotaloudellisten ja alakohtaisten politiikkojen täytäntöönpanon. Tietyn AKT-valtion talouden riippuvuus tavaroiden, erityisesti maataloustuotteiden ja kaivannaisten viennistä on näin yksi peruste jaettaessa varoja pitkän aikavälin kehitysohjelmaan.

2. Maan pitkän aikavälin kehittämiseen ohjelmoiduista varoista voidaan 9 ja 10 artiklan perusteella myöntää ylimääräistä rahoitustukea vientitulojen epävakaudesta johtuvien haittavaikutusten lieventämiseksi ja tulojen laskun vaarantaman kehitysohjelman turvaamiseksi.

*9 artikla***▼ M7****Tuensaantiperusteet**

1. Ylimääräisiä varoja myönnetään seuraavin perustein:

— vientitulojen kymmenen prosentin (vähiten kehittyneiden, sisämaa- ja saarivaltioiden sekä konfliktin tai luonnonkatastrofin jälkitilanteessa olevien maiden tapauksessa kahden prosentin) menetys tavaraviennissä soveltamisvuotta edeltävien neljän vuoden vientitulojen aritmeettiseen keskiarvoon verrattuna ottamatta huomioon arvoltaan äärimmäisintä vuotta; tai

— vientitulojen kymmenen prosentin (vähiten kehittyneiden, sisämaa- ja saarivaltioiden sekä konfliktin tai luonnonkatastrofin jälkitilanteessa olevien maiden tapauksessa kahden prosentin) menetys maataloustuotteiden tai kaivannaisten kokonaisviennissä soveltamisvuotta edeltävien neljän vuoden vientitulojen aritmeettiseen keskiarvoon verrattuna ottamatta huomioon arvoltaan äärimmäisintä vuotta niiden maiden osalta, joissa maataloustuotteiden tai kaivannaisten osuus on yli 40 prosenttia tavaroiden kokonaisvientituloista; tai

— vientitulojen kymmenen prosentin (vähiten kehittyneiden, sisämaa- ja saarivaltioiden sekä konfliktin tai luonnonkatastrofin jälkitilanteessa olevien maiden tapauksessa kahden prosentin) menetys maataloustuotteiden tai kaivannaisten kokonaisviennissä soveltamisvuotta edeltävien neljän vuoden vientitulojen aritmeettiseen keskiarvoon verrattuna ottamatta huomioon arvoltaan äärimmäisintä vuotta niiden maiden osalta, joissa maataloustuotteiden tai kaivannaisten osuus on yli 20–40 prosenttia tavaroiden kokonaisvientituloista, edellyttäen, että nämä kokonaistulot lisääntyvät korkeintaan siinä suhteessa, mikä on maataloustuotteiden tai kaivannaisten viennistä saatavien tulojen menetyksen vaikutus kokonaisviennissä.

▼ **M7**

2. Edellä 1 kohdassa määritellyn vientitulojen menetyksen on oltava vähintään 0,5 prosenttia bruttokansantuotteesta, jotta oikeutta ylimääräiseen tukeen sovelletaan. Ylimääräistä tukea myönnetään enintään kolmena peräkkäisenä vuotena.

3. Ylimääräiset varat otetaan huomioon asianomaisen maan kansantalouden tilinpidossa. Ne käytetään ohjelmointia koskevien sääntöjen ja menetelmien sekä täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä koskevan liitteen IV määräysten mukaisesti yhteisön ja asianomaisen AKT-valtion kesken enakkoon laadittujen sopimusten perusteella soveltamisvuotta seuraavana vuonna. Molempien osapuolten suostumuksella varoja voidaan käyttää kansalliseen talousarvioon sisältyvien ohjelmien rahoittamiseen. Osa ylimääräisistä varoista voidaan kuitenkin varata erityisaloja varten, erityisesti sellaisten markkinaehtoisten vakuutusjärjestelmien kehittämiseen, jotka on tarkoitettu vientitulojen vaihtelulta suojautumiseen.

9 a artikla

1. Ylimääräisen rahoitustuen määrä on sama kuin vientitulojen menetys kerrottuna keskushallinnon tulojen ja bruttokansantuotteen suhteen aritmeettisella keskiarvolla neljältä soveltamisvuotta edeltäneeltä vuodelta ottamatta lukuun äärimmäisintä arvoa ja asettaen suhteen enimmäismääräksi 25 prosenttia.

2. Komissio analysoi AKT-valtioiden toimittamat tiedot määrittääkseen tuensaantiperusteiden täytymisen ja 9 artiklassa määritellyn ylimääräisen rahoitustuen määrän paikallisena valuuttana korjattuna inflaatiokertoimella. Komissio muuntaa sen jälkeen mahdollisen ylimääräisen rahoitustuen määrän euroiksi asiassa noudatettavien menettelyjen mukaisesti.

3. Komissio määrittelee vuosittain maaohjelmien rahoitukseen tarkoitettujen määrärahojen puitteissa kaikki AKT-valtiot kattavan määrärahan, josta myönnetään tukea vientitulojen lyhyen aikavälin vaihtelun perusteella. Jos 9 artiklassa määritellyllä tavalla laskettujen rahoitustukien yhteismäärä ylittää määrärahan määrän, maakohtainen jako suoritetaan suhteessa kunkin AKT-valtion mahdollisen ylimääräisen, euroina ilmaistun rahoitustuen määrään.

▼ **B***10 artikla***Ennakot**▼ **M7**

Ylimääräisten varojen myöntämisyjärjestelmästä myönnetään ennakkoa yhdistettyjen kauppatilastojen valmistumisen mahdollisesta viivästyisestä aiheutuvien haittojen kattamiseksi ja sen varmistamiseksi, että kyseiset varat voidaan sisällyttää viimeistään soveltamisvuotta seuraavan vuoden talousarvioon. Ennakkoa voivat saada ainoastaan valtiot, joissa FLEX-rahoitustuki voidaan panna täytäntöön yleisen talousarviotuen välityksellä. Ennakot pannaan maksuun asianomaisen valtion toimesta laadittujen väliaikaisten vientitilastojen perusteella, jotka toimitetaan komissiolle. Ennakko on enintään 100 prosenttia soveltamisvuodelle arvioidusta ylimääräisen tuen määrästä. Näin käyttöön otettujen varojen määrää mukautetaan lopullisten yhdistettyjen vientitilastojen perusteella. Nämä tilastot on toimitettava viimeistään soveltamisvuotta seuraavan toisen vuoden joulukuun 31 päivänä.

11 artikla

Tämän luvun määräyksiä tarkastellaan uudelleen viimeistään kahden vuoden kulluttua ja sen jälkeen kumman tahansa osapuolen pyynnöstä.

4 LUKU

MUUT MÄÄRÄYKSET

12 artikla

Juoksevat maksut ja pääomanliikkeet

1. Osapuolet sitoutuvat siihen, että ne eivät rajoita millään tavalla yhteisön ja AKT-valtioiden asukkaiden välisten vaihtotaseeseen perustuvien maksujen suorittamista vapaasti vaihdettavassa valuutassa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäljempänä 3 kohdan soveltamista.

2. Osapuolet sitoutuvat siihen, että ne eivät rajoita millään tavalla maksutaseen pääomaa koskevien suoritusten osalta pääoman vapaata liikkuvuutta sellaisten yhtiöiden suorissa investoinneissa, jotka on perustettu vastaanottavan maan lainsäädännön mukaisesti, eivätkä investoinneissa, jotka on tehty tämän sopimuksen mukaisesti, eivätkä näiden investointien ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamista ja kotiuttamista.

3. Jos yksi tai useampi AKT-valtio tai yksi tai useampi yhteisön jäsenvaltio joutuu tai on vaarassa joutua merkittäviin maksutasevaikeuksiin, kyseinen AKT-valtio, jäsenvaltio tai yhteisö voi GATT-sopimuksessa, GATS-sopimuksessa ja Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen VIII ja XIV artiklassa vahvistetuin edellytyksin ottaa käyttöön juokseviin valuuttatoimiin määräaikaaisesti sovellettavia rajoituksia, jotka voivat olla voimassa ainoastaan siihen asti, kunnes maksutasetilanne on korjaantunut. Toimenpiteet toteuttava osapuoli ilmoittaa niistä viipymättä muille osapuolille ja toimittaa niille kyseisten toimenpiteiden lakkauttamista koskevan aikataulun mahdollisimman pian.

13 artikla

Liiketoimintayksikköjen säätely ja kohtelu

Sijoittautumiseen ja palvelujen tarjoamiseen sovellettavien järjestelyjen osalta AKT-valtiot ja yhteisön jäsenvaltiot kohtelevat toistensa kansalaisia ja yrityksiä syrjintää harjoittamatta. Jos jokin AKT-valtio tai yhteisön jäsenvaltio ei kuitenkaan pysty määrätyn toiminnan osalta soveltamaan mainitunlaista kohtelua, kyseinen AKT-valtio tai yhteisön jäsenvaltio ei ole velvollinen myöntämään kyseisen toiminnan osalta mainitunlaista kohtelua asianomaisen maan kansalaisille ja yrityksille.

14 artikla

”Yritysten” määritelmä

1. Tätä sopimusta sovellettaessa ”jäsenvaltion tai AKT-valtion yrityksillä” tarkoitetaan siviili- tai kauppa oikeuden nojalla perustettuja yrityksiä, joihin luetaan julkiset ja muut yhtiöt, osuuskunnat ja muut oikeushenkilöt sekä julkis- tai yksityisoikeuden alaan kuuluvat yhdistykset lukuun ottamatta niitä, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia, ja jotka ovat jonkin jäsenvaltion tai AKT-valtion lainsäädännön mukaisesti muodostettuja ja joiden sääntömääräinen kotipaikka, hallinnollinen päätoimipaikka tai pääasiallinen toimipaikka on jossakin jäsenvaltiossa tai AKT-valtiossa.

▼B

2. Jos ainoastaan yrityksen sääntömääräinen kotipaikka sijaitsee jäsenvaltiossa tai AKT-valtiossa, kyseisen yrityksen toiminnalla on oltava tosiasiallinen ja jatkuva yhteys asianomaisen jäsenvaltion tai AKT-valtion talouteen.

5 LUKU

INVESTOINTISUOJASOPIMUKSET*15 artikla*

1. Pannessaan täytäntöön tämän sopimuksen 78 artiklan määräyksiä osapuolet ottavat huomioon seuraavat periaatteet:

- a) sopimusvaltio voi tarvittaessa pyytää neuvottelujen aloittamista investointien edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen tekemiseksi toisen sopimusvaltion kanssa,
- b) aloittaessaan neuvottelut investointien edistämistä ja suojaamista koskevien kahden- tai monenvälisten sopimusten tekemiseksi, soveltamiseksi ja tulkitsemiseksi kyseisten sopimusten osapuolet eivät syrji tämän sopimuksen osapuolina olevia valtioita tai toisiaan suhteessa kolmansiin maihin,
- c) sopimusvaltioilla on oikeus pyytää edellä tarkoitettua syrjimättömyyskohtelun muuttamista tai mukauttamista, jos kansainväliset velvoitteet tai muuttuneet olosuhteet sitä edellyttävät,
- d) edellä tarkoitettujen periaatteiden soveltamisen tarkoituksena tai tuloksena ei voi olla minkään tämän sopimuksen osapuolen suvereniteetin loukkaaminen, ja
- e) kunkin neuvotellun sopimuksen voimaantuloajankohdan, riitojen ratkaisua koskevien määräysten ja asianomaisten investointien ajankohdan välinen suhde määritellään mainitussa sopimuksessa edellä esitetyt määräykset huomioon ottaen. Osapuolet vahvistavat, että taannehtivuutta ei sovelleta pääsääntöisesti, elleivät sopimusvaltiot toisin sovi.

2. Investointien edistämisestä ja suojaamisesta tehtäviä kahdenvälisiä sopimuksia koskevien neuvottelujen helpottamiseksi osapuolet sopivat selvittävänsä suojausopimuksista tehdyn mallin tärkeimpiä lausekkeita. Selvitystyö perustuu sopimusvaltioiden välillä tehtyjen, voimassa olevien kahdenvälisten sopimusten määräyksiin, ja siinä kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin näkökohtiin:

- a) oikeudelliset takeet, joilla varmistetaan ulkomaisten investoijien tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu ja suoja,
- b) investoijien suosituimmuuskohtelua koskeva lauseke,
- c) suoja pakkolunastuksen ja kansallistamisen yhteydessä,
- d) pääoman ja voittojen siirto, ja
- e) kansainvälinen välitysmenettely investoijan ja vastaanottajavaltion välisissä riidoissa.

3. Osapuolet sopivat selvittävänsä takuujärjestelmien tarjoamia mahdollisuuksia voidakseen vastata myönteisesti pienten ja keskisuurten yritysten erityistarpeisiin varmistaa AKT-valtioihin tekemänsä investoinnit. Selvitystyö aloitetaan mahdollisimman pian sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Selvitystyön tulokset toimitetaan niiden valmistuttua kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitealle tarkasteltaviksi ja aiheellisten toimien toteuttamiseksi.

▼ B

LIITE III

▼ M14

INSTITUTIONAALINEN TUKI

▼ B

1 artikla

▼ M14

Yhteistyön avulla tuetaan institutionaalisia järjestelyjä maatalouden ja maaseudun kehittämisen edistämiseksi. Tässä yhteydessä yhteistyön avulla vahvistetaan maatalouden ja maaseudun yhteistyön teknisen keskuksen asemaa AKT-valtioiden institutionaalisten toimintaedellytysten, erityisesti tiedonhallinnan, kehittämisessä maatalouden tuottavuutta parantavan tekniikan käytön lisäämiseksi sekä markkinoinnin, elintarviketurvan ja maaseudun kehittämiseksi.

▼ M10► M14 2 ◀ artikla

Maatalouden ja maaseudun yhteistyön tekninen keskus

1. Maatalouden ja maaseudun yhteistyön teknisen keskuksen tehtävänä on vahvistaa AKT-valtioiden maatalouden ja maaseudun kehittämisjärjestöjen poliittisten ja institutionaalisten toimintaedellytysten kehittämistä sekä tiedottamisen ja viestinnän hallintavalmiuksia. Se avustaa kyseisiä järjestöjä sellaisten politiikkojen ja ohjelmien laadinnassa ja täytäntöönpanossa, joilla vähennetään köyhyyttä, edistetään kestävää elintarviketurvaa, säilytetään luonnonvaroja ja lisätään näin AKT-valtioiden itsenäisyyttä maaseudun ja maatalouden kehittämisessä.

2. Maatalouden ja maaseudun yhteistyön tekninen keskus

- a) kehittää ja toimittaa tietopalveluja ja varmistaa, että maatalouden ja maaseudun kehittämisen alan tutkimus ja koulutusmahdollisuuksia parannetaan ja innovaatioita hyödynnetään maatalouden ja maaseudun kehittämisen edistämiseksi, ja
- b) kehittää ja vahvistaa AKT-valtioiden valmiuksia
 - i) parantaa maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskevien politiikkojen ja strategioiden laatimista ja hallintaa kansallisella ja alueellisella tasolla, tietojenkeruuseen sekä politiikan tutkimukseen, analysointiin ja laatimiseen liittyvien valmiuksien parantaminen mukaan luettuna,
 - ii) kehittää tiedon ja viestinnän hallintaa erityisesti osana kansallista maatalousalan strategiaa,
 - iii) edistää tehokasta toimielinten sisäistä tiedon ja viestinnän hallintaa toimien seurannan varmistamiseksi sekä yhteenliittymien perustamista alueellisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa,
 - iv) edistää hajautettua tiedon ja viestinnän hallintaa paikallisella ja kansallisella tasolla,
 - v) tukee aloitteita alueellisen yhteistyön avulla, ja
 - vi) laatia lähestymistapoja politiikan maatalouteen ja maaseudun kehittämiseen kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi.

▼ M10

3. Keskus tukee alueellisia aloitteita ja verkostoja ja jakaa toimintavalmiuksien kehittämisohjelmat asteittain soveltuvien AKT-valtioiden organisaatioiden kanssa. Tässä tarkoituksessa keskus tukee hajautettuja alueellisia tietoverkkoja. Tällaiset verkot luodaan asteittain ja tehokkaasti.
4. Maatalouden ja maaseudun yhteistyön teknisen keskuksen toimintaa arvioidaan määräajoin.
5. Suurlähettiläskomitea toimii keskuksen valvontaviranomaisena. Tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen se
 - a) vahvistaa keskuksen perussäännön;
 - b) nimittää hallintoneuvoston jäsenet;
 - c) nimittää keskuksen johdon hallintoneuvoston ehdotuksesta; ja
 - d) valvoo keskuksen yleisstrategiaa ja hallintoneuvoston työtä.
6. Keskuksen perussäännön mukaisesti hallintoneuvosto
 - a) vahvistaa varainhoito-, henkilöstö- ja toimintasäännöt;
 - b) valvoo keskuksen toimintaa;
 - c) hyväksyy keskuksen ohjelman ja talousarvion;
 - d) laatii määräajoin raportteja ja arviointeja ja toimittaa ne valvontaviranomaiselle;
 - e) suorittaa kaikki muut keskuksen perussäännössä sille osoitetut tehtävät.
7. Keskuksen talousarvio rahoitetaan tässä sopimuksessa vahvistettujen, kehitysrahoitusyhteistyötä koskevien sääntöjen mukaisesti.

▼B*LIITE IV***TÄYTÄNTÖÖNPANO- JA HALLINTOMENETTELYT****1 LUKU****KANSALLINEN OHJELMOINTI****▼M10***1 artikla*

Tämän sopimuksen puitteissa avustuksin rahoitettavia toimia koskeva ohjelmasuunnittelu tehdään yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen kattaman jakson alussa.

Ohjelmasuunnittelu perustuu omistajuuden, johdonmukaisuuden, avunantajien koordinoinnin ja yhdenmukaistamisen, kehitystuloskeskeisen hallinnoinnin ja osapuolisen vastuuvollisuuden periaatteisiin.

Ohjelmasuunnittelulla tarkoitetaan tässä yhteydessä

- a) maakohtaisen, alueellisen tai AKT-maiden välisen strategia-asiakirjan laatimista ja kehittämistä niiden omien keskipitkän aikavälin kehitystavoitteiden ja -strategioiden perusteella ja ottaen huomioon avunantajien yhteisen ohjelmasuunnittelun ja työnjaon periaatteet. Prosessin olisi mahdollisuuksien mukaan edettävä kumppanimaan tai -alueen johdolla;
- b) yhteisöltä selkeää ilmoitusta ohjelmitavista ohjeellisista määrärahoista, jotka AKT-maalle, -alueelle tai AKT-maiden väliseen yhteistyöhön voidaan myöntää yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen voimassaoloaikana, sekä muita olennaisia tietoja esimerkiksi mahdollisesta ennakoimattomien tarpeiden varauksesta;
- c) strategia-asiakirjan täytäntöönpanemiseksi tarkoitetun ohjelman laatimista ja hyväksymistä muiden avunantajien ja erityisesti EU:n jäsenvaltioiden antamat sitoumukset huomioon ottaen; ja
- d) tarkistusmenettelyä, joka koskee strategia-asiakirjaa, ohjelmaa ja siihen kohdennettujen varojen määrää.

*2 artikla***Maakohtainen strategia-asiakirja**

Maakohtaisen strategia-asiakirjan laativat asianomainen AKT-valtio ja EU. Sitä edeltää eri toimijoiden, muun muassa valtiosta riippumattomien toimijoiden, paikallisviranomaisten ja tarvittaessa AKT-maiden parlamenttien, kuuleminen, ja siinä otetaan huomioon aiemmat kokemukset ja parhaat toimintatavat. Maakohtaisen strategia-asiakirjan laativat kyseinen AKT-valtio ja EU lukuisten kehitys-yhteistyöalan toimijoiden kanssa käytyjen neuvottelujen pohjalta, ja sen laatimisessa otetaan huomioon aiemmat kokemukset ja parhaat toimintatavat. Kukin maakohtainen strategia-asiakirja mukautetaan asianomaisen AKT-valtion tarpeisiin ja erityisolosuhteisiin. Maakohtainen strategia-asiakirja on väline, jolla toimet asetetaan tärkeysjärjestykseen ja jolla korostetaan paikallista vastuuta yhteistyö-ohjelmissa. Mahdolliset erot maan oman tilannearvion ja yhteisön tekemän arvion välillä kirjataan. Maakohtainen strategia-asiakirja sisältää seuraavat vakio-osat:

- a) analyysi maan poliittisesta, taloudellisesta, yhteiskunnallisesta ja ympäristöön liittyvästä tilanteesta, rajoitteista, toimintaedellytyksistä ja näkymistä, mukaan luettuna arvio perustarpeista kuten tuloista asukasta kohti, väestön määrästä ja sosiaalisista mittareista sekä haavoittuvuudesta,
- b) yksityiskohtainen kuvaus maan keskipitkän aikavälin kehitysstrategiasta, selkeästi määritellyt painopisteet ja odotetut rahoitustarpeet,

▼ **M10**

- c) kuvaus muiden maassa toimivien avunantajien olennaisista suunnitelmista ja toimista, erityisesti kahdenvälisinä avunantajina toimivien EU:n jäsenvaltioiden avustustoimista,
- d) yksityiskohtaiset strategiat, joiden avulla EU voi vastata tarpeisiin. Näiden strategioiden on mahdollisuuksien mukaan voitava täydentää AKT-valtion itsensä ja muiden maassa toimivien avunantajien rahoittamia toimia, ja
- e) maininta edellä mainittujen strategioiden täytäntöönpanoon parhaiten soveltuvista tuki- ja täytäntöönpanomekanismeista.3 artikla – Varojen kohdentaminen.

*3 artikla***Varojen kohdentaminen**

1. Varojen ohjeellinen kohdentaminen AKT-maiden kesken perustuu vakio-muotoisiin, objektiivisiin ja läpinäkyviin tarve- ja suorituskriteereihin. Tässä yhteydessä

- a) tarpeita arvioitaessa käytetään perusteina tuloja asukasta kohti, väestömäärää, sosiaalisia indikaattoreita, velkaantuneisuusastetta ja alttiutta ulkoisille häiriöille. Vähiten kehittyneille AKT-valtioille annetaan erityiskohtelu, ja saarivaltioiden ja sisämaavaltioiden haavoittuvuus otetaan asianmukaisesti huomioon. Lisäksi otetaan huomioon selkkauksista ja luonnononnettomuuksista toipuvien maiden erityisvaikeudet; ja
- b) suorituksia arvioitaessa käytetään seuraavia kriteerejä: hallintotapa, edistymisen institutionaalisten uudistusten toteuttamisessa, maan kyky hyödyntää resursseja, nykyisten toimien tehokas toteutus, köyhyyden lievittäminen tai vähentäminen, edistyminen vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttamisessa, kestävän kehityksen toimenpiteet sekä makrotalouspolitiikan ja alakohtaisten politiikkojen saavutukset.

2. Myönnettävät varat muodostuvat seuraavista:

- a) ohjelmitava osuus, jolla katetaan makrotaloudellinen tuki, alakohtaiset politiikat sekä ohjelmat ja hankkeet yhteisön avun keskeisten tai muiden alojen tukemiseksi. Tällä ohjelmitavalla määrällä helpotetaan yhteisön asianomaiselle maalle antaman avun pitkän aikavälin ohjelmasuunnittelua. Nämä määrärahat ovat yhdessä mahdollisten muiden yhteisön varojen kanssa perustana asianomaista maata koskevaa ohjelmaa laadittaessa; ja
- b) osuus, jolla katetaan ennakoimattomat tarpeet, esimerkiksi tämän sopimuksen 66 ja 68 artiklassa sekä 72, 72 a ja 73 artiklassa määritellyt tarpeet, joita voidaan rahoittaa kyseisissä artikloissa esitetyin ehdoin, jos tällaista tukea ei voida rahoittaa unionin talousarviosta.

3. Ennakoimattomia tarpeita koskevasta varauksesta voidaan auttaa maita, jotka eivät voi poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi saada tavanomaisia ohjelmitavia varoja.

4. Rajoittamatta tarkistuksia koskevan, tämän liitteen 5 artiklan 7 kohdan soveltamista yhteisö voi maan uusien tarpeiden tai poikkeuksellisen suorituskyvyn huomioon ottaen korottaa sille kohdennettuja ohjelmitavia määrärahoja tai ennakoimattomiin tarpeisiin tarkoitettuja määrärahoja seuraavissa tilanteissa:

- a) uudet tarpeet voivat johtua poikkeuksellisista olosuhteista, kuten kriisistä tai kriisin jälkeisestä tilanteesta, tai ne voivat olla 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja ennakoimattomia tarpeita;

▼ M10

- b) suorituskyky katsotaan poikkeukselliseksi, jos muuna kuin tukijakson puolivälissä ja lopussa tehtävien tarkistusten ajankohtana maan kaikki ohjelmoivat määrärahat on sidottu ja maa pystyy tehokkaan köyhydenvähentämispolitiikan ja moitteettoman varainhoidon ansiosta hyödyntämään maaohjelmasta myönnettävän lisärahoituksen.

▼ B*4 artikla***Maaohjelman laatiminen ja hyväksyminen****▼ M10**

1. Edellä mainitut tiedot saatuaan kukin AKT-valtio toimittaa yhteisölle maaohjelmaluonnoksen, joka perustuu maakohtaisessa strategia-asiakirjassa esitettyihin kehitystavoitteisiin ja painopisteisiin ja on johdonmukainen niiden kanssa. Maaohjelmaluonnokseen on sisällyttävä

- a) yleinen budjettituki ja/tai rajoitettu määrä keskeisiä aloja tai alueita, joille tuki olisi keskitettävä;
- b) parhaiten soveltuvat toimenpiteet ja toimet tavoitteiden ja päämäärien saattamiseksi yhdellä tai useammalla keskeisellä alalla tai alueella;
- c) yhden tai useamman keskeisen alan tai alueen ulkopuolisille, rajoitetulle määrälle ohjelmia ja hankkeita mahdollisesti varatut varat ja/tai tällaisten toimien pääpiirteet sekä viittaus kutakin osatekijää varten käytettävistä varoista;
- d) ministerineuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti tukikelpoisten valtiosta riippumattomien toimijoiden tyypit, niille kohdenneet varat ja tuettavan, voittoa tavoittelemattoman toiminnan laji;
- e) ehdotukset mahdollisesta osallistumisesta alueellisiin ohjelmiin ja hankkeisiin; ja
- f) mahdollinen varaus vakuutuksen ottamiseksi mahdollisten korvausvaatimusten sekä kustannusten kasvun ja ennakoimattomien menojen varalta.

2. Maaohjelmaluonnokseen on tarvittaessa sisällyttävä varat, jotka on varattu AKT-valtioiden inhimillisten, materiaalistien ja institutionaalisten toimintaedellytysten vahvistamiseen maaohjelmien laatimista ja täytäntöönpanoa, alueohjelmista rahoitettaviin ohjelmiin ja hankkeisiin mahdollisesti osallistumista sekä AKT-valtioiden julkisten investointihankkeiden hallinnon parantamista varten.

3. Maaohjelmaluonnoksesta vaihdetaan näkemyksiä asianomaisen AKT-valtion ja yhteisön kesken. Maaohjelma hyväksytään komission, joka toimii yhteisön puolesta, ja asianomaisen AKT-valtion yhteisellä sopimuksella. Sen jälkeen kun maaohjelma on hyväksytty, se sitoo sekä yhteisöä että kyseistä valtiota. Maaohjelma liitetään maakohtaiseen strategia-asiakirjaan, ja lisäksi siihen on sisällyttävä

- a) maininta erityisistä ja selkeästi määritellyistä toimista, etenkin sellaisista, joihin voidaan sitoutua ennen seuraavaa tarkistusta;
- b) ohjeellinen aikataulu maaohjelman täytäntöönpanolle ja tarkistamiselle, sitoumukset ja maksut mukaan luettuina; ja
- c) tarkistuksissa käytettävät tulospainotteiset arviointiperusteet.

▼ M10

4. Yhteisö ja asianomainen AKT-valtio toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ohjelmasuunnittelu saadaan päätökseen mahdollisimman lyhyessä ajassa ja poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta kahdentoista kuukauden kuluessa yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen hyväksymisestä. Maakohtaisen strategia-asiakirjan ja maaohjelman laatimisen on oltava osa jatkuvaa prosessia, joka johtaa yhtenäisen asiakirjan hyväksymiseen.

▼ M4

5. Jos AKT-valtio joutuu sotien tai muiden selkkausten tai vastaavalla tavalla vaikuttavien poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi kriisitilanteeseen, joka estää kansallista tulojen ja menojen hyväksyjää hoitamasta tehtäviään, komissio voi käyttää kyseiselle valtiolle 3 artiklan mukaisesti kohdennettuja varoja erityistukena ja hallinnoida sitä itse. Erityistuella voidaan pyrkiä edistämään rauhanpolitiikkaa tai selkkausten hallintaa ja ratkaisua tai se voi olla selkkausten jälkitilanteessa muun muassa instituutioiden kehittämiseen ja talouden ja yhteiskunnan kehittämistä koskeviin toimiin annettavaa tukea, jonka yhteydessä huomiota kiinnitetään erityisesti kaikkein huono-osaisimpien väestöryhmien tarpeisiin. Komission ja asianomaisen AKT-valtion on palattava tavanomaisiin täytäntöönpano- ja hallintomenettelyihin heti, kun toimivaltaiset viranomaiset pystyvät taas hallinnoimaan yhteistyötä.

▼ B*5 artikla***Tarkistusmenettely**

1. AKT-valtion ja yhteisön välisen rahoitusyhteistyön on oltava riittävän joustavaa sen varmistamiseksi, että toimet pysyvät jatkuvasti tämän sopimuksen tavoitteita vastaavina ja että otetaan huomioon mahdolliset muutokset asianomaisen AKT-valtion taloudellisessa tilanteessa, painopisteissä ja tavoitteissa. Kansallinen tulojen ja menojen hyväksyjä ja ►**M4** komissio ◀

- a) tarkistavat maaohjelman toimintaa vuosittain, ja
- b) tarkistavat maakohtaista tukistrategiaa ja maaohjelmaa tukijakson puolivälissä ja lopussa senhetkisten tarpeiden ja suoriutumisen perusteella.

▼ M10

2. Edellä 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa poikkeuksellisissa olosuhteissa voidaan kumman tahansa osapuolen pyynnöstä tehdä ylimääräinen tarkistus uusien tarpeiden tai poikkeuksellisen suorituskyvyn huomioon ottamiseksi.

▼ B

- 3. Kansallinen tulojen ja menojen hyväksyjä ja ►**M4** komissio ◀
 - a) toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet maaohjelman noudattamisen varmistamiseksi, mukaan luettuna sen varmistaminen, että ohjelmointivaiheessa sovitut sitoumukset ja maksuja koskevaa aikataulua noudatetaan, ja
 - b) määrittävät mahdolliset täytäntöönpanon viivästymisen syyt ja ehdottavat soveltuvia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi.

▼ M10

4. Maaohjelman toiminnan vuosittaisessa sekä tukijakson puolivälissä ja lopussa tehtävässä tarkistuksessa arvioidaan yhdessä ohjelman täytäntöönpanoa ja otetaan huomioon olennaisten seuranta- ja arviointitoimien tulokset. Tarkistukset tehdään paikallisella tasolla, ja ne viimeistellään kansallisen tulojen ja menojen hyväksyjän ja komission kesken asiaankuuluvia sidosryhmiä, muun muassa valtiosta riippumattomia toimijoita, paikallisviranomaisia ja tarvittaessa AKT-valtioiden parlamentteja, kuullen. Tarkasteluun sisältyy erityisesti arvio

▼ B

- a) yhdellä tai useammalla keskeisellä alalla saavutetuista tuloksista yksilöityihin tavoitteisiin, vaikusta koskeviin osoittimiin ja eri alakohtaisia politiikkoja koskeviin sitoumuksiin verrattuna,

▼ M4

b) yhden tai useamman keskeisen alan ulkopuolisista ohjelmista ja hankkeista,

▼ B

c) valtiosta riippumattomille toimijoille myönnettyjen varojen käytöstä,

d) nykyisten toimien täytäntöönpanon tehokkuudesta ja siitä, miten hyvin sitoumuksia ja maksuja koskevaa aikataulua on noudatettu, ja

e) ohjelmoinnin ulottamisesta tuleviin vuosiin.

▼ M10

5. Komissio toimittaa kerran vuodessa yhteenvedon toiminnan vuositarkistuksen päätelmistä kehitysrahoitusyhteistyökomitealle. Komitea tarkastelee kertomusta sille tämän sopimuksen nojalla kuuluvien vastuiden ja valtuuksien mukaisesti.

6. Toiminnan vuositarkistusten perusteella kansallinen tulojen ja menojen hyväksyjä ja komissio voivat tukijakson puolivälissä ja lopussa tarkistaa ja mukauttaa maakohtaista strategia-asiakirjaa, jos

a) toimintatarkistuksissa tulee ilmi erityisiä ongelmia; ja/tai

b) AKT-valtion olosuhteissa tapahtuu muutos.

Maakohtaista strategia-asiakirjaa on mahdollista muuttaa myös 2 kohdassa tarkoitettuna ylimääräisen tarkistuksen johdosta.

Lopputarkistukseen voi sisältyä myös mukautuksia uuden yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen huomioon ottamiseksi sekä varojen kohdentamisen että seuraavan ohjelman laatimisen osalta.

7. Tukijakson puolivälissä ja lopussa tehtävien tarkistusten valmistuttua komissio voi yhteisön puolesta nostaa tai laskea maakohtaista määrärahaa asianomaisen AKT-valtion senhetkisten tarpeiden ja suoritumisen perusteella.

Komissio voi yhteisön puolesta nostaa tai laskea määrärahaa myös 2 kohdassa tarkoitettuna ylimääräisen tarkistuksen johdosta asianomaisen AKT-valtion uusien tarpeiden tai poikkeuksellisen suorituskyvyn perusteella 3 artiklan 4 kohdan mukaisesti..

▼ B

2 LUKU

ALUEELLINEN OHJELMOINTI JA VALMISTELU

6 artikla

▼ M10

Soveltamisala

▼ M4

1. Alueellinen yhteistyö kattaa toimet, joista hyötyy ja joissa on mukana

a) vähintään kaksi AKT-valtiota tai ne kaikki sekä kyseisiin toimiin osallistuvat, AKT-valtioiden ulkopuoliset kehitysmaat; ja/tai

b) alueellinen elin, jonka jäsenenä on vähintään kaksi AKT-valtiota, myös sellainen, jonka jäsenenä on AKT-valtioiden ulkopuolisia valtioita.

▼ B

2. Alueelliseen yhteistyöhön voi osallistua myös merentakaisia maita ja alueita sekä syrjäisimpiä alueita. Näiden alueiden osallistumista varten annettava rahoitus on tämän sopimuksen nojalla AKT-valtioille myönnettävien varojen lisäksi annettavaa.

▼ M10

3. Alueellista ohjelmaa koskevan rahoituspyynnön esittää
- a) asianmukaisesti valtuutettu alueellinen elin tai järjestö; tai
 - b) asianmukaisesti valtuutettu pienaluetta edustava elin tai järjestö taikka kyseisessä ohjelmasuunnitteluvaiheessa mukana oleva asianomaisella alueella sijaitseva AKT-valtio edellyttäen, että toimi sisältyy alueohjelmaan.
4. Muut kehitysmaat kuin AKT-valtiot voivat osallistua alueohjelmiin edellyttäen, että
- a) yhteistyön monivuotisesta rahoituskehiksestä rahoitettavien hankkeiden ja ohjelmien painopiste on AKT-maassa;
 - b) yhteisön rahoitusvälineisiin sisältyy vastaavia säännöksiä; ja
 - c) suhteellisuusperiaatetta noudatetaan.

*7 artikla***Alueohjelmat**

Asianomaiset AKT-valtiot päättävät maantieteellisten alueiden määrittelemisestä. Alueellisen yhdentymisen ohjelmien olisi vastattava mahdollisimman pitkälti nykyisten alueellisten järjestöjen ohjelmia. Jos useiden alueellisten järjestöjen jäsenyys on päällekkäistä, alueellisen yhdentymisen ohjelman olisi periaatteessa vastattava näiden järjestöjen yhdistettyä jäsenkuntaa.

*8 artikla***Alueellinen ohjelmointi**

1. Ohjelmointi toteutetaan aluekohtaisesti. Ohjelmointi on tulosta näkemysten vaihdosta komission ja asianomaisen asianmukaisesti valtuutetun yhden tai useamman alueellisen järjestön tai, jos tällaista valtuutusta ei ole, kyseisen alueen maiden kansallisten tulojen ja menojen hyväksyjien välillä. Tarvittaessa ohjelmasuunnitteluun voi sisältyä neuvotteluja valtiosta riippumattomien aluetason toimijoiden ja, jos aiheellista, alueellisten parlamenttien kanssa.

2. Alueellisen strategia-asiakirjan laativat komissio ja asianmukaisesti valtuutettu yksi tai useampi alueellinen järjestö yhteistyössä asianomaisen alueen AKT-valtioiden kanssa toissijaisuus- ja täydentävyysperiaatteiden mukaisesti ja maa-kohtaisen strategia-asiakirjan ohjelmasuunnittelun huomioon ottaen.

3. Alueellinen strategia-asiakirja on väline, jolla toimet asetetaan tärkeysjärjestykseen ja jolla korostetaan paikallista vastuuta tukiohjelmissa. Alueellinen strategia-asiakirja sisältää seuraavat vakio-osat:

- a) analyysi maan poliittisesta, taloudellisesta, yhteiskunnallisesta ja ympäristöön liittyvästä tilanteesta,

▼ M10

- b) arvio alueellisen taloudellisen yhdentymisen tilasta ja näkymistä sekä yhdentymisestä maailmantalouteen,
- c) kuvaus alueellisista strategioista ja painopisteistä sekä odotetut rahoitustarpeet,
- d) kuvaus muiden ulkopuolisten alueelliseen yhteistyöhön osallistuvien kumppaneiden olennaisista toimista, ja
- e) kuvaus EU:n panoksesta alueellisen yhdentymisen päämäärien saavuttamiseksi; EU:n toimien olisi täydennettävä mahdollisimman hyvin AKT-valtioiden itsensä ja muiden ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden, erityisesti EU:n jäsenvaltioiden, rahoittamia toimia. ja
- f) maininta edellä mainittujen strategioiden täytäntöönpanoon parhaiten soveltuvista tuki- ja täytäntöönpanomekanismeista.

*9 artikla***Varojen kohdentaminen**

1. Tämä varojen ohjeellinen kohdentaminen AKT-alueiden kesken perustuu vakimuotoisiin, objektiivisiin ja läpinäkyviin tarvearvioihin sekä alueellisen yhteistyö- ja yhdentymisprosessin etenemiseen ja sen tulevaisuudennäkyymiin.

2. Kohdennettavat varat muodostuvat seuraavista:

- a) ohjelmitava osuus, jolla katetaan tuki alueelliselle yhdentymiselle, alakohdallisille politiikoille sekä yhteisön avun keskeisiä tai muita aloja tukeville ohjelmille ja hankkeille; ja
- b) kullekin AKT-alueelle tarkoitettu osuus ennakoimattomien, esimerkiksi tämän sopimuksen 72, 72 a ja 73 artiklassa määriteltyjen tarpeiden kattamiseen silloin, kun tuen antaminen aluetasolla on tuloksellisempaa kyseisen ennakoimattoman tarpeen rajat ylittävä luonne ja/tai laajuus huomioon ottaen. Varat myönnetään tämän sopimuksen 72, 72 a ja 73 artiklassa esitetyin ehdoin, jos tukea ei voida rahoittaa unionin talousarviosta. Tästä määrärahasta rahoitettavien toimien ja mahdollisten maatasolla toteutettavien toimien välinen täydentävyys on varmistettava.

3. Määrärahan ohjelmitavalla osuudella helpotetaan yhteisön asianomaiselle alueelle antaman avun pitkän aikavälin ohjelmasuunnittelua. Riittävän suuruusluokan saavuttamiseksi ja tuloksellisuuden lisäämiseksi alue- ja maakohtaisia varoja voidaan yhdistää sellaisten alueellisten toimien rahoittamiseksi, joissa on selvä kansallinen ulottuvuus.

Ennakoimattomiin tarpeisiin tarkoitettuja aluekohtaisia määrärahoja voidaan myöntää asianomaisen alueen lisäksi sen ulkopuolella sijaitseville AKT-maille edellyttäen, että ennakoimattoman tarpeen luonne edellyttää niiden panosta ja että hankkeiden ja ohjelmien painopiste pysyy alueella.

4. Rajoittamatta tarkistuksia koskevan 11 artiklan soveltamista yhteisö voi uusien tarpeiden tai poikkeuksellisen suorituskyvyn huomioon ottamiseksi nostaa alueen ohjelmitavia määrärahoja tai ennakoimattomiin tarpeisiin tarkoitettuja määrärahoja, kun

- a) uudet tarpeet johtuvat poikkeuksellisista olosuhteista, kuten kriisistä tai kriisin jälkeisestä tilanteesta, tai ovat 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja ennakoimattomia tarpeita;

▼ M10

- b) suorituskky katsotaan poikkeukselliseksi, jos muuna kuin tukijakson puolivälissä ja lopussa tehtävien tarkistusten ajankohtana aluekohtainen määräraha on sidottu kokonaan ja alue pystyy tehokkaan alueellisen yhdentymisen ja moitteettoman varainhoidon ansiosta hyödyntämään alueohjelmasta myönnettävän lisärahoituksen.

▼ B*10 artikla***Alueohjelma**

1. Alueohjelman luonnoksen laatii asianmukaisesti valtuutettu yksi tai useampi alueellinen järjestö, tai jos tällaista valtuutusta ei ole, kyseisen alueen maiden kansalliset tulojen ja menojen hyväksyjät edellä ilmoitetun varojen kohdentamisen perusteella. Ohjelmaluonnoksessa on täsmennettävä erityisesti

- a) yhteisön avun keskeiset alat ja aihepiirit,
- b) parhaiten soveltuvat toimenpiteet ja toimet kyseisiä aloja ja aihepiirejä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi, ja

▼ M4

- c) ohjelmat ja hankkeet, joiden avulla kyseiset tavoitteet voidaan saavuttaa, sikäli kuin ne on selkeästi yksilöity, sekä ilmoitus näitä kutakin osatekijää varten käytettävistä varoista ja aikataulu toimien toteuttamiseksi.

▼ M10

2. Alueohjelmat hyväksytään yhteisön ja asianmukaisesti valtuutetun, yhden tai useamman alueellisen järjestön tai tällaisen valtuutuksen puuttuessa asianomaisten AKT-valtioiden yhteisellä sopimuksella.

▼ B*11 artikla***Tarkistusmenettely**

► **M10** 1. ◀ Kunkin AKT-alueen ja yhteisön välisen rahoitusyhteistyön on oltava riittävän joustavaa sen varmistamiseksi, että toimet pysyvät jatkuvasti tämän sopimuksen tavoitteita vastaavina ja että otetaan huomioon mahdolliset muutokset asianomaisten alueen taloudellisessa tilanteessa, painopisteissä ja tavoitteissa. Alueellisia maaohjelmia tarkistetaan niiden voimassaolajakson puolivälissä ja lopussa niiden mukauttamiseksi muuttuviin olosuhteisiin ja sen varmistamiseksi, että niiden täytäntöönpano on asianmukaista. Väli- ja lopputarkistuksen perusteella yhteisö voi tarkistaa varojen kohdentamista senhetkisten tarpeiden ja suoriutumisen mukaan.

▼ M10

2. Edellä olevassa 9 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa poikkeuksellisissa olosuhteissa voidaan kumman tahansa osapuolen pyynnöstä tehdä ylimääräinen tarkistus uusien tarpeiden tai poikkeuksellisen suorituskkyyn huomioon ottamiseksi. Ylimääräisen tarkistuksen johdosta molemmat osapuolet voivat päättää muutoksen tekemisestä alueelliseen strategia-asiakirjaan ja/tai komissio voi yhteisön puolesta nostaa määrärahaa.

Lopputarkistukseen voi sisältyä myös mukautuksia uuden yhteistyön monivuotisen rahoituskehysten huomioon ottamiseksi sekä varojen kohdentamisen että seuraavan alueohjelman laatimisen osalta.

▼ **M10***12 artikla***AKT-valtioiden välinen yhteistyö**

1. AKT-valtioiden välinen yhteistyö on kehittämisväline, jolla edistetään AKT-EY-kumppanuuden tavoitetta. AKT-valtioiden välinen yhteistyö on alueiden rajat ylittävää yhteistyötä. Sillä pyritään vastaamaan AKT-valtioiden yhteisiin haasteisiin toimilla, jotka eivät ole sidoksissa maantieteelliseen sijaintiin ja jonka hyötyjiä ovat monet tai kaikki AKT-valtiot.

2. Toissijaisuus- ja täydentävyysperiaatteiden mukaisesti AKT-valtioiden väliset toimet ovat paikallaan silloin, kun kansalliset ja/tai alueelliset toimet osoittautuvat mahdottomiksi tai vähemmän tehokkaiksi, ja niillä tavoitellaan lisäarvoa verrattuna toimiin, joita toteutetaan muita yhteistyövälineitä käyttäen.

3. Jos AKT-valtioiden ryhmä päättää rahoittaa kansainvälisiä tai alueiden välisiä aloitteita AKT-valtioiden välisestä rahastosta, näkyvyys on varmistettava asianmukaisesti.

*12 a artikla***AKT-valtioiden välinen strategia-asiakirja**

1. AKT-valtioiden välisen yhteistyön ohjelmasuunnittelu perustuu komission ja AKT-suurlähettiläskomitean väliseen näkemystenvaihtoon, ja sen valmistelevat komission yksiköt ja AKT-sihteeristö yhdessä alan toimijoita ja sidosryhmiä kuultuaan.

2. AKT-valtioiden välisessä strategia-asiakirjassa määritellään AKT-valtioiden välisen yhteistyön ensisijaiset toimet sekä toimet, joilla lisätään AKT-valtioiden vastuunottoa tuettavista ohjelmista. Siihen sisältyvät seuraavat vakiokohdat:

- a) analyysi AKT-valtioiden ryhmän poliittisesta, taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta tilanteesta ja ympäristön tilasta;
- b) arvio siitä, miten AKT-maiden välinen yhteistyö auttaa saavuttamaan tämän sopimuksen tavoitteet, sekä yhteistyöstä saaduista kokemuksista;
- c) kuvaus AKT-valtioiden välisestä strategiasta ja sen tavoitteista sekä odotettavissa olevat rahoitustarpeet;
- d) kuvaus muiden yhteistyöhön osallistuvien ulkopuolisten kumppaneiden toiminnasta; ja
- e) kuvaus EU:n panoksesta AKT-valtioiden välisen yhteistyön tavoitteiden saavuttamiseen ja siitä, miten yhteistyö täydentää maa- ja aluetasolla rahoitettavia sekä muiden ulkopuolisten kumppaneiden, erityisesti jäsenvaltioiden, rahoittamia toimia.

*12 b artikla***Rahoituspyynnöt**

AKT-valtioiden välisiä ohjelmia koskevan rahoituspyynnön voi esittää

- a) suoraan AKT-ministerineuvosto tai AKT-suurlähettiläskomitea; tai

▼ M10

- b) välillisesti
- i) vähintään kolme asianmukaisesti valtuutettua alueellista elintä tai järjestöä, jotka kuuluvat eri maantieteellisiin alueisiin, tai vähintään kaksi AKT-valtiota kultakin kolmelta alueelta; tai
 - ii) kansainväliset järjestöt, esimerkiksi Afrikan unioni, jotka toteuttavat alueellista yhteistyötä ja yhdentymistä edistäviä toimia, edellyttäen että AKT-suurlähettiläskomitea on antanut etukäteissuostumuksen; tai
 - iii) Karibian tai Tyynenmeren alue niiden erityisen maantieteellisen sijainnin johdosta edellyttäen, että AKT-ministerineuvosto tai AKT-suurlähettiläskomitea on antanut etukäteissuostumuksen.

*12 c artikla***Varojen kohdentaminen**

Varojen ohjeellinen kohdentaminen perustuu tarvearvioihin sekä AKT-valtioiden välisen yhteistyöprosessin etenemiseen ja sen tulevaisuudennäkymiin. Siihen sisältyy varaus muita kuin ohjelmoitavia varoja varten.

*13 artikla***AKT-valtioiden välinen ohjeellinen ohjelma**

1. AKT-valtioiden välinen ohjeellinen ohjelma muodostuu vakio-osista, joista tärkeimmät ovat

- a) yhteisön avun keskeiset alat ja aihepiirit;
- b) parhaiten soveltuvat toimenpiteet ja toimet kyseisiä aloja ja aihepiirejä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi; ja
- c) ohjelmat ja hankkeet asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi edellyttäen, että ne on määritelty selvästi, maininta kullekin ohjelmalle ja hankkeelle kohdennettavista varoista ja täytäntöönpanoaikataulu.

2. Komissio ja AKT-sihteeristö määrittelevät ja arvioivat ohjelman toimet. Tältä pohjalta komission yksiköt ja AKT-sihteeristö valmistelevat yhdessä AKT-valtioiden välisen ohjeellisen ohjelman ja esittelevät sen AKT-EY-suurlähettiläskomitealle. Ohjelman hyväksyvät komissio yhteisön puolesta ja AKT-suurlähettiläskomitea.

3. AKT-suurlähettiläskomitea esittää vuosittain luettelon rahoituspyynnöistä, jotka koskevat AKT-valtioiden välisen ohjeellisen ohjelman ensisijaisia toimia, sanotun kuitenkin rajoittamatta 12 b artiklan b alakohdan iii alakohdan soveltamista. Komissio määrittelee ja valmistelee toimet AKT-sihteeristön kanssa sekä laatii vuosittaisen toimintaohjelman. Vuosittaiseen toimintaohjelmaan voidaan mahdollisuuksien mukaan ja kohdennetut varat huomioon ottaen sisällyttää myös sellaisia toimia koskevia rahoituspyyntöjä, jotka eivät sisälly AKT-valtioiden väliseen ohjeelliseen ohjelmaan. Poikkeustapauksissa tällaiset pyynnöt hyväksytään komission erityisellä rahoituspäätöksellä.

*14 artikla***Tarkistusmenettely**

1. AKT-valtioiden välisen yhteistyön pitäisi olla riittävän joustavaa, jotta voidaan varmistaa, että se vastaa tämän sopimuksen tavoitteita, ja ottaa huomioon mahdolliset muutokset AKT-valtioiden ryhmän painopisteissä ja tavoitteissa.

▼ M10

2. AKT-suurlähettiläskomitea ja komissio tarkistavat AKT-valtioiden välisen yhteistyöstrategian ja ohjelman tukijakson puolivälissä ja lopussa mukauttaakseen ne vallitseviin olosuhteisiin ja varmistaakseen niiden moitteettoman täytäntöönpanon. Olosuhteiden vaatiessa voidaan tehdä myös ylimääräisiä tarkistuksia sellaisten uusien tarpeiden huomioon ottamiseksi, jotka voivat johtua poikkeuksellisista tai ennakoimattomista olosuhteista, esimerkiksi AKT-maille yhteisistä uusista haasteista.

3. AKT-suurlähettiläskomitea ja komissio voivat tukijakson puolivälissä tai lopussa tehtävän tarkistuksen yhteydessä tai ylimääräisen tarkistuksen jälkeen muuttaa AKT-valtioiden välistä yhteistyöstrategiaa.

4. AKT-suurlähettiläskomitea ja komissio voivat puolivälin arvioinnin, loppuarvioinnin tai ylimääräisen arvioinnin johdosta muuttaa AKT-valtioiden välisen ohjelman määrärahojen jakautumista ja ottaa käyttöön AKT-valtioiden välisen, muiden kuin ohjelmoitavien varojen varauksen.

▼ B

3 LUKU

▼ M4**ENNAKKOARVIOINTI JA RAHOITUS***15 artikla***Ohjelmien ja hankkeiden yksilöinti, valmistelu ja ennakoarviointi****▼ M10**

1. Asianomaisen AKT-valtion tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan järjestön tai elimen esittämistä ohjelmista ja hankkeista on tehtävä yhteinen ennakoarvio. Kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitea laatii yleiset suuntaviivat ja perusteet ohjelmien ja hankkeiden ennakoarviointia varten. Kyseiset ohjelmat ja hankkeet ovat yleensä monivuotisia, ja ne voivat käsittää pienimuotoisista toimista muodostuvia kokonaisuuksia jollain tietyllä alalla.

▼ M4

2. Rahoituksen hakemista varten laadituissa ja esitetyissä ohjelma- tai hankkeasiakirjoissa on oltava kaikki tarvittavat tiedot ohjelmien tai hankkeiden ennakoarviointia varten tai, jos ohjelmia ja hankkeita ei ole määriteltä kokonaan, asiakirjoissa on esitettävä niiden ennakoarvioinnin päälinjat.

▼ M10

3. Ohjelmien ja hankkeiden ennakoarvioinnissa on otettava asianmukaisesti huomioon inhimillisiä voimavaroja koskevat kansalliset rajoitteet ja varmistettava sellaisen strategian laatiminen, jolla edistetään kyseisiä voimavaroja. Ennakoarvioinnissa on myös otettava huomioon kullekin AKT-valtiolle tai -alueelle ominaiset piirteet ja rajoitteet.

▼ M4

4. Komissio voi yksin suorittaa ennakoarvioinnin sellaisille ohjelmille ja hankkeille, joiden täytäntöönpanosta vastaavat tämän sopimuksen mukaan tukikelpoiset valtiosta riippumattomat toimijat, ja niitä varten tehdään välittömästi komission ja valtiosta riippumattomien toimijoiden välillä avustussopimukset 19 a artiklan mukaisesti. Tässä ennakoarvioinnissa on noudatettava 4 artiklan 1 kohdan d alakohdtaa, joka koskee toimijalajeja, niiden tukikelpoisuutta ja tuettavan toiminnan lajia. Komissio ilmoittaa lähetystön päällikön välityksellä ► **M10** asianomaiselle kansalliselle tulojen ja menojen hyväksyjälle ◀ tällä tavoin myönnettyistä avustuksista.

▼ **M4**

16 artikla

Rahoitusehdotus ja -päättös

1. Ennakoarvioinnin päättämistä tehdään yhteenveto rahoitusehdotuksessa, jonka lopullisen version komissio laatii läheisessä yhteistyössä asianomaisen ► **M10** AKT-valtion tai alueason tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan järjestön tai elimen ◀ kanssa.

2. [poistettu]

3. [poistettu]

4. Komissio ilmoittaa yhteisön puolesta rahoituspäätöksensä asianomaiselle ► **M10** AKT-valtiolle tai alueason tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavalle järjestölle tai elimelle ◀ 90 päivän kuluessa rahoitusehdotuksen lopullisen version laatimispäivästä.

5. Jollei komissio hyväksy yhteisön puolesta rahoitusehdotusta, asianomaiselle ► **M10** AKT-valtiolle tai alueason tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavalle järjestölle tai elimelle ◀ ilmoitetaan välittömästi päätöksen syistä. Tällöin asianomaisen ► **M10** AKT-valtion tai alueason tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan järjestön tai elimen ◀ edustajat voivat 60 päivän kuluessa pyytää, että

- a) asia annetaan tämän sopimuksen nojalla perustetun kehitysrahoitusyhteistyön AKT — EY-komitean käsiteltäväksi; tai
- b) niille annetaan tilaisuus tulla yhteisön edustajien kuulemiksi.

6. Kuulemisen jälkeen komissio tekee yhteisön puolesta lopullisen päätöksen rahoitusehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Asianomainen ► **M10** AKT-valtio tai alueason tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin ◀ voi toimittaa komissiolle ennen päätöksen tekemistä kaikki tarpeellisina pitämänsä tiedot komissiolla olevien tietojen täydentämiseksi.

▼ **M10**

17 artikla

Rahoitussopimus

1. Pääsääntöisesti komissio ja AKT-valtio tai alueason tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin laativat rahoitussopimuksen yhteistyön monivuotisesta rahoituskehuksesta rahoitettavasta ohjelmasta tai hankkeesta.

2. Rahoitussopimus laaditaan 60 päivän kuluessa komission tekemän rahoituspäätöksen ilmoituksesta. Rahoitussopimuksessa on

- a) täsmennettävä erityisesti yhteisön rahoitusosuuden yksityiskohdat, rahoitusjärjestelyt ja -ehdot sekä asianomaista ohjelmaa tai hanketta koskevat yleiset ja erityismääräykset mukaan luettuina odotettavissa olevat tulokset; ja
- b) varauduttava riittävin määrärahoihin kustannusten kasvuun, ennakoimattomiin menoihin, tarkastuksiin ja arviointeihin.

▼ **M10**

3. Ohjelmia ja hankkeita koskevien tilien sulkemisen jälkeen määrärahat, jotka ovat mahdollisesti jääneet käyttämättä ohjelmat ja hankkeet rahoittaneen yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen sisältämien sitoumusten määräajoissa, palautetaan asianomaiselle AKT-valtiolle tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavalle järjestölle tai elimelle.

▼ **M4***18 artikla***Kustannusten ylittyminen**

1. Jos näyttää siltä, että kustannukset ylittävät todennäköisesti rahoitussopimuksen nojalla käytettävissä olevan määrän, ►**M10** asianomaisen kansallisten tulojen ja menojen hyväksyjän ◀ on ilmoitettava komissiolle asiasta ja pyydetävä siltä ennakkolupa toimenpiteisiin, jotka se aikoo toteuttaa kattaakseen ylittävät kustannukset joko supistamalla ohjelmaa tai hanketta taikka turvautumalla kansallisiin tai muihin yhteisön ulkopuolisiin varoihin.

2. Jos ei ole mahdollista supistaa ohjelmaa tai hanketta tai kattaa kustannusten ylittymistä muilla varoilla, komissio voi tehdä yhteisön puolesta ►**M10** asianomaisen kansallisten tulojen ja menojen hyväksyjän ◀ perustellusta pyynnöstä ohjelmasta otettavia varoja koskevan lisärahoituspäätöksen.

*19 artikla***Taannehtiva rahoitus**

1. Jotta varmistetaan hankkeiden nopea käynnistyminen, vältetään tauot toisiinsa seuraavien hankkeiden välillä ja ehkäistään viivästyksiä, ►**M10** tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin ◀ voi hankkeen ennakkoarvioinnin jälkeen ja ennen rahoituspäätöksen tekemistä rahoittaa etukäteen ohjelmien käynnistämiseen liittyviä toimia, alustavia ja kausittaisia töitä, laitetaulauksia, joissa on pitkä toimitusaika, ja joitakin meneillään olevia toimintoja. Tällaisten menojen on oltava tässä sopimuksessa määrättyjen menettelyjen mukaisia.

2. Edellä olevassa 1 kohdassa tarkoitetut menot on mainittava rahoitusehdotuksessa, ja sillä ei rajoiteta komission yhteisön puolesta tekemää rahoituspäätöstä.

3. Tämän artiklan mukaiset ►**M10** tai aluetason tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan järjestön tai elimen ◀ menot rahoitetaan ohjelman tai hankkeen määrärahoista taannehtivasti sitten, kun rahoitussopimus on allekirjoitettu.

▼ **B**

4 LUKU

▼ **M4****TÄYTÄNTÖÖNPANO***19a artikla***Täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt**▼ **M10**

1. Tämän sopimuksen mukaisella yhteistyön monivuotisella rahoituskehityksellä rahoitettavat ohjelmat ja hankkeet toteutetaan pääasiallisesti seuraavilla tavoilla:

▼ **M4**

- a) hankintasopimusten myöntäminen;
- b) avustusten myöntäminen;

▼ M4

- c) julkisoikeudellisten laitosten toteuttamat toimet;

▼ M10

- d) suorat maksut talousarviotuen, alakohtaisille ohjelmille kohdennettavan tuen, velkahelpotustuen sekä sellaisen tuen yhteydessä, jolla lievitetään lyhytkestoisista ulkoisista häiriöistä, esimerkiksi vientitulojen vaihtelusta, johtuvia haittavaikutuksia.

▼ M4

2. Tässä liitteessä tarkoitetut hankintasopimukset ovat kirjallisia taloudellisia sopimuksia, joiden tarkoituksena on saada hinnan maksamista vastaan kiinteän omaisuuden toimitus, rakennusurakan suoritus tai palvelusuoritus.

3. Avustuksilla tarkoitetaan tässä liitteessä lahjoituksena annettavaa suoraa rahoitusta, jonka kohteena on:

- a) joko toimenpide jonkin tähän sopimukseen liittyvän tavoitteen tai sopimuksen määräysten mukaisesti hyväksytyin ohjelman tai hankkeen tavoitteen edistämiseksi; tai
- b) tällaista tavoitetta edistävän elimen toiminta.

Avustuksista tehdään kirjallinen sopimus.

*19b artikla***Tarjouspyyntö ja siihen liittyvä lykkäysehto**

Jotta varmistetaan hankkeiden nopea käynnistyminen, ► **M10** tai aluetaso tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin ◀ voi kaikissa asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa ja yhteisymmärryksessä komission kanssa esittää välittömästi hankkeen ennakoarvioinnin jälkeen ja ennen rahoituspäätöksen tekemistä kaikentyyppisiä sopimuksia koskevia tarjouspyyntöjä, joihin liittyy lykkäysehto. Tämä määräys on mainittava rahoitusehdotuksessa.

▼ M10*19 c artikla***Sopimusten ja avustusten myöntäminen ja sopimusten täytäntöönpano**

1. Sopimukset ja avustukset myönnetään ja pannaan täytäntöön yhteisön sääntöjen mukaisesti ja kyseisissä säännöissä tarkoitettuja erityistapauksia lukuun ottamatta noudattaen komission kolmansien maiden kanssa toteutettavia yhteistyötoimia varten vahvistamia ja julkaisemia vakiomenettelyjä ja -asiakirjoja, sellaisina kuin niitä sovelletaan asianomaista menettelyä aloitettaessa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 26 artiklan soveltamista.

2. Jos hajautetussa hallinnossa suoritettu yhteinen arviointi osoittaa, että sopimusten ja avustusten myöntämiseen AKT-valtiossa tai avunsaaja-alueella käytettävät menettelyt tai rahoittajien hyväksymät menettelyt ovat avoimuuden, suhteellisuuden, tasavertaisen kohtelun ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisia ja niillä estetään mahdolliset eturistiriidat, komissio soveltaa kyseisiä menettelyjä ja noudattaa, Pariisin julistuksen mukaisesti ja 26 artiklan soveltamista rajoittamatta, toimivaltansa käyttöä tällä alalla koskevia sääntöjä kaikilta osin.

3. AKT-valtio tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin sitoutuu tarkistamaan säännöllisesti, että yhteistyön monivuotisesta rahoituksesta rahoitettavat toimet on pantu moitteettomasti täytäntöön, sekä sitoutuu toteuttamaan aiheelliset toimenpiteet sääntöjenvastaisuuksien ja petosten estämiseksi ja tarvittaessa oikeustoimia perusteettomasti maksettujen varojen takaisin perimiseksi.

▼ M10

4. Hajautetussa hallinnossa sopimusten neuvottelusta, laatimisesta, allekirjoittamisesta ja täytäntöönpanosta vastaavat AKT-valtiot tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin. Nämä valtiot voivat tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin voi kuitenkin pyytää, että komissio neuvottelee, laatii, allekirjoittaa ja panee täytäntöön sopimukset niiden/sen puolesta.

▼ M13

5. Tämän sopimuksen 32 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja 50 artiklassa tarkoitetun sitoumuksen mukaisesti AKT-valtioiden kanssa tehtävän yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettavien sopimusten ja avustusten täytäntöönpanossa noudatetaan sovellettavaa ympäristölainsäädäntöä ja kansainvälisesti tunnustettuja perustähtönormeja.

▼ M10

6. AKT-valtioiden ryhmän sihteeristön ja komission edustajista kootaan asiantuntijaryhmä, jonka tehtävänä on kumman tahansa osapuolen pyynnöstä määrittellä mahdollisesti tarvittavat mukautukset ja ehdottaa muutoksia ja parannuksia 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin sääntöihin ja menettelyihin.

Asiantuntijaryhmä myös toimittaa säännöllisin väliajoin kertomuksen kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitealle auttaakseen sitä tarkastelemaan kehitys-yhteistyötoimien täytäntöönpanoon liittyviä ongelmia ja ehdottamaan aiheellisia toimenpiteitä.

*20 artikla***Tukikelpoisuus**

Jollei ole myönnetty 22 artiklan mukaisesti poikkeusta ja rajoittamatta 26 artiklan määräysten soveltamista

▼ M13

1. Yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettavien hankintasopimusten ja avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kaikki luonnolliset henkilöt, joilla on jonkin seuraavassa luetellun maan kansalaisuus, ja oikeushenkilöt, jotka ovat tosiasiallisesti sijoittautuneet johonkin seuraavassa luetelluista maista:

- a) AKT-valtio, Euroopan yhteisön jäsenvaltio, Euroopan yhteisöön liittymistä valmistelevan tukivälineen edunsaajavaltio, Euroopan talousalueen jäsenvaltio sekä merentakaisen maiden ja alueiden assosiaatiosta Euroopan unioniin 25 päivänä marraskuuta 2013 tehdyn neuvoston päätöksen 2013/755/EU ⁽¹⁾ soveltamisalaan kuuluvat merentakaiset maat ja alueet;
- b) OECD:n kehitysapukomitean luetteloon virallisen kehitysavun saajista sisältyvät kehitysmaat ja -alueet, jotka eivät ole G20-ryhmän jäseniä, sanottuun kuitenkin rajoittamatta Etelä-Afrikan asemaa, josta määrätään pöytäkirjassa 3;
- c) maat, joiden osalta komissio on vahvistanut ulkoisen avun vastavuoroisen saantimahdollisuuden yhteisymmärryksessä AKT-valtioiden kanssa.

Vastavuoroinen avunsaantimahdollisuus voidaan myöntää vähintään vuoden pituiseksi määräajaksi edellyttäen, että asianomainen maa soveltaa samoja tukikelpoisuusehtoja Euroopan yhteisöstä ja sellaisista maista peräisin oleviin yhteisöihin, jotka ovat tämän artiklan mukaan tukikelpoisia;

⁽¹⁾ EUVL L 344, 19.12.2013, s. 1

▼ M13

- d) OECD:n jäsenmaa, kun on kyse OECD:n kehitysapukomitean julkaisemaan luetteloon virallisen kehitysavun saajista sisältyvässä vähiten kehittyneessä maassa tai voimakkaasti velkaantuneessa köyhässä maassa täytäntöön pantavista sopimuksista.

▼ M10

2. Yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettavan sopimuksen mukaisia palveluja voivat tarjota minkä tahansa maan asiantuntijat, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön hankintasäännöissä vahvistettujen laatu- ja rahoitusvaatimusten soveltamista.

▼ M13

3. Kaikkien yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettavan hankinta- tai avustussopimuksen mukaisesti ostettujen tarvikkeiden ja materiaalien on oltava peräisin tässä artiklassa määritellystä tukikelpoisesta maasta.

Ne voivat kuitenkin olla peräisin mistä tahansa valtiosta, jos ostettavien tarvikkeiden ja materiaalien kokonaisarvo ei ylitä 19 c artiklan 1 kohdan mukaisesti määritettyä kilpailuun perustuvan neuvottelumenettelyn kynnyсарvoa.

Tässä yhteydessä ”peräisin olevien tuotteiden” määritelmää arvioidaan asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten perusteella, ja yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin katsotaan kuuluviksi myös merentakaisista maista ja merentakaisilta alueilta peräisin olevat tuotteet.

▼ M10

4. Hankintasopimusten ja yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettavien avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kansainväliset järjestöt.

▼ M13

5. Silloin kun yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitetaan jonkin kansainvälisen järjestön välityksellä täytäntöön pantavaa toimea, hankintasopimusten ja avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kaikki 1 kohdan mukaan tukikelpoiset luonnolliset ja oikeushenkilöt sekä kaikki asianomaisen järjestön sääntöjen mukaan tukikelpoiset luonnolliset ja oikeushenkilöt kaikkien avunantajien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi. Samoja sääntöjä sovelletaan sekä tarvikkeisiin että materiaaleihin.

6. Silloin kun yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitetaan alueellisen aloitteen yhteydessä täytäntöön pantavaa toimea, hankintasopimusten ja avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kaikki 1 kohdan mukaan tukikelpoiset luonnolliset ja oikeushenkilöt sekä kaikki asianomaiseen aloitteeseen osallistuvien maiden luonnolliset ja oikeushenkilöt. Samoja sääntöjä sovelletaan sekä tarvikkeisiin että materiaaleihin.

7. Silloin kun yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitetaan toimea, joka katetaan toisesta ulkoisesta rahoitusvälineestä yhdistetyllä yhteisrahoituksella jonkin kumppanin tai toisen avunantajan kanssa tai jonka täytäntöönpanosta vastaa mikä tahansa komission perustama erityisrahasto, hankintasopimusten ja avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kaikki 1 kohdan mukaan tukikelpoiset luonnolliset ja oikeushenkilöt sekä kaikki luonnolliset ja oikeushenkilöt, jotka ovat kyseisen kumppanin, toisen avunantajan tai erityisrahaston perustamissääädöksessä määriteltyjen sääntöjen mukaan tukikelpoisia.

▼ M13

Kun on kyse toimista, jotka panee täytäntöön uskottu elin, kuten jäsenvaltio tai sen virasto tai Euroopan investointipankki tai kansainvälinen järjestö tai sen virasto, tukikelpoisia ovat myös kaikki luonnolliset ja oikeushenkilöt, jotka ovat kyseisen uskotun elimen sääntöjen, sellaisina kuin ne on määritelty yhteisrahoitus- tai täytäntöönpanoelimen kanssa tehdyissä sopimuksissa, mukaan tukikelpoisia. Samoja sääntöjä sovelletaan sekä tarvikkeisiin että materiaaleihin.

8. Silloin kun yhteistyön monivuotisesta rahoituskehiksestä rahoitetaan toisesta EU:n rahoitusvälineestä yhteisrahoitettavaa toimea, hankintasopimusten ja avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kaikki 1 kohdan mukaan tukikelpoiset luonnolliset ja oikeushenkilöt sekä kaikki luonnolliset ja oikeushenkilöt, jotka ovat tukikelpoisia jossakin näistä rahoitusvälineistä. Samoja sääntöjä sovelletaan sekä tarvikkeisiin että materiaaleihin.
9. Tässä artiklassa määriteltyä tukikelpoisuutta voidaan rajoittaa hakijoiden kansalaisuuden, sijainnin ja luonteen osalta, jos toimen luonne, tavoitteet ja tehokas täytäntöönpano sitä edellyttävät.

▼ M10**▼ M4**

22 artikla

Poikkeukset**▼ M13**

1. Kolmansista maista peräisin olevat tarjoajat, hakijat ja ehdokkaat, jotka eivät ole 20 artiklan mukaan tukikelpoisia, voivat saada luvan osallistua yhteistyön monivuotisesta rahoituskehiksestä rahoittamien hankintasopimusten ja avustusten myöntämismenettelyihin, tai tuen ulkopuolella olevista maista peräisin olevat tarvikkeet ja materiaalit voidaan hyväksyä tukikelpoisiksi AKT-valtioiden taikka aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan asianomaisen järjestön tai elimen perustellusta pyynnöstä seuraavissa tapauksissa:

- a) mailla on pitkään jatkuneet taloudelliset, kaupalliset tai maantieteelliset yhteykset naapurimaina oleviin edunsaajamaihin;
- b) kiireelliset tapaukset, tapaukset, joissa tuotteita ja palveluja ei ole saatavilla asianomaisten maiden markkinoilla, tai muut asianmukaisesti perustellut tapaukset, joissa hankkeen, ohjelman tai toimen toteuttaminen olisi tukikelpoisuussääntöjen takia mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeaa.

AKT-valtion taikka aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan asianomaisen järjestön tai elimen on kussakin tapauksessa toimitettava komissiolle tiedot, joita tarvitaan tällaisesta poikkeuksesta päättämiseksi.

▼ M4

2. Investointikehiksestä rahoitettaviin hankkeisiin sovelletaan sopimusten myöntämistä koskevia pankin sääntöjä.

▼ M10**▼ M4**

24 artikla

Julkisoikeudellisten laitosten toteuttamat toimet

1. Julkisoikeudellisten laitosten toteuttamassa toiminnassa ohjelmien ja hankkeiden täytäntöönpanijoina ovat asianomaisen AKT-valtion tai asianomaisten AKT-valtioiden julkiset tai puolijulkiset virastot tai yksiköt taikka toiminnon toteutuksesta vastaava oikeushenkilö.

▼ M4

2. Yhteisö osallistuu toteutuksesta vastaavan yksikön kustannuksiin antamalla sen käyttöön siltä puuttuvia laitteita ja/tai materiaaleja ja/tai varoja, jotta se voisi hankkia tarvittavaa lisähenkilöstöä eli asiantuntijoita asianomaisista tai muista AKT-valtioista. Yhteisön osallistuminen kattaa ainoastaan täydentävistä toimenpiteistä ja väliaikaisista menoista aiheutuvat kustannukset, jotka liittyvät puhtaasti kyseisen ohjelman tai hankkeen vaatimuksiin.

3. Julkisoikeudellisten laitosten toimien täytäntöönpanoa koskevien työsuunnitelmien on vastattava yhteisön sääntöjä ja menettelyjä ja komission vahvistamia asiakirjamalleja sellaisina kuin ne ovat voimassa asianomaisten työsuunnitelmien hyväksymisen ajankohtana.

▼ M10**▼ M4**

26 artikla

Etuudet**▼ M10**

1. AKT-valtioiden luonnollisten ja oikeushenkilöiden mahdollisimman laajan tämän sopimuksen mukaisesta yhteistyön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitettujen sopimusten täytäntöönpanoon osallistumisen kannustamiseksi toteutetaan toimenpiteitä, joilla pyritään optimoimaan kyseisten valtioiden fyysisten ja inhimillisten voimavarojen käyttö. Tätä varten

▼ M13

a) rakennusurakoissa, joiden arvo on alle 5 000 000 euroa, AKT-valtioiden tarjoajille myönnetään rahoituksellisessa arvioinnissa 10 prosentin hintaetuus, edellyttäen että vähintään neljännes yrityksen osakepääomasta ja sen johtohenkilöstöstä on yhdestä tai useammasta AKT-valtiosta;

b) toimitussopimuksissa, joiden arvo on alle 300 000 euroa, AKT-valtioiden tarjoajien joko yksin tai yhteenliittymässä eurooppalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa tekemille tarjouksille myönnetään rahoituksellisessa arvioinnissa 15 prosentin hintaetuus;

c) palvelusopimuksissa, jotka eivät ole Euroopan komission puitesopimuksia, etusija on teknisiä tarjouksia arvioitaessa annettava AKT-valtioiden luonnollisten tai oikeushenkilöiden joko yksin tai keskinäisessä yhteenliittymässä tekemille tarjouksille;

▼ M4

d) alihankintaa kaavailtaessa valitun tarjoajan on annettava etusija AKT-valtioiden luonnollisille henkilöille ja yrityksille, jotka pystyvät hoitamaan sopimuksessa edellytetyt tehtävät vastaavin ehdoin; ja

e) AKT-valtio voi ehdottaa tarjouspyynnössä mahdollisille tarjoajille muiden AKT-valtioiden yritysten tai yhteisellä sopimuksella valittujen kansallisten asiantuntijoiden tai konsulttien apua. Tämä yhteistyö voi tapahtua yhteisyrityksen, alihankintasopimuksen tai työharjoittelun muodossa.

▼ M13

2. Jos kahta rakennusurakka-, toimitus- tai palvelusopimustarjousta pidetään samanarvoisina, 1 kohdan määräysten soveltamista rajoittamatta etusija annetaan

a) AKT-valtion tarjoajalle; tai

▼ M13

- b) sellaisen puuttuessa tarjoajalle, joka
- i) mahdollistaa AKT-valtioiden fyysisten ja inhimillisten voimavarojen parhaan mahdollisen käytön;
 - ii) tarjoaa parhaat alihankintamahdollisuudet AKT-valtioiden yrityksille tai luonnollisille henkilöille; tai
 - iii) on AKT-valtioiden ja yhteisön luonnollisten henkilöiden ja yritysten yhteenliittymä.

▼ M10**▼ B***30 artikla***Riitojen ratkaisu****▼ M10**

AKT-valtion viranomaisten tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan järjestön tai elimen ja urakoitsijan, tavaroiden toimittajan tai palvelujen tarjoajan väliset mahdolliset riidat yhteistyön monivuotisesta rahoituskehiksestä rahoitettavan sopimuksen täytäntöönpanon aikana ratkaistaan

▼ B

- a) jos kyse on kansallisesta sopimuksesta, asianomaisen AKT-valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ja
- b) jos kyse on kansainvälisestä sopimuksesta, joko
 - i) asianomaisen AKT-valtion kansallisen lainsäädännön tai sen vakiintuneiden kansainvälisten käytäntöjen mukaisesti, jos osapuolet näin sopivat, tai
 - ii) välimiesmenettelyllä niiden menettelysääntöjen mukaisesti, jotka hyväksytään ministerineuvoston päätöksellä sen ensimmäisessä kokouksessa tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen kehitysrahoitusyhteistyön AKT-EY-komitean suosituksesta.

*31 artikla***Vero- ja tullijärjestelyt**

1. AKT-valtioiden on sovellettava yhteisön rahoittamiin sopimuksiin vero- ja tullijärjestelyjä, jotka ovat vähintään yhtä edullisia kuin järjestelyt, joita ne soveltavat suosituimmuusasemassa oleviin valtioihin tai kansainvälisiin kehitys-yhteistyöjärjestöihin, joihin niillä on suhteita. Suosituimmuuskohtelun määrittämisessä ei oteta huomioon asianomaisen AKT-valtion muihin AKT-valtioihin tai muihin kehitysmaihin soveltamia järjestelyjä.

2. Jollei edellä toisin määrätä, yhteisön rahoittamiin sopimuksiin sovelletaan seuraavaa:

- a) sopimukseen ei sovelleta edunsaajana olevassa AKT-valtiossa leima- tai rekisteröintiveroa tai muita vaikutukseltaan vastaavia maksuja, riippumatta siitä, ovatko kyseiset maksut jo käytössä vai onko ne tarkoitus ottaa käyttöön tulevaisuudessa; tällaiset sopimukset on kuitenkin rekisteröitävä AKT-valtiossa voimassa olevien lakien mukaisesti, ja rekisteröinnistä voidaan periä palvelua vastaava maksu,

▼ B

- b) sopimusten täytäntöönpanosta saatavat voitot ja/tai tulot ovat verotettavia asianomaisen AKT-valtion kansallisten verosäännösten mukaisesti edellyttäen, että kyseiset voitot tehneen tai tulot saaneen luonnollisen tai oikeushenkilön pysyvä kotipaikka on kyseisessä valtiossa tai että sopimuksen täytäntöönpano kestää yli kuusi kuukautta,
- c) yrityksille, joiden on tuotava maahan rakennusurakoita varten tarvittavia ammattilaitteita, annetaan niiden pyynnöstä oikeus edunsaajana olevan AKT-valtion kansallisessa lainsäädännössä kyseisten laitteiden osalta säädettyyn väliaikaiseen maahantuontiin,
- d) palvelusopimuksessa määriteltyjen tehtävien suorittamiseksi tarvittavien ammattilaitteiden väliaikainen tuonti edunsaajana olevaan AKT-valtioon tai edunsaajina oleviin AKT-valtioihin sallitaan sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti ilman veroja, tuontitulleja tai muita vaikutukseltaan vastaavia maksuja, jos nämä tullit ja maksut eivät ole korvaus annetuista palveluista,
- e) toimitussopimusten alainen tuonti edunsaajana olevaan AKT-valtioon sallitaan ilman veroja, tuontitulleja tai muita vaikutukseltaan vastaavia maksuja. Asianomaisesta AKT-valtiosta peräisin olevia tuotteita koskeva sopimus tehdään tuotteiden vapaasti tehtaalla -hinnan perusteella, johon voidaan lisätä kyseisiin tuotteisiin asianomaisessa AKT-valtiossa mahdollisesti sovellettavat kansalliset verot,
- f) polttoaineen, voiteluaineen ja hiilivetysideaineen sekä yleisesti ottaen kaikkien rakennusurakkaan sisältyvien tuotteiden ostot katsotaan suoritetuiksi paikallisilla markkinoilla, ja ne ovat edunsaajana olevassa AKT-valtiossa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sovellettavan verotusjärjestelmän alaisia, ja
- g) palvelusopimuksessa määriteltyjen tehtävien toteuttamisesta vastuussa olevien luonnollisten henkilöiden, paikallista henkilöstöä lukuun ottamatta, sekä näiden perheenjäsenten henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden tuonti vapautetaan edunsaajana olevassa AKT-valtiossa voimassa olevan lainsäädännön rajoissa tuontitulleista, veroista ja muista vaikutukseltaan vastaavista maksuista.
3. Asianomaisen AKT-valtion lainsäädäntöä sovelletaan kaikkiin niihin kysymyksiin, joihin ei sovelleta edellä olevia vero- ja tullijärjestelyjä koskevia määräyksiä.

5 LUKU

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI*32 artikla***Tavoitteet**

Seurannan ja jälkiarvioinnin tavoitteena on arvioida säännöllisesti kehitysyhteistyötoimia (valmistelu, täytäntöönpano ja myöhempi toiminta), jotta parannettaisiin meneillään olevien ja tulevien kehitysyhteistyötoimien tehokkuutta.

▼ M10*33 artikla***Yksityiskohtaiset säännöt**

1. AKT-valtio(t) tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin ja yhteisö toteuttavat seurannan ja jälkiarvioinnin yhdessä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta AKT- valtioiden tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavan järjestön tai elimen tai komission tekemiä jälkiarviointeja. Kehitysyhteistyön AKT–EY-komitea varmistaa, että yhteiset seuranta- ja jälkiarviointitoimet toteutetaan yhdessä. Kehitysrahoitusyhteistyön AKT–EY-komitean avustamiseksi komissio ja AKT-valtioiden sihteeristö valmistelevat yhteiset seuranta- ja jälkiarviointitoimet ja panevat ne täytäntöön sekä laativat niistä kertomuksen komitealle. Komitea vahvistaa ensimmäisessä kokouksessaan sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen toimintaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt, joilla pyritään varmistamaan toimien toteuttaminen yhteisesti, ja se hyväksyy vuosittain työohjelman.

2. Seuranta- ja jälkiarviointitoimien on

- a) tarjottava säännöllisiä ja riippumattomia arvioita tämän sopimuksen mukaisesta yhteistyön monivuotisesta rahoituskehiksestä rahoitettavista toimista vertaamalla tuloksia tavoitteisiin, ja siten
- b) autettava AKT-valtioita tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustavaa järjestöä tai elintä ja komissiota ja yhteisiä toimielimiä hyödyntämään saatuja kokemuksia tulevien toimintalinjojen ja toimien suunnittelussa ja täytäntöönpanossa.

▼ B

6 LUKU

▼ M4**RAHASTON VAROJEN HALLINTO- JA TÄYTÄNTÖÖNPANOELIMET****▼ M10***34 artikla***Komissio**

1. Komissio vastaa tämän sopimuksen mukaisesta yhteistyön monivuotisesta rahoituskehiksestä toteutettavien toimien rahoituksellisesta täytäntöönpanosta, investointikehystä ja korkohyvityksiä lukuun ottamatta, soveltaen seuraavia pääasiallisia hallinnointitapoja:

- a) keskitetty hallinnointi;
- b) hajautettu hallinnointi.

2. Yleensä komissio hallinnoi tämän sopimuksen mukaisen yhteistyön monivuotisen rahoituskehiksen varoja hajautetusti.

Tällöin AKT-valtiot hoitavat täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät 35 artiklan mukaisesti.

3. Tämän sopimuksen mukaisen yhteistyön monivuotisen rahoituskehiksen varojen rahoituksellista täytäntöönpanoa varten komissio siirtää täytäntöönpanovaltuuksia omille yksiköilleen. Komissio ilmoittaa tästä tehtävien siirrosta AKT-valtioille ja kehitysrahoitusyhteistyön AKT–EY-komitealle.

▼ **M4**

35 artikla

Kansallinen tulojen ja menojen hyväksyjä▼ **M10**

1. Kunkin AKT-valtion hallitus nimittää kansallisen tulojen ja menojen hyväksyjän edustamaan itseään kaikissa toimissa, jotka rahoitetaan komission ja EIP:n hallinnoiman tämän sopimuksen mukaisen yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen varoista. Kansallinen tulojen ja menojen hyväksyjä nimittää itselleen yhden tai useamman varamiehen, joka toimii kansallisen tulojen ja menojen hyväksyjän sijaisena tämän ollessa estynyt hoitamasta tehtäviään ja ilmoittaa tällaisesta sijaisuudesta komissiolle. Kansallinen tulojen ja menojen hyväksyjä voi siirtää asianomaisten ohjelmien ja hankkeiden täytäntöönpanoa koskevaa toimivaltaansa vastuuyksikölle oman kansallisen hallintonsa sisällä aina, kun institutionaalisia valmiuksia ja moitteetonta varainhoitoa koskevat edellytykset täyttyvät. Sen on ilmoitettava tästä komissiolle.

Kun on kyse alueellisista ohjelmista ja hankkeista, asianomainen järjestö tai elin nimittää alueellisen tulojen ja menojen hyväksyjän, jonka tehtävät vastaavat kansallisen tulojen ja menojen hyväksyjän tehtäviä soveltuvin osin.

Kun on kyse AKT-valtioiden välisistä ohjelmista ja hankkeista, AKT-suurlähettiläskomitea nimittää AKT-valtioiden välisen tulojen ja menojen hyväksyjän, jonka tehtävät vastaavat kansallisen tulojen ja menojen hyväksyjän tehtäviä soveltuvin osin. Jos AKT-sihteeristö ei ole tulojen ja menojen hyväksyjä, suurlähettiläskomitealle raportoidaan ohjelmien ja hankkeiden täytäntöönpanosta rahoitussopimuksen mukaisesti.

Jos komissio saa tietää tämän sopimuksen mukaisen yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen varojen hallinnointiin liittyvien menettelyjen toteuttamisessa ilmenneistä ongelmista, se neuvottelee tilanteen korjaamiseksi asianomaisen tulojen ja menojen hyväksyjän kanssa ja toteuttaa tarvittaessa kaikki aiheelliset toimenpiteet.

Asianomaisella tulojen ja menojen hyväksyjällä on ainoastaan rahoituksellinen vastuu hänelle uskottuista täytäntöönpanotehtävistä.

Silloin kun tämän sopimuksen mukaisen yhteistyön monivuotisen rahoituskehityksen varoja hallinnoidaan hajautetusti ja sillä varauksella, että komissio myöntää asianomaiselle tulojen ja menojen hyväksyjälle lisävaltuuksia, tämä

▼ **M4**

- a) vastaa yhteistyön täytäntöönpanon koordinoinnista, ohjelmoinnista, säännöllisestä seurannasta sekä vuosittaisista ja tukijakson puolivälissä ja lopussa tehtävistä tarkistuksista sekä koordinoinnista muiden avunantajien kanssa;
- b) vastaa läheisessä yhteistyössä komission kanssa ohjelmien ja hankkeiden valmistelusta, esittämisestä ja ennakoarvioinnista;
- c) laatii tarjouspyyntöasiakirjat ja tarvittaessa ehdotuspyyntöasiakirjat;
- d) toimittaa tarjouspyyntöasiakirjat ja tarvittaessa ehdotuspyyntöasiakirjat komissiolle ennen tarjouspyyntöjen ja tarvittaessa ehdotuspyyntöjen julkaisemista;
- e) julkaisee läheisessä yhteistyössä komission kanssa tarjouspyyntöjä ja tarvittaessa ehdotuspyyntöjä koskevat ilmoitukset;
- f) ottaa vastaan tarjoukset ja tarvittaessa ehdotukset ja toimittaa niiden jäljennökset komissiolle; toimii puheenjohtajana tarjousten käsittelyssä ja vahvistaa käsittelyn tulokset tarjousten voimassaolon aikana ottaen huomioon sopimuksen hyväksymiseen tarvittavan ajan;

▼ **M4**

- g) kutsuu komission tarjousten ja tarvittaessa ehdotusten käsittelyyn ja ilmoittaa käsittelyn tuloksen komissiolle sopimusten ja avustusten myöntämistä koskevien ehdotusten hyväksymistä varten;
- h) toimittaa sopimukset ja työsuunnitelmat sekä niiden lisäykset komission hyväksyttäväksi;
- i) allekirjoittaa komission hyväksymät sopimukset ja niiden lisäykset;
- j) hyväksyy menot osoitettujen varojen rajoissa; ja
- k) tekee toimien täytäntöönpanon aikana mahdollisesti tarvittavat mukautukset sen varmistamiseksi, että hyväksytyjen ohjelmien tai hankkeiden täytäntöönpano on taloudellisesti ja teknisesti asianmukaista.

2. ► **M10** Asianomainen tulojen ja menojen hyväksyjä ◀ päättää toimien täytäntöönpanon aikana seuraavista asioista ja antaa kyseiset päätökset komission tiedoksi:

- a) ohjelmien ja hankkeiden teknisistä mukautuksista ja muutoksista yksityiskohdista koskevista asioista, kunhan ne eivät vaikuta hyväksytyyn tekniseen ratkaisuun vaan pysyvät rahoitussopimukseen sisältyvän mukautuksia koskevan varauaman rajoissa;
- b) moniosaisen ohjelmien tai hankkeiden toteutuspaikan muutoksista, jos se on perusteltua teknisistä, taloudellisista tai sosiaalisista syistä;
- c) viivästyssakkojen käyttöönotosta tai niistä vapauttamisesta;
- d) vastuuvapauden myöntämisestä takaajille;
- e) tuotteiden hankkimisesta paikallisilta markkinoilta niiden alkuperästä riippumatta;
- f) sellaisten rakennusvälineiden ja -koneiden käytöstä, jotka eivät ole peräisin jäsenvaltioista tai AKT-valtioista, edellyttäen että vastaavia välineitä ja koneita ei valmisteta jäsenvaltioissa tai AKT-valtioissa;
- g) alihankinnasta;
- h) lopullisesta hyväksymisestä, edellyttäen että komissio on edustettuna alustavan hyväksymisen yhteydessä, hyväksyy asian käsittelyä koskevan pöytäkirjan ja on tarvittaessa edustettuna lopullisen hyväksymisen yhteydessä erityisesti, jos alustavan hyväksymisen yhteydessä kirjattujen varaumien laajuus edellyttää huomattavaa lisätyötä; ja
- i) konsulttien ja muiden teknisen avun asiantuntijoiden palkkaamisesta.

36 artikla

Lähetystön päällikkö

1. Komissiota edustaa asianomaisen yhden tai useamman AKT-valtion suostumuksella kussakin AKT-valtiossa tai alueellisessa ryhmittymässä, joka nimenomaisesti sitä pyytää, päällikön johdolla toimiva lähetystö. Jos lähetystön päällikkö nimitetään AKT-valtioiden ryhmittymää varten, on toteutettava tarvittavat toimenpiteet. Lähetystön päällikkö edustaa komissiota kaikilla sen toimivaltaan kuuluvilla aloilla ja sen kaikissa toimissa.

▼ **M4**

2. Lähetyksen päällikkö on tämän sopimuksen nojalla annettavan rahoitustuen suhteen tukikelpoisten AKT-valtioiden ja -elinten tärkein yhteyshenkilö. Hän toimii läheisessä yhteistyössä kansallisen tulojen ja menojen hyväksyjän kanssa.
3. Lähetyksen päälliköllä on oltava tarvittavat ohjeet ja valtuudet tämän sopimuksen mukaisten toimien helpottamiseksi ja jouduttamiseksi.
4. Lähetyksen päällikkö tiedottaa säännöllisesti kansallisille viranomaisille yhteisön toimista, jotka voivat koskea suoraan yhteisön ja AKT-valtioiden välistä yhteistyötä.

37 artikla

Maksut

1. Maksujen suorittamiseksi AKT-valtioiden kansallisissa valuutoissa komissio voi avata AKT-valtioihin kansallisen julkisen tai puolijulkisen, AKT-valtion ja komission välisellä sopimuksella valitun rahoituslaitoksen yhteyteen nimissään olevat tilit jäsenvaltioiden valuutoissa tai euromääräisinä. Kyseinen rahoituslaitos toimii kansallisena valtuutettuna maksajana.
2. ►**M10** Asianomainen tulojen ja menojen hyväksyjä ◀ ei saa palkkiota palveluistaan eikä se maksa talletuksille korkoa. Komissio siirtää paikallisille tileille varoja jonkin jäsenvaltion valuutassa tai euroissa tulevia rahantarpeita koskevien arvioiden perusteella; arviot laaditaan riittävän hyvissä ajoin, jotta AKT-valtioiden ei tarvitsisi antaa ennakkorahoitusta ja jotta vältettäisiin maksujen viivästyminen.
3. [poistettu]
4. Komissio suorittaa maksut yhteisön ja komission vahvistamien sääntöjen mukaisesti, tarvittaessa sen jälkeen, kun ►**M10** asianomainen tulojen ja menojen hyväksyjä ◀ on vahvistanut ja hyväksynyt menot.
5. [poistettu]
6. Menojen hyväksymistä ja maksamista koskevat menettelyt on saatettava päätökseen 90 päivän kuluessa maksun eräpäivästä. ►**M10** Asianomainen tulojen ja menojen hyväksyjä ◀ käsittelee maksujen hyväksymiset ja toimittaa ne lähetyksen päällikölle viimeistään 45 päivää ennen eräpäivää.
7. Maksuviivästyksiä koskevista vaatimuksista vastaa asianomainen ►**M10** AKT-valtio tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin ◀ tai asianomaiset ►**M10** AKT-valtio tai aluetasoa tai AKT-valtioiden välistä tasoa edustava järjestö tai elin ◀ tai komissio omista varoistaan siltä viivästyksen osalta, josta kukin sopimuspuoli on vastuussa edellä olevien menettelyjen mukaisesti.

▼ **M10**

▼B*LIITE VI***VÄHITEN KEHITTYNEIDEN AKT-VALTIOIDEN, AKT-SISÄMAAVALTIOIDEN JA AKT-SAARIVALTIOIDEN LUETTELO**

Seuraaviin luetteloihin on koottu vähiten kehittyneet AKT-valtiot, AKT-sisämaa-valtiot ja AKT-saarivaltiot.

VÄHITEN KEHITTYNEET AKT-VALTIOT*1 artikla*

Tätä sopimusta sovellettaessa vähiten kehittyneiksi AKT-valtioiksi katsotaan seuraavat maat:

Angola
Benin
Burkina Faso
Burundi
Djibouti
Eritrea
Etiopia
Gambia
Guinea
Guinea-Bissau
Haiti
Kap Verde
Keski-Afrikka
Kiribati
Komorit
Kongon demokraattinen tasavalta
Lesotho
Liberia
Madagaskar
Malawi
Mali
Mauritania
Mosambik
Niger
Päiväntasaajan Guinea
Ruanda
Salomonsaaret
Sambia
Samoa
São Tomé ja Príncipe
Sierra Leone
Somalia
Sudan
Tansania
Togo
Tšad
Tuvalu
Uganda
Vanuatu

▼M1

Itä-Timor

▼B**AKT-SISÄMAAVALTIOT***2 artikla*

AKT-sisämaaavaltioita varten on laadittu erityistoimenpiteitä ja -määräyksiä tukemaan niiden pyrkimyksiä selvittää maantieteellisen sijainnin aiheuttamista ongelmista ja muista kehityksen tiellä olevista esteistä niiden talouskasvun vauhdittamiseksi.

▼ B*3 artikla*

AKT-sisämaavaltioita ovat:

Botswana
Burkina Faso
Burundi
Etiopia
Keski-Afrikka
Lesotho
Malawi
Mali
Niger
Ruanda
Sambia
Swazimaa
Tšad
Uganda
Zimbabwe

AKT-SAARIVALTIOT

4 artikla

AKT-saarivaltioita varten on laadittu erityistoimenpiteitä ja -määräyksiä tukemaan niiden pyrkimyksiä selvittää luonnon ja maantieteellisen sijainnin aiheuttamista ongelmista ja muista kehityksen tiellä olevista esteistä niiden talouskasvun vauhdittamiseksi.

▼ C1*5 artikla*

AKT-saarivaltioita ovat:

Antigua ja Barbuda
Bahama
Barbados
Cookinsaaret
Dominica
Dominikaaninen tasavalta
Fidži
Grenada
Haiti
Jamaika
Kap Verde
Kiribati
Komorit
Madagaskar
Marshallinsaaret
Mauritius
Mikronesia
Nauru
Niuesaari
Palau
Papua-Uusi-Guinea
Saint Kitts ja Nevis
Saint Lucia
Saint Vincent ja Grenadiinit
Salomonsaaret
Samoa
São Tomé ja Príncipe
Solomon Islands
Tonga
Trinidad ja Tobago
Tuvalu
Vanuatu

▼ M1

Itä-Timor

▼ **M4***LIITE VII***Ihmisoikeuksia sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatetta koskeva poliittinen vuoropuhelu***1 artikla***Tavoitteet**

1. Sopimuksen 96 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetut neuvottelut käydään sopimuksen 8 artiklan ja 9 artiklan 4 kohdan mukaisesti perusteellisen poliittisen vuoropuhelun jälkeen, paitsi erityisen kiireellisissä tapauksissa.
2. Molempien osapuolten olisi käytävä tätä poliittista vuoropuhelua sopimuksen hengessä ja ottaen huomioon ministerineuvoston laatimat AKT-valtioiden ja EU: n välistä poliittista vuoropuhelua koskevat suuntaviivat.
3. Poliittisen vuoropuhelun prosessin olisi osaltaan vahvistettava AKT-valtioiden ja EU: n välisiä suhteita ja edistettävä kumppanuuden tavoitteiden saavuttamista.

*2 artikla***Sopimuksen 96 artiklassa tarkoitettuja neuvotteluja edeltävä tiivis poliittinen vuoropuhelu**

1. Ihmisoikeuksien sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatteen kunnioittamista koskevaa poliittista vuoropuhelua käydään sopimuksen 8 artiklan ja 9 artiklan 4 kohdan mukaisesti ja kansainvälisesti tunnustettujen standardien ja normien puitteissa. Tällaisen vuoropuhelun yhteydessä osapuolet voivat sopia yhteisistä asialistoista ja painopisteistä.
2. Osapuolet voivat yhteisestä sopimuksesta laatia ja ottaa käyttöön ihmisoikeuksia sekä demokratian tai oikeusvaltion periaatetta koskevia erityisiä arviointiperusteita tai tavoitteita, jotka ovat kansainvälisesti tunnustettujen standardien ja normien puitteissa ja joissa otetaan huomioon kyseisen AKT-valtion erityisolosuhteet. Arviointiperusteita käytettäessä tavoitteisiin pyritään välitavoitteiden ja aikataulujen avulla.
3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu poliittinen vuoropuhelu on säännöllistä ja määrämuotoista, ja kaikki vuoropuhelumahdollisuudet käytetään ennen sopimuksen 96 artiklassa tarkoitettujen neuvottelujen käynnistämistä.
4. Sopimuksen 96 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen erityisen kiireellisten tapausten lisäksi 96 artiklassa tarkoitetut neuvottelut voidaan käynnistää ilman edeltävää tiivistä poliittista vuoropuhelua myös silloin, jos jompikumpi osapuoli jättää jatkuvasti noudattamatta aiemman vuoropuhelun aikana tekemiään sitoumuksia tai jollei vuoropuhelua voida käydä vilpittömässä mielessä.
5. Sopimuksen 8 artiklan mukaista poliittista vuoropuhelua hyödynnetään osapuolten välillä myös silloin, kun halutaan auttaa sopimuksen 96 artiklan mukaisen aiheellisten toimenpiteiden kohteena olevia maita palauttamaan suhteensa ennalleen.

*3 artikla***Sopimuksen 96 artiklan mukaisia neuvotteluja koskevia lisäsääntöjä**

1. Osapuolet pyrkivät tasa-arvon edistämiseen valitessaan edustajia sopimuksen 96 artiklan mukaisiin neuvotteluihin.

▼ M4

2. Osapuolet sitoutuvat avoimeen keskinäiseen vuorovaikutukseen ennen virallisten neuvottelujen aloittamista, niiden kuluessa ja niiden jälkeen ja ottavat huomioon tämän liitteen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut erityiset arviointiperusteet ja tavoitteet.

3. Osapuolet käyttävät sopimuksen 96 artiklan 3 kohdassa määrätyn neuvottelua edeltävän 30 päivän ajan tehokkaaseen valmisteluun ja perusteellisempiin AKT-valtioiden välisiin ja yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisiin neuvotteluihin. Neuvotteluprosessin aikana osapuolten olisi sovittava joustavasta aikataulusta, mutta huomattava kuitenkin, että sopimuksen 96 artiklan 2 kohdan b alakohdassa ja tämän liitteen 2 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa erityisen kiireellisissä tapauksissa saattaa olla tarpeen reagoida välittömästi.

▼ M10

4. Osapuolet tunnustavat AKT-valtioiden ryhmän roolin poliittisessa vuoropuhelussa, jonka säännöt ryhmä määrittelee itse ja ilmoittaa Euroopan yhteisölle ja sen jäsenvaltioille. AKT-sihteeristö ja Euroopan komissio vaihtavat kaikki tarvittavat tiedot poliittisesta vuoropuhelusta, jota käydään ennen tämän sopimuksen 96 ja 97 artiklan perustuvia neuvotteluja, niiden kuluessa ja niiden jälkeen.

▼ M4

5. Osapuolet myöntävät tarpeen käydä suunnitelmallisia ja jatkuvia neuvotteluja sopimuksen 96 artiklan mukaisesti. Ministerineuvosto voi antaa asiaa koskevia täydentäviä sääntöjä.

▼B

PÖYTÄKIRJAT

PÖYTÄKIRJA 1

Yhteisten toimielinten toimintakuluista

1. Jäsenvaltiot ja yhteisö sekä AKT-valtiot vastaavat niiden osallistumisesta ministerineuvoston ja sen alaisten elinten kokouksiin aiheutuvista kuluista sekä henkilöstö-, matka- ja oleskelukustannusten että postitus- ja televiestintäkulujen osalta.

Tämän sopimuksen yhteisten toimielinten kokousten tulkkamisesta, asiakirjojen kääntämisestä ja jäljentämisestä sekä kokousten käytännön järjestelyistä (kuten kokoustiloista, laitteista ja vahtimestaripalveluista) aiheutuvista kuluista vastaa joko yhteisö tai jokin AKT-valtio sen mukaan, järjestetäänkö kokous jonkin jäsenvaltion vai kyseisen AKT-valtion alueella.

2. Sopimuksen 98 artiklan mukaisesti nimitetyille välimiehille korvataan heidän matka- ja oleskelukustannukset; jälkimmäiset vahvistaa ministerineuvosto.

Yhteisö vastaa puolesta välimiehille aiheutuvista matka- ja oleskelukustannuksista ja AKT-valtiot toisesta puolesta. Välimiesten mahdollisesti perustamiin toimistoihin, riitojen esituskintaan ja kuulemisten järjestämiseen liittyvistä kuluista (kuten tiloista, henkilöstöstä ja tulkkauksesta) vastaa yhteisö. Erityistutkimuksiin liittyvät kulut hoidetaan yhdessä muiden kulujen kanssa, ja osapuolet maksavat välimiesten määräyksellä vahvistetut ennakot.

3. AKT-valtiot perustavat rahaston, jota hallinnoi niiden sihteeristö ja josta on tarkoitus osallistua AKT-valtioiden edustajien yhteisen edustajakokouksen ja ministerineuvoston kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien kulujen rahoitukseen.

AKT-valtiot osallistuvat rahaston rahoitukseen. Kannustaakseen AKT-valtioita osallistumaan aktiivisesti AKT-EY-toimielimissä käytävään vuoropuheluun yhteisö osallistuu rahoituspöytäkirjan mukaisesti tämän rahaston rahoitukseen (4 miljoonaa euroa ensimmäisen rahoituspöytäkirjan perusteella).

Jotta kulut voitaisiin kattaa kyseisestä rahastosta, niiden on täytettävä sekä seuraavat että 1 kohdassa asetetut ehdot:

— kulujen on aiheuduttava parlamentin jäsenille tai heidän sijastaan valituille AKT-valtioiden edustajille, jotka matkustavat edustamastaan maasta osallistua yhteisen edustajakokouksen istuntoihin, työryhmien kokouksiin tai niiden järjestämiin virkamatkoihin, tai niiden on oltava seurausta samaisten edustajien ja AKT-valtioiden kansalaisyhteiskunnan edustajien sekä talouden ja yhteiskunnan eri toimijoiden osallistumisesta tämän sopimuksen 15 ja 17 artiklan nojalla järjestettyihin kuulemistilaisuuksiin, ja

— kokousten, virkamatkojen ja työryhmien luonnetta, järjestelyjä, (kokoon-tumiskertojen) määrää ja paikkaa koskevat päätökset on tehtävä ministerineuvoston ja yhteisen edustajakokouksen työjärjestystä noudattaen.

▼B

4. Kuulemistilaisuudet sekä AKT-valtioiden ja EU:n talouden ja yhteiskunnan eri toimijoiden väliset kokoukset järjestää Euroopan unionin talous- ja sosiaalikomitea. Tällöin yhteisön rahoitusosuus AKT-valtioiden talouden ja yhteiskunnan eri toimijoiden osallistumiskustannuksista maksetaan suoraan talous- ja sosiaalikomitealle.

AKT-valtioiden sihteeristö, ministerineuvosto ja yhteinen edustajakokous voivat komission suostumuksella antaa AKT-valtioiden kansalaisyhteiskunnan edustajien kuulemistilaisuuksien järjestämisen osapuolten hyväksymien edustavien organisaatioiden tehtäväksi.

PÖYTÄKIRJA 2

erioikeuksista ja vapauksista

OSAPUOLET

haluavat erioikeuksia ja vapauksia koskevan pöytäkirjan tekemisellä helpottaa sopimuksen sujuvaa soveltamista, sen yhteydessä tehtävien töiden valmistelua ja sen soveltamista varten hyväksytyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa,

katsovat, että näin ollen on tarpeen määritellä ne erioikeudet ja vapaudet, joita sopimuksen soveltamiseen liittyvään työhön sekä kyseiseen työhön liittyvään, viralliseen viestintään sovellettaviin järjestelyihin osallistuvat henkilöt voivat vaatia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Brysselissä 8 päivänä huhtikuuta 1965 allekirjoitetun, Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan määräysten soveltamista,

katsovat, että on myös tarpeen vahvistaa järjestely, jota sovelletaan AKT-ministerineuvoston ja sen henkilöstön omaisuuteen ja varoihin,

katsovat, että 6 päivänä kesäkuuta 1975 tehdyllä Georgetownin sopimuksella perustettiin AKT-valtioiden ryhmä, AKT-ministerineuvosto ja suurlähettiläskomitea; katsovat, että AKT-valtioiden ryhmän elimiä hallinnoi AKT-valtioiden sihteeristö,

ovat sopineet seuraavista sopimukseen liitettävistä määräyksistä:

1 LUKU

SOPIMUKSEN YHTEYDESSÄ TEHTÄVÄÄN TYÖHÖN OSALLISTUVAT HENKILÖT

1 artikla

Jäsenvaltioiden ja AKT-valtioiden hallitusten sekä Euroopan yhteisöjen toimielinten edustajat samoin kuin niiden neuvonantajat, asiantuntijat sekä AKT-valtioiden sihteeristön jäsenet, jotka osallistuvat jäsenvaltioiden tai AKT-valtioiden alueella tehtävään joko sopimuksen toimielinten tai koordinoitielinten työhön taikka sopimuksen soveltamiseen liittyvään työhön, ovat tehtäviä hoitaessaan ja matkustaessaan siihen paikkaan tai siitä paikasta, jossa heidän kuuluu tehtävänsä suorittaa, oikeutettuja tavanomaisiin erioikeuksiin, vapauksiin ja muihin etuihin.

Edellistä kappaletta sovelletaan myös yhteisen edustajakokouksen jäseniin, sopimuksen nojalla mahdollisesti nimitettäviin välimiehiin, mahdollisesti perustettavien talous- ja sosiaalialan neuvoa-antavien elinten jäseniin, näiden toimielinten virkamiehiin ja toimihenkilöihin, Euroopan investointipankin alaisten elinten jäseniin ja sen henkilöstöön sekä yritystoiminnan kehittämiskeskuksen ja maatalouden kehittämiskeskuksen henkilöstöön.

2 LUKU

AKT-MINISTERINEUVOSTON OMAISUUS JA VARAT

2 artikla

AKT-ministerineuvoston virallisiin tarkoituksiin hallussaan pitämät tilat ja rakennukset ovat loukkaamattomia. Niihin ei voi kohdistua etsintää, pakkoluovutusta, menetetyksi tuomitsemista tai pakkolunastusta.

▼B

Lukuun ottamatta tilanteita, jotka liittyvät mainitulle neuvostolle kuuluvan tai sen laskuun käytettävän moottoriajoneuvon aiheuttaman onnettomuuden tutkintaan, tai silloin, kun liikennesääntöjä on rikottu tai edellä tarkoitettu ajoneuvo on aiheuttanut onnettomuuden, AKT-ministerineuvoston omaisuuteen ja varoihin ei voida kohdistaa mitään hallinnollisia tai oikeudellisia pakkokeinoja ilman tällä sopimuksella perustetun ministerineuvoston valtuutusta.

3 artikla

AKT-ministerineuvoston arkistot ovat loukkaamattomia.

4 artikla

AKT-ministerineuvosto, sen varat, tulot ja muu omaisuus on vapautettu kaikista välittömistä veroista.

Vastaanottajavaltio toteuttaa mahdollisuuksien mukaan tarkoituksenmukaiset toimenpiteet irtaimen tai kiinteän omaisuuden hintaan sisältyvien välillisten verojen tai liikevaihtoveron peruuttamiseksi tai palauttamiseksi silloin, kun AKT-ministerineuvosto tekee yksinomaan sen virallisten tehtävien hoitoon liittyviä merkittäviä hankintoja, joiden hintaan sisältyy tämäläyppisiä veroja.

Vapautusta ei myönnetä hankittujen palvelujen hintaan sisältyvistä veroista, tulleistä ja muista maksuista.

5 artikla

AKT-ministerineuvosto vapautetaan kaikista sen virkakäyttöön tarkoitettujen tuotteiden tuontitulleista, -kielloista ja -rajoituksista. Näin tuotuja tuotteita ei saa myydä tai muuten luovuttaa maksutta tai maksusta sen maan alueella, johon ne on tuotu, paitsi asianomaisen maan hallituksen hyväksymin ehdoin.

3 LUKU

VIRALLINEN VIESTINTÄ*6 artikla*

Euroopan yhteisöön, sopimuksen toimelelimiin ja koordinoitielelimiin sovelletaan sopimuspuolina olevien valtioiden alueella niiden virallisen viestinnän ja kaikkien asiakirjojen levityksen osalta kansainvälisille organisaatioille myönnettävää kohtelua.

Euroopan yhteisön, sopimuksen yhteisten toimelelinten ja koordinoitielelinten virallinen kirjeenvaihto ja muu virallinen viestintä ei ole sensuurin alaista.

4 LUKU

AKT-VALTIOIDEN SIHTEERISTÖN HENKILÖSTÖ*7 artikla*

1. AKT-ministerineuvoston sihteeri(t) ja apulaiss sihteeri(t) sekä muut AKT-ministerineuvoston vakinaiset, AKT-valtioiden nimittämät ylempien tason henkilöstön jäsenet nauttivat diplomaattikuntaan kuuluville myönnettäviä etuuksia siinä valtiossa, johon suurlähettiläskomitean puheenjohtajan alaisuudessa toimiva AKT-ministerineuvosto on sijoittunut. Heidän samassa taloudessa asuvat puoliset

▼B

ja alaikäiset lapset ovat samoin ehdoin oikeutettuja diplomaattikuntaan kuuluvien puolisoille ja alaikäisille lapsille myönnettäviin etuuksiin.

2. AKT-henkilöstön vakinaiset jäsenet, joita ei mainita edellä 1 kohdassa, vapautetaan vastaanottajamaassa kaikista AKT-valtioiden niille maksamista palkkoista ja korvauksista kannettavista veroista siitä päivästä alkaen, jolloin kyseiset tulot tulevat AKT-valtioiden eduksi kannettavan verotuksen alaisiksi.

Edellä olevaa määrystä ei sovelleta AKT-valtioiden sihteeristön entisille henkilöstön jäsenilleen tai heidän huollettaville maksamiin eläkkeisiin eikä sen paikalliselle henkilöstölle maksamiin palkkoihin ja korvauksiin.

8 artikla

Valtio, johon AKT-ministerineuvosto on sijoittautunut, myöntää AKT-valtioiden sihteeristön vakinaisille jäsenille immuniteetin muiden kuin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen oikeudenkäyntien osalta ainoastaan silloin, kun asianomaiset teot on tehty virantoimituksessa. Immuniteetti ei kata kuitenkaan teliikenerikkomuksia, joihin AKT-valtioiden sihteeristön vakinaisen jäsenen syyllistyy, tai hänelle kuuluvan tai hänen ajamansa moottoriajoneuvon aiheuttamia vahinkoja.

9 artikla

AKT-ministerineuvoston puheenjohtaja toimittaa määräajoin suurlähettiläskomitean puheenjohtajan, AKT-ministerineuvoston sihteeri(e)n ja apulaissihteeri(e)n sekä AKT-valtioiden sihteeristön vakinaisten jäsenten nimet, virkanimikkeet ja osoitteet sen valtion hallitukselle, jonka alueelle AKT-ministerineuvosto on sijoittunut.

5 LUKU

KOMISSION LÄHETYSTÖT AKT-VALTIOISSA*10 artikla*

1. Komission lähetystön päällikkö ja henkilöstö paikalla palkattua henkilöstöä lukuun ottamatta vapautetaan kaikista välittömistä veroista siinä AKT-valtiossa, johon heidät on lähetetty.

2. Liitteen IV 4 luvun 31 artiklan 2 kohdan g alakohta koskee myös edellä 1 kohdassa tarkoitettua henkilöstöä.

6 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET*11 artikla*

Tässä pöytäkirjassa vahvistetut erioikeudet, vapaudet ja muut edut myönnetään asianomaisille yksinomaan heidän virantoimitusta varten.

▼B

Kaikkien tässä pöytäkirjassa mainittujen toimielinten ja muiden tahojen on luovuttava immunitetista aina, kun ne katsovat, ettei siitä luopuminen ole niiden omien etujensa vastaista.

12 artikla

Tähän pöytäkirjaan liittyviin riitoihin sovelletaan sopimuksen 98 artiklaa.

AKT-ministerineuvosto ja Euroopan investointipankki voivat olla asianosaisia välimiesmenettelyssä.

▼ B**PÖYTÄKIRJA 3****Etelä-Afrikasta***1 artikla***Ehdollinen asema**

1. Etelä-Afrikan osallistumista tähän sopimukseen säädellään tässä pöytäkirjassa asetetuilla ehdoilla.

2. Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Etelä-Afrikan välillä ► **M10** kauppaa, kehitystä ja yhteistyötä koskevan kansainvälisen sopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna 11 päivänä syyskuuta 2009 allekirjoitetulla sopimuksella ◀, jäljempänä ”TDCA”, määräykset ovat ensisijaisia tämän sopimuksen määräyksiin nähden.

*2 artikla***Yleiset määräykset, poliittinen vuoropuhelu ja yhteiset toimielimet**

1. Tämän sopimuksen yleisiä ja institutionaalisia määräyksiä sekä loppumääräyksiä sovelletaan Etelä-Afrikkaan.

2. Etelä-Afrikka otetaan täysimääräisesti mukaan yleiseen poliittiseen vuoropuheluun, ja se osallistuu tällä sopimuksella perustettujen yhteisten toimielinten ja muiden tahojen toimintaan. Tehtäessä niihin määräyksiin liittyviä päätöksiä, joita tämän pöytäkirjan nojalla ei sovelleta Etelä-Afrikkaan, Etelä-Afrikka ei osallistu päätöksentekoon.

*3 artikla***Yhteistyöstrategiat**

Yhteistyöstrategioita koskevia tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan EY:n ja Etelä-Afrikan väliseen yhteistyöhön.

*4 artikla***Rahoitusvarat**

1. Kehitysrahoitusyhteistyötä koskevia tämän sopimuksen määräyksiä ei sovelleta Etelä-Afrikkaan.

▼ M10

2. Tästä periaatteesta poiketen Etelä-Afrikalla on oikeus osallistua tämän pöytäkirjan 8 artiklassa tarkoitettuun AKT–EY-kehitysrahoitusyhteistyöhön vastavuoroisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden pohjalta edellyttäen, että Etelä-Afrikan osallistuminen rahoitetaan TDCA:n VII osastossa tarkoitetuista varoista. Silloin kun TDCA:n varoja käytetään AKT–EY-rahoitusyhteistyön puitteissa toteutettaviin toimiin osallistumiseen, Etelä-Afrikalla on oikeus osallistua täysimääräisesti kyseisen avun täytäntöönpanoa säätelevään päätöksentekoon.

▼ B

3. Eteläafrikkalaiset luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt ovat tukikelpoisia osallistumaan tämän sopimuksen varoista rahoitettavista hankinnoista järjestettäviin kilpailuihin. Tässä yhteydessä eteläafrikkalaiset luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt eivät kuitenkaan ole oikeutettuja AKT-valtioiden luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille myönnettäviin etuuksiin.

▼ M10

4. Tämän sopimuksen liitteessä II olevassa 1 luvussa tarkoitetun investointien rahoituksen osalta tukikelpoisia ovat Etelä-Afrikkaan sijoittautuneet investointirahastot sekä rahoituksen välittäjät ja muut välittäjät.

▼ B*5 artikla***Kaupallinen yhteistyö**

1. Taloudellista ja kaupallista yhteistyötä koskevia tämän sopimuksen määräyksiä ei sovelleta Etelä-Afrikkaan.
2. Sopimuksen 34–40 artiklan mukaisesti Etelä-Afrikka otetaan kuitenkin tarkkailijana mukaan osapuolten väliseen vuoropuheluun.

▼ M10

3. Tämä pöytäkirja ei estä Etelä-Afrikkaa neuvottelemasta ja allekirjoittamasta yhtä tämän sopimuksen 3. osan II osastossa tarkoitetuista talouskumppanuussopimuksista, jos kyseisen talouskumppanuussopimuksen muut sopimuspuolet hyväksyvät asian.

▼ B*6 artikla***Pöytäkirjojen ja julistusten sovellettavuus**

Tähän sopimukseen liitettyjä niitä pöytäkirjoja ja julistuksia, jotka koskevat sopimuksen niitä osia, joita ei sovelleta Etelä-Afrikkaan, ei myöskään sovelleta Etelä-Afrikkaan. Sen sijaan kaikkia muita julistuksia ja pöytäkirjoja sovelletaan.

*7 artikla***Tarkistuslauseke**

Tätä pöytäkirjaa voidaan tarkistaa ministerineuvoston päätöksellä.

*8 artikla***Sovellettavuus**

Rajoittamatta edellisten artiklojen soveltamista alla olevassa taulukossa luetellaan ne sopimuksen ja sen liitteiden artiklat, joita sovelletaan ja joita ei sovelleta Etelä-Afrikkaan.

Sovelletaan	Huomautukset	Ei sovelleta
Johdanto		
1. osa, I osasto, 1 luku: Tavoitteet, periaatteet ja toimijat (1–7 artikla)		
1. osa, II osasto: Poliittinen ulottuvuus (8–13 artikla)		

▼ B

Sovelletaan	Huomautukset	Ei sovelleta
2. osa: Institutionaaliset määräykset (14–17 artikla)	<i>Tämän pöytäkirjan 2 artiklan mukaisesti Etelä-Afrikalla ei ole äänestys-oikeutta missään yhteisessä toimielimessä tai muussa elimessä niillä sopimuksen aloilla, joita ei sovelleta Etelä-Afrikkaan.</i>	
3. osa, I osasto: Kehitysstrategiat		
	<i>Edellä olevan 5 artiklan mukaisesti Etelä-Afrikka otetaan 34–40 artiklan mukaisesti tarkkailijana mukaan osapuolten väliseen vuoropuheluun.</i>	3. osa, II osasto: Taloudellinen ja kaupallinen yhteistyö
75 artiklan i alakohta: Investointien edistäminen, AKT-valtioiden ja EU:n yksityissektorin välisen vuoropuhelun tukeminen alueellisella tasolla; 78 artikla: Investointisuoja	<i>Edellä olevan 4 artiklan mukaisesti Etelä-Afrikalla on osallistumisoikeus tietyillä kehitysrahoitusyhteistyön aloilla edellyttäen, että osallistuminen rahoitetaan kokonaisuudessaan TDCA:n VII osastossa tarkoitetuista varoista. Edellä olevan 2 artiklan mukaisesti Etelä-Afrikka voi osallistua 83 artiklassa tarkoitetun kehitysrahoitusyhteistyön AKT–EY-komitean työhön, mutta sillä ei ole äänestys-oikeutta niiden määräysten osalta, joita ei sovelleta Etelä-Afrikkaan.</i>	4. osa: Kehitysrahoitusyhteistyö
5. osa: Vähiten kehittyneitä AKT-valtioita, AKT-sisämaavaltioita ja AKT-saarivaltioita koskevat yleiset määräykset (84–90 artikla)		
6. osa: Loppumääräykset (91–100 artikla)		
		Liite I: Rahoituspöytäkirja
Liite II: Rahoitusehdot; 5 luku (yhdessä 78 artiklan / Investointisuoja kanssa)	<i>Edellä olevan 4 artiklan mukaisesti Etelä-Afrikalla on osallistumisoikeus tietyillä kehitysrahoitusyhteistyön aloilla edellyttäen, että Etelä-Afrikan osallistuminen rahoitetaan kokonaisuudessaan TDCA:n VII osastossa tarkoitetuista varoista.</i>	Liite II: Rahoitusehdot (1–4 luku)
Liite III: Institutionaalinen tuki (CDE ja CTA)	<i>Edellä olevan 4 artiklan mukaisesti Etelä-Afrikalla on osallistumisoikeus tietyillä kehitysrahoitusyhteistyön aloilla edellyttäen, että Etelä-Afrikan osallistuminen rahoitetaan kokonaisuudessaan TDCA:n VII osastossa tarkoitetuista varoista.</i>	

▼B

Sovelletaan	Huomautukset	Ei sovelleta
Liite IV: Täytäntöönpano- ja hallintomenettelyt; 6–14 artikla, (alueellinen yhteistyö), 20–32 artikla (kilpailu ja etuudet)	<i>Edellä olevan 4 artiklan mukaisesti aina, kun TDCA:n varoja käytetään rahoitusalan AKT-EY-yhteistyön alaiseen toimintaan, Etelä-Afrikalla on oikeus osallistua täysimääräisesti kyseisen avun täytäntöönpanoa säätelevään päätöksentekoon. Eteläafrikkalaiset luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt ovat lisäksi tukikelpoisia osallistumaan sopimuksen varoista rahoitettavista hankinnoista järjestettäviin tarjouskilpailuihin. Tällöin eteläafrikkalaisille tarjouksen tekijöille ei suoda AKT-valtioiden tarjouksen tekijöille myönnettäviä etuuksia.</i>	Liite IV: 1–5 artikla (Kansallinen ohjelmasuunnittelu), 15–19 artikla (hankesykliä koskevat määräykset), 27 artikla (AKT-valtioiden tarjoajien suosiminen) ja 34–38 artikla (täytäntöönpanoelimet)
		Annex V / trade regime during the preparatory period
Liite VI: Vähiten kehittyneiden AKT-valtioiden, AKT-sisämaavaltioiden ja AKT-saarivaltioiden luettelo		

▼ M10

PÄÄTÖSASIAKIRJA

▼ M10

Seuraavien täysivaltaiset edustajat:

HÄNEN MAJESTEETTINSA BELGIAN KUNINGAS,

BULGARIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

TŠEKIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

HÄNEN MAJESTEETTINSA TANSKAN KUNINGATAR,

SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI,

VIRON TASAVALLAN PRESIDENTTI,

IRLANNIN PRESIDENTTI,

HELLEENIEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

HÄNEN MAJESTEETTINSA ESPANJAN KUNINGAS,

RANSKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

ITALIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

KYPROKSEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

LATVIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

LIETTUAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

HÄNEN KUNINKAALLINEN KORKEUTENSA LUXEMBURGIN SUUR-
HERTTUA,

UNKARIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

MALTAN PRESIDENTTI,

HÄNEN MAJESTEETTINSA ALANKOMAIDEN KUNINGATAR,

ITÄVALLAN TASAVALLAN LIITTOPRESIDENTTI,

PUOLAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

PORTUGALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

ROMANIAN PRESIDENTTI,

SLOVENIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

SLOVAKIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

SUOMEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

RUOTSIN KUNINGASKUNNAN HALLITUS,

HÄNEN MAJESTEETTINSA ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN
YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN KUNINGATAR,

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn
sopimuksen sopimuspuolet; jäljempänä ”jäsenvaltiot”,

ja EUROOPAN UNIONI, jäljempänä ”unioni” tai ”EU”,

toisaalta sekä seuraavien täysivaltaiset edustajat:

ANGOLAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

HÄNEN MAJESTEETTINSA ANTIGUAN JA BARBUDAN KUNINGATAR,

▼ M10

BAHAMAN LIITTOVALTION VALTIONPÄÄMIES,
BARBADOSIN VALTIONPÄÄMIES,
HÄNEN MAJESTEETTINSA BELIZEN KUNINGATAR,
BENININ TASAVALLAN PRESIDENTTI,
BOTSWANAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
BURKINA FASON PRESIDENTTI,
BURUNDIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KAMERUNIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KAP VERDEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KESKI-AFRIKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KOMORIEN LIITON PRESIDENTTI,
KONGON DEMOKRAATTISEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KONGON TASAVALLAN PRESIDENTTI,
COOKINSAARTEN HALLITUS,
NORSUNLUURANNIKON TASAVALLAN PRESIDENTTI,
DJIBOUTIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
DOMINICAN LIITTOVALTION HALLITUS,
DOMINIKAANISEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
ERITREAN VALTION PRESIDENTTI,
ETIOPIAN DEMOKRAATTISEN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI,
FIDŽISAARTEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
GABONIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
GAMBIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI JA VALTIONPÄÄMIES,
GHANAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA GRENADAN KUNINGATAR,
GUINEAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
GUINEA-BISSAUN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
GUYANAN KOOPERATIIVISEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HAITIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
JAMAIKAN VALTIONPÄÄMIES,
KENIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KIRIBATIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA LESOTHON KUNINGASKUNNAN KUNINGAS,
LIBERIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
MADAGASKARIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
MALAWIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
MALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

▼ M10

MARSHALLINSAARTEN TASAVALLAN HALLITUS,
MAURITANIAN ISLAMILAISEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
MAURITIUKSEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
MIKRONESIAN LIITTOVALTION HALLITUS,
MOSAMBIKIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
NAMIBIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
NAURUN TASAVALLAN HALLITUS,
NIGERIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
NIGERIAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI,
NIUEN HALLITUS,
PALAUN TASAVALLAN HALLITUS,
HÄNEN MAJESTEETTINSA PAPUA-UUDEN-GUINEAN ITSENÄISEN
VALTION KUNINGATAR,
RUANDAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA SAINT KITTS JA NEVISIN KUNINGATAR,
HÄNEN MAJESTEETTINSA SAINT LUCIAN KUNINGATAR,
HÄNEN MAJESTEETTINSA SAINT VINCENT JA GRENADIINIEN KUNIN-
GATAR,
SAMOAN ITSENÄISEN VALTION VALTIONPÄÄMIES,
SÃO TOMÉ JA PRÍNCIPEN DEMOKRAATTISEN TASAVALLAN PRESI-
DENTTI,
SENEGALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SEYCHELLIEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SIERRA LEONEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA SALOMONSAARTEN KUNINGATAR,
ETELÄ-AFRIKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SURINAMIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA SWAZIMAAN KUNINGASKUNNAN KUNIN-
GAS,
TANSANIAN YHDISTYNEEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
TŠADIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
ITÄ-TIMORIN DEMOKRAATTISEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
TOGON TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA TONGAN KUNINGAS,
TRINIDAD JA TOBAGON TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA TUVALUN KUNINGATAR,
UGANDAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
VANUATUN TASAVALLAN HALLITUS,
SAMBIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
ZIMBABWEN TASAVALLAN HALLITUS,
joista valtioista käytetään jäljempänä nimitystä ”AKT-valtiot”,
toisaalta,

▼M10

jotka kokoontuvat Ouagadougoussa kahdentenkymmenentenätoisena päivänä kesäkuuta vuonna kaksituhattakymmenen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä Cotonoussa 23 päivänä kesäkuuta 2000 allekirjoitetun ja ensimmäisen kerran Luxemburgissa 25 päivänä kesäkuuta 2005 muutetun kumppanuussopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen allekirjoittamista varten,

▼B

AKT–EY-kumppanuussopimuksen tekstin ja sen seuraavat liitteet ja pöytäkirjat:

Liite I	Rahoituspöytäkirja
Liite II	Rahoitusehdot
Liite III	Institutionaalinen tuki
Liite IV	Täytäntöönpano- ja hallintomenettelyt
Liite V	37 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valmisteluvaiheen aikana sovellettava kauppajärjestelmä
Liite VI	Vähiten kehittyneiden AKT-valtioiden, AKT-sisämaa-valtioiden ja AKT-saarivaltioiden luettelo
Pöytäkirja 1	yhteisten toimielinten toimintakuluista
Pöytäkirja 2	erioikeuksista ja vapauksista
Pöytäkirja 3	Etelä-Afrikasta

Jäsenvaltioiden ja yhteisön täysivaltaiset edustajat sekä AKT-valtioiden täysivaltaiset edustajat ovat hyväksyneet seuraavat, tähän päätösasiakirjaan liitetyt julistukset:

Julistus I	Yhteinen julistus markkinoille pääsyn tukemisesta osana AKT–EY-kumppanuutta
Julistus II	Yhteinen julistus muuttoliikkeestä ja kehityksestä (13 artikla)
Julistus III	Euroopan unionin julistus Lissabonin sopimuksen voimaantuloa johtuneista institutionaalisista muutoksista
IV julistus	Yhteisön julistus AKT-valtioiden sihteeristön rahoittamisesta
V julistus	Yhteisön julistus yhteisten toimielinten rahoittamisesta
VI julistus	Yhteisön julistus erioikeuksia ja vapauksia koskevasta pöytäkirjasta
VII julistus	Jäsenvaltioiden julistus erioikeuksia ja vapauksia koskevasta pöytäkirjasta
VIII julistus	Yhteinen julistus erioikeuksia ja vapauksia koskevasta pöytäkirjasta
IX julistus	Yhteinen julistus kaupasta ja ympäristöstä (49 artiklan 2 kohta)
X julistus	AKT-valtioiden julistus kaupasta ja ympäristöstä
XI julistus	Yhteinen julistus AKT-valtioiden kulttuuriperinnöstä
XII julistus	AKT-valtioiden julistus kulttuuriomaisuuden palauttamisesta
XIII julistus	Yhteinen julistus tekijänoikeudesta
XIV julistus	Yhteinen julistus alueellisesta yhteistyöstä ja syrjäisimmistä alueista (28 artikla)
XV julistus	Yhteinen julistus sopimukseen liittymisestä

▼B

XVI julistus	Yhteinen julistus Euroopan yhteisön perustamissopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen maiden ja alueiden liittymisestä sopimukseen
XVII julistus	Yhteinen julistus sopimuksen 66 artiklasta (velkahelpotus)
XVIII julistus	EU:n julistus rahoituspöytäkirjasta
XIX julistus	Neuvoston ja komission julistus ohjelmointimenettelystä
XX julistus	Yhteinen julistus vientitulojen vaihtelun vaikutuksista haa-voittuville pienille AKT-valtioille, AKT-saarivaltioille ja AKT-sisämaavaltioille
XXI julistus	Yhteisön julistus liitteessä IV olevasta 3 artiklasta

▼B

Hecho en Cotonú, el veintitrés de junio del año dos mil.
 Udfærdiget i Cotonou den tregotyvende juni to tusind.
 Geschehen zu Cotonou am dreiundzwanzigsten Juni zweitausend.
 Έγινε στην Κοτονού, στις είκοσι τρεις Ιουνίου δύο χιλιάδες.
 Done at Cotonou on the twenty-third day of June in the year two thousand.
 Fait à Cotonou, le vingt-trois juin deux mille.
 Fatto a Cotonou, addì ventitré giugno duemila.
 Gedaan te Cotonou, de drieëntwintigste juni tweeduizend.
 Feito em Cotonu, em vinte e três de Junho de dois mil.
 Tehty Cotonoussa kahdentakymmenentenäkölmantena päivänä kesäkuuta vuonna kaksituhatta.
 Som skedde i Cotonou den tjugotredje juni tjugohundra.

Pour Sa Majesté le Roi des Belges
 Voor Zijne Majesteit de Koning der Belgen
 Für Seine Majestät den König der Belgier

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

For Hendes Majestæt Danmarks Dronning
 Für den Präsidenten der Bundesrepublik Deutschland
 Για τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας
 Por Su Majestad el Rey de España
 Pour le Président de la République française
 Thar ceann Uachtarán na hÉireann
 For the President of Ireland
 Per il Presidente della Repubblica italiana
 Pour Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg
 Voor Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden
 Für den Bundespräsidenten der Republik Österreich
 Pelo Presidente da República Portuguesa
 Suomen Tasavallan Presidentin puolesta
 För Republiken Finlands President
 På svenska regeringens vägnar
 For Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
 Por la Comunidad Europea
 For Det Europæiske Fællesskab
 Für die Europäische Gemeinschaft
 Για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα
 For the European Community
 Pour la Communauté européenne
 Per la Comunità europea
 Voor de Europese Gemeenschap
 Pela Comunidade Europeia
 Euroopan yhteisön puolesta
 På Europeiska gemenskapens vägnar
 Pour le Président de la République d'Angola
 For Her Majesty the Queen of Antigua and Barbuda
 For the Head of State of the Commonwealth of the Bahamas
 For the Head of State of Barbados
 For the Government of Belize
 Pour le Président de la République du Bénin
 For the President of the Republic of Botswana
 Pour le Président du Burkina Faso
 Pour le Président de la République du Burundi
 Pour le Président de la République du Cameroun
 Pour le Président de la République du Cap-Vert
 Pour le Président de la République Centrafricaine
 Pour le Président de la République Fédérale Islamique des Comores
 Pour le Président de la République démocratique du Congo
 Pour le Président de la République du Congo
 For the Government of the Cook Islands
 Pour le Président de la République de Côte d'Ivoire

▼B

Pour le Président de la République de Djibouti
For the Government of the Commonwealth of Dominica
For the President of the Dominican Republic
For the President of the State of Eritrea
For the President of the Federal Republic of Ethiopia
For the President of the Sovereign Democratic Republic of Fiji
Pour le Président de la République gabonaise
For the President and Head of State of the Republic of The Gambia
For the President of the Republic of Ghana
For Her Majesty the Queen of Grenada
Pour le Président de la République de Guinée
Pour le Président de la République de Guinée-Bissau
Pour le Président de la République de Guinée équatoriale
For the President of the Republic of Guyana
Pour le Président de la République d'Haïti
For the Head of State of Jamaica
For the President of the Republic of Kenya
For the President of the Republic of Kiribati
For His Majesty the King of the Kingdom of Lesotho
For the President of the Republic of Liberia
Pour le Président de la République de Madagascar
For the President of the Republic of Malawi
Pour le Président de la République du Mali
For the Government of the Republic of the Marshall Islands
Pour le Président de la République Islamique de Mauritanie
For the President of the Republic of Mauritius
For the Government of the Federated States of Micronesia
Pour le Président de la République du Mozambique
For the President of the Republic of Namibia
For the Government of the Republic of Nauru
Pour le Président de la République du Niger
For the President of the Federal Republic of Nigeria
For the Government of Niue
For the Government of the Republic of Palau
For Her Majesty the Queen of the Independent State of Papua New Guinea
Pour le Président de la République Rwandaise
For Her Majesty the Queen of Saint Kitts and Nevis
For Her Majesty the Queen of Saint Lucia
For Her Majesty the Queen of Saint Vincent and the Grenadines
For the Head of State of the Independent State of Samoa
Pour le Président de la République démocratique de São Tomé et Príncipe
Pour le Président de la République du Sénégal
Pour le Président de la République des Seychelles
For the President of the Republic of Sierra Leone
For Her Majesty the Queen of the Solomon Islands
For the President of the Republic of South Africa
For the President of the Republic of the Sudan
For the President of the Republic of Suriname
For His Majesty the King of the Kingdom of Swaziland
For the President of the United Republic of Tanzania
Pour le Président de la République du Tchad
Pour le Président de la République togolaise
For His Majesty King Taufa'ahau Tupou IV of Tonga
For the President of the Republic of Trinidad and Tobago
For Her Majesty the Queen of Tuvalu
For the President of the Republic of Uganda
For the Government of the Republic of Vanuatu
For the President of the Republic of Zambia
For the Government of the Republic of Zimbabwe

▼ M10**JULISTUS I****Yhteinen julistus markkinoille pääsyn tukemisesta osana AKT–EY-kumppanuutta**

Osapuolet tunnustavat etuuskohteluun perustuvan markkinoille pääsyn suuren merkityksen AKT-valtioiden talouksille, erityisesti niiden perushyödyketuotannolle ja maatalousteollisuudelle, jotka ovat ratkaisevassa asemassa AKT-valtioiden taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta, työllisyyden luojana sekä vienti- ja valtiontulojen tuojana.

Osapuolet toteavat, että eräät alat ovat käyneet EU:n tuella läpi muutosprosessin, jolla AKT-valtioiden viejistä pyritään tekemään kilpailukykyisiä EU:n ja kansainvälisillä markkinoilla muun muassa kehittämällä merkkituotteita ja muita lisäarvoisia tuotteita.

Ne myös tunnustavat, että lisätuelle saattaa olla tarvetta, koska kaupan vapauttaminen entisestään voi johtaa AKT-tuottajien markkinoillepääsyn perusteellisempaan muuttumiseen. Tästä syystä ne sopivat tarkastelevansa kaikkia tarvittavia toimenpiteitä säilyttääkseen AKT-valtioiden kilpailukykyisen aseman EU:n markkinoilla. Tarkastelu voi kattaa alkuperäsäännöt, terveys- ja kasvinsuojelutoimet sekä erityistoimenpiteiden täytäntöönpanon tarjontaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi AKT-valtioissa. Tavoitteena on tukea AKT-valtioita hyödyntämään olemassa olevaa ja potentiaalista suhteellista etuaan EU:n markkinoilla.

Kun on kyse avustusohjelmien laatimisesta ja varojen myöntämisestä, osapuolet sopivat arvioivansa määrääjain edistystä ja saavutettuja tuloksia ja päättävänsä tarkoituksenmukaisista lisätoimenpiteistä.

Kaupan alan yhteinen ministerikomitea valvoo tämän julistuksen täytäntöönpanoa ja antaa asiaankuuluvat kertomukset ja suositukset ministerineuvostolle.

▼ **M10**

JULISTUS II

Yhteinen julistus muuttoliikkeestä ja kehityksestä (13 artikla)

Osapuolet sopivat lujittavansa ja syventävänsä muuttoliikkeeseen liittyvää vuoropuhelua ja yhteistyötä seuraavien, kokonaisvaltaisen ja tasapainotetun lähestymistavan kolmen pilarin pohjalta:

1. muuttoliike ja kehitys, myös maastamuuttajayhteisöt, aivovienti ja maastamuuttaneiden rahalahetykset;
2. laillinen maahanmuutto, myös maahanpääsy, liikkuvuus sekä ammattitaidon ja palvelujen liikkuminen; ja
3. laitton maahanmuutto, myös ihmisten salakuljetus, ihmiskauppa, rajaturvallisuus ja takaisinotto.

Osapuolet sitoutuvat sopimaan muuttoliikkeeseen liittyvän tehostetun yhteistyön yksityiskohdista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 13 artiklan soveltamista.

Lisäksi ne sopivat pyrkivänsä saamaan alan vuoropuhelun päätökseen hyvissä ajoin ja raportoimaan sen etenemisestä seuraavalle AKT-EY-ministerineuvostolle.

▼ M10**JULISTUS III****Euroopan unionin julistus Lissabonin sopimuksen voimaantulosta johtuneista institutionaalisista muutoksista**

Lissabonin sopimuksen tultua voimaan 1 päivänä joulukuuta 2009 Euroopan unioni on korvannut Euroopan yhteisön, jonka seuraaja se on, ja se käyttää mainitusta päivästä alkaen kaikkia Euroopan yhteisön oikeuksia ja ottaa vastatakseen kaikki Euroopan yhteisön velvoitteet. Sopimuksen tekstissä olevat viittaukset Euroopan yhteisöön on siten tilanteen mukaan ymmärrettävä viittauksiksi Euroopan unioniin.

Euroopan unioni ehdottaa AKT-osapuolille kirjeenvaihtoa, jolla sopimus saatetaan yhdenmukaiseksi Lissabonin sopimuksen voimaantulosta johtuneiden Euroopan unionin institutionaalisten muutosten kanssa.

▼B

IV JULISTUS

Yhteisön julistus AKT-valtioiden sihteeristön rahoittamisesta

Yhteisö osallistuu AKT-valtioiden sihteeristön toimintakulujen rahoittamiseen AKT-valtioiden sisäisen yhteistyön varoista.

▼B

V JULISTUS

Yhteisön julistus yhteisten toimielinten rahoittamisesta

Yhteisö on tietoinen siitä, että kokousten tulkkauksesta ja asiakirjojen kääntämisestä aiheutuvat kulut ovat pääosin seurausta sen omista vaatimuksista, ja on siksi valmis jatkamaan tähänastista käytäntöä ja suorittamaan sopimuksen mukaisten toimielinten sekä jonkin jäsenvaltion että jonkin AKT-valtion alueella järjestettävistä kokouksista aiheutuvat kyseiset kulut.

VI JULISTUS

Yhteisön julistus erioikeuksia ja vapauksia koskevasta pöytäkirjasta

Pöytäkirja erioikeuksista ja vapauksista on kansainvälisen oikeuden näkökulmasta monenvälinen asiakirja. Pöytäkirjan soveltamisesta vastaanottajavaltiossa mahdollisesti syntyvät erityiset ongelmat olisi kuitenkin ratkaistava kyseisen valtion kanssa tehtävällä kahdenvälisellä sopimuksella.

Yhteisö on huomionnut AKT-valtioiden pyynnöt, jotka koskevat pöytäkirjan 2 tiettyjen, erityisesti AKT-valtioiden sihteeristön, yritystoiminnan kehittämiskeskuksen (CDE) sekä maatalouden kehittämiskeskuksen (CTA) henkilöstön asemaa koskevien määräysten muuttamista.

Yhteisö on valmis etsimään yhdessä AKT-valtioiden kanssa soveltuvia ratkaisuja niiden esittämiin pyyntöihin edellä tarkoitettun, erillisen oikeudellisen asiakirjan laatimiseksi.

Tässä yhteydessä vastaanottajamaa, poikkeamatta AKT-valtioiden sihteeristön, CDE:n ja CTA:n sekä niiden henkilöstön tällä hetkellä nauttimista etuuksista,

- 1) osoittaa joustavuutta ilmaisun ”ylemmän tason henkilöstö” tulkinnan suhteen niin, että siitä vallitsee yhteisymmärrys,
- 2) tunnustaa AKT-valtioiden ministerineuvoston puheenjohtajan AKT-EY-suurlähettiläskomitean puheenjohtajalle siirtämät toimivaltuudet pöytäkirjan 9 artiklan täytäntöönpanon yksinkertaistamiseksi,
- 3) suostuu myöntämään tiettyjä etuisuuksia AKT-valtioiden sihteeristön, CDE:n ja CTA:n henkilöstölle helpottaakseen siihen kuuluvien asettumista vastaanottajamaahan, ja
- 4) tarkastelee AKT-valtioiden sihteeristöä, CDE:tä ja CTA:ta sekä niiden henkilöstöä koskevia verotuskysymyksiä asianmukaisella tavalla.

▼B**VII JULISTUS****Jäsenvaltioiden julistus erioikeuksia ja vapauksia koskevasta pöytäkirjasta**

Jäsenvaltiot pyrkivät lainsäädäntönsä mukaisesti helpottamaan AKT-valtioiden yhteisöön akkreditoitujen diplomaattien, pöytäkirjassa 2 olevassa 7 artiklassa tarkoitettujen AKT-valtioiden sihteeristön jäsenten, joiden nimi ja asema annetaan tiedoksi kyseisen pöytäkirjan 9 artiklan mukaisesti, sekä CDE:n ja CTA:n AKT-virkailijoiden tehtäviensä hoitamiseen liittyvää liikkuvuutta koko alueellaan.

▼B

VIII JULISTUS

Yhteinen julistus erioikeuksia ja vapauksia koskevasta pöytäkirjasta

AKT-valtiot myöntävät asianomaista lainsäädäntöään noudattaen komission lähetystöille samankaltaiset etuoikeudet ja vapaudet kuin diplomaattisille edustustoille, jotta ne voivat hoitaa sopimuksesta niille johtuvat tehtävät tyydyttävästi ja tehokkaasti.

IX JULISTUS

Yhteinen julistus kaupasta ja ympäristöstä (49 artiklan 2 kohta)

Osapuolet ovat erittäin tietoisia radioaktiivisiin jätteisiin liittyvistä erityisistä vaaroista ja pidättyvät kaikista kyseisten jätteiden sellaisista päästöistä, jotka loukkaisivat valtioiden suvereniteettia tai uhkaisivat muiden maiden ympäristöä tai kansanterveyttä. Ne pitävät erittäin tärkeänä kansainvälisen yhteistyön kehittämistä ympäristön ja kansanterveyden suojelemiseksi tällaisilta vaaroilta. Ne vakuuttavatkin osallistuvansa määrätietoisesti ja aktiivisesti Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) työhön kansainvälisesti tunnustettujen, hyviä toimintatapoja koskevien sääntöjen laatimiseksi.

Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välillä sekä yhteisöön ja yhteisöstä pois tapahtuvien radioaktiivisen jätteen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta 3 päivänä helmikuuta 1992 annetussa neuvoston direktiivissä 92/3/Euratom ”radioaktiivisella jätteellä” tarkoitetaan ainetta, joka sisältää radionuklideja tai joka on niiden saastuttama ja jolle ei ole käyttöä. Direktiiviä sovelletaan jäsenvaltioiden välisiin sekä yhteisöön ja yhteisöstä pois tapahtuviin radioaktiivisen jätteen siirtoihin, kun määrät ja pitoisuudet ylittävät 13 päivänä toukokuuta 1996 annetun neuvoston direktiivin 96/29/Euratom 3 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa asetetut rajat. Kyseisillä rajoilla varmistetaan perusnormit työntekijöiden ja väestön terveyden suojelemiseksi ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta.

Direktiivin 92/3/Euratom mukaisesti radioaktiivisen jätteen siirrot ovat ennakkoluvan varaisia. Direktiivin 11 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään, että jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset eivät saa antaa lupaa siirroille valtioon, joka on neljännen AKT-ETY-yleissopimuksen osapuoli, mutta ei ole yhteisön jäsenvaltio, ottaen kuitenkin huomioon 14 artiklan. Yhteisö huolehtii siitä, että direktiivin 92/3/Euratom 11 artiklaa tarkistetaan koskemaan kaikkia tämän sopimuksen osapuolia, jotka eivät ole yhteisön jäsenvaltioita. Siihen asti yhteisö toimii ikään kuin edellä mainitut osapuolet kuuluisivat jo direktiivin soveltamisalaan.

Osapuolet tekevät kaikkensa vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskevan Baselin yleissopimuksen sekä siihen vuonna 1995 tehdyn muutoksen allekirjoittamiseksi ja ratifioimiseksi mahdollisimman pian päätöksen III/1 mukaisesti.

▼B

X JULISTUS

AKT-valtioiden julistus kaupasta ja ympäristöstä

AKT-valtiot ovat erittäin huolissaan ympäristöongelmista yleensä ja erityisesti vaarallisten jätteiden, ydinjätteiden ja muiden radioaktiivisten jätteiden rajat ylittävistä siirroista.

Tulkittessaan ja pannessaan täytäntöön sopimuksen 32 artiklan 1 kohdan d alakohdan määräyksiä AKT-valtiot ovat ilmaisseet päättäväisyytensä noudattaa vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa Afrikassa koskevassa Afrikan yhtenäisyysjärjestön (OAU) päätöslauselmassa olevia periaatteita ja määräyksiä [asiakirja AHG 182 (XXV)].

XI JULISTUS

Yhteinen julistus AKT-valtioiden kulttuuriperinnöstä

1. Osapuolet ilmaisevat yhteisen halunsa edistää kunkin AKT-valtion kulttuuriperinnön säilyttämistä ja vahvistamista kansainvälisellä, kahdenvälisellä ja yksityisellä tasolla sekä tämän sopimuksen yhteydessä.
2. Osapuolet tunnustavat tarpeen helpottaa AKT-valtioiden historioitsijoiden ja tutkijoiden mahdollisuuksia tutustua arkistoihin AKT-valtioiden kulttuuriperintöä koskevan tietojenvaihdon edistämiseksi.
3. Ne pitävät hyödyllisenä tarkoituksenmukaisten, erityisesti koulutuksen alalla järjestettävien toimien tukemista kulttuuriomaisuuden, -monumenttien ja -esineiden säilyttämiseksi, suojelemiseksi ja näytteille asettamiseksi, mukaan luettuna asianmukaisen lainsäädännön antaminen ja täytäntöönpano.
4. Ne korostavat, miten tärkeää on järjestää yhteistä kulttuurialan toimintaa sekä helpottaa AKT-valtioiden ja eurooppalaisten taiteilijoiden liikkuvuutta ja niiden kulttuureja ja sivilisaatioita ilmentävien kulttuuriesineiden vaihtoa kansojensa keskinäisen tuntemuksen ja solidaarisuuden vahvistamiseksi.

▼B

XII JULISTUS

AKT-valtioiden julistus kulttuuriomaisuuden palauttamisesta

AKT-valtiot kiirehtivät yhteisöä ja sen jäsenvaltioita, sikäli kuin nämä tunnustavat AKT-valtioiden oikeuden kulttuuri-identiteettiin, edistämään AKT-valtioista vietyä ja nyttemmin jäsenvaltioissa sijaitsevan kulttuuriomaisuuden palauttamista.

▼B

XIII JULISTUS

Yhteinen julistus tekijänoikeudesta

Osapuolet tunnustavat, että tekijänoikeussuojan edistäminen kuuluu erottamattomasti kulttuurialan yhteistyöhön, jonka tavoitteena on kaikkien inhimillisten ilmaisumuotojen vahvistaminen. Tekijänoikeussuoja on myös ennakkoodellytys tuotanto-, jakelu- ja julkaisutoiminnan tukemiselle ja kehittämiselle.

Näin ollen osapuolet pyrkivät osana kulttuurialan AKT-EY-yhteistyötä edistämään tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kunnioittamista.

Tässä yhteydessä ja sopimuksessa vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti yhteisö voi tarjota rahoituksellista ja teknistä tukea tekijänoikeudesta tiedottamiseen, talouden toimijoiden kouluttamiseen kyseisten oikeuksien suojaamiseksi sekä kansallisen lainsäädännön laatimiseen oikeuksien suojaamiseksi nykyistä paremmin.

▼B

XIV JULISTUS

**Yhteinen julistus alueellisesta yhteistyöstä ja syrjäisimmistä alueista
(28 artikla)**

Syrjäisimmillä alueilla tarkoitetaan Espanjan autonomista aluetta Kanarian saaria, Ranskan neljää merentakaista departementtia eli Guadeloupea, Guyanaa, Martiniquea ja Réunionia sekä Portugalin itsehallintoalueita Azoreita ja Madeiraa.

▼B

XV JULISTUS

Yhteinen julistus sopimukseen liittymisestä

Kolmannen maan liittyminen tähän sopimukseen tapahtuu AKT-valtioiden ryhmän marraskuussa 1992 muutetussa Georgetownin sopimuksessa vahvistamien, sopimuksen 1 artiklan määräysten ja 2 artiklan tavoitteiden mukaisesti.

▼B

XVI JULISTUS

Yhteinen julistus Euroopan yhteisön perustamissopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen maiden ja alueiden liittymisestä sopimukseen

Yhteisö ja AKT-valtiot ovat valmiita sallimaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen, itsenäistyneiden maiden ja alueiden liittymisen tähän sopimukseen, jos ne haluavat edelleen ylläpitää suhteitaan yhteisöön tässä muodossa.

▼B

XVII JULISTUS

Yhteinen julistus sopimuksen 66 artiklasta (velkahelpotus)

Osapuolet sopivat noudattavansa seuraavia periaatteita:

- a) Osapuolet pyrkivät pitkällä aikavälillä parantamaan voimakkaasti velkaantuneita köyhiä maita koskevaa aloitetta sekä edistämään AKT-valtioille myönnettävän velkahelpotuksen syventämistä, laajentamista ja nopeuttamista.
- b) Osapuolet pyrkivät myös luomaan ja ottamaan käyttöön tukimekanismeja niiden AKT-valtioiden velan vähentämiseksi, jotka toistaiseksi eivät kuulu voimakkaasti velkaantuneita köyhiä maita koskevan aloitteen piiriin.

▼B

XVIII JULISTUS

EU:n julistus rahoituspöytäkirjasta

Yhdeksännen Euroopan kehitysrahaston (EKR) 13 500 miljoonan euron kokonaismäärästä 12 500 miljoonaa euroa on käytettävissä heti, kun rahoituspöytäkirja tulee voimaan. Jäljelle jäävät 1 000 miljoonaa euroa vapautetaan rahoituspöytäkirjan 7 kohdassa tarkoitetun, vuonna 2004 tehtävän arvioinnin perusteella.

Uusien rahoituslähteiden tarvetta arvioitaessa otetaan täysimääräisesti huomioon tämä arviointi samoin kuin päivämäärä, jonka jälkeen yhdeksännen EKR:n varoja ei sidota.

XIX JULISTUS

Neuvoston ja komission julistus ohjelmointimenettelystä

Yhteisö ja sen jäsenvaltiot vakuuttavat olevansa sitoutuneita ohjelmointimenettelyn uudistamisesta tehtyyn sopimukseen yhdeksännestä EKR:stä rahoitettavan avun täytäntöönpanemiseksi.

Tässä yhteydessä yhteisö ja sen jäsenvaltiot pitävät asianmukaisesti täytäntöönpanua tarkistusmekanismeja onnistuneen ohjelmoinnin tärkeimpänä välineenä. Tarkistusprosessilla, jolla on sovittu säänneltävän yhdeksännen EKR:n täytäntöönpanoa, varmistetaan ohjelmoinnin jatkuvuus, samalla kun se tekee mahdolliseksi mukauttaa säännöllisesti maakohtaista tukistrategiaa asianomaisen AKT-valtion tarpeissa ja suoriutumisessa tapahtuvien muutosten huomioon ottamiseksi.

Jotta uudistuksesta saatavat hyödyt olisivat täysimääräisiä ja jotta voitaisiin varmistaa ohjelmointimenettelyn tehokkuus, yhteisö ja sen jäsenvaltiot vahvistavat poliittisen sitoutumisensa seuraaviin periaatteisiin:

Tarkistukset on mahdollisuuksien mukaan toteutettava asianomaisessa AKT-valtiossa. Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö jäsenvaltiot tai komission pääyksiköt voisi tarvittaessa seurata ohjelmointimenettelyä ja osallistua siihen.

Tarkistusten loppuunsaattamiselle asetettuja määräaikoja noudatetaan.

Tarkistukset eivät saa olla ohjelmointimenettelyn irrallinen osa. Ne on nähtävä hallintavälineenä, jonka avulla kootaan tulojen ja menojen kansallisen hyväksyjän ja komission lähetystön päällikön välillä säännöllisesti (kuukausittain) käytävän vuoropuhelun tulokset.

Tarkistukset eivät saa lisätä kummankaan asianomaisen osapuolen hallinnollista työtaakkaa. Ohjelmointimenettelyyn liittyvissä menettelytapa- ja raportointivaatimuksissa on sen vuoksi noudatettava kurinalaisuutta. Tätä varten tullaan jäsenvaltioiden ja komission asemaa päätöksentekomenettelyssä tarkistamaan ja mukauttamaan.

▼B**XX JULISTUS****Yhteinen julistus vientitulojen vaihtelun vaikutuksista haavoittuville pienille AKT-valtioille, AKT-saarivaltioille ja AKT-sisämaavaltioille**

Osapuolet panevat merkille AKT-valtioiden huolen siitä, että vientitulojen vaihtelusta kärsiville maille annettavaa ylimääräistä tukea koskevat yksityiskohtaiset säännöt eivät välttämättä takaa riittävää tukea haavoittuville pienille AKT-valtioille, AKT-saarivaltioille ja AKT-sisämaavaltioille, joiden vientitulot ovat epävakaita.

Tukimekanismin toisesta toimintavuodesta lähtien ja yhden tai useamman vaihe-
uksissa olevan AKT-valtion pyynnöstä osapuolet sopivat tarkastelevansa tuen
yksityiskohtaisia sääntöjä komission ehdotuksen perusteella uudelleen ja tarvitta-
essa kyseisten vaihtelujen vaikutusten korjaamiseksi.

▼ B

XXI JULISTUS

Yhteisön julistus liitteessä IV olevasta 3 artiklasta

Liitteessä IV olevassa 3 artiklassa tarkoitettu ohjeellisen määrän ilmoittaminen ei koske niitä AKT-valtioita, joiden kanssa tehtävän yhteistyön yhteisö on keskeyttänyt.

▼ M10
